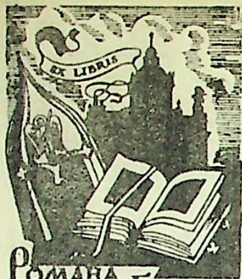

В. ТИМЧЕНКО

КАЛЕВАЛА

TULA-online.org

Романа
Геник-
Березовського

КАЛЕВАЛА.

ФІНСЬКА НАРОДНЯ ЕПОПЕЯ.

Повний переклад

Е. ТИМЧЕНКА.

НАКЛАДОМ
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ
зарєєстропаної спілки з обмеженою порукою у Львові.

1901.

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
під зарядом К. Вєдпярського.

„Калевала“ — се фінська народня епопея, що складає ся з поодиноких рун, або пісень, записаних на карельському діалекті. Відкрито фінський народній епос не що давно, хоч першу згадку про божества фінських племен Тавастів і Карелів подибуємо в поемі Абосського єпископа Аґріколи, надрукованій 1551 р.; єпископ Бонт в 1675 р. докладнійше виклав фінську мітологію і надрукував кілька рун „Калевали“; в XVII віці Юсленіус, а в XVIII-му Портаґ з Ленквістом і Танадером багато попрацювали над мітологією Фінів; 1820 р. проф. Райнгольд фон Бекер видав у звязному викладі кілька рун про Вейнемейнена, що позаписував їх в північній Фінляндії; він перший подивив ся на руни, яко на части цілого епоса; 1822—1836 р. вийшли в світ „Давні руни і новітнійші пісні Фінського народу“ д-ра Захара Топелюса. Всі названі праці мають досить уривковий характер. Першою-ж людиною, що звів руни в певну цілість, після певного пляну, був Еліас Ленрот (Elias Lönnrot); він починаючи з 1828 р. виїздив скрізь по Фінляндії і збирав як стародавні пісні, так і новітнійші; останні він видав під назвою Kanteletar*) в 1840 р., а перші, зложивши в одну епопею з 32 рун (над 12000 віршів) видав в 1835 р. під титулом „Калевала.“**). Оголошеня Калевали друком збудило великий патріо-

---

*) Від Kantele — рід арфи у Фінів.

**) Kalevala — назва сторони, і власне значить місце, де мешкає Kaleva, мітологічний праотець фінських героїв Вейнемейнена, Ільмарінена і Леммікейнена.

тичний ентузіязм серед освіченої верстви фінського народу; під впливом того ентузіязму Академічне Товариство, заложене в Гельсінфорсі 1831 р. в цілі збирання і публікування забутків національної літератури, набрало нового життя. Воно порозсїлало своїм коштом багато збирачів руи по всіх усядах Фінляндії і сусідніх провінцій, де живе фінський нарід. І весь величезний пісенний матеріял, що було зібрано, Товариство передало Ленротови до впорядкування. Ленрот узяв ся до праці і наслідком його роботи вийшла кольосальна епопея в 50 руи, чи то 23.793 віршів. Се друге видане побачило світ в 1849 році.

Ел. Ленрот, як і де-хто з иньших учених, додержував ся думки, що колись істнувала ціла епопея, хоч насправжки в Калевалі нема основного сюжету, щоб звязати руи в епопею. Він сам визнає, що зладжуючи їх, мусів допустити ся певної довільности: для більшого звязку він докомпоновував поодинокі вірші, а останні руи навіть сам склав, хоч і на підставі народніх переказів.

Найкраще заховали ся стародавні руи в Карелії російській (нарахв. Вуокіньємі, Архангельської губ. і паряхв. Реполі і Хімомі, Олоонецьк. губ.) і фінляндській (в Ільомантсі, Суоярві, Суйсталі, Імпілярті і Сердоболі), і на західному березі Ладожського озера до Інгрії. Готське слово руна (runo) по фінському значить взагалі пісня. Ленрот гадає, що руи вziali початок у Біярмів — народа, що жив на південно-західніх берегах Білого моря, себ-то в стороні між Онежським і Ладожським озерами, Білим морем і фінською затокою. Зверхня форма руи — восьмискладовий силлябічний вірш не римований, але багатий на аллітерацію. Властивість складу, се ставленне побіч майже раз-у-раз двох синонімічних рядків, де другий є парафразою першого, напр.:

В мене два прегарні луки,
Пара луків пречудових,
З них оден влуча предобре,
І стріляє другий влучно.

Синонімічна рівноставність числа висловлює ся трохи чудним сполученням меншого і більшого числа, наколи предмет зістає в одній кількості, напр.:

„Ночи шостої сконала,
Ночи восьмої умерла“ —
„Ось дівчат чотири бачить,
Наречених пять із моря.“

Добрі співаки знають багато рун і кілька тисяч віршів, але співають або поодинокі руни, або зводи кількох.

Що до мігольогії і космогонії „Калевали“ завважимо коротко, що „Калевала“ показує нам, як давні Фіни уявляли собі сили, що керують життям природи й людини, ув'особлюючи ті сили в людській постаті; до того кожна сила має ще свої підрядні сили здебільшого в постаті дівчат і дочок. Творець усього світа — Юмаля, се кермуюча і будуюча сила, — пізнійше се ймення стало назвою християнського Бога. В постаті Укко ув'особлено небо й повітря; він творець усього видимого. Повітря породило дочку Ільматар, матір'ь води; вона творить скелі, береги і каміння, що під водою. Повітре утворило також качку, початок твердих істот; з яйця качки повстав суходіл і небесні світила. Ільматар, себ-то вода і вітер (повітря) породили мудрого діда Вейнемейнена, головного героя „Калевали“. За поміччю Укко Вейнемейнен творить на землі рослини. У Вейнемейнена є брат Ільмарінен, син повітря, віщий коваль, керманич вітрів; він — ув'особлення вогня. З молока паннів повітря почалось заліво. Так повстав світ з добродійних сил природи.

Зла засада ув'особлена в постаті облудного божества Хіісі, що панує на землі і володіє лебедем, лосем і величезною рибою, і лихої Льовхі, що народила ся від холоду; вона мешкає завжди у хмурій Похйолі і орудує морозами і снігами. Льовхі помагає сліпій дочці царя мертвих; щоб та породила дев'ятеро синів—хороб; вона краде сонце і місяць в ясній стороні Калевали і губить скотину. Льовхі -- се ув'особлення сурової північної зими, з усіма важкими наслідками, що вона залишає в житті мешканців на далекій півночі. В мітольоїї „Калевали“ є також і царство мертвих, підземний острів Туонеля, з царем і царицею Туоні і їх дочкою Туонетар; щоб там дістатись, треба переїхати через річку Туоні. В протилежність Туонелі є світла оселя Юмали в надзораних країнах; там в коштовних начиннях готують ся цілющі масти, щоб гоїти поранених і вертати до життя вбитих.

Місце, де відбувають ся події „Калевали“ — се світла сторона Калевала і похмура сторона холоду Похйоля. Калевала заселена добрим нащадком Калеви, а в Похйолі живе лиха Льовхі з дочками. Мешканці завжди хмурої Похйоли заздять на добробит мешканців Калевали. Мешканці Калевали і сам Вейнемейнен їздять сватати дочок Льовхі; се сватання і є звязковою ниткою всіх подій фінської епопеї. В розповідках про ці події в „Калевалі“ розсипано багато побутових рис, що малюють нам фінське життя, становище жиьки, родинні взаємини, звичаї, одіж і т. п.

Типи багатирів обмальовані згідно з давніми поганськими поглядами Фінів: вони доконують своїх чинів не так фізичною силою, як замовляннями, як шамани. Всегомутній той, після поглядів „Калевали“, хто пізнає істоту річей, се-то їх початок і буття. Віща людина, що знає початок річей, своїм словом, замовляннями і закляттями може зробити все, що схоче; через те „Калевала“ надає великої ваги співу, але співу заклять

і замовлянь, иньші пісні, на думку героїв „Калевали“
„тільки забавка жіноча.“

Побіч інтересу етнографічного „Калевала“ має великий артистичний інтерес: в ній багато місць високоліричних, багато тонко обмальованих характерів, здоровий юмор, глибоке і живе почуття природи.

Уваги до тексту нашого перекладу пороблено після французького видання „Калевали“ L. Léouzon le Duc'a,*) опріч того ми при своїй роботі користувалися німецьким перекладом А. Шіфнера**) і російським А. Бельського.***)

---

*) Le Kalevala, épopée nationale de la Finlande et des peuples finois, traduit de l'idiome original, annoté et accompagné d'études historiques, mythologiques, philologiques et littéraires par L. Léouzon le Duc. Paris 1868

**) Kalewala, das National-Epos der Finnen nach der zweiten Ausgabe ins Deutsche übertragen von Anton Schiefner. Helsingfors 1852.

***) Калевала. Финская народная эпоея. Полный стихотворный переводъ, съ предисловіемъ и примѣчаніями А. П. Бѣльскаго СПб. 1888.

Руна перша.

Я почув одно бажання,
Я одну надумав думу,
Щоб до співу готуватись,
Щоб почати швидче слово,
І на голос взяти пісню,
Що наш рід співає здавна.
На устах вже тоне слово,
Мова поспіхом бере ся;
На язик вона мій лине,
Розніма мої вже зуби.
Золотий мій друже й брате,
Мій товаришу із-малку,
Ти ходи співати разом
І балакати зі мною,
Бо тепера ми укупі,
З двох сторін зійшли ся

Дуже сходимось ми рідко,
Ми стриваємось не часто
В стороні отсій убогій
У краю північним біднім.
Положимо руку в руку *)
І з'єднаймо наші пальці;
Заспіваймо ми жвавіще,
І почнім з пісень найкращих,
Щоб їх слухали коханці,
Щоб прихильники почули
Межи молоддю на зрості,
В виростаючим народі.
— Сї слова, що ми дістали,
Сї пісні, що ми зібрали
В Вейнемейненовім ¹⁾ пасі
В Ільмаріненовім ²⁾ горні,
[різних. На мечі Каукомелім ³⁾

---

*) Фінські співаки, починаючи співати, сідають верхи на лавку напроти себе і, взявшись за руки поволі хитають ся в поземому напрямку. Один починає строфу, а другий повторює її, далі мовить свою, яку перший теж повторює і т. д. аж поки тягнуть ся співи, себ-то часто цілі дні і ночі.

¹⁾ Вейнемейнен чи Вейно найголовніший герой поеми, старий вішун, могутній заклинач і співець.

²⁾ Ільмарінен — віщий коваль, Вейнемейненів брат.

³⁾ Каукомелі чи Леммікейнен, войовитий і веселий герой Калевали.

В Юкагайненовім ¹⁾ луці,	Де горбочки золотії.
В крижаним краю північнім,	Йшов за чорною Муріккі ⁶⁾
В неродючій Калевалі ²⁾ .	Поруч з перистою Кіммо. ⁷⁾
Тих пісень співав мій батько,	Сам мороз мені дав співи,
Як тесав був топоричце ;	Доц мені пісень приобсів ;
Їх мене навчала мати,	Їх мені навяв вітер,
Як за кроснами сиділа.	Їх принесли моря хвилі,
Я тоді іще малятко —	А птахи слова складали,
Коло їх колін вертів ся,	Дерева творили мову.
Мене — крихотку — живило	Я в оден клубок змотав їх,
Молоко солодке й кисле.	Я в одну звязав їх вязку,
Не забракло слів на Сампо ³⁾ ,	Положив клубок на санки
Замовлянь на хитру Льовхі; ⁴⁾	І поклав на сани вязку ;
В тих словах старіла Сампо,	Я привіз їх до домівки,
Від замов пропала Льовхі ;	У санках привіз до клуні,
Віпунен ⁵⁾ умер у співах	І в коморі на бантині
Граючись вмер Леммікейнен.	Їх сховав в скарбонці мідній.
Є чимало слів ще иньших,	Довго пісні на морозі,
Що мені дала наука,	Довго в схованці лежали.
Що знайшов я на дорозі,	Чи мені пісні з морозу,
Що від ялівця відтяв я,	Співи з холоду не взяти ?
Що від гильки відломив я,	Чи скарбонку в хату внести,
Що набрав на верховітті.	На осліи поставить скринку,
Що зібрав собі на травах,	Під отєї чудові банти,
Що на стежечці підняв я,	Під отсим гарненьким дахом ?
Як ходив ще пастушатком.	Чи відкрить пісень скарбонку
Хлопчиком на пасовиська,	Скринку, що словечок повна ?
Де муріг на мед багатий,	Чи клубок не взять за кіпчик,

¹⁾ Юкагайнен, молодий Ляпонсець, що мав чарівного лука і невдатно змагав ся з Вейнемейненом у співанню.

²⁾ Калевала — сторона Калеви, батька героїв.

³⁾ Млин.

⁴⁾ Зла баба, що господарювала в сумній Пахйолі.

⁵⁾ Величезний старий велетень, що зріс ся з землею; співець потужних заглинань.

^{6—7)} Назви коров.

Розв'язати вузлик вязки?
Гарну пісню заспіваю,
Залунає вона любо,
Як що пивом почастують
Та дадуть шматочок хліба.
А коли не буде пива,
Не дадуть „пяного чола“,
Заспіваю на тще-серце,
Запиваючи водою,
Щоб сей вечір був веселий,
Щоб сей день скінчився любо
І щоб радощами зранку
День новий у нас почав ся.

Я чував не раз розмови,
Як оті пісні складались:
Ночи йдуть одна по одній,
Дні по одному нам сьвітять.
Був оден і Вейнемейнен,
Сей одвічний співтворець,
Що повітря донька, Кáве,¹⁾
То йому матуся рідна.
Гарная дочка повітря,
Та творіння доня, панна,
Дівувала безганебно
Всі свої дівочі літа
В наповітряній країні,
На розложистих рівнинах.
Дівувати їй обридло,
Занудилась панна сьвітом:
Вікувати самотою,
Жити дівкою до суду

В наповітряній країні,
На розложистих рівнинах.
От на діл зійшла дівчина
І спустила ся на хвилі,
На хребти прозорі моря,
На безмежну рівнину.
І дмухнув сердитий вітер,
Та знялась від сходу буря,
Поняло ся шумом море,
Піднеслись високо хвилі.
Захитало вітром панну,
Било хвилями дівчину,
Загойдало в синім морі
На укритих шумом хвилях;
Вітер плід надув дівчиний,
Ваготу дало їй море.
Тяжу черева посила,
Ваготу свою дівчина,
Цілих сім аж соток років,
Девять аж віків людини,
А дитина не знайшла ся,
Не утворена не вийшла.
— Плавала води вже мати,
То на схід, а то на захід,
То на південь, то на північ
І до всіх сторін небесних,
Мордувалась болем лютим
В грубім череві з вагою.
А дитина не знайшла ся,
Не утворена не вийшла.
Стала панна тихо плакати
І слова такі мовляти:
„Лихо дням моїм безщасним,

---

¹⁾ Дочка повітря чи творіння, уособлення повітряних сил і творчої сили, та мати моря, що утворила море.

Бідоласі-непритулі!
 Я тепер чого добулась,
 Що я вийшла із повітря,
 Що мене шпурляє буря,
 Що мене гойдає хвиля
 На просторі водяному,
 На безкраїнах хвилястих.
 Краще-б дівкою в повітрі
 Просто жити, пробувати,
 Як тепер в сердитім морі
 Матірю води зробитись.
 У життю тутешнім холод,
 Неспокійний тут рухи;
 Нудно тут мені на хвилях
 По воді отсій блукавши.
 Укко,¹⁾ мій високий Боже,
 Ти що держиш ціле небо,
 Не барись, боржій спусти ся,
 Поспішай, тебе благаю,
 Врятувать дівча від болю
 І від мук черевних жінку!
 Поспішай, бери ся швидче,
 Поспішай, бо дуже треба.“
 Не багато часу плине,
 Ледве мить одна минула,
 Аж летить прегарна качка,
 Лине гожий птах в повітрі:
 На кубло шука містини,
 На свою оселю місця.
 Лине на схід і на захід,
 Лине на південь, на північ
 І знайти не може місця,
 Ані жадної містини,
 Де-б сплела собі кубельце,

Де-б оселю спорядила.
 Політала, обдивилась,
 Загадалась і сказала:
 „Як поставлю дім на вітрі,
 На воді збудую хатку, —
 То зруйнує хатку вітер
 Понесуть домівку хвилі“.
 Те почула моря мати,
 Та дочка повітря красна,
 Підвела плече із моря
 Підвела із хвиль коліно,
 Щоб кубло сплела та качка,
 Щоб оселю спорядила.
 Качка, гожий птах, нарешті
 Політала, обдивилась,
 Те побачила коліно
 Серед хвиль на синім морі,
 Прийняла його за згорок,
 За муріг взяла зелений.
 Політала, обдивилась,
 На коліно сіла-пала,
 І кубло собі лаштує,
 Золоті несе там яйця
 Шість неділь — всі золотії
 Семе-ж яєчко з заліза.
 Сіла квочкою на яйця,
 Нагріва горбок колінний.
 День сидить, сидить і другий,
 Та іще сидить і третій.
 Завважа води вже мати,
 Та дочка повітря красна,
 Помічає, що зігрілась
 Її шкіра й розпалилось
 Наче в полум'ї коліно,

¹⁾ Укко — Бог наповітряної країни, бог грому, дід.

І всі жили розтопились.
От руша коліном дуже
Вельми трусить ся всім тілом,
Так що яйця впали в воду
У морські скотились хвилі,
На друски розбились в морі
І обламками розпались.
Не загибли яйця в твані
Ні в воді друски пропали,
Тільки красно відмінились,
Вформувались всі обламки.
З нижньої яйця частини
Суходіл-земля повстала;
Із горішньої частини
Став високий склеп небесний,
З верхньої жовтка частини
Засяло сонце ясне;
З верхньої білка частини
Засьвітлив на небі місяць.
Із рябецького в яечку
Зорі в небі заворіли;
З темної яйця частини
На повітрі хмари стали.
Час минає, прудко лине,
Рік по рокови збігає,
З молодим сянямем сонця,
З юним блиском місяцевим;
Матірка води все плаве,
Та дочка повітря красна,
По дрімливих хвилях моря,
По морській туманній площі.
Простяглись під нею води,
А над нею ясне небо.
На девятий рік нарешті,
На десяте уже літо
З моря голову піднесла

Підвела над хвилі чоло,
Почала творить створіння,
Утворять утвори стала
На хребтах прозорих моря,
На просторі вод безмежних.
Там де руку простягала,
Зараз виступи втворились;
Де було ногою ступить,
Ями виріє на рибу;
Деж у воду опускалась,
Глибочинь ставала глибша;
Де землі торкалась боком,
Рівний беріг там простяг ся;
Дотикалась де ногою,
Ріпла затоки лососям;
Головою де торкалась,
Там саги малі ставали;
Видиливла від суходолу
Та на хвилях зупинилась,—
Споружала скелі в морі
І бескети під водою,
Щоб там човни розбивались
І щоб гинули там люде.
Утворили ся вже виспи
І повстали в морі скелі;
Вітряні стовпи піднеслись;
І стени й поля зробились;
Замерезило каміння,
Та наморщились бескети;
Тільки вічний світоворець,
Вейнемейнен не родив ся.
Старий певний Вейнемейнен
В тілі в матері блукає
Поспіль цілих літ аж три-
[дцять
Саме стільки-ж зим блукає

По дрімливих хвилях моря, Він торкнув фортечну браму,
По морській туманній площі. Проломив її мізинцем,
Погадав, поміркував він, Костяний замок ламає
Як же бути, як же жити Лівої ноги він пальцем;
На просторі завжди темнім, Лізе на руках до дверей,
В недогіднім тіснім місці, На колінах через сіни.
Де сьвіт сонця не сягає, І упав у синє море,
Сьвітла місяця не видно? А погами впер ся в хвилі.
Він слова сказав такі Так лишив ся муж на морі,
І таку промовив мову: Велетень на мокрих хвилях.
„Сонце, місяцю і возе, Років пять носивсь по морю,
Що на небі, понесіте Років нять та шість гоїдав ся,
Із дверей мене незнаних, Та ще років сім і вісім;
Із затворів незвичайних, Врешті плине він на беріг,
Із кубла сього малого На сухий безлісий горбик,
З сеї тісної домівки! На колінах він рачкує
Дайте мужеві свободу, Та спирає ся руками;
Дайте волю ви дитині, І підвісь, щоб бачить місяць,
Щоб я бачив в небі місяць, Щоб на сонце подивитись,
Щоб на сонце я дивив ся, Щоб на воза позирати,
Щоб на воза позирав я, Глянути на зорі ясні.
Поглядав на зорі ясні!“ Так родив ся Вейнемейнен,
Не пустив на волю місяць Той могутній співворець,
І не визволило сонце, А дочка повітря, Каве,
Стало жить йому там важко, То йому матуся рідна.
І життя йому обридло.

Руна друга.

Що підвів ся Вейнемейшен
І на беріг став ногами
На обмиту морем виспу,
На безлісну рівнину.
Мешкав там багато років,
Повсяк час він жив і далі
На німуючій тій виспі,
На безліській рівнині.
Погадав, поміркував він,
В голові тримав він довго:
Хто йому засіє землю,
Хто насіння розпороше?
Поля син той Пеллервойвен¹⁾
Сампса, хлопець той стани-
Він йому засіє землю [стий
І насіння розпороше.
Засіває степ він щільно,
Засіває всі болота,
Всі пролісся піскуваті,
Кам'янисті всі рівнини.
Він сосну на горах сіє,
Сіє на горбках ялину.
Верес він на ріні сіє,
Чагарі сажа в долинах,
В ривчаках березу садить,
На пухкому ґрунті вільху,
А черемху на вохкому;
В холодку він сіє іву,
На святих місцях рябину,
Верболози на болоті,
Ялівець на піскуватих,

Край річок дубину сіє.
І ростуть дерева в гору,
Пагініці порозпускали.
З верхом квітчаним ялини,
Сосни з гілками рясними;
В ривчаках зросли берези,
На вохкому ґрунті вільхи,
На пухкому черемшина.
Ялівець не дуже виріс;
Гарні ягідки на ньому,
Добрий овоч на черемсі.
Старий певний Вейнемейшен
Став на ноги, щоб побачить,
Чи сійба вдала ся в Сампси,
Пеллервойшена робота.
Він дерев уздрів зростання,
Пагініців веселий розвій,
Тільки дуб рости не хоче:
Древо Боже — без коріння.
Дав упертому він волю,
Най свого дізнає щастя.
Поспіль три чека він почи,
Стільки-ж саме днів чекає;
Далі як минув вже тиждень,
Він іде на дуба глянуть:
Дуб рости таки не хоче,
Древо Боже — без коріння.
Ось дівчат чотири бачить,
Наречених п'ять із моря²⁾,
На мурігови м'яккому,
На траві россою вкритій,

¹⁾ Сіяч, він пак і Сампса. ²⁾ Божества вод.

На ріжку серед туману,
На острівчику ліснетім.
Ворують, скосивши, сіно,
І згромаджують до купи.
Вийшов велетень із моря,¹⁾
І дужак із хвиль підвів ся.
Він здавив траву, і трави
Загорілись, запалали,
Обернули ся на попіл,
Узяли ся темним димом:
Попіл купою лежить там,
Порох товщою сухою.
В порох лист кладе він віжний
Разом з жолудьом дубовим.
І зросла рослина гарна,
Пагінець стрункий у гору.
На землі як ті сунці,
І ростком піднявсь подвійним.
Він гіллям рясним поширивсь,
Розброставсь широким чолом,
Верх підійс, до неба він аж,
Віти високо розкидав:
Заважає хмарам бігти,
Оболоки зупиняє,
Заступає в небі сонце,
Заслоняє місяць ясний.
Старий певний Вейнемейнен
Так міркує і гадає:
Треба-б дуб отой зрубати
І стрункий звалити стовбур:
Людям жити дуже сумно,
Чудно якось рибі плавать,
Як і сонечко не грає,
І не сьвітить місяць любо.
А дужак той не знаходивсь,
Того велетня немає,
Щоб зрубати здужав стовбур,
Сто вершків його звалити.
Старий певний Вейнемейнен
Сам сказав слова такі:
„Мати, що мене посила,
Доне твору, що зродила,
Сил мені з води пошли ти,
(Сил вода багато має)
Щоб звалити дуб високий,
Щоб злюб'ю йому всю вирвать:
Щоб заграло знову сонце,
Засьвітив би місяць любий!“
От виходить муж із моря
І дужак із хвиль підвів ся;
Він не дуже, щоб великий
І не зовсім щоб маненький:²⁾
З чоловічий палець довгий,
І заввишки з п'ятку в жінки.
Мідяна на ньому шапка,
З міді й чоботи у нього,
Руки в мідних рукавицях,
Що із мідяних табличок,
Мідний пояс був на тілі,
Мідяна сокира з боку,
Топорище довге з палець
І гострій заввишки з ногіть.³⁾

¹⁾ Злий дух вод.

²⁾ Дуже вживаний ідіотизм фінський. Так говорять, коли не бажають докладно визначити те, що кажуть.

³⁾ Фіни часто вживають пігтя, яко термін до порівняння, коли бажають визначити дуже малу річ.

Старий певний Вейнемейнен До пяти волося звисло.
 Так гадає і міркує: Кожне око довге в сажинь
 „Він скидає ся на мужа В сажинь і литкї завширшки,
 Велетенської будови, Сажия півтора гомілки,
 А всього завдовжки з палець Стегна повних аж два сажні.
 І завшишки як копито“. Гострить він кругом сокиру,
 Мовив він слова такі, Лезо виправля моторно
 Дав таку почути мову: На шости брусках кремінних,
 „І до мужа ти не схожий, На сьоми твердих точилах.
 І дужак наймізернійший; Заходив він потім прудко,
 І мерці від тебе краці, Піднимав він шпарко ноги
 І що згинули міцнійші“.¹⁾ В своїх штáнях широчезних,
 Річ зняло морське маляtko, У обширному убранню.
 Відповів герой із моря: Раз ступив і опинив ся
 „Нї! я муж насправжки буду Він на ґрунті піскуватім;
 І дужак із хвиль потужних. Другим ступнем став на
 Я прийшов звалити стовбур, [ґрунті,
 Розщепити дуб високий“. Що на колір як печінка;²⁾
 Старий певний Вейнемейнен Як ступив нарешті втретє,
 Вимовля слова такі: Підступив до дуба саме.
 „Се тобі і не судилось, Дуб сокрою він вдарив,
 Зроду се тобі не дано, Став рубати рівним лезом.
 Щоб звалив ти стовбур ду- Раз рубнув, рубнув і вдруге
 [жий, І рубає дуба втретє:
 Щоб зрубав ти дуб чудовий“. Криця іскри розсипає,
 Але-ж ледве він сказав се, Дуб отой вогнем узяв ся;
 Ледве глянув він на нього, Дуба хоче він звалити
 Як той муж змінивсь відразу І схилити стовбур дужий.
 Як на велетня він виріс: Втретє вдаривши нарешті,
 По землі волочить ноги, Він здолав звалити дуба,
 Головою хмари держить, Дужий стовбур сплюндрувати
 Борода аж по коліна, Сто вершечків перекинуть,

¹⁾ Формула, якою Вейнемейнен висловлює незначність того, до кого говорять. ²⁾ Звичайне порівняне в фінській поезії.

Положив на схід він стовбур, Ледве дуб міцний звалив ся,
На захід вершечки кинув, Ледве впавав прегордий стов-
Лист на південь розпорошив, [бур,
Розметав на північ віти. Знову сонечко засяло,
Хто, бува, узяв там гільку, Засьвітив прекрасний місяць,
Щастя той знайшов довічне; Простяглись на небі хмари,
Хто приїс вершок до себе, Знов веселки позгинались
Мав той талісман ¹⁾ довічний; На ріжку серед туману,
Хто собі відтяв листочків, На острівчику лісистім.
Той дістав довічну втіху. Піднеслись гаї чудово,
Що з трісок порозкидалось, Розрослись гаї на волі,
І скепки які лишились Лист розвивсь, трава буяє,
На хребті прозорім моря, Птах співає на деревах,
На рівнині вод відкритих, Коси весело стрекочуть,
Те на хвилях колихалось, І зозуля закувала.
Наче човник серед річки, Ягідки із ґрунту вийшли,
Барка на хвилястім морі. Та ще й квіти золоті; ³⁾
В Похйолу ²⁾ заніс те вітер. Розрослась травиця густо
Молода Похйоли панна Й замережіла квітками.
Прала білу хустку в морі, Лш оден ячмінь не сходить,
Прала вбрання, полоскала, Руна пишнії не стигнуть.
Била праником на камні, Старий певний Вейнемейнен
На ріжку край моря саме. Вийшов з моря; все міркує
Тріску вгледівши на морі, Коло синього він моря,
Узяла її у кошик, Над могутньою водою.
І несе в коші до-дому. Там шість зерняток знахо-
Принесла на двір до себе, [дить,
Щоб чаклу зробив їй зброю, Сім насіннячок збирає,
Заворожені стріли. Край великого він моря

¹⁾ Чародійний струмент. ²⁾ Сторона на далекій півночі, завсіди похмура; Pohja — північ. ³⁾ В мові фінській, вираз золото і в низшому ступні срібло, є синонімами краси, багатства, пишноти; так само, як вогонь, полум'я визначають величність, діяльність, могутність.

На м'яккім піщанім ґрунті. „Добре дбав єси тим чином,
Їх сховав в кунічім футрі, Що березу не порушив,
В вивірчій руденькій лапці. Вшанував високий стовбур,
Він пішов засіяв ниву, Щоби пташки спочивали
І пішов розсилав зєрно І щоб я сїдав на неї“.
Коло дерева Калеви ¹⁾ Роздобув огню орел той,
Саме край галяви Осмо. Креше полумя ударом.
Глянь, співа синиця з гільки: На вогонь з півночи вітер,
„Не зійти ячменю в Осмо, А другий летить зі сходу,
Не зійти віссу Калеви, Побелом гаї лягають
Бо не зчищено там поле, І беруть ся темним димом.
Там не вирубано ліса, Старий певний Вейнемейнен
І не спалено як треба“.²⁾ Шість усїх виїмає зерен,
Старий певний Вейнемейнен Сїм бере з того насїння,
Справив гостру тут сокиру; Все з кунічої торбинки
Вирубать ліси узяв ся, Та зпід вивірчої лапки,
І покидав їх на полі. З шкурки хоміка лїтньої.³⁾
Порубав він всі дерева Ось їде рілю засїять,
І лишив саму березу, Їде розвіяти насїння,
Щоб зозуленька кувала. Промовля слова такіі:
Он орел летить по небу, „Ось я сїю, засїваю,
Пролетїв через повітря, З жменї творчої я сиплю
Щоб побачити березу: Всемогутньою рукою,
„І навіщо та береза Щоб росло отут на ниві,
Непорушена лишилась, Щоб зїйшло на сьому ґрунті.
Стан не зрубано високий?“ О, праматїрко земная!
Вейнемейнен відмовляє: Мати нив, землі владарко,
„Тим вона рости лишилась, Ґрунту дай снагу до зросту,
Щоби пташки спочивали, Дай йому живучу силу,
Щоб сидїв орел небесний“. І не виснажить ся нива
Промовля орел небесний: Нинї, завжди і до віку,

1) Калева і Осмо вступають тут імення Вейнемейнена.

2) Звичайний спосіб управи рілі у Фінів.

3) Фіни роблять торбинки і гамани зі шкурок різних зві-
рят, що водять ся в їх лісах.

Як що донечки створіния ¹⁾ А попереду з полудня ;
Ласку й милість подарують. Їх кінці злуча до купи,
Земле, встань, мерщій про- Стигнувшись дає краями,
[книжь ся, Посилає дощ небесний.
Божий краю, скинь дрімоту, Крапле мед із хмар високих,
Ти стебло пусти із себе, Щоб колосся піднесло ся,
Хай росток іде у гору, Щоб ріля зазеленіла.
Колосків хай виїде тисяч, Затемніло там колосся,
Розростає ся стократно, Піднеслось стебло високе
Де з'орав я і посіяв, Із землі, з мягкого ґрунту,
Де я працював багато. Вейнемейнена рукою.
Укко, мій високий Боже, От минає день найблизчий,
Укко, отче мій небесний, Дві та три минає почи
Ти, що хмарами кермуєш, І збігає цілий тиждень.
Оболоки направляєш! Вийшов старий Вейнемейнен
Раду радь собі на хмарах, На лани зелені глянуть,
В небі праведную раду. Де з'орав і де посіяв.
Надішли від сходу хмару, Де доклав багато праці.
Появи її з півночи, Ось росте ячмінь на прѣчуд,
Другу ще пошли з заходу, Шостигрѣнное колосся,
А яка прудчійша з півдня. Три вузли на кожнім стеблі.
Боже, дощ пошли із неба, Старий вийшов Вейнемейнен,
Най із хмари мед закрапа, Озирає ся, роздивив ся.
Щоб колосся піднесло ся, Он весняная зозуля ²⁾
Щоб ріля зазеленіла“. Взоріла струнку березу :
Укко, бог отой високий, „І про кого та береза
Той міцний отець небесний, Непорушена лишилась?“
Раду радить собі в хмарах, Мовить старий Вейнемейнен :
Раду праведну на небі ; „Ся береза тим лишилась,
Посила від сходу хмару, Щоб рости собі на волі,
Насува з півночи другу, І щоб ти на ній кувала.
Гонить хмару від заходу, Загукай, зозуле любя,

¹⁾ Творчі сили. ²⁾ Зозуля — пташка, що її шанують майже усі народи Півночі. Се віщовниця щастя, вона віщує тільки добре.

Заспівай дзвінкої пісні: Опівдня кукукай пісню
Як срібло гучний твій голос, На окрасу сій країні,
Мов цина він чисто дзвоні, На розрїст препишний гаю,
[нить. Щоб узморря багатїло,
Ти співай і рано й вечір, Щоб було до схочу хлїба.

Руна третя.

Старий певний Вейнемейнен	Жив собі там Юкагайнен,
Все живе собі, вікуе	Щуплий молодий Ляпонець.
Посеред степів Вейноле, ¹⁾	Якось раз пішов у гостї
По дібровах Калевали.	І почув він дивну мову,
Там пісень своїх співає,	Що співати краще можна,
Повний мудрости співа він.	І пісні складати лїнші
Він що дня співав пісень тих,	Посеред степів Вейноле
Іх виводив цілі почи,	По дібровах Калевали,
Він співав про дїї давнї,	Нїж він сам спромїг ся скла-
Звідки всяка річ на сьвітї,	[сти,
Що тепер анї дитинї,	Нїж від батька він навчив
Нї героям не до тямї;	[ся.
Бо тепер часи лихїї	Розридав ся Юкагайнен,
Та і люд здрібнїв запалто.	Не дають йому спокою
Чутка геть пішла по сьвіту,	Вейнемейненові співи,
Славу занесло далеко	Що співа той краще його.
Вейнемейненових співів,	До старої йде він ненї,
Пісні сїльного героя. ²⁾	До своїх батьків приходить,
От пішла на північ чутка,	Каже їм, що піде зараз,
В Похйолу заходить слава.	Що лаштує ся в дорогу

¹⁾ Вейнемейненова сторона. ²⁾ Тут іде переважно про славу народїйної сили співу.

До осель, що на Вейноле, В золоті застріг їринджоли,
Щоб із Вейном¹⁾ там змага- Сам усів ся на їринджоли,
Батько сина не пускає, [тись. Умостив ся на сидїнню,
Ані батько, ані мати, Батогом коня ударив, —
Щоб він рушив на Вейноле, З пужальном батіг перловим.
Щоб із Вейном там змагав ся. Добрий кінь біжить шляхами,
„Ні, тебе там зачарують, Полинув румак чудовий.
Зачарують і закинуть Лине звідти хутко-прудко,
Рот і голову в замети, Скаче день, оден та другий,
Руку на суворий вітер,²⁾ Третій день він хутко лине,
Щоб рукою ти не зрушив, А коли минув і третій,
Не ступив би і погали“. Він досяг степів Вейноле,
Мовив юний Юкагайнен: В піскуватій Калевалі.
„Добре батенько все знає, Старий певний Вейнемейнен,
Мати ще від його краще, Заклинач отсей одвічний,
Знаю-ж я за всіх найкраще; Саме був на тій дорозі,
Я бажаю сперечатись Тим шляхом він саме їхав
І змагати ся з муками. По стенах, що на Вейноле,
Я співиїв ослаблю співом, По дібровах Калевали.
Чаклунів я зачарую, Молодий палкий Лянонець
Заспіваю так, що перший На його наїхав шпарко;
В них співець останнім буде; Зачепили ся голоблі
Я його озую в камінь, І гужви переплели ся.
Ноги уберу лубками, Хомути аж затріщали,
Камні наложу на груди Вларилась дуга об дугу.
Й камяну дугу на плечі, Тут вони і зупинились,
Дам з каміня рукавиці, Стали двоє й міркували.
Шоблом камяний надїну“. Із дуги водиця крапа,
Так наважив ся упертий, З голобель знята ся пара.
І бере коня на стаї; І спитав так Вейнемейнен:
З його піздер плонїнь паше, „Звідки ти? з якого краю?
Сипле іскри кінь конитом. Що так скачеш навіжено,
Зануздав коня баского Ідеш на мене скажено?

¹⁾ Скорочене ймення Вейнемейнена. ²⁾ Себ-то занурять з головою в сніг.

На що ти порвав хомут мій, „Я співець не знаменитий,
 Поламав дугу у мене? Заклинач я невідомий;
 Попсував їриджоли на що, Вікував я вік самотно.
 Скорси поламав обидва?“ Жив собі в краю пустельнім
 Мовив юний Юкагайнен, Посеред степів питомих,
 Сам сказав слова такі: І там чув саму возулю.
 „Молодий я Юкагайнен; Та хай буде, як хто хоче.
 Але й ти мені повідай, Хлонче золотий, повідай,
 Ти, лайдаче, з відки родом, Що ти знаєш більш від пньших
 З підлого якого кодла?“ В чій над ними візьмеш го-
 Старий певний Вейнемейнен [ру?“
 Прізвище своє назвавши, Мовив юний Юкагайнен:
 Промовля слова такі: „Я всього багато знаю,
 „Як ти юний Юкагайнен, Та одно я певне знаю
 Так звертай лишень з дороги, І найкраще розумію:
 Бо молодший ти на літа.“¹⁾ Є на дим в покрівлі дїрка,²⁾
 Молодий же Юкагайнен А багаття коло печи;
 Промовля слова такі: Добре жити тюленєви
 „Що тут значить наша юність, І гаразд морській собаці:
 Наша юність або старість? По близу жере лососі
 Хто знаттям переважає, Та гліта сигі близенько.
 Та мудрійший хто за кого, Мешка' сиг на дні морському,
 Тільки той дорогу візьме, А лосось на рівнім місці.
 Другий же з дороги зверне. Щука тре ся саме в холод
 Так старий ти Вейнемейнен, Серед лютих бурь зимою.
 Заклинач отой одвічний! Боязкий горбатий окунь
 Так готуймо ся-ж до співу, В осени у твань заходить,
 Проспіваймо-ж наші пісні, Тре ся в літку на сухому,
 Хай одного слуха другий, Беріг збуджуючи плеском.
 І почнім отут змагання“. А коли тобі ще мало,
 Старий певний Вейнемейнен То я ще багато знаю,
 Промовля слова такі: Можу розказать, що орють

¹⁾ Люде старого віку на великій пошані у Фінів.

²⁾ В давніх хатах фінських димаря властиво нема; дим виходить крізь щілини на даху.

Олеями на півночі,
 А кобилами на півдні,
 За Ляпоною волами.
 Знаю я гаї на Пізі,¹⁾
 Знаю сосни на бескетях;
 Гай стрункій росте на Пізі,
 А на бескетах ті сосни.
 Три страшні є водоспади
 І озер великих троє,
 Три також високі гори
 Під отсім небесним схилом:
 Галлейбóre²⁾ у Тавастів,
 Катракоскі³⁾ у Карелів,
 Годїж бо змогти Вуоксу⁴⁾
 Переважити Імáтру⁵⁾
 Мовив старий Вейнемейнен:
 „Тям дитини, баби мудрість
 Не до стоту бородатим
 І жонатим не подоба.
 Ти скажи річий початок,⁶⁾
 Віковичіх дїл глибокїсть!“
 Мовив юний Юкагайнен,
 Промовляв слова такїї:
 „Розновім я про синицю,
 Що вона є тільки пташка,
 А ехидна — то гадюка,
 Ёрш в водї — то буде риба;
 І що мягчає залїзо,
 А земля перекисає;
 Теплая вода — погана,

Пал вогню — річ небезпешна,
 Що вода найстарша з ліків,
 Шум годить ся до закляття.
 З лікарів — Творець найпер-
 [ший
 Бог—порадник найстарїйший
 Із гори вода побїгла,
 А вогонь упав нам з неба;
 Ржа змінилась на залїзо;
 Зародилась мідь на скелях.
 Від землі болота старші;
 Іва найстарїйше древо,
 А смерека — перша хата,
 Кáмїнь — першеє начиння“.
 Старий певний Вейнемейнен
 Промовля слова такїї:
 „Чи ти ще додати маєш,
 Чи вже висловив всю ду-
 [рість?“
 Мовив юний Юкагайнен:
 „Памятаю ще я трохи,
 Давнину́ я сиву тямлю,
 Як тоді з'орáв я море
 І конав морську глибокїсть;
 Рибам вирив я печери,
 Опустив я дно морськеє,
 Розстелив тоді озера,
 Гори на гори я вергав,
 Накидáв великі скелї.
 Був я шостая людина,

¹⁾ Озеро. ²⁾ Гори. ³⁾ Водоспад. ⁴⁾ Річка. ⁵⁾ Водоспад.
⁶⁾ Слова таємничі, творчі.

Сьомим моцаком вважав ся ; На їх леза роздивімось !“
Утворив отсю я землю, Мовив старий Вейнемейнеп :
Взяв повітря в певні межі, „Та мені цілком безпешні
Стовп на воздусі поставив, І мечі твої і мудрість,
Збудував небесну стелю, Хітрощі твої і зброя.
Напутив ясній я місяць, Та хай буде, як хто хоче :
Сонце осяйне поставив, Із тобою я мізерним,
Воза прикотив на місце, Міряти мечів не буду,
Небо зорями засіяв“. Ти нікчемний і противний !“
Мовив старий Вейнемейнеп : Розпалив ся Юкагайнеп,
„Брешеш ти над міру всяку ; З гніву рот йому скривив ся,
Ти не був при тому зовсім, Трусить натлами сердито
Як тоді оралось море, Й промовля слова такії :
Як копала ся глибокість, „Хто мечі боїть ся мірять,
Рибам вирилось печери, І на леза роздивлятись,
Дно морськеє опускалось, Так того своїм я снівом
Порозстелено озера, Оберну на ниск свинячий,
Гори вергалось на гори, І людий такої влачі
Та ще скелі накидалось. Я усюди розиоросу :
Не було тебе там видко, Положу у гною купу,
Той не чув, тебе не бачив, Чи в куток до хліву кину !“
Хто тоді спорудив землю, Став похмурим Вейнемейнеп
Взяв повітря в певні межі, І розгнівав ся страшенно :
Стовп на воздусі поставив, Сам тоді почав співати,
Збудував небесну стелю, Сам він слово зняв нарешті.
Напутив ясній хто місяць, Недитячий спів почав він,
Сонце осяйне поставив, І не забавку жіночу,
Воза прикотив на місце, Він пісень співав геройських :
Небо зорями засіяв“. Що їх діти не співають,
Молодий же Юкагайнеп, Молодь лиш на половину,
Промовля слова такії : А з мужів іно третина ;
„Розум свій коли згубив я, Бо часи тепер лихіі,
Дак мечем шукати маю ! Та і люд здрібнів занадто.
Нумо старий Вейнемейнеп, Сьміло зняв річ Вейнемейнеп,
Ти співцю з широким ротом, Сколихнули ся озера.
Нумо мірятись мечами, Затруслились гори з міддю,

Навіть каміні іздрігнулись.
З скелі скеля вниз котилась
І трощили ся бескети.
А дуга Ляпонця стала
Молоденькими гільками,
Обернувся хомут на іву,
На шлеї верба з'явилась,
Золочені саши стались
Побережною лозою,
А батіг перловий взяв ся
Осокою на взбережі;
Кінь Ляпонця білолобий
Скам'янів край водоспаду;
Меч із держальном злостивим
Блиснув блискавкою в небі,
І веселкою під морем;
Лук мальований зігнув ся,
Та шуліками Ляпонця
Стріли легкі полинули;
А собака тупомордій
Кругляком зробивсь великим.
Дід і шанку відміняє,
З шанки стала довга хмара.
Він співа — і рукавиці
На квіткі перемінились,
Свитка повстяна блукає
Хмаркою на синім небі,
А із пояса Ляпонця
Зорі в небі зазоріли.
Він співа — і Юкагайнен
По стегно загруз в болото
І по пояс в багновиці,
У сипкий пісок по плечі.
Оттоді пак Юкагайнен
Міг збагнути, зрозуміти,
Що не тим шляхом пішов він

І побравсь в дорогу дурно,
Щоб змагати ся в закляттях
З Вейнемейненом великим.
Хоче рушити погою
І ноги звести не може;
Повернути другу хоче,
Та вона узута в камінь.
Юкагайнеца узяв тут
Острах лютий, жах великий,
Він страшно побачив лихо
І сказав слова такіі:
„О ти мудрий Вейнемейнен,
Віковічний заклиначе!
Відміни ти чаклування
І візьми назад закляття,
Відпусти мене ти звідси,
Увільни на волю з лиха!
Принесу тобі я обмін,
Дам усе тобі, що схочеш“.
Мовив старий Вейнемейнен:
„Що ж мені ти дать гадаєш,
Щоб вернув я чаклування,
Щоб пустив тебе я звідси,
Увільнив на волю з лиха?“
Мовив юний Юкагайнен:
„В мене два прегарні луки,
Пара луків пречудових;
З них оден влуча предобре
І стріляє другий влучно;
Вибирай якого схочеш“.
Мовив старий Вейнемейнен
„Я твоїх не хочу луків,
Ти дурний: на що мені їх?
В мене в хаті їх такого,
Що обвішано всі стіни,
Всі гвіздки занято їми.

В лїс самі ті луки ходять „Кониї тих менї не треба,
І стріляють там без мене“. Огерів твоїх хвалених ;
Заспївав — і Юкагайнен: В мене їх такого дома,
Засмоктавсь у твань ще Що стоять при кожних яслах,

[більше. І стоять у кожнім стійлі,

Мовив юний Юкагайнен: На спинї їм хвиля плеще,
„Маю два човні прегарні На кряжах ставки миго-
Пару байдаків чудових; [чуть“.¹⁾

Пташкою оден лїтає, Знов співа — і Юкагайнен

Другий збіжа перевозить: Ще загруз у тванї глибше.

Вибирай, який бажаєш“. Мовив юний Юкагайнен:

Мовив старий Вейнемейнен: „Вейнемейнене дїдуся!

„Байдаків твоїх не треба, Відминь бо чаклування

Я човнів твоїх не хочу. І назад візьми закляття.

Їх такого в мене дома, Шапку злата я добуду

Що заставлено ввесь беріг, І у бриль срібла насиплю,

Повно їх у всіх затоках: Що з війни принїс мій батько

І одні за вітром ходять На бойовнєську надбавши“.²⁾

Другії напроти вітру“. Мовив старий Вейнемейнен:

Знов співа і Юкагайнен „Нї срібла твого не треба,

Засмоктав ся в твань ще Анї злото не потрібне:

[глибше. Маю їх багато дома,

Мовив юний Юкагайнен: У коморах їми повно

„Конї два на стайні в мене, Скринї напхано до верху ;

Огерів чудових пара; Злото в мене як той місяць,

Під сїдлом оден з них добрий, А срібло старе як сонце“.³⁾

Другий же годить ся в возї; Знов співа і Юкагайнен

Вибирай, якого схочеш“. Заспївав ся в твань ще більше.

Мовив старий Вейнемейнен: Мовив юний Юкагайнен:

¹⁾ Фінське речення, щоб висловити тонкість волоса і добрий хов коний.

²⁾ Фіни, як і давні вікінги скандинавські, пускали ся в далекі, небезпешні виправи і повертали до дому часто з багатою здобиччю.

³⁾ Вейнемейнен показує тревалість свого багатства: чим давнійший скарб, тим цїна йому більша.

„Вейнемейнене дідусю!
Відпусти мене ти звідси,
Увільни на волю з лиха!
Я віддам тобі все збіже,
Всі лани я обіцяю,
Щоб житте уратувати,
Визволить самого себе“.

Мовив старий Вейнемейнен: „Ні ланів твоїх не треба,
Ані збіже не потрібне;
Маю й так того багато:
Де не зирк, усюди нива,
Бовваніють всюди скирти.
Та і нива в мене лінша,
І чистійші маю скирти“.

Знов співа — і Юкагайнен
Заситив ся в твань ще гли-
Та нарешті Юкагайнен [бше.
І зовсім перелякав ся.

Аж по рот загруз в багно він
З бородою у болото.
В рот набив ся мох з землею,
А в зубах куші загрузли.

Мовив юний Юкагайнен:
„Вейнемейнене премудрий,
Славний, вічний закликаче,
Поверни назад залятте,
Дай мені топтати ряту!
Відпусти мене ти звідси!
Мулом очи заліпились,
Ріже вже пісок зїнциї.
Як що візьмеш ти залятте,
Злу свою замову вернеш,

То віддам тобі я Айно,
Хай мете тобі у хаті,
І господу чисто держить,
Най діжкі і мие й парить,
І перé твою одежу,
Тче вкривала золоті
І медовикі хай смажить“.

Старий певний Вейнемейнен
Віджививсь, повеселїшав,
Він радїв, що Юкагайнен,
Жінку дасть йому на старість.
Сїв на скелю він веселий,
Стоючи співав на каміні.¹⁾
Заспівав він трохи, ще раз,
В третє заспівав ще трохи.

Взяв назад він чаклуванне,
Повернув свої заляття.
Вийшов юний Юкагайнен,
Із болота тягне шню,
Тягне бороду із твані.
Скеля знов конем зробилась;
А саньми куші бережні;
З осокі батіг вродив ся.

Він ханає ся, сідає,
Опустив ся на сидїнє...
Звідти він смутний маюдрує;
Не у доброму гуморі,
До коханої матусї,
До батьків своїх бере ся.
Він чкурнув немов шалений
І підїхав божевільно:
Поламав об клуню сани
І голоблі об ворота.

¹⁾ Щоб надати більше сили своїм чарам, фінські чарівники, як і японські чаклуни, виходили на високий камінь.

„Що за знак?“ гадає мати,
І промовив слово батько:
„Тю! дурний, зламав на віщо
І ґринджоли і голоблі?
Що ти їдеш як шалений,
Прилинув як божевільний?“
І заплакав Юкагайнец,
Обсипає ся гіркими,
Звісив голову понуро,
Шапку зсунув якомсь на бік,
Побілілі губи стиснув
І потушив ся журливо.
Мати перша поспиталась
І довілатись бажала:
„Ти чогó, синóчку, плачеш,
Що тобі завдало смутку?
Що ти білі губи стиснув
І потушив ся журливо?“
Мовив юний Юкагайнец:
„Рідна ненецько, кохана!
Лихо скоїлось зі мною,
Нещасливая пригода.
Без причини я не плачу,
Є причина, щоб журитись.
Я до віку буду плакати,
Вікувати вік у смутку:
Бо сестру кохану Айно,
Доню любої матусі,
Вейнемейнену прирік я,
Щоб була йому за жінку,
Старцю хирному підпора,
Діду кволому підстава!“
Мати сплеснула руками,
Заплескала у долоні,

Промовля слова такії:
„Сину рідний мій, не плач бо,
Бо нема причини плакати,
І нема чого журитись.
Я нестила сю надію,
Дуже довго я чекала,
Щоб отсей герой могутній,
Щоб той дужий Вейнемейнец
Та моїм зробив ся зятем,
Чоловіком доні любій“.
Молода те чує Айно,
Обсипає ся гіркими,
Плаче день і другий плаче,
Сидячи рида на ґанку,
З туги жалібно голосить,
З скрути, що вразила серце.
Мати їй сказала ось як:
„Що ти плачеш, дочко Айно?
Наречений твій могутній,
За героя віддасі ся,
Щоб сидіти край віковця,
На ослоні розмовляти“.¹⁾
Відмовля дочка на тее:
„Мамо, матінко рідненька,
Є, кохана, з чого плакати:
Шкода кіс моїх чудових,
Юних кучерів шкодюю,
Жаль дівочого волосся,
Що замóлоду покриють,
Та завчасу їх завяжуть.
Я вбивати-мусь до віку
За те сонце любе-миле,
За сей місяць тихий-ясний,
За блакить прозору неба.

¹⁾ Себ-то провадити безжурне життя.

Треба їх мені покинуть,
Іх дівча забути мусить
Коло братнього осла, на,
Та батьківського віконця“.
До дочки говорить мати,
Молодій стара мовляє:
„Кинь, дурна, свої печалі,
Годі плакати, нещасна!
Без причини ти так плачеш
І вбиваєш ся даремно.

Боже сонце любе-ясне
На землі усюди сьвітить,
Не в саме віконце батька,
На ослі до брата тільки.
Ягідок багато всюди,
На галівах полушці.
Недотепо! Там їх можеш,
Ти набрати скільки схочеш,
А не тільки в лісі в батька,
На ланах у свого брата“.

Руна четверта.

Молода дівчина Айно,
Юкагайна сестричка,
В гай пішла гілók парізати,
В лісі вінчиків зробити.
Віник батькови звязала
І матусі другий вінчик,
А парешті третій вінчик
Вяже братови своїому.
От хапає ся, простує
Із гайочка до домівки.
Аж надходить Вейнемейнен,
Стан стрункий в гаю він
[бачить,
На траві дівчину гожу;
Промовля слова такі:
„Не носи ти ні для кого,
А для мене тільки, дівко,
На прекрасній шії перли,
Золотий носи ти хрестик;
Заплітай для мене коси,

Перевязуй їх стрічками“.
Відрікає так дівчина:
„Ні на кого я не важу,
Як пошу на шії хрестик,
А в волоссі стрічку маю.
Вбрання кращого не треба,
За булки мені байдуже.
Я пошу простецьку сукню,
Хліба житнього вживаю.
Я сижу в батьківській хаті,
Вкупі з ньенькою своєю“.
Далі кида з лона хрестик,
Золоті каблучки з пальців,
З шії перли покидала,
З голови червону стрічку,
Зо зла кинула в болото,
В чагарі все пошвиргала,
І з плачем пішла до дому,
Та ридючи до хати.
Батько Айнин край віконця

Майстрував був топорище. З нею срібная кибалка,
„Ти чого, дитино, плачеш, Та блакiтний м'їй начiльник,
Чого, дiвко зажурплась? Мотузок ще волосiнний“.
„Є причина, батьку плакати, У коморi коло дверий,
Є нудьга i сум на серцi, Брала матiрка сметанку.
Тим-то батьку, я i плачу „Ти чого, дитино, плачеш?
I з плачем прийшла до тебе. Ти чого, дiвча, сумуєш?“
Загубила з шиї хрестик, „О, ти мати, ненько рiдна!
Застiбки iз мого пасу. Ти моя затуло кривна!
Золотий менi був хрестик, Жаль мене бере з турботи,
Застiбки посила сiрби“. Убиваю ся з печалi!
Брат сидiв там коло брами, Через те я, мати плачу
Вирiзнi дугу робив вiн. I з плачем прийшла до тебе:
„Ти чого сестрице плачеш? По гiлькiй пішла до лiсу,
Ти чого вдала ся в смуток?“ В гаї вiшникiв зробити
„Є причина плакати, брате, Вiшник татови звязала,
Є нудьга i сум на серцi: I тобi звязала вiшник,
Через те я, брате, плачу I нарештi третiй вiшник
I з плачiм прийшла до тебе, Мiму братови звязала.
Що згубила з пальцiв персиї, Вже до дому йти я хiтiла,
I коштовнi перла з шиї; Йшла дiбровою хутенько.
Золотi були тi персиї, Аж менi сказав Осмоїнен ¹⁾
I сiрблястi тi перлини“. Калевайнен ²⁾ так промовив:
От сестра наiтку шиє, „Не носи ти нi для кого,
Сидячи бiля порога: А для мене тiльки, дiвко,
„Ти чого, дитино плачеш? На прекраснiй шиї перли,
Ти чого, дiвча, сумтуєш?“ Золотий носи ти хрестик;
„Є чого, сестрице плакати, Заплiтай для мене коси,
Є нудьга i сум на серцi; Перев'язуй iх стрiчками“.
Через те я, сестро плачу З грудий кинула я хрестик,
I з плачем прийшла до тебе: З шиї перли самоцвiти,
В мене брижка загубилась, З голови начiльник синiй

¹⁾ Вейнемейнен.

²⁾ Син Калеви, прiзвище Вейнемейнена, бо вiн мешкав у сторонi Калеви (в Калевалi).

Й мотузок кармазиновий,
Зó зла кинула в болото,
В чагарі все швиргнула,
А сама йому сказала:
„Ні на кого я не важу
Хрестик посячи на шиї,
Стяжку маючи в волосї;
Вбрання кращого не треба,
Й про булки мені байдуже,
Прóсте маю я убрання,
Хлїба житнього вживаю;
Я сижу в батьківській хатї,
Вкупі з пенькою моєю“.
Мати дівці відмовляє,
Молодій стара говорить:
„Годї, дочко, плакати, годї!
Не журись, моя дитино!
Цїлий рік вживай ти масла,
Ти тоді ставийша будеш;
Другий рік ти їж свинину,
Огряднійшою ти будеш;
Хлїб з сметаною на третїй,
Ти тоді красуня станеш.
На горі стоїть комора,
В тїй поставлено коморі
Скриня з скриннею щїнь-
[пенько
І шкатула на шкатулу.
Ти відкрій там кращу
[скринку,
Там під темним віком знай-
[деш
Золотих аж шість підпасів,

Сїм чудових снїїх суконь :
Донька місяця їй ткала,
Донька сонця менї зшила
За колишнїх молодощів,
Як ще дівкою, бувало,
В лїсі я ягід шукаю.
Раз я там уздрїла якось
Місяцївну при верстатї,
І з куделею сонцївну
На узліссї коло гаю,
Край зеленого лїсочка.
Боязливо надїшовши,
Коло них я тихо стала,
Й почала своє благання,
До паниїв я так казала :
„Місяця і сонця паниї!
Дайте мо срібла та злота,
Дайте дівчинї небозї,
Вбогїй дівчинї подайте!“
І дала срібла сонцївна,¹⁾
Місяцївна²⁾ злота дала;
Золота кибалка вийшла,
Вийшов ще й начільник
[срібний.
Я в квітках прийшла до дому
До батьків прийшла весела.
Через два дні їй носила,
А на третїй поскидала.
Золоту зияла кибалку,
Срібний скинула начільник,
Понесла на гору в хатку
І поклала тихо в скринку;
Там лежать вони і досї,

¹⁾ Дочка сонця. ²⁾ Дочка місяця.

Я не бачила їх більше.
Ти надій шовкові стяжки,
Золотий вбери начільник.
Ти візьми блискучі перли,
Золотий на шию хрестик,
Полотенную сорочку.
Вийми ти тоненьку сукню,
Що з м'якої вовни зшито.
Там візьми шовковий пояс,
І шовкові панчохи,
Тонкошкірі черевики.
І гаразд заплівши коси,
Кісником звяжи шовковим.
Не забудь, гляди, каблукчок,
Вийми золоті наруччя.
Так убравши ся в коморі,
Ти приходи до дому швидче,
Порожденикам на радість,
Та всім родичам на втіху.
Наче квітка гожа будеш,
Наче ягідка хороша;
Як була, ти краща станеш,
Веселійша і гарнійша“.
Так матуся їй сказала,
Так промовила до дівки.
На слова та не вважає
І річий вона не чує:
Плаче ревними сльозами,
По двору іде ридає,
Промовля слова такії,
І такії речи мовить:
„Що то єсть веселих думка,
Що то загади щасливих?
Чи ж не те веселих думка,
Загади не те щасливих,
Що вода, коли хвилює,

Що води текуча хвиля?
Що то є смутливих думка,
Що то загади бездолних?
Чи ж не те смутливих думка,
Загади не те бездолних,
Що крижаний сніг у зимку,
В джерелі вода холодна?
Часто як дівоча думка,
Гадка дівчини слабої,
Полям боязко мандрує,
У гайок вона захопить,
По степах собі блукає.
По кущах, по моху бродить,
Думка та за тьму чорнійша,
Не яснійша від ночі.
О було-б багато краще,
Як би я і не родилась
І коли б не виростала,
Та не бачила-б на світі
Ані смутку, ані лиха.
Краще б жить мені недовго:
Ночи шостої сконати,
Ночи восьмої умерти;
Не багато б мені треба:
Трохи хустя на сорочку,
І куточок під мурігом,
Сльози рідної матусі,
Може ще сльоза від батька,
І навряд сльоза від брата“.
Плаче дівка день і другий,
Мати знов її питає:
„Ти чого, дівчино, плачеш?
Ти чого, дівча, горюєш?“
„Як же-б то я й не ридала,
Не жаліла літ дівочих?
Ти-ж мене пообіцяла,

Віддала ти доню рідну,
 Дідуганови на втіху,
 Діду кволому на поміч.
 Діду хирному на захист,
 Щильнувати його хати.
 Краще-б доню обіцяла
 У глибівь морську холодну,
 Щоб була сиграм сестриця,
 Рибам по́друга моторним!
 Краще-б там на морі плавають,
 У глибоких хвилях жити,
 В морі бути сиграм сестрою
 І подругою тим рибам,
 Ніж старому на утіху,
 Бути кволому на поміч,
 Як похилому підстава,
 Або хирному підпора.“
 Йде дівчина до будинка
 І простує до комори;
 Там відкрила кращу скриню,
 І знаходить там у скрині
 Золотих шість піднозясків,
 Сукень семеро чудових.
 Убирає ся пренишно,
 Вибирає, що найкраще:
 І ковточки золоті
 І сріблястую кибалку,
 І кіндіяк блакитний в косу,
 На чоло червону стяжку.
 Далі вийшла і маидрує
 І байраками і долом,
 І степами і болотом,
 І густотінними лісами,

І співа собі тихенько —
 Як ішла, то так співала:
 „Сум важкий мені на серці,
 І тяжка пудьга гнітуча!
 Сум про те не буде важчий,
 І пудьга не стане більша,
 Як умру я нещаслива,
 У важких сконаю муках,
 При своїй страшній пудоті,
 При журбі своїй безкрайї.
 От тепер година внала,
 Щоб лягти в труну соснову
 І зійти в домівку Мани,¹⁾
 До дверий дійти Туонї.
 Годі плакати, татусю,
 Ти не свар ся, мати рідна,
 Вид утри, сестрице люба,
 Затримай сльозу, мій брате,
 Як сховаюсь я у воду,
 Упаду в морськую пічу,
 У безодню чорну зникну,
 В твань, помішаную з мулом.“
 День іде вона і другий,
 Та нарешті аж на третій
 Вже дістала ся до моря,
 На травною вкритий беріг.
 Смеркло вже і сутеніти
 Почало навколо темно.
 Цілївй вечір там ридала,
 І нудилась цілу нічку,
 Сидячи собі на скелї:
 Там сумуючи самотне.
 Айно досьвітку діждалась,

¹⁾ Мана, чи Туонї, бог підземного царства мертвих Манали або Туонели.

Подивилась, і три панни
Плинуть хвилями морськими;
Айно легким ступнем тихим
Хоче йти до них четверта,
Надійти як пята вітка.
На муріг сорочку кида,
На осику сукню вергла,
А панчохи то на землю,
Черевики на каміния.
На пісок швергає перли,
А на скелі кида персі.
Там стояв бескет, що тріспув,
Маячів далеко в морі.
Плине дівчина до його,
Хоче вилізти на бескет.
Ледве панна там ступила,
Забажала відпочити,
На розтріснутім камінні,
На отей маячній скелі,
Як упав у воду камінь,
Скеля та на дно у море;
Разом з камінем дівчина,
З тим гладким бескетом Айно.
Так та рибонька упала,
Так загинула небога,
І вмираючи сказала,
Як гойдала ся на хвилях:
„Я пішла купатись в морі
Погойдала ся на хвилях;
От я, курочка, упала,
Пташка бідная загинула.
Батьку любий, ти ніколи
За життя свого до віку
Не лови собі тут рибу
На просторі вод широких!

Я пішла на беріг митись,
Та пішла купатись в морі;
От я, курочка, упала,
Пташка бідная загинула.
Ти ніколи, рідна нене,
За життя свого до віку
Не бери води в затоці,
Щоб діжу вчинять до хліба!
Я пішла на беріг митись.
Я пішла купатись в морі;
От я, курочка, упала,
Пташка бідная загинула.
Ти ніколи, брате любий,
За життя свого до віку
Не давай води коневі
На отсім нещаснім місці.
Я пішла на беріг митись,
Я пішла купатись в морі;
От я, курочка, упала,
Пташка бідная загинула.
Ти ніколи, сестро мила,
За життя свого до віку,
Не мочи очий хороших
І не мий в воді тутешній,
Бо уся вода в сїм морі,
Тільки кров із жил дівчини;
Риби всі, що тут у морі,
Тільки мясо з мого тіла;
Чагарі, що тут над морем,
Кісточкі мої дівочі;
А трава, що тут буяє,
З мого виросла волосся.“
Так та дівчина сконала,
Пташка бідная пропала.
Хто-б узяв ся мовить слово

Хто-б узяв ся скласти мову ¹⁾ От біжить, полінув заяць,
В хаті гарної дівчини, Поспішає довговухий,
В рідній дівчиній оселі? Хутко смече клишоногий,
Чи ж ведмідь те слово скаже, Швидко мчить ся косоротий
Чи ж ведмідь складе ту мову? До дівчачої домівки,
Ні, йому не скласти мови, До пиятої оселі.
На корів він нападає. Шпарко він підбіг до лазні,
Хто-б узяв ся мовить слово. Край порога зупинив ся,
Хто-б узяв ся скласти мову А в тій лазні все дівчата,
В хаті гарної дівчини, Кожна має в руцях віник:
В рідній дівчиній оселі? „Кривоокого ми зварим,
Вжеж не вовк те слово скаже, Вірлоокого спечемо,
І не вовк складе ту мову? На вечерю господарю,
Не здола він скласти мову, На сніданок господині,
Бо ягнят він забиває. Милій доні на полудник,
Хто-б узяв ся скласти слово, На обід зготуєм сину“.
Хто-б узяв ся скласти мову Відповів на те їм заяць,
В хаті гарної дівчини, Вірлоокий гучно мовив:
В рідній дівчиній оселі? „Хай сюди надійде Лемпо ²⁾
Чи ж лисиця слово скаже, В чавуні собі варитись!
Чи ж вона складе ту мову? Я прийшов, щоб вам повідать,
Ні! вона не скаже слова, Щоб сказать такеє слово:
Бо на гуси все пантрує. „Красна дівчина загибла,
Хто-б узяв ся мовить слово, З нею цинновіє намисто,
Хто-б узяв ся скласти мову Срібна застібка укупі,
В хаті гарної дівчини, Та мідяний поясочок.
В рідній дівчиній оселі? Панна в хвилі опустилась,
Чи ж то заяць слово скаже, В глибочинь морей обширих,
Він хвба складе ту мову? Щоб сиграм сестрою бути,
Заяць так відповідає: Бистрим риbam за подругу“.
„Сількісь, я ладен на теє!“ ²⁾ Заридала мати ревню,

¹⁾ Себ-то розповісти докладно все, як було. ²⁾ Заяцеві, певно, дано тим перевагу над иньшими звірятами, що він прудкий, послухний, і тим, що його лагідна і плоха вдача дає йому більше довілля. ³⁾ Лемпо теж саме, що й Хійсі, божество зла.

Обливаючись гіркими,
 Говорити смутно стала,
 Слово жалібно мовляти:
 „Матірки! Ви не невольте
 За життя свого піколи,
 Щоб дочки ішли до шлюбу,
 Віддавали ся з примусу,
 Як подружа не до мисли,
 Як мені дурній хотілось,
 Доною силою віддати,
 Сю куріночку рідненьку“.
 Мати плакала, а сльози
 Ті гіркі збігали сльози
 Із очей старої сніїх
 На її змарнілі лиця.
 Ось сльоза біжить та друга,
 Ось гіркі збігають сльози
 Від змарнілих лиць старої
 До грудий, що динуть важко.
 Ось сльоза біжить та друга,
 Ось гіркі збігають сльози,
 Від грудий, що важко динуть
 В пелену розкішну сукні.
 Ось сльоза біжить та друга,
 Ось гіркі збігають сльози
 З пелени в розкішній сукні
 На мережані панчохи.
 Ось сльоза біжить та друга,
 Ось гіркі збігають сльози
 Від мережаних панчохів,
 В тонкошкурі черевики.
 Ось біжить сльоза та друга,
 Ось гіркі збігають сльози
 З тонкошкурних черевиків
 Під її обидві ноги.
 На добро землі — у землю,

На добро воді — у воду.
 Як стекли вони на землю,
 Три струмочки утворили,
 Потекли тромá річками,
 Із води, що слізми повна,
 Що з облича збігли прудко,
 Що текли із лиць багато.
 На струмку таким, на кожнім
 Водоспад вогненний рине;
 Серед піни водоспаду,
 Три сполучені скелі;
 І край кожної скелини
 Знявсь гарнесенький горбо-

[чок;
 На шпильку горба, на кожнім
 Три прекрасні берези.
 На вершках, на тих берегах,
 Три зозуленьки кували.
 Всі три разом стали кликати;
 З них одна гука: „Кохання“,
 „Наречений“ кличе друга,
 А там третя: „Радість, ра-
 [дість“.
 Що гукá усе: „Кохання“,
 Ся три місяці гукає.
 Для дівчат, що потопились
 Без кохання в хвилях моря.
 Що гукає „Наречений“,
 Шість та місяців гукає
 До усіх тих наречених,
 Що взаємности не мали.
 А що кличе: „Радість, ра-
 [дість“,
 Цілий вік гука зозуля,
 Тій се матери нещасній,
 Що всі дні ридає гірко.

Мати бідна так сказала,
Як почувла глас зозулин:
„Мати бідна! ти не слухай
Довго голосу зозулї!
Як почне кувать зозуля,
Серце дуже затріпоче,
Сльози виступлять на очи,

І вода біжить по лицах.
Як горох спадають краплї,
Як боби течуть великі.
Докїть мїй тоді старїе,
Кисть руки стає безвладна,
Тїло все мое трїпоче,
Як почую скрик зозулин“.

Руна пята.

Розповідано вже вісти,
Та і чутка надїйшла вже,
Що загинула дївчина,
Молода умерла панна.
Старий певний Вейнемейнев
Як дізнав ся, занудив ся,
Плакав вечір, плакав рано,
Через цілі ночи плакав,
Що загинула красуня,
Що дївчина утопилась
На безмежному просторї,
У глибокості хвилястїй.
Повний суму і гризоти,
З серцем, що переважно

[білось,

Він пішов на берїг моря
І сказав слова такїї:
„Ти скажи, Унтамо ¹⁾ сонний,
Сни свої скажи, ледащо,
Де боги там водянні,
Де живуть панни Веллямо?“ ²⁾

І сказав Унтамо сонний,
Сни свої сказав ледащо:
„От боги де водянні,
Де живуть панни Веллямо:
На туманному вирїжку,
Там на острові лїсистім
У глибокім темнім морї,
Там далеко в чорній тванї.
Там боги суть водянні,
Там живуть панни Веллямо.
І сидять в вузькій коморї,
В тісній хатці пробувають
Там на камїні рябому,
Там на виступї бескету“.
Вийшов старий Вейнемейнев,
Став він на човнову пристань,
Взявши вудочку тихенько,
Роздививсь на волосїння.
Положив гачки у торбу
І сховав удї в кишеню.
Веслувать почав він шпарко,

¹⁾ Унтамо — бог сонї. ²⁾ Веллямо, водяна царця.

Кермувать на висну човник. Карбувати хоче сеньгу,
 На ріжок туманний вийшов, Щоб зробіть собі снідапок,
 На укритий лісом беріг. Та і закуску ранійше,
 Він налагодивсь вудити, Щоб собі обід зварити,
 Розпростав довжений волос. І лишить на підвечірок.
 Повернув уду рукою, Розчинять він хоче рибку,
 І гачок закинув в воду. Черевцє почав їй різать.
 Витягав його вудивши: Хутко вислизнулась сеньга,
 Мідь із вудлиська тремтіла, В море кинула ся рибка
 В волосні срібло шуршало, З човна сірого зі споду,
 Шелестіло злото в шнурі. З байдака старого діда.
 Дня погожого одного, Підвела з води головку,
 Як заграв веселий ранок, Правим висунулась боком
 На вуду вловила рибка, На морськїм на пятім валї,
 На гачок залізний сеньга. І на шостім режі в сіти.
 Швидко тягне рибу в човник, Праву випростала руку,
 Бистро кидає на денце. Ліва піжка їй блиснула,
 Взявши, дивить ся на рибку, Аж на семїй смузі моря,
 І такі слова мовляє: На девятому бовванї.
 „Дивовижная се рибка, Промовля слова такії
 Я таких не бачив зроду: І такую мовить мову:
 Не вилискує лосось так, „Вейнемейнене дїдусю,
 Не блискоче так петружка, Не на те я впливала.
 Не така і шука сива, Щоб мене ти сеньгу різав,
 У русалки більше плавов, Розчиняв мене як рибку,
 У водяника їх менше; Щоб з мене зробив снідапок
 Биндочок вона не має, Та і закуску ранійше,
 А русалки носять пояс, Щоб собі обід готовив,
 І у курочки є вуха. Та вечеряв би, дїдусю!“
 Риба ся-неначе сеньга, Мовив старий Вейнемейнен:
 Наче окунь з вод глибокнх“. „Так чоґож ти впливала?“
 Вейнемейнен коло боку „Впливала я на те,
 Мав ножа у срібних піхвах; Щоб куріркою спокійно
 Він бере ножа при боці, На руках твоїх сидїла,
 Із піхів виймає срібних, Щоб була тобі за жінку,
 Ровчинить він хоче рибку, Щоб тобі стелила постіль,

Пóдушку на ліжку клала,
Прягала твою госпóду,
Вимітала там підлогу,
Дров прино́сила до хати,
І багаття розпаливши,
Щоб хлібів спекти великих
Та медовиків насмажить.
Щоб ківше́м приносить пива,
І сілать до столу разом.
Зовсім я не сеньга з моря,
І не окупь з вод глибоких,
Я дівчи́на молодая,
Юкагайнена сестриця.
Ти мене шукав так довго,
Цілий рік мене бажав ти.
Ти старий і перозумний,
Вейнемейнене безглуздий!
Не тобі мене зловити.
Я русалка у Веллямо,
Я дочка єдина хвилі!“
Мовив старий Вейнемейнен,
Мовив жалібно і сумно:
„Юкагайнена сестра́ ти?
Так вертайсь, прошу-бла-
гаю!“
Ні, вона назад не прийде
Вже ніколи аж до віку.
Хутко в хвилі затопилась,
Опустилась з верху в море,
Аж на спід, на сірий камінь,
До гранітових розпалин.
Старий певний Вейнемейнен
Погадав, думками кинув,
Що-ж тепер його чинити?

От потяг він пильно сіти,
Вдовж і в по́перек по хвилях
Через бухти і затоки,
Через тихі тягне води,
Через виспи сеньговії,
Через води на Вейноле,
Через виспи Калевали,
Через темні безодні
По хребту широ́кім моря,
Через всі річки Юко́ли,¹⁾
Через всі саги Ляпо́нські.
Він піймав багато рибок,
Майже всіх, що єсть у морі,
Не вловив він тільки рибки,
Що була йому на серці:
Ні русалочки Веллямо,
Ані донечки потоків.
Тут то старий Вейнемейнен
Став сумний і зажу́рив ся,
Шапка збочилась на баки́р,
Сам сказав слова такі:
„Я дурний і перозумний,
І людина я безглузда!
Вдав ся я з здоровим тямом,
З добрим розумом вродив ся,
І до всього чулим серцем.
Перше я усе мав теє,
А тепер усе те зникло
Під лиху отсю годину;
Як на силах підупав я,
Глузд мені умер нечає,
І прозорливість пропала,
Мудрість вся пішла до
[иньших.

¹⁾ Юкола — Юкагайненова сторона.

Ту, якої я бажав так,
Через цілий вік шукавши,
Ту русалочку Веллямо,
Моря доню молодую,
Щоб узяти за дружину,
Мати жінкою на старість,
Панну вудкою піймав я,
І потяг собі у човник.
Не здолав про те втримати,
Не приніс до себе в хату,
Відпустив назад у море,
У морську безодню темну.“
Він пішов шляхом помалу,
Все зітхаючи журливо,
Простував до дому прямо,
І премудре мовив слово:
„Чув колись возулин голос,
І вона співала радість.
Рано вранці, пізно вечір,
І коли-коли у південь.
Щож процав прекрасний
Щож умер чудовий поснів?
Смутокм голос надірвав ся,
Сум його узяв з собою.
Я не чую більше співу
Ні тоді як сонце нада,
Ні у вечері на радість,
Ні собі на втіху ранком.
І тепер я не зміркую,
Що тепер робити маю,
Як мені прожити в сьвітї,

Як по сій землі блукати?
Ох, як була би ще мати,
На землі жила старенька,
То-б мені тепер сказала,
Щоб я мав тепер робити,
Щоб не вдаритись у тугу,
Не вдавати ся у смуток,
За отсі недобрі днини,
Під отсю лиху годину.“
У труні проснулась мати,
Знід землі відповідала:
„Не вмирала мати в тебе,
І не спить іще старенька,
Щоб тобі сказати виразно,
Як себе поводить мусиш.
Щоб не вдарив ся у тугу,
І у смуток не вдавав ся
За отсі недобрі днини,
Під отсю лиху годину.
До дочок іди півночи,
Найдеш там дівчаток гарних,
Вдвоє кращих і ніжнійших,
Раз у пять, у шість здоров-
[ших,
І дівчат не язикатих,
Не отсіх Лянонок млявих.
Там візьми ти, сину, жінку,
Чисту півночи дитину,
Що на позір буде гожа,
І сама струнка-станиста,
Що прудка на ноги завжди
І гнучке у неї тіло“.

Руна шеста.

Старий певний Вейнемейнен, Луковину вилив з міді
Вже налагодивсь рушати І обклав її він золотом,
У оті холодні села, Та срібла туди додав ще.
В сю похмурую Похйоблу. Дежто він знайшов мотузок,
Кінь його 'д соломі лекший, Тятиву як полагодив?
Лекший від гороховини. Взяв лянні нитки у Лемпо,
Він надів йому попругу, Жили лосьячі у Хійсі,¹⁾
Трепзлю золоту пакинув. Луковину от зробив він,
Сів на спину румакові, І готові кінці в лука.
І пустив ся у мандрівку. Вийшов лук на око гарний,
Він шляхом женé хуменько, Коштувать не мало мусів.
Пóспіхом верста́ дорогу, Коник став на самім версі,
Румаком соломі лекшим, По краях біжить лошатко,
Лекшим від гороховини. Ведмежа спить на заломі,
Полям він жене Вейноле, На карба́х дримає зайчик.
По піщаній Калевалі, Він вирізує і стріли,
Румаком він шпарко скаче, Тричі пірям обтикає,
Від батьківщини все далі. Точить стрілище з заліза,
Він кряжем морським мандрує Із гілок смолистих кінчик.
Та розлòжистим простором. Вже він вирізав ті стріли,
Румаку сухі конита, І тоді обтикав пірям,
Незамóченні ноги. Пірцем ніжним голубиним,
Молодий же Юкагайнен, Крильми горобця тонкіми.
Той плохий Ляпонський хло- Гарту дав готовим стрілам,
[пець, Намастив жало він потім
Ще і досі пеклом дихав, Чорним тим гадючим соком,
Він давно, давно вже задрив Кровю змяя отруйного.
Вейнемейнену старому, Так були готові стріли,
Віковим його закляттям. Він наняв свого лука.
Змайстрував огнений лук він, Вейнемейнена чекав він,
Луковину пооздобив. Пантрував морського друга.
Лук зробив він із заліза, В ранці, в вечорі чекає,

¹⁾ Хійсі-Лемпо, ляхий дух.

Опівдня його пантрує.
 Вейнемейнена чека все,
 Жде його без відпочинку.
 Засідає під віконцем,
 І пильнує край баркану,
 Прислухає ся над шляхом,
 Вигляда його у полі.
 Висить сагайдак на спині,
 А в руках той лук чудовий.
 Чатувать він далі вийшов
 Поза хатою другою,
 Над шпилем гори огненим,
 Понад виступом великим,
 Над огністим водоспалом,
 З берегів ріки сьвятої.
 Одного нарешті ранку
 На захід очима скинув,
 І на північ подивив ся.
 Повернув лице до сонця:
 І щось чорне в морі бачить,
 Завваж́а на хвилях синє.
 „Чи не хмарка то зі сходу,
 Чи не за́грава у ранці?“
 Ні не хмарка то зі сходу,
 То не за́грава у ранці,
 Се старезний Вейнемейнен,
 Заклинач отой одвічний.
 Простував він до Похйоли,
 Прямував до Піментоли,¹⁾
 Румаком соломи лекшим,
 Лекшим від гороховини.
 Лук схопив тут Юкагайнен,

Той плохий Ляпонський хло-
 [пець,
 Тятивою брязнув з гніву,
 І націлив лук чудовий,
 Вейнемейнену на гибель,
 Щоб умер Сувантоляйнен.²⁾
 Мати перш його спитала,
 Так його пита сивенька:
 „Ти для кого справив лука,
 І обклав його залізом?“
 Відповів їй Юкагайнен,
 І сказав слова такі:
 „От на що я лука справив,
 І обклав його залізом:
 Вейнемейнену на гибель,
 Щоб умер Сувантоляйнен.
 Вейнемейнена зборю я,
 Заклинача вікового.
 В серце саме і в печінку,
 І йому в лопатку влучу.“
 Та стрілять йому боронить,
 Не дає дозволу мати.
 „Вейнемейнена не руш ти,
 Сина дивного Калеви,
 Роду славного той Вейно,
 Сестрин син, мені він небіж.
 Ти коли його застрелиш
 І убеш Калеви сина,
 Ох! тоді позникне радість,
 Пропаде тоді співання;
 На землі-ж тут краща радість
 І тут краще співання

¹⁾ Піментола — темна сторона, від Рімії, темнота, темрява.

²⁾ Сувантоляйнен — Вейнемейнен; від *suwanto*, тиха течія.

Нїж отам в полях Манали,
Нїж в оселях Туонелі“.
Молодий же Юкагайнен,
Міркував не дуже довго,
На хвилину повстримав ся :
Щоб стріляти зняв він руку,
Щоб націлити—зняв другу,
Тятиву тримав він пальцем,
І такі слова говорить,
І таку мовляє мову :
„Хай загине вже на віки,
На землі хай зникне радість,
Най усі пісні помезнуть,
А таки я вбю старого“.
Лук вогнений він націлив,
На колїї лївим держить
Міднокутее оружа ;
Став на праве він колїно,
З сайдака виймає стрілку,
Витяга її пірчасту ;
Вийняв ту, що найміцїйша,
І що стрілище найкраще,
І на лук її поклавши,
Положив на лося жилу.
Нахили тугого лука,
До плеча праворуч держить,
І зложив ся він до стрілу
В Вейнемейнена старого,
І слова мовля такі :
„Линь, полинь жало березне,
Полети ялиний стрільник,
Розпростаєсь із лося жила !
Як рука націлить низько,
Най стріла полине вище ;
Як націлить надто вгору,
Най стріла помчить ся нижче“.

От він брязнув тятивою,
Похопивсь стрілу пустити ;
Високо стріла злетіла,
Через голову на небо :
Оболоки розірвались
І порепали ся хмари.
Не вдавав ся він у тугу,
Другу знов стрілу пускає :
Полетіла дуже низько,
В землю глибоко встроми-
[лась ;
Їй захтілось бути в Маналі,
Розметать бугір піщаний.
Зараз він пускає третю,
І улучила ся третя,
Просто лосєви у косу,
І в коня того встромилась,
Що був лекший від соломи,
Лекший від гороховни,
І крізь мясо, і крізь кости,
І крізь лівую лопатку.
І упав тут Вейнемейнен,
Хутко пальцями у вохкість,
І руками в хвилі моря,
Кулаком упав у піну,
З спнього хребта лосуня,
Із свого коня у воду.
Зняв ся тут страшений
[вихор,
В морі дуже хвилювання,
Понесло старого діда,
Від землі аж геть відбило,
На просторі вод широких,
На відкритій водотечі.
Юкагайнен взяв хвалитись,
„Так він голосно волає :

„Вейнемейнене старезний,
За життя свого ніколи
Не побачиш ти до віку,
Доти, поки місяць світить,
Ані стелу на Вейполе,
Ні пісків у Калевалі.
Років шість ти в морі плавай,
Літ ти сім носись на хвилях,
Вісім літ метатись будеш
На просторі вод широких,
На відкритій водотечі.
Як сосна на морі шість літ,
Як смерека в хвилях сім літ,
Вісім літ, як нень деревний.“
От вернув ся він до дому,
Там його питає мати:
„Ти певже подужав Вейно,
Того велетня Калеви?“
Мовив юний Юокагйнен.

Відповів таке він слово:
„Так. його вже я подужав,
Я убив Калеви сина;
Най він море вичищає,
Най мете моторно води
На отих дрімливих хвилях!
Там у дзеркало потоків
Пальцями старий упер ся;
Він упав на море ліктем,
І схилив ся перше на бік,
І зоставсь лежать на спиці,
Щоб носити ся по хвилях,
І по морю хвилюватись“.
А про те сказала мати:
„Зле вчинив ти, небораче.
Що стріляв старого Вейно;
Ти убив Калеви сина
І героя Сувантол¹⁾
І окрасу Калевали“.

Руна сьома.

Старий певний Вейнемейнен
По глибоких хвилях плава,
Гілька мов з сосни мандрує,
Мов суха з смереки галузь,
Шість дещків чудових
[літних,
Ночий шість без перестанку.
Попід ним морська вохкість,
Понад ним сяє небо.

Плине далі він дві ночі,
Два довжезні дні мандрує;
На дев'яту ніч нарешті,
Як вже вісім днів минуло,
Почува старий досаду,
Чує він велику прикрість:
На носі бракує нігтя,
І нема на пальці кістки.
Тут старий той Вейнемейнен

¹⁾ Сувантоля = Калевала; від Suwanto — тиха течія.

Сам сказав слова такі:
„Горе мужеві бідасі,
Синови нещастя леле!
Землю я свою покинув,
З рідної землі пішов я,
Щоб тепер під вільним небом
Мандрувати дії і ночи,
Щоб мене шпурляли бурі,
Хвилі лютії гойдали
На просторі вод широких,
На відкритій водотечі.
Жити холодно у морі,
Непривно тут трівати,
Поліж хвилями що-разу,
По воді морській носитись.
Я не знаю, як я жити,
Як держитись тутки мушу
У такі часи недобрі,
Щіди сї злигодні великі.
Чи на вітрі дім поставить,
Збудувать на вітрі хатку?
Як на вітрі дім поставлю,
Не пайду підпори в вітрі;
На воді збудую хатку,
Понесе її водою“.
Від Лянонців птах тут лине,
Із сумних країн орел той.
Він не дуже щоб великий,
І не дуже щоб маненький:
Він крило по морю тягне,
Другим він сяга до неба,
І хвостом мете він хвилі,
І у скелі бе ся дзьобом.

Політав він, зупинив ся,
Подивив ся, озирнув ся,
Вейнемейнена побачив,
На блакитній моря синії.
„Ти чого на морі, муже,
Багатире, в вохких хвилях?“
Старий певний Вейнемейнен
Отакі слова мовляє:
„Ось чого я, муж, на морі,
Багатир на мокрих хвилях:
Їхав свататись в Похйолу,
Я до дівчини північа;
Прудко линув я по морю,
По широкій водоплощі.
Дня я певного утрапив,
Саме в-досвіта уранці,
На затоку в Люотолі,¹⁾
Течію, що при Юколї.
Там мій кінь звалив ся
[трупом,
Там мене бажано вбити.
Я упав тоді на воду,
В хвилі пальцями упер ся,
Щоб мене гойдала буря,
І щоб хвилі колихали.
І подув зі сходу вітер,
Буря з півночи, з заходу;
Від землі мене відбила,
Понесла в далекий простір.
Днів багато так гойдався я,
Ночий я багато плакав
На просторі вод далеких,
На відкритій водотечі.

¹⁾ Країна счель, теж саме, що й Юкола — мешкання Юка-
гайненове.

Я не можу зміркувати,
Зрозуміти і збагнути,
Як мені судилось вмерти,
Що зі мною буде перше :
Чи я з голоду сконаю,
Чи в воді втопитись мушу¹.
Відповів орел небесний :
„Не журись і не турбуй ся,
І сїдай мені на спину,
На хвості на самім купрі !
Попесу тебе я з моря,
Попесу, куди захочеш.
Памятаю день той добре,
Тямлю ті часи я гарні,
Як палив ти гай у Осмо,
Спопелив ліси Калеви :
Вшанував тоді березу,
Залишив стрункий їй стов-
[бур,
На притулок-захист пташкам,
І щоб я сїдав на неї“.
Зняв тоді вже Вейнемейнен
Швидко голову над хвилі ;
Муж із моря вийшов сьміло,
Багатир підвівсь над хвилі,
На крило сїда орлови,
На хвості, на самім купрі.
От несе орел небесний
Вейнемейнена старого,
Він несе його по вітру,
Весняних вітрів шляхами,
До далеких меж півночі,
До смутної Саріюли ;¹⁾
Вейнемейнена слускає,

Сам брешить через повітря.
От заплакав Вейнемейнен,
Плаче, жалібно голосить
Край широкого він моря,
Там на виступі незнанім.
Аж сто раз він мав у боці,
Вітра тисячу ударів,
Борода уся в болоті,
І розпатлане волося.
Дві і три він плакав ночі,
Рівно стількиж днів він пла-
[кав,

І не міг знайти дороги,
Хоч аби-якої стежки,
Щоб вернути ся до-дому,
На знайомі узграниччя,
У той край, де він родив ся,
Де він перше жив спокійно.
А струнка Похйоли панна,
Білолиця красуня,
З сонечком пішла в заставу,
Щоб і з місяцем і сонцем
Разом рівно уставати,
Проспати ся укуні.
І прийшла ранійш багато,
Перед місяцем і сонцем,
Не співали ще і півні,
Курки син не кукурікнув.
Пять овець вона обстригла,
Сім ягнятчок найкращих ;
На хустину вовну склала,
Вибрала її на сукню,
Довго перед сьвітом вранці,
Перше, як устало сонце.

¹⁾ Саріюли — Похйола.

От столи вона помила,
І поміст шарує чисто,
Чистить віником гілястим,
Ряснолистою міглою.
І збіра до купи сьміття,
На лопатку мідну горне,
І виносить сьміття з хати,
Із дверий несе на ниву,
Аж на край ланів виносить,
Кида там в куток за типом,
І стоїть там коло сьміття.
Щось почула й повернулася :
Чує, плаче щось над морем,
З того боку чує стогін.
Швидко поспіша до дому,
Хутко кванить ся до хати.
І коли прийшла, сказала,
Слово мовила такеє :
„ Чула плач я понад морем,
З того боку чула стогін“.
Льовхі, Похйоли ґаздиня,
Та беззубая бабуся
У свій двір іде моторно,
До відчищеної брами.
Там прислухавшись до згуків,
Промовля слова такії :
„ Так піде не плачуть діти,
Так жінки не стогнуть зроду;
Плачуть так самі герої,
Бородаті чоловіки“.
От штовхнула в воду човник,
Тридощатий той на хвилі,
І сама веслує шпарко,

І гребе туди моторно,
Де старий був Вейнемейнен,
Багатир отой, що плакав.
Справді плаче Вейнемейнен,
Стогне тут Увантоляйнен.¹⁾
У лозах поганих плаче,
Стогне у густій крушині,
Борода і рот трусились,
Але рот йому закритий.
Мовить Похйоли ґаздиня
І слова такі говорить :
„ Дідугане ти безглуздий,
Ти в чужу потрапив землю“.
Старий певний Вейнемейнен
Голову підніє у гору,
І мовля слова такії :
„ Добре я і сам се знаю,
Що в чужу потрапив землю,
В незнайомії країни ;
І було в вітчині краще,
І стояв я дома вище“.
Льовхі, Похйоли ґаздиня,
Промовля слова такії :
„ Я від тебе знати хтіла,
І дозволь тебе спитати :
Із яких мужів ти будеш,
Із лічби яких героїв ?“
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такії :
„ Дотепер я називав ся,
Уважав ся завжди досі,
Як вечірняя відрада,
Як співак в долинах рідних,

¹⁾ Увантоляйнен — Вейнемейнен. Від awento — відкрита течія серед криги.

Посеред ланів Вейноле,
 На піщаній Калевалі ;
 А тепер в моім злім разі
 Сам себе я не вгадаю“.
 Льовхі, Похйоли газдиня,
 Промовля слова такіі :
 „Так і з вохкости виходь ти,
 Стежкою прихось до мене,
 Розновіж свої пригоди
 І свою повідай долю“.
 От його із місця плачу,
 Дужака із місця суму,
 Льовхі в човник забирає,
 На байдак сажає з краю,
 А сама веслує шпарко,
 І гребе з усєї сили.
 Прєсто їде до Похйоли,
 У чужу старому землю.
 Там голодного живила,
 І сушила мокре вбрання ;
 Грїла довгий час старого ;
 Грїла й паливо палила.
 Муж одужав незабаром.
 Став герой здоровий знову.
 Почала питати Льовхі,
 І мовлять слова такіі :
 „Вейнемейнене, чого так
 Плакав ти, Увантоляйнен,
 В сїй місцевости суворій,
 Понад сим великим морем?“
 Старий певний Вейнемейнен
 Промовля слова такіі :
 „Досить є причини плакати,
 І причини щоб журитись ;
 Довго я у морі плавав,
 І мене там били хвилі,
 На просторі вод широких,
 На відкритій водотечі.
 Я того так довго плачу
 І терплю я поки віку,
 Що я рідний край покинув,
 І з містни мені знайомих
 У чужі вступаю двері,
 В невідомії ворота.
 Тут мені важка береза,
 Тут мене і вільха ріже,
 Тут дерева наче ранячъ,
 Кожна гілька мене порєса.
 Тільки з вітром я знайомий,
 Тільки сонце друг мій давній
 Тут в чужій мені країні,
 Коло дверей незнайомих“.
 Льовхі, півночи газдиня,
 Промовля слова такіі :
 „Вейнемейнене не плач бо,
 Не журись, Увантоляйнен :
 Добре-б тут тобі лишитись,
 Час провадити тут красно,
 Їсти сєнгу на тарільці.
 І свилицу споживати“.
 Мовив старий Вейнемейнен,
 І слова сказав такіі :
 „Я не їм чужої їжи,
 Що найкрїща на чужині ;
 Бо найліпше людяма дома,
 І стоїть там всякий вище.
 Дай небесний Боже добрий,
 Творче, що любови повний,
 Дай вернути ся до дому,
 В рідний любий край до себе !
 Краше в себе в ріднім краї,
 З черевика воду пити,

Як в землі чужій, далекій
Мед із ківша золотого“.
Льовхі півночи газднія
Промовля слова такії:
„Що мені даси, дідусю,
Як тебе до дому справлю,
Аж на край ланів питомих,
Довезу тебе до лазні?“
Мовив старій Вейнемейнен:
„А чого-б тобі хотілось,
Як мене до дому справиш,
Аж на край ланів питомих,
Щоб чувати крик зозули,
Щоб птахів співання чути?
Шанку злота ти не хочеш?
Чи срібла кресаню візьмеш?“
Льовхі, півночи газднія,
Промовля слова такії:
„Вейнемейнене премудрій,
Віковічний заклиначе,
Не турбуюсь я про злото,
І сріблом я не журю ся.
Злото — се квітки дитині,
А срібло — убрання конім.
От чи Сампо не скуєш ти,
З покривом строкатим, кутим,
Взявши кінчик пір лебедих,
Молока корови-дійки,
Вовни лїтньої з овечки,
Зерно молоде з ячменю?
В нагороду сю дівчину,
Я тобі мою дочку дам,
І тебе до дому справлю,
Щоб ти слухав там зозулю,
Щоб пташок співання слухав,
Понад рідними ланами“.

Старій певний Вейнемейнен
Промовля слова такії:
„Я скувати не можу Сампо,
З кутим покривом строкатим,
Але як домів дістануєсь,
Ільмарінена пришлю я,
Щоб тобі скував він Сампо,
З кутим покривом строкатим.
Най дочку твою він візьме,
Най її він ущасливить.
І коваль він перший в світі,
Перший майстер він у штуці,
Адже викував він небо,
І скував повітря покрив,
Що й сліду нема куванню,
І кліщів не знати зовсім“.
Льовхі, півночи газднія,
Промовля слова такії:
„Я віддам дочку тому лиш,
Я тому ї' обіцяю.
Хто здола скувати Сампо,
З кутим покривом строкатим,
Взявши кінчик пір лебедих,
Молока корови-дійки,
Вовни з лїтньої овечки,
Зерно молоде з ячменю!“
І лошатка загнуждавши,
Запрягла гнідого в сани,
Вейнемейнена сажає.
Посадила в сани діда,
І такі слова мовляє,
І такую мовить мову:
„Голови не піднімай ти,
Не витягуй ся у гору,
Доки коник не пристане,
Доки над-вечір не буде.“

Як що голову піднімеш, По коню й полинув хутко,
Як що витягнеш ся в гору, Опустив він вільно віжки,
То тебе спіткає лихо, І шляхом він їде бучно,
Упаде лиха година.“ З завжди хмурої Похйоли,
От ударив Вейнемейнен Із сумної Саріолі.

Руна восьма.

Панна Похйоли станиста, Подивив ся він на небо.
І землі краса і моря, Се стоїть дуга на небі,
На дузі сидить повітря, На дузі на тій дівчина
На небеснім склені блиска, Тче убрання золотее
Променіє вся одіням, І сріблом його гантує.
І яснїє білим строем, Старий певний Вейнемейнен
Тче убрання золотее, Зупинив коня відразу,
І сріблом його оздобить; І слова такі говорить,
По срібному берду човник І таку мовляє мову:
Золотий вона пускає; „Ти спустиєсь, дівчино в сани,
І літає човник легко, Ти сїдай зі мною поруч“.
По руках він прудко ходить; І дало дівча відновіль,
Хутко рухалась основа, Так сказало і спитало:
І співав швиденько човник, „Щож на тих санках я маю,
Як прекрасна дїва ткала, Що я, дівчина, робити?“
І сріблом сцувала пильно. Старий, певний Вейнемейнен
Старий певний Вейнемейнен Відновів на те їй потім:
Шляхом їде гучно-бучно „Ти на те спустиєсь, дівчино,
З завжди хмурої Похйоли, І на те сїдай у сани,
Із сумної Саріолі. Щоб пекти хліби у мене,
Недалеко він відїхав, Щоб мені варити пиво,
І посуцув ся він трохи; За столом співати красно,
Чує: ось по берду човник Край віконця розважатись,
Зашуршав над головою. Посеред галяв Вейноле,
В гору голову піднявши, По оселях Калевали“.

А про те дівча говорить,
 На відповідь так мовляє:
 „Я пішла у луг квітчастий,
 Вийшла я на жовте поле,
 В-обляги пішла я вчора,
 Вже як сонце закотилось:
 Рантом чую спів пташиний,
 Чую — кос співа́ на гільці,
 І співа дівочі думи,
 І невістчину розвагу.
 Я сказала добрій пташці,
 Так її я запитала:
 „Ти скажи мені, мій косе,
 Заспівай мені до тьми,
 Як на світі жити краще,
 Звікувати вік найліпше:
 Чи дівчиною у батька,
 Чи за жінку в чоловіка?“
 Птах виразно повідає,
 Кос на гільці так щебече:
 „В літку дії і ясні й теплі,
 А тепліше жить дівчині;
 В зимку холодно залізу,
 Холодніш живе ся жінці.
 Дома дівчина на волі,
 Наче ягідка у гаї;
 Жінці з чоловіком — наче
 Тому псови на ланцюзі.
 Рідко слуги бачать ласку,
 А жінки її ніколи“.
 Старий певний Вейнемейнен
 Промовля слова такії:
 „То дурне співання пташки,
 Нерозумні коса співи;
 Ні! дівча — то все дитина,
 А жінки лиш на повазі!

Ти спустись, дівчино, в сани,
 Та сідай зі мною поруч.
 Я-ж і муж не леда-який,
 Багатир не із послідніх“.
 Мовить дівчина розумно,
 І такі слова говорить:
 „Я тоді лиш за героя,
 Мати му тебе за мужа,
 Як здолаєш перетяти
 Без вістря ножем ти волос,
 Як яйце ти так завяжеш,
 Щоб і вузлика не знати“.
 Старий певний Вейнемейнен
 Перетяв одразу волос,
 Без вістря ножем розрізав,
 Лезом, що зусім не гостре,
 Завязав яйце він в узлик,
 Але вузлика не знати.
 Просить дівчину у сани,
 Просить сісти на сидіння.
 Мовить дівчина розумно,
 „Я спушцусь до тебе в сани,
 Як ти так обточив камінь,
 Батіжок із леду зробиш,
 Щоб не синались кавалки,
 І уламки не летіли“.
 Старий певний Вейнемейнен
 Не збентежив ся ні крішки,
 Обточив він швидко камінь,
 Батіжок зробив із леду,
 І не синались кавалки,
 І уламки не летіли.
 Знов він кличе панну в сани,
 І дівчину на сидіння.
 Мовить дівчина розумно,
 І такі слова говорить:

„Лиш тому віддам я руку,
Хто мені змайструє човник,
Із уламків веретенця,
З куснів мотовила мого,
І на воду пустить човник,
Каючок новий на хвилі,
Не штовхнувши і коліном,
Не чіпаючи рукою,
Пучками не ворухнувши,
Не торкаючи плечима“.
Мовив старий Вейнемейнен,
Сам сказав слова такі:
„Тут не візьме ся нікого,
Під отсім небесним дахом,
Хто, як я, збудує човник,
Каючок, як я, змайструє“.
Взяв уламки з веретенця,
Взяв кавалки з мотовила,
І ладнає шпарко човник:
Сто дощок злуча до купи,
На горі де сталі повно,
На залізистім бескеті.
Він буде човник пильно,
І майструє запопадно.
Робить день і робить другий,
Та і третій день він робить,
Тне сокирою каміння,
І руба бескети лезом.
От на третій день Хіісі,
Ухопила топорище,
І хапає лезо Лемпо;
Він хватає топорище,
Щоб боржій сокира сікла,

Щоб мерщій врубалась в ка-
[мінь].
З камня збочила сокира,
Лезо устромилось в тіло,
Мужу бідному в коліно,
Вейнемейнену у палець.
Лемпо ріже тіло діду,
Жили рве йому Хіісі,
І струмком линула кровця,
Потекла з усеї сили.
Старий певний Вейнемейнен,
Заклинач той віковічний,
Промовля слова такі,
І такую мовить мову:
„Ти, сокиро гостролеза,
Із вістрям гладким залізним,
Ти-б повинна лиш дерева,
Мусла-б рубать ялини,
Простувать до диких сосен,
Та з березою сваритись,
А не врубуватись в тіло,
Розтинать живії жили“.
І почав старий закляття,
І згадав тоді, як мовив,
Усього початок злого,
Пригадав він кожне слово;
Не згадать йому одного,
Се закляттїв на залізо:
Щоб із них аробити бинду,
Щоб замок із них зладнати
На ті рани від заліза —
Не прийшли слова на па-
мять.¹⁾

¹⁾ Після „Калевали“, медицина, чи то чари лікарські у Фінів не могли бути помічні, коли не була відома первопріячна, початок зла.

Уже струмками кров збігає,
 Як потік брениць-буркоче,
 Покрива стебло у ягід,
 Залива траву на луках;
 Не лишило ся й травинки,
 Кровю все було покрито,
 Все залив потік той дужий;
 Бурхотав, він бігши, грізно,
 З багатирського коліна,
 З пальця велетня Калеви.
 Старий певний Вейнемейнен
 Лишає здира з каменя,
 Мох збирає на болоті,
 На землі зриває трави,
 Затулить уразку в пальці,
 Зачинить в колії рану.
 Але все було даремно,
 Втамувать не можна крови.
 Тут тяжким прибитий лихом,
 Зрозумів він трудність праці.
 Старий певний Вейнемейнен,
 Починає плакати гірко.
 Він задріг коня хутенько,
 Заложив гнідого в сани.
 Сам усів на силу в сани,
 Умостив ся на сидінню.
 Батогом коня ударив,
 Пугою стібнув по кульшах.
 Жваво кінь побіг із-відти;
 І все меншає дорога.
 До села він так доїхав,

Там шляхів розхідних трое.¹⁾
 Старий певний Вейнемейнен
 Долішнім шляхом простує,
 Став при долішній селитьбі,
 При дорозі ставши, мовить:
 „Чи нема кого в господі,
 Хто-б загоїв слід заліза,
 Міг би вгалувать недуги,
 Рану зцілити герою?“
 І сидів там хлопець долі,
 Коло печи там дитина,
 Й дав слова такі в відповідь:
 „В хаті сій нема нікого,
 Хтоб загоїв слід заліза,
 Заспокоїв біль герою,
 Положив би край мученням,
 Рану зцілив би герою.
 Ти де-ниде може знайдеш,
 Їд до другої хатини“.
 Старий певний Вейнемейнен
 Батогом коня ударив;
 Він шляхом простує шпарко,
 Не багато переїхав,
 Їде він шляхом середнім,
 І спинивсь в середнім дворі;
 Ставши уз порога мовить,
 Так спитав біля віконця:
 „Чи нема кого у хаті,
 Хтоб загоїв слід заліза,
 Втамував би річку з крови,
 Жил потоки заспокоїв?“

¹⁾ В фінських селах хати звичайно будують на узгіррях, так що є три роди селитьб: селитьба до лішня, найближча до шляху, селитьба середня, за нею селитьба верхня, що над двома иньшими; окрема дорога веде до кожної селитьби.

Балакливая бабуся	І промовив край піддашя :
Там лежала перед піччю,	„Чи нема кого у хаті,
Відповіла так охоче,	Хтоб загоїв слід заліза,
Тричі кланцнувши зубами :	Втамував би річку з крові,
„В хаті сій нема нікого,	Край потокови поклав би?“
Хтоб загоїв слід заліза,	Там дідусь сивобородий.
Знав би звідки кров взяла ся,	Грив ся на печі високо ;
Заспокоював би болі.	Звідти дід старий лепече,
Ти де-пиде може знайдеш,	Закричав сивобородий :
Їдь до иньшої хатини“.	„І не те ще повстримали,
Старий певний Вейнемейнен	І не те ще зупинили.
Батогом коня ударив ;	Три потужних божих слова,
Він шляхом простує шпарко,	Повість про річей початок ;
Нелалеко переїхав,	Так зникли водоспади,
Їде він шляхом горішнім,	Так загачено озера,
Поуз верхньої селитьби.	Ріки і потоки бурні,
Уз порога ставши, мовить,	І при виступах затоки“.

Руна девята.

От підвів ся Вейнемейнен,	На печі старий лепече,
Став на рівні ноги в санках,	Закричав сивобородий :
Він без помочи виходить,	„Із яких людей ти будеш,
Без підпори виліз з санок,	Із лічби яких героїв ?
Та й пішов собі у хату,	Аж сїм човнів крові виїшло,
Уступає у світлицю.	Вісім діжок глибоченних ;
Поставець приносять срі-	Із твоїх колін, бідахо,
бний,	Кров побігла на долівку.
Клих золотий ставляють,	Слів багато всяких знаю,
Що містить в собі замало,	А не знаю про початок
Саме трохи в його влазить,	І народження заліза,
Крови з дідугана Вейно,	І про перший виріст сталі“.
З рани славного героя.	Мовив старий Вейнемейнен,

І такі слова мовляє :	В середульшій дівчині,
„Знаю сам початок сталі,	Біле молоко стікає,
І народження заліза :	В наймолодшій дівчині.
Є всьому повітре мати,	Молоко тече червоне.
Старший брат-вода на сьвітї,	Молоко де чорне бігло,
Менший брат води-залізо,	Вийшло там мяке залізо ;
А вогонь-брат середульший. ¹⁾	Там, де біле протікало,
Укко той творець найвищий,	Сталь тверда-міцна з'яви-
Сам він Укко, бог небесний,	[лась;
Відрізнув від неба воду,	Де червоне проточилось,
Розлучив з водою землю ;	Там крихке залізо стало.
А залізо не родилось,	Так було не дуже довго
Не родилось, не зростало.	От залізо забажало.
Укко, бог отой повітря,	Брата старшого побачить,
Він простяг обидві руки,	Із вогнем спізнатись хоче.
І потер одну об одну,	Аж вогонь бурхоче страшно,
На своїм колїні лівім ;	І росте собі на силах,
Із'явилось три дівчині,	Хоче бідного спалити,
Красні три дочки створіння,	Брата меншого-залізо.
Трое матірок заліза,	Аж залізо утікає,
Сталі синьої, твердої.	Себе поспіхом ратує
Плавко йдуть собі дівчата,	Від руки вогню страшної
По хмарках вони стунають,	І від його злої пащі.
Молоком їм повні перса,	І біжить собі далеко,
І соски обваженїли.	Захисту шука для себе,
Лють пацни на землю млеко,	Де хвилюють ся болота,
Повні перса їх зрошають,	Де потоки бистроплинні,
Землю, мочари болотні,	На хребті болот широких,
І дрімливі хвилі тихі.	І на височезних кручах,
Чорне молоко збігає,	Де кубло знаходить лебїць,
У найстаршій дівчині,	Де сидять на яйцях гуси.

¹⁾ За давнього часу Фіни були зручними ковальями; в переказ, що у них Скандінави навчили ся ковальства. Фінляндія дуже багата на залізо, його знаходять не то що в горах, але і в озерах і болотах. Деякі місця повні чорного піску насиченого залізом.

І на дні болот залізо,
Простяглось попід водою,
Там ховає ся два роки,
І там криє ся ще третій,
Посеред двох пнів деревних,
Між трьох коренів берези.
Не втекло про те до-разу
Від вогню обіймів диких,
Довелось йому, судилось,
До вогню зайти у хату,
На мечі щоб там, на синси,
Перекинутись від гарту.
В болотах вовки блукають,
Із лісів біжать ведмеді;
Мочари дивгять від вовка,
А ведмідь болото топче.
Підіймає ся залізо,
Там штаби виходять сталі,
Де ступає вовк ногою,
Де ведмідь положе лапу.
От родив ся Ільмарінен,
Він родив ся, підростає,
На горі родивсь вугляній,
На вуглястій зріє поляні.
Він в руці тримає молот,
В кулаці стиска кліщата.
Ночи темної родив ся,
В день будує вже ковальню,
Місце він шука в ковальні,
Де-б міхи свої поставить.
Він побачив вохку землю,
І бугристеє болото,
Він іде туди дивгитись,
Близько бачити болото;
Споружа він там свій горен,
І міхи свої поставив.

По слідах іде він вовчих,
У трону ведмежим лапам,
Бачить галузи з заліза,
І штаби з ясної сталі,
На слідах глибоких вовчих,
І на ступищах ведмежих;
Промовля слова такіі:
„Відиє любеє залізо!
Тут тобі погане місце,
Ти лежиш тут дуже низько,
Де ідуть вовки болотом,
Де ступа ведмежа лапа“.
Погадав, поміркував він:
„Що то стане ся, як кину
Я в вогонь отсе залізо,
Положу його у горен?“
Налякало ся залізо,
І усе тріпоче з ляку,
Як воно почуло мову.
Про страшенну силу жару.
А коваль той Ільмарінен
Мовив: „Ні, сього не буде,
Не спалить вогню заліза,
Він ріденького не згубить!
До вогню ти підеш в хату,
Де живе, сховавшись. пло-
[мінь,
Там ти виростеш на-прочуд,
Там ти зовсім дужим станеш
Будеш ти мечем для мужа,
Гапликом ти будеш жінці“.
Тогож дня й над течір саме,
Із болот залізо взято,
Знайдено на дні глибокім
І принесено до горна.
От поклав коваль залізо,

Положив в вогонь у горен,
Порушив ковальським міхом,
Тричі дуть його він змусив;
Розтоплює ся залізо,
М'якшає воно під міхом,
Наче та дїжа пшенишна,
І неначе житнє тісто,
Там в вогні ковальським ду-
[жїм,
В полум'ї яскравім горна.
І покликало залізо:
„Ільмарінене, ковалю!
Понеси мене ти звідси,
Подумя мене тут мучить“.
Відповів так Ільмарінен:
„Як тепер ти звідси вийдеш,
Всякому страшне ти будеш,
Станеш диким і нещадним,
І свого поріжеш брата,
Сина матери пораниш“.
Поклялось тоді залізо,
Присяглось воно страшенно
Самим горном і ковадлом,
Молотом важким ковальським
Промовля слова такїї,
І такую мовить мову:
„Є дерева, щоб їх різать,
Можна рвати камню серце;
Я не різатиму брата,
Сина матери не раню;
Краще жити в сьвітї буде,
І життя менї приємнїш,
Як дістану ся я людям,
Буду їм ручним наряддям,
Нїж менї свій нарід різать,
Ранити свою родину“.

І коваль той Ільмарінен,
Той кувач одвічний, майстро,
Витяга з вогню залізо,
І поклавши на ковадло,
Бе його, щоб стало мякше,
І кує він гострі речі,
І списи кує й сокири.
Накував всього багато,
Але ще залізу мало,
Треба ще йому додати.
Не зваривсь язик заліза,
І не випіс рот у сталї,
І залізо не зміцнїло,
Не намочено водою.
Й коваль тоді Ільмарінен
Сам про се гада-міркує.
Трохи попелу поклав він,
Митлю ще додав він трохи,
В воду для загарту сталї,
В сїк зміцнити щоб залізо.
Язиком поконтувавши,
Добре розумом розкинув,
Промовля слова такїї:
„Нї, вода отся не здатна,
Щоб і сталь загартувати,
І зміцнити щоб залізо“.
Від землі летїла бджїлка,
Синекрилая з травиці;
Полїтавши зупинилась
При ковальсьькому там горнї.
І коваль промовив слово:
„Бджїлко, бистрий чоловічку,
Принеси медку на крилах,
Язиком дістань солодке,
Із шости корон квітових,
Із сьоми вершечків травних,

Щоб тут сталь приготувати, Без оцадку ріже брата,
Щоб направити залізо“. І лютує проти кривих ;
Чує шершень, Хійсі пташка, Вилило багато крові,
Ті слова він учуває, Заюшила кров із рани“.
Він дивив ся з даху в кузнї, Шамотить старий на печі,
Із соснового підданя, Бородою й головою :
Сталь як в горні гартува- „Знаю я тепер початок
[лась, І лукаву вдачу сталі ;
Готувалось як залізо. О лихе залізо бідне,
Звідти хутко, прудко лине, І тверда сувора жужель,
Розсипа страхами Хійсі, Криця повна сил великих !
І приносить змії сичання, Так то ти росло на сьвітї,
Чорну їдь ехидни злої, Так то ти страшним зроби-
Мурашкóву їдь несе він, [лосьь,
Потайну трутизну жаби, І занадто вже великим.
В воду, сталь щоб гартувати, Не було-ж бо ти велике,
Поміцнити щоб залізо. Ні велике, ні маленьке,
Сам коваль той Ільмарінен, Не було ти дуже красивим,
Той кувач одвічний майстро, Не було на силах дужим.
Сам гада собі, міркує, Ще як молоком стїкало,
Що та бджїлка, прилетївши, Ще як тільки що родилось
Мід несе йому солодкий, В персах гарних у дївочих,
Подає шїльник медовий ; У дївчачих грудях повних,
Він сказав слова такїї : Край довженної хмарини,
„Ти принесла забагато, Посеред скленїння неба.
В воду для загарту сталї, Не було-ж бо ти велике.
І зміцнити щоб залізо“. Ні велике, ні маленьке,
Сталь туди він потопляє, Як було водою наче,
Опустив туди залізо. Ніби той струмок джерель-
Вийнявши з вогню залізо, [ний,
З понад горна сталь під- На кряжі болот широких,
[нявши. Біля бескету на скелї,
Вийшла сталь із відти злою, Грудкою землі лежало,
І лихим залізо стало, Ржавим порохом стелилось.
І присягу поламало, Не було-ж бо ти велике,
І клятьбу, як пес той, звїло : Ні велике, ні маленьке,

Як тоді тебе в болоті
 Лось і олені топтали,
 Як вовки тебе душили,
 Дрянав лапою ведмедик.
 Не було-ж бо ти велике,
 Ні велике, ні маленьке,
 Як тебе з болота витяг,
 З чорної землі добув як,
 І достачив у ковальню,
 Просто в горен Ільмарінен.
 Не було-ж бо ти велике,
 Ні велике, ні маленьке,
 Як ти брилою шишло,
 Як ти варом клекотало,
 В вогневім страшнім просторі,
 Як страшенно присягалось
 Ти і жорнох і ковадлом,
 Дужим молотом ковальським,
 Коваля житлом маленьким,
 Горна нивами жаркими!
 Ти тепер велике стало,
 Ти придбало дужу лютість,
 І страшну клятьбу забуло,
 Честь свою, як пес той, ззіло.
 І родину ти шрамуєш,
 Кривних ти своїх кусаєш.
 Хто-ж до лиха приневолив,
 Хто тебе призвів до злости?
 Батько твій чи мати рідна,
 Чи то був найстарший братік,
 Чи твоя сестра найменша,
 Чи яка людина зроду?
 Ані батько, ані мати,
 То не був найстарший братік,
 Ні сестра твоя найменша,
 Ніяка людина з роду:

Ти самопочаток лиха,
 Ти почав учинки злії.
 Глянь ти на свою роботу,
 Та приходь направить лихо,
 Бо скажу твоїй я неї,
 Я наскаржу ся старенькій.
 Неї клопоту багато,
 Важко їй бува старенькій,
 Як що син лихе накоїв.
 Як вчинив недобре хлопець.
 Крове! годі вилитись.
 Ти не бий джерелом темним,
 Годі порекати на чоло,
 Груді ливно заливати.
 Стій стіною непорушно,
 Стій барканом супокійно,
 Стій як меч, що впав у море,
 Як на мохові осика.
 Як стоїть на полі брила,
 І як камінь в водоспаді.
 Як патура спонукає,
 Щоб ти рухало ся швидко,
 Так ти рухай ся у має,
 По костях ти швидко бігай;
 Там тобі багато краще,
 В шкурі непомірно ліпше,
 Бігати тобі по жилах,
 По костях пересуватись,
 Ніж на землю вилитись,
 Перемішуватись з пилом.
 Молоко! на діл не лий ся,
 Виливай ся не на сіно,
 На муріг, мужів окрасу,
 Не на горб, героїв золото:
 Мусиш мешкати ти в серці,
 В легкім льох собі зробити.

Ти назад туди хапай ся,
Повернись туди хутійше.
Не потрібно бігти струмом,
Розстеляйтесь як озера,
Джерелом болотним бити,
Розливайтесь, як калюжа.
Тихо стій, не виливай ся,
Кров червоная, не лий ся,
Смирна будь, сама стримай

[ся ; І замкни отой злий отвір.

Водоспад на Тюр'є ¹⁾ став же,
І потік мерців стримав ся,
Море висохло і небо,
В літо посухи страшної,
В рік вогню, мучення повний.
Як на се ти не вважаєш,
Інші я дороги знаю,
Знаю, що мені шукати.
Я візьму казан у Хійсі,
Щоб у йому кров варилась ;
Візьме там вона загарту,
І не витече ні краплі.
Не поле ся сік червоний,
Не впаде вже кров на землю,
Не юшити їй із рани.

Чи-ж не муж уже я зовсім,
Не герой я, син старого,
Щоб стримати силу крові,
Втамувати струм із жили?
Отак єсть отець високий,
Є творець, що в хмарах

[мешка,

Із мужів він що найдужчий,
Найпотужнійший з героїв,

Крови рот зашита може,
Струм її він затамує.
Укко! Творче мій високий,
Отче й Боже мій небесний,
Ти спустись, тебе потрібно,
Ти спустись, тебе я кличу.
Ти здуши рукою міцно,
Ти притисни грубим пальцем,
Ти стули щільнійше рану,
Ти стули щільнійше рану,

Листочків полож ти ніжних,
Золоті квітки розсинай,
Щоб замкнув дорогу крові,
Втамував її потоки,
Щоб на бороду не лягла,
Не текла мені на вбрання".
Так потоки він ускромив,
Загатив дорогу крові,
Сина він послав в ковальню,
Щоб він масти наготовив,
Із трави волокон ніжних,
І квіток тисячолістих.
З медових солодких крапель,
З щільника зібравши частки.

Йде собі в ковальню хло-
[пець,

Масти щоб приготувати.

На дорозі дуба здибав,

І питає так у дуба :

„Мед чи є в гілках широ-
[ких,

На корі дубовій щільник?“

Відмовляє дуб розумно :

„Так, учора мед ще крапав

¹⁾ Норвегія.

На моє гілля широке,
Він повис на верховітті,
Із тих хмар, що там шуміли,
З баранців-хмарок пахучих“.
Взяв він трісочку від дуба,
Із крихкого древа крихту ;
Взяв багато гарних трав він,
Усілякого там зілля,
Що не тільки в сій країні,
А і в иньших не буває.
Він розклав багаття в горні,
Місиво густе зробив він,
З тріски, що з кори на дубі,
З трав, що мають добрий
[вигляд.

От казан шумить, клекоче,
Ночи три кипить він поспіль,
Поспіль три весняні днини.
От на масть поглянув хло-
[пець,

Чи вона вкпіла добре,
Чи уже годять ся ліки ?
Масть про те ще не готова,
Ще нема на рану ліків ;
Він додав трави в місиво,
Усілякого там зілля,
Що де-інде там далеко,
Аж за сотню миль збирали
Чаклунів аж девять дужих,
Вісім знахорів найкращих.
Варить він іще три ночі,
Варить девять ночій поспіль,
І з вогню казан знімає,
Дивить ся на масть бережно :
Вже нарешті масть готова,
І поспіли чудо-ліки.

Там гіллястая осика,
Виростала уз галяви,
І вже дуже надломилась,
І наділ упала майже.
Місивом її помазав,
Чудо ліками натер він,
Сам сказав слова такії :
„Через те, що сею мастю
Я кривулю тут покрию,
Де зломилось, я помажу,
Най осика ізцілить ся,
Як була, хай краща буде“.
Виростала ся осика,
Стала кращою, як перше:
Струнко верх підійс ся вгору,
І зміцнів високий стовбур.
Так мастив він тею мастю,
Чудо-ліками він мазав,
І розколини камінні,
І поренанні скелі :
Знов зросталесь половини,
І злучали ся кавалки.
Залишив ковальню хлопець,
Масть цілючюю зробивши,
Ліки сі приготувавши.
Він подав старому в руки :
„От ти маєш масть потужну,
Маєш певні, добрі ліки,
Що злучають гори хутко,
Швидко звязують бескети“.
На язик старий взяв масти,
Ротом він її коштує,
Він знайшов, що добрі ліки,
Масть йому вдалась на про-
[чуд.

Вейнемейнена мастить він,

Гоїть бдєдїи мандрівки. І таку мовить мову:
Зверху він мастить і з низу, „Божий шовк за бинду слу-
По середивї він маже. [жить,
Промовля слова такїї Стяжка божа — перенаска,
І таку мовить мову: На колїні славнїм мужа,
„Не з моїм їду я мясом, І на пальці повнїм сили.
З мясом я творця простую; Глянь, поглянь прекраснїй
Не мою мїццю лїну, [Боже,
Мїццю можлиого жену ся: Нас боронь, потужнїй Творче,
Не мої уста говорять. Щоб ми лиха не дїзнали,
Мовлю Вищого устами. Не були у злomu разї“.
І в моїх устах є ласка, Старий певнїй Вейнемейнен
А уста Творця багатчі; Почуває швидче помїч,
І в моїй руці краса є, І стає здоров на силї.
Богова-ж рука найкраща“. Тїло стало знову гоже,
Помастив він мастю ледве, І загоїло ся з низу,
Ледве лїки приложив він, У серединї без болю,
Як зсудомив ся від болю. По боках нема уразок,
І звалив ся Вейнемейнен. І не має зверху шрамів;
Він туди-сюди метнув ся, Стало краще і гарнїйше,
І нема йому спокою. Як було до того часу.
Виганя старий болїння. Може вже ступать ногою,
Він жене великі муки. Може він згинать колїно,
В середок гори болїння, Без найменшого болїння,
І на верх горба терпїння, Без нїякої завади.
Щоб камїння заболїло. От підвів ся Вейнемейнен,
І щоб мучились бєскети. В височїнь стромляє око,
Він узяв шовковї бинци, Він радїє вельми й зорить
На шматки він крає стяжки, Через голову на небо,
Вїдрива від стрїчки стрїчку; Він такі слова мовляє
Бандажі зробив старенькїй, І таку мовить мову:
Обв'язав отсїм їх шовком, „Звідтїль он їде нам ласка,
Обмотав він вміло-штучно Звідти їде порада певна,
Вейнемейнена колїно, Звідтїль он, із верху неба,
Дужака недужий палець. Від творця, що силу має.
Він такі слова мовляє, Слава творче мїй величнїй,

І хвала, найвищий Боже!   Племя, що родитись маєш!
Ти послав мені пораду,   Не роби на з'єспір човна.
Ти свою мені дав поміч,   Не хвали ся ним горбатим:
У моїх страшених болях,   Бог лишень дає нам бистрість,
В муках, що дало залізо".   Лиш творець її дарує,
Мовив старий Вейнемейнен,   Моцаки її не знайдуть,
І такі слова мовляє: Руки дужих не досягнуть".
„Ти, народе, що ще будеш,

Руна десята.

Старий певний Вейнемейнен І такую мовить мову:
Взяв свого коня гнідого,   „Пожери сонька́ ти, Вовче.
Румака пuzдає хутко,   Вбий, хоробо, ти Лапонця!
Гнідака запріг у сани,   Він сказав, що буцїм хати
Сам тоді усїв ся в сани,   Я своєї не побачу
Умостив ся на сидїнню.   Вже ніколи аж до віку,
Батогом коня ударив,   Аж до-но́ки місяць сьвітить,
І батіг перловий ляснув.   Ні полїв, що на Вейноле,
Прудко кїнь шляхом полїнув   Ні долини на Калевалї".
Тільки шлях за ним мигоче,   Штучно старий Вейнемейнен
Стукотить у сáнках полоз,   Розпочав співати піснї,
Та суха дуга тріскоче.   Він співа про гарну сósну
Звідти він понїс ся бучно,   З золотим гіллям і чолом,
Болотами і полями,   З верхом, що сягає в небо
І лугами й байраками;   І вширає ся у хмари,
Їде день оден, і другий,   Що гілля іде в повітре
І нарешті аж на третій   І підносить ся до неба.
Надїздить до перевозу,   Він співа, закляття верга.
На границі Калевали,   Він співа про місяць ясний,
На галяви Осмо мѣжи.   На сосні злото́му версі,
Там сказав слова такії,   Й про ведмедицю на вітах.

Їде звідти гучно-бучно,
 В золотий свій край рід-
     [ленький;
 Журно голову понурив,
 Шанку збочив він на бакір,
 Бо той дужий Ільмарінен,
 Той коваль одвічний майстро,
 Обіцяний як заручник,
 Щоб себе уратувати.
 В ту похмурую Похйолу,
 У ту темну Саріюлу.
 От коня спинивши рантом
 На новій гал'яві Осмо,
 Вийшов старий Вейнемейнен
 Із своїх барвистих сáнний:
 Чути гуркіт у ковальні,
 В хаті вугля чути молот.
 Старий певний Вейнемейнен
 До ковальні надійшовши,
 Ільмарінена там бачить;
 Той кував там невгомно.
 Мовив діду Ільмарінен:
 „Вейнемейнене старенький!
 Де ти так барив ся, діду,
 Де ти бавив ся так довго?“
 Старий певний Вейнемейнен
 Промовля слова такі:
 „От де бавив ся я довго,
 Через цілий час барив ся:
 У тій Похйолі похмурій,
 У сумній тій Саріолі;
 У Лапónії я мешкав,
 З чаклунами в тому краю“.
 Мовив діду Ільмарінен,
 І слова сказав такі:
 „Вейнемейнене дідусю,
 Віковічний заклиначе!
 Що ти скажеж за дорогу,
 І за шлях у рідну землю?“
 Мовив старий Вейнемейнен:
 „Розповім тобі багато:
 Є на півночі дівчина,
 Там в селі холоднім панна;
 Не шука вона подружжя,
 Мужа славного не хоче.
 Півночі аж половина,
 Славить дивну дівчину:
 Її на скранях сяє місяць,
 І на лоні сонце блиска,
 Віз зоріє їй на плéчах,
 Сім блискучих зір на сшиї.
 Ільмарінене ковалю,
 Ти кувáч одвічний, майстро,
 Візвези, піди, дівчину,
 Подивись, піди, на коси:
 Як що викуєш ти Сампо,
 Накриття строкате скрасиш,
 В надгороду панна буде,
 І дівча тобі за працю“.
 Так мовляє Ільмарінен:
 „Вейнемейнене дідусю!
 Обіцяв мене уже ти
 В ту похмурую Похйолу,
 Щоб ізвідти увільнитись,
 Гóлову уратувати.
 Не піду, аж поки жив я,
 І допоки сяє місяць,
 В Похйолі похмурі хати,
 В ті оселі Саріолі.
 Де мужів шматують-ріжуть,
 Де героїв топлять в морі“.
 Мовив старий Вейнемейнен,

Сам сказав слова такі:

„Є там ще велике диво,
Є сосна з квітчастим чолом,
І з гілками золотими,
Саме край галяви Осмо;
На вершку сияє місяць,
І зоріє віз на вітах.“

Так мовляє Ільмарінен:

„Не піймú тому я віри,
Доки сам я не побачу,
На свої не взорю очі.“

Мовив старий Вейнемейнен:

„Як мені не ймеш ти віри,
Так подивимось, ходімо,
Чи се правда, чи неправда.“

От виходять, щоб побачить

Ту сосну з квітчастим чолом:

Перше старий Вейнемейнен,

А за ним іде Ільмарінен;

Як вони туди дістались,

На межу галяви Осмо,

Надійшов коваль близенько,

Щоб на сосну любовати,

Де зоріє віз на вітах,

На вершку сіяє місяць.

Мовив старий Вейнемейнен,

Сам сказав слова такі:

„Лізь у гору, любий брате,

Щоб узяти звідти місяць.

Принесті сюдью воза,

З золотого верху древа.“

Тут коваль той Ільмарінен,

Виліза на верховіття.

В гору поїд склен небесний,

Щоб узяти звідти місяць,

Понесті з собою воза.

З золотого вёршкú древа,

Золота сосна говорить,

Та сосна з чудовим чолом:

„Муже, розуму тьма тьмуща,
Богатире безрозумний!

Лізеш ти, дурний, на віти,

І на верх неначе хлопець,

Щоб дістати штучний місяць

І хвальшиві зорі зняти.“

Зараз взяв ся Вейнемейнен

З усеї співати сили:

Щоб зірвалась шура-бура,

Захитала дико воздух;

Сам сказав слова такі,

І таку мовив мову:

„Понеси його ти, вітре.

На своїм неси ти човні,

Прудко мчи, щоб він доли-

[нув,

В ту похмурую Похйюлу.“

От зірвалась шура-бура,

Дико шарпає повітря,

Ільмарінена відносить,

Прудко мчить його ізвідти,

До похмурої Похйюли,

До сумної Саріюлі.

Так поніс ся Ільмарінен,

Так ханає ся він далі,

Вітровим шляхом він їде,

Манівцем повітря сьвіжим,

Вище місяця, під сонцем,

По широких плечах воза.

Уз двора Похйюли став він

Коло лавні Саріюлі; —

І собаки не почули,

Брехуни не зупинили.

Льовхі, півночи ґаздиня,
Та беззубая бабуся
У дворі сама стояла,
І такі слова говорить :
„Із яких мужів ти будеш,
Із лічби яких героїв?
Вітровим шляхом прийшов ти,
Манівцем санків повітря,
І не гавкала собака.
Не гарчав патlach хвоста-

Так мовляє Ільмарінен :

„Не на те сюди прийшов я,
Щоб мене собака шарнав,
Покусав патlach хвостатий
Коло дверей незнайомих,
Уз чужої брами-входу“.
Зараз півночи ґаздиня,
Хоче випитать прибуду :
„Чи ти був коли знайомий,
Чи коли чував ти, може,
Що коваль є Ільмарінен,
Мудрий він кувач і вмілий?
Ми чекаємо від давна,
Хочем' бачити його тут,
В межах півночи далеких,
Щоб він викував нам Сампо“.
Так мовляє Ільмарінен,
І такі слова говорить :
„З ковалем знайомий справді;
Ільмарінена я знаю :
Бо я сам той Ільмарінен,
Мудрий я коваль, умілий“.
Льовхі півночи ґаздиня,
Та беззубая бабуся,
Уступа до хати швидко,

І такі слова мовляє :

„Доню, що над всі молодча,
Що з діток моїх найкраща,
Уберись сьогодні ліпше,
Ти наділь гарнійшу сукню,
Ти повісь чудові перли :
Положи на груди краці,
Поклади чистіщі ззаду,
І строкатіщі на скранях;
Про румянець лиць помисли,
Про румянець лиць помисли,
Пошклуйсь про поблиск

Гока.

Бо коваль прибув до нас вже,
Знакомитий Ільмарінен,
Щоб нам викувати Сампо,
Покрив вибити строкатий“.
Доня гідная Похйоли,
І землі краса і моря,
Узяла найкращих сукень,
Найчистішше одіння,
’Дно по ’дньому пята убрала,
Головний убір наділа,
Застіба підпасок мідний,
Золотий прегарний пояс.
І комору залишає,
Та іде до хати з двору :
Очи блискотять красою,
Аж до вух вона прекрасна,
Все обличчя їй ясніє,
Румяніють її лица,
Злото мінить ся на грудях
І срібло мигоче в косах.
Тут сама ґаздиня Льовхі
Ільмарінена проводить,
В Пóхйоли госпóду вводить,
У хатину Саріюлі,

До-схочу́ годує мужа,
І дає до-волі шти;
І частуючи гостинно
Оттакі слова мовляє:
„Ільмарінене ковалю,
Кувачу́ одвічний, майстро,
Чи скувать ти зможеш Самно,
Покрив вибити строкатий,
Взявши пір лебедих кіпчик,
Молоко корови-дійки,
Вовни літньої з овечки,
Молоде зерно з ячменю?
В надгороду доноу візьмеш,
Дівчину собі за працю“.
Так мовляє Ільмарінен,
І такі слова говорять:
„Я скую, звичайно, Самно,
І строкатий покрив виблю,
Взявши пір лебедих кіпчик,
Молоко корови-дійки,
Вовни літньої з овечки,
Молоде зерно з ячменю.
Адже викував я небо,
Дах повітрові скував я,
І піде не знати скову,
Вузлика піде не видко“.
От іде кувать він Самно,
Вибивать строкатий покрив.
Просить місця, щоб кувати,
Щоб поставити ковальню;
Не знайшов такого місця,
Ні міхів, ані ковальні,
Ні ковадла, ані горна,
Ані молота й стукачки.
І премовив Ільмарінен,
І слова такі говорять:

„То баби вагатись можуть,
Не кіпчають справ бідах,
А не муж хочаб і гірший,
Не герой, хочаб слабший“.
Місця він шука на горен,
На міхи шука містини,
Тамже в краю тім обширім,
По краях полів Похйоли.
День шука, шука і другий,
І парешті аж на третій
Він смужний побачив камінь,
Взорив він придатний бескет.
Там коваль і зупинив ся,
Там розклав собі багаття.
В перший день міхи поставив,
А дня другого ковадло.
От коваль той Ільмарінен,
Сам кувач одвічний, майстро,
Кинув в полумя, що треба,
Що до діла в горен вергнув.
При міхах підручних ставить,
Щоб вогонь йому роздули.
От йому міхи качають,
І розжеврюють вугілля.
Так три літних дні прова-
[дять,
Без перестанку три ночі;
Наросли на пятаках каміні,
На пучках — на пальцях
[брили.
Ось дня першого нагнув ся
Сам коваль той Ільмарінен;
Він нагнув ся подивитись,
Що на дні жаркому в горні,
Що із полумя там вийшло,
Що з вогню там піднесло ся.

Лук із полумя з'явив ся,
 З злotosянням місяцевим,
 Золотий сріблокіпчастий,
 З держакoм строкатoмідним.
 Був на по́ір лук чудовий,
 Але мав недобру вдачу :
 Він що дня просив охвіри,
 А по сьвятах аж подвійно.
 Сам коваль той Ільмарінен
 Вже не рад з такого лука :
 Ламле він на двоє лука,
 В жар його на-но́во верга,
 Каже, щоб підручні дули,
 Роздмухали запопадно.
 От на завтра знов нагнув ся
 Сам коваль той Ільмарінен,
 Щоб побачити, що вийшло
 На жарко́му дні у горні.
 Із вогню байдак виходить,
 Вийшов човник темнобарвий :
 Золоті йому облавки,
 Кочетá йому мідяні ;
 Човник був на позір гарний,
 Але мав недобру вдачу !
 Сам ставав він до побою,
 П'яв ся битись без потреби.
 Сам коваль той Ільмарінен
 Не зрадів із того човна :
 Трóщить в тисячу кавалків,
 Човник з полумя метає,
 Піддувать підручним каже,
 Роздмухати запопадно.
 От дня третього нагнув ся
 Сам коваль той Ільмарінен,
 Щоб побачити, що вийшло
 На жарко́му дні у горні ;

Із вогню корова вийшла,
 Роги золотом ясніють,
 Серед лоба віз небесний,
 На чолі кружало сонця.
 Хоч на взір корова гарна,
 Та недобру вдачу має :
 Завжде спить собі у лісі,
 Молоко пуска у землю.
 Сам коваль той Ільмарінен
 Не радів такій корові,
 На дрібні шматки шматує,
 І у жар її він кида,
 Каже, щоб підручні дули,
 Роздмухали запопадно.
 Дня четвертого нагнув ся
 Сам коваль той Ільмарінен,
 Подивити ся, що вийшло
 На жарко́му дні у горні ;
 Із вогню там плуг виходить :
 Золотий у нього леміш,
 Чересло йому мідяне,
 Срібне держально він має.
 Гарний був той плуг на по-
 [зір,
 Але мав недобру вдачу :
 Він орав лани чужії,
 Скородив найкращий вигін.
 Сам коваль той Ільмарінен
 Не радів із того плуга,
 Хутко ламле на кавалки,
 Кида знов його в полomінь,
 Каже він вітра́м, щоб дули,
 Бурю змусив роздувати ;
 Зашуміли вітри швидко,
 Сходовий дме і західний,
 Дуже вітер дме південний,

І бушує страшно борва;
Дмуть оден день, дмуть
Третій день бурхають вітри,
Вибуха з вікна полóмнень,
З дверей іскри вилітають,
Кура хмарою йде в небо,
Оболок змішав ся з димом.
От коваль той Ільмарінен
Знов дия третього нагнув ся
Подивити ся, що вийшло,
На жаркому дні у горні;
Бачить: Сампо вже з'явилось,
Покрив Сампо виростає.
І коваль той Ільмарінен,
Сам кувач одвічний, майстро,
Став тоді боржій кувати,
Молотком стучати дужче,
І виковує він Сампо:
Сіль одним молоти боком,
Другим борошно молоти,
Третім грошенят багато.
Сампо виковане меле,
І кача строкатий покрив:
Рапо в ранці меле мірку,
Мірку ту собі на вжиток,
Другу, щоб було на продаж,
І на сховок третю меле.
Рада півночи бабуся,
Віднесла велике Сампо
На бескет в краю північнім,
На міцну гору мідяну:
З дев'ятьма́ гора замками;
Розкоренилось там Сампо,
Вглибочинь на дев'ять сажень;
І пішов у землю корінь,

Другий понад беріг моря,
Третій корінь в глиб бескету.
Все владнавши, Ільмарінен
Лáгідно проха дівчину,
І такі слова мовляє:
„Чи даси мені дівчину?
Адже Сампо вже готове,
І строкатий покрив гарний?“
Панна дивная Похйоли
Так сама йому сказала:
„Хтож на рік найблизчий
[буде,
Хто на те тут буде літо
Спонукать кувать зозулю,
Викликать пташок на співи,
Як піду я на чужину.
Ягідка в чужому краї?
Як би кúрочка пропала,
Загубило ся гусятко,
Вишня в неньки загубилась,
Камінки червоні щезли,
Тоб ізникла і зозуля,
І пташки пурхнулиб хутко
Від шпиля сієї гірки,
З гóрбика отього спинки.
Я ніколи, поки свѣта,
Не покину днів дівочих,
Ані клопоту, ні праці.
Що як день у літку любі;
Цїла б ягідка лишилась,
Не повпів би співом беріг,
І лісок не переходивсь,
Я-б не бавилась у гаї.“
І коваль той Ільмарінен,
Той кувач одвічний, майстро,
Хилить голову похмурий,

Шапка збочилась на бакір ;¹⁾ Так коваль той Ільмарінен,
Хоче він розміркувати, Той кувач одвічний, майстро,
В голові трима він довго, Їде в рідний край коханий,
Як йому домів дістатись. Течією в синім морі.
До країн знайомих братись, Їде день, день другий їде,
З вічно хмурої Похйоли, І нарешті аж на третій,
Із сумбі Саріолі. Він домів прибув щасливо
Мовить півночи газдиня: В ті місця, де він родив ся
„Ільмарінене ковалю! Старий певний Вейнемейнен
Ти чого так закурив ся, Ільмарінене считав ся:
Збочив так на бакір шапку? „Ільмарінене, мій брате,
Чи тебе мордує думка, Віковичний ти ковалю,
Як дібрати ся до дому?“ Що-ж, чи викував ти Сампо,
Відмовляє Ільмарінен: Пооздобив красно покритв?“
„Так, туди всі линуть думи, Так мовляє Ільмарінен,
Щоб умерти в себе дома, Так мистець говорить вмільй:
Там знайти останній спокій.“ „Вже новеє Сампо меле,
Ільмарінену газдиня І строкатий покритв віє:
Дала їсти, напоїла, Меле міру рано в ранці,
З краю човна посадила, Щоб була вона на вжиток,
До богатих мідю весел, Меле другу — то на продаж,
Вітер змусила дмухнути: І до схову меле третю“.
Дме він з півночи навально.

Руна одинайцята.

Скажемо тепер про Аті,²⁾ Лемпі³⁾ си удатний вельми.
Заспіваємо про зуха. Виростав в високім домі,
Аті сей островиком був, Коло любої матусі,

¹⁾ Шапка на бакір була у Фінів ознакою великої журби.

²⁾ Аті — Леммікейнен. ³⁾ Лемпі — Леммікейнена батько.
Lempi — Лагода.

Над сагою близько моря, З місяцем сяяти поруч,
 Над затоки дальним шишлем. З ним колуючи в повітрі.
 Кавко ¹⁾ рибамі живив ся, Зірка сватає синочка:
 Окунів ловив підліток, Та не йде у край їх панна,
 Став він мужем та й найкра- Щоб у довгу ніч мигтіти,
 [щим, Маячити в зимнім небі.
 Цьвів червоною він кровю, Із Естляндії з'являлись,
 Мав він голову прекрасну, І із Інгрії ходили:
 І на зріст був дуже ладний, І ніде не хоче панна,
 Але був не без помилок, Їм усім одно провадить:
 Мав і норів непутящий: „Злото тратите даремно;
 До жінок весь він лицяв ся, Мариотравите срібло ви:
 У ночі усе він вештавсь, Я в Естлянд'ю не поїду,
 Де дівчата веселились, Не піду я, і не хочу,
 Де ошатві танцювали. Веслувать в воді Естлянд-
 Там було дівча Саарі ²⁾ [ській,
 Наче квітка та дівчина, Берегами хвилі мірять,
 Виросла в високім домі, Їсти там естляндську рибу,
 Струнко вигналась у гору, Сьорбати естляндську юшку.
 Сидячи у батька в хаті Я і в Інгрію не рушу,
 На пшзкій, на задній лавці. В нобережні україни,
 Розголос пішов про неї, Тільки холод там і голод,
 І свати до неї слались Ні трісок нема, ні дров там,
 В дім до дівчини-красуні, Ні води, апі пшениці,
 В двір до гожої яаянки. Хліба житнього бракує“.
 Сонце сватало синочка: А веселий Леммікейнен,
 Та не йде у край їх панна, Молодець Каукомйелі ³⁾
 Щоб сяяти побіч з сонцем, Все ж таки собі наваживсь,
 Квапитись за сонцем в лїтку. Щоб посватать цьвіт Саарі,
 Місяць ясний синя сватав: Ту дівчину на виданні
 В його дім не хоче панна, З пишно вбраною косою.

¹⁾ Інше ймення Леммікейнена: Кауко — людина, що далеко живе. ²⁾ Мешкання Килліккі; Saari — острів.

³⁾ З Кауко — що далеко мешкає: mieli — думка, той, що марить далекими мандрівками, прізвисьце Леммікейнена.

Мати хоче відвернути,
Відхилить стара гадає:
„Ти не сватай ся, спночку,
За дівчину з лішим родом,
Адже там тебе не стерплять,
В значнім племені Саарі“.
А веселий Леммікейнен
Відповів Каукомйелі:
„Чи-ж мій дім не превельмо-
[жний?]
Навіть річ наш надто значний
Доберу собі дівчину
І до мисли і до зросту“.
Мати все не дозволяє
Леммікейнепови сватать
В значнім племені Саарі,
В тій родині семянистій:
Засьміють тебе дівчата,
І на глум жіноцтво візьме“.
Мало думав Леммікейнен,
І такі слова мовляє:
„Заціплю я сьміх жіночий,
Реготання те дівчає:
Коло лоня й на колінах,
І в руках їх діти будуть:
Реготанняю край положить,
І кінець се буде глуму“.
Мати так мовля на тее:
„Лелечко мені нещасній!
Як жінок скривдиш Саарі,
Як вінця дівчат позбавиш,
Буде бій тоді великий,
І баталія страшенна:
Всі чоловікі в Саарі,
Сотня ціла їх з мечами
Тебе бідного обступить,
Щоб тебе одного бити“.
Мало слухав Леммікейнен
Тих порад своєї нені;
Він коня бере баского,
І то був румак шляхотний;
Скаче звідти гучно-бучно
У містину на Саарі,
Квітку сватати Саарі.
Гожу панцу на виданні.
Все жіноцтво засьміялось,
Реготали ся дівчата,
Як він вулицею чудно,
І у двір кумедно в'їхав.
Перекинув там він сани,
І в воротях поточив ся.
Вилізає Леммікейнен,
Рот скривив він і похнюпивсь,
Чорні кучері куйовдить,
І такі слова мовляє:
„Зроду я того не бачив.
І не бачив і не чув я,
Щоб з мене жінки сьміялись,
Реготали ся дівчата“.
Мало думав Леммікейнен,
Промовля слова такі:
„Чи-ж є місце на Саарі,
На розложистих рівнинах,
Щоб я міг повеселитись?
Чи-ж є місце хоч у клуні,
Щоб гулять паннам Саарі,
Деб дівчатам танцювати?“
Мовлять так Саарі панни,
Так відказують з виріжку:
„Місця досить на Саарі,
Рівнодолу тут дэволі:
Щоб тобі повеселитись,

Є за клуною містина,
 Можеш пастухом на луках,
 Чи підпасачем там бути.
 Діточки худі в Саарі,
 І гладкі самі лошата“.
 Мало думав Леммікейнен.
 За підпасача найняв ся,
 Цілий день він був на луці,
 Ніч з дівчатами гуляє:
 В гулянках дівчачих ночі,
 В танках панночок Саарі.
 Так веселий Леммікейнен,
 Молодець Каукомйелі,
 Край поклав сьміхам жіночим
 Глум спшив дівчачий хутко;
 Не було дочки такої,
 Анї чесної дівчини,
 Щоб її не обіймав він,
 Не ходив би з нею поруч.
 Зміж усіх була єдина
 В славній племені Саарі,
 Всіх зальотників цуралась,
 І втекла кохання мужа —
 Кіллїккі,¹⁾ красуня-панна,
 Квіт найкращий на Саарі.
 А веселий Леммікейнен,
 Молодець Каукомйелі,
 Зопсував чобіт аж сотню,
 І сто весел поломив він,
 А все сватає дівчину,

Упала коло Кіллїккі.
 Кіллїккі, красуня-панна,
 Промовля слова такії:
 „На що тут живеш, плохень
 [кий,
 Що на березі скавчиш ти?
 Тут ти сватаєш дівчину,
 Що в нїї застїбка циннова?
 Я не маю часу вийти,
 Я повинна стерти камінь,
 Макогона розтоптати,
 І стовкти я мушу ступку.²⁾
 Я тебе не хочу, бідний,
 Відака, таку ганчірку;
 Я стрункого хочу мужа,
 Бо й сама струнка на тіло;
 Хочу, щоб він був станистий,
 Бо збудована станисто;
 Хочу, щоб він був великим—
 Я сама на зріст висока“.
 Перебігло мало часу,
 Лиш пів місяця минуло;
 Дня прекрасного одного,
 Над вечір доперва смеркло,
 Грали весело дівчата,
 Всі красуні танцювали
 Край гайового мурігу,
 Уз гарненької галяви.
 Всім вела перед Кіллїккі,
 Квіт уславлений Саарі.

¹⁾ Від Kullä — достаток, гаразд.

²⁾ Не мавши справжніх млинів, давні Фіни терли збіжжя в жорнах ступкою або макогоном; се була жіноча робота, за якою вони співали пісень, що звали ся борошеними піснями (jauhotaunot)

От юнак у повні віку,
 Над'їздить той Леммікейнен,
 Румаком до них він в'їхав,
 І конем, що-найдобірим,
 У середину на грище,
 У танок дівчаток красних.
 Він схопив Кіллїккі в сани,
 Кинув панну на сидіння,
 Обв'язав ремінням хутко,
 Мотузком швиденько вяже.
 Батогом коня ударив,
 Ляснув він ремінням дужче,
 Прудко він ізвідли скаче,
 І скакавши так промовив:
 „Ви ніде, панні, й ніколи,
 Не насмільте ся казати,
 Що до вас от я над'їхав
 І повіз з собою панну;
 Як не будете слухняні,
 Буде вам, дівчата, лихо.
 Заклянну мечем і боем,
 Сватачів мужів всіх ваших,
 Так що в день вони нічого,
 Ні в ночі не будуть чути,
 Ні на вулицю не вийдуть,
 Анї полем не поїдуть“.
 Мовить жалібно Кіллїккі,
 Так горює цвїт Саарі:
 „Увільни мене на волю,
 Ти пусти із рук дитину,
 Най піду до дому краще,
 Я до матїнки, що плаче;
 Як що ти мене не пустиш,
 Щоб до дому я вернулась :
 Так п'ятьох братів я маю,
 Сім синів у батька кривих,
 Що трону зайчатка знайдуть,
 Відберуть тобі дівчину“.
 Аж її він не пускає.
 Почала дівчина плакати,
 І такі слова мовляє :
 „Я весела народилась,
 Я і вросла весела,
 І в веселощах жила я,
 А тепер я повна смутку,
 Я ледачому унала,
 Що готовий завжди битись,
 Може все змагатись дико“.
 Так мовляє Леммікейнен,
 Молодець Каукомїелі :
 „Милій серцю квіт Кіллїккі,
 Мед мій, ягідко, красуне!
 Залиши свої турботи :
 Я тебе не скривджу з роду,
 Їсти меш в моїх обіймах,
 Підеш ти зі мною поруч,
 Станеш ти зі мною попліч,
 Ляжеш ти зі мною побіч.
 І журба твоя навіщо,
 І зітханн'я повні смутку?
 Чи того ти так горюєш,
 І зітхаєш так журливо,
 Що їжі нема й корови,
 Що достатків в мене мало?
 Не журись, не клопочи ся,
 Маю я корів доволї,
 Молока дають до сходу.
 На болотї куманика,¹⁾

¹⁾ Ягода така.

І сунці на узгірях,
Камінки ростуть у полі,
Що і без годівлі добрі,
І без догляду гарненькі;
Їх у вечорі не вяжуть,
Не розв'язують у ранці.
Їм не кидають і наші,
І не сиплять вранці соли.
Чи того ти так горюєш,
І зітхаєш так журливо,
Що незначного я роду,
Не родивсь в високім домі?
Най не значного я роду
Не родивсь в високім домі:
А мій меч вогнем жаріє,
Лезо полум'ям палає:
Шліхував ся він у Хійсі,
У богів блискучо чистивсь.
Ним здобути маю значність,
Мойому величність роду
Тим мечем моїм вогненим,
Лезом, що поломить гострить.“
І зітхнула та дівчина,
Налякалась і сказала:
„Аті! Лемпі ти синочку!
Хочеш мати ти красуню
Половицею до віку,
Наче курочку в обіймах?
Присягнись кляттям довіч-

Що війною не піду я,
Як що злота побажаю
І срібла собі захочу.
Але й ти також кляни ся,
Що в селі не будеш з роду,
Як захочеш танцювати,
І гуляти забажаєш“.

Так вони кляттям клянуть
Заручають ся на віки
Перед Богом, що все бачить,
Перед ним Усепотужним:
Аті — що війну забуде,
Кіллїкі — в село не вийде.

Тут веселий Леммікейнен
Батогом коня ударив,
Він стїбнув його віжками,
Сам сказав слова такі:
„Прощавай-же луг Саарі,
Пні яли, смерек коріння,
Де я виходив се літо,
Де я виблукав ту зиму,
Де під дощ в почі частенько,
Я був груз добою злою,
Все куріпочку шукавши,
Все ту качечку ловивши“.
Поскакав веселий коник,
Стало рідний край вже ви-

[ним, Так промовила дівчина,
І такі слова мовляє:
„Вигляда дїрками хатка,
І голодною норою.
Певно, що живе в тій хаті
Чоловік низького роду“.
„Я клянусь кляттям довічним, А веселий Леммікейнен

Сам сказав слова такі:
„Не вітхай за сю хатину,
Сим ти місцем не жури ся.
Я тобі збудую иньших.
Я хаток поставлю кращх,
Із бербен багато лінших,
Із кроков найкращх в сьві-

Так приїхав Леммікейнен,
До питомої оселі.
До коханої матусі,
І наблизивсь до старої.
Неня сі слова говорить,
І таку мовляє мову:

„Що так, сину, забарив ся,
Чом загаєвсь на чужині?“
А веселій Леммікейнен
Сам сказав слова такі:
„Най жінки тепер Саарі,
І нехай дівчата чесні,
Поглузують, покенкують,
Що найкращую між ними
Я узяв до себе в сани,
Посадив її на кодру,
Заховав її на споді,
І під хутро запроторив,
За сьміхи жінкам віддячив,
І за реготи дівчатам.
Мати, що мене носила,
Порожденнице питома!
Я здобув, чого бажав я,
Я досяг, до чого бив ся.
В головах памощуй краще,
Полушки полож м'якїйші,
Щоб заснув собі я дома,

Побіч з молодим дівчатком“.
Мати так на се сказала
І таку мовляє мову:
„Слава, Боже мій великий,
І хвала тобі, мій творче!
Ти послав мені невістку,
Що роздме мені багаття,
Ткати ме мені майстерню,

Прясти ме на веретено,
Хусти прати ме чистенько,
Повсть валити буде гарно.
Ти хвали, красуне, долю,
Ти уродилась чудово;
Добре все зробив творець
[паш,
Віц, отець любови повний;
Чиста у снігу первістка,
Чоловік твій ще чистїйший;
І у морі піна біла,
Чоловік твій ще білїйший;
І струнка на морі качка,
Чоловік твій ще струнчїйший;
Ясні зірочки на небі,
Чоловік твій ще яснїйший.
Синку, ти підлогу ширшу
І зроби віконця більші,
Стїни пороби новї,
Оббудуй усї покої,
І пороги до покоїв,
Над порогом двері пові.
Тиж бо сю дівчину виграв,
Вибрав ти собі красуню,
Роду вищого панянку,
І значнїйшого колїна“.

Руна дванайцята.

Аті, юний Леммікейнен,
Молодець Каукомйелі,
Все живе собі вікує
З молодим дівчам у куші.
На війну не ходить Аті.
На село не йде Кіллїккі.
Раз такий випадок став ся:
Як на сьвіт благословилося,
Вийшов Аті Леммікейнен
В місце те, де риби тнуть ся;
Не вернув ся він над вечір,
В обляги, коли вже смер-

[клось.

На село пішла Кіллїккі,
Де всі бавились дівчата.
Хто про сей повіда вчинок,
Хто подасть про сее звістку?
То його сестра Айїккі
Про сей вчинок розповіла,
Подала про сее звістку.
„Аті, братїку коханий!
На село пішла Кіллїккі,
До чужих воріт майнула,
Де гуляють всі дівчата,
Де вродливиці танцюють.“
Аті, матери синок,
Сам веселий Леммікейнен
І насупив ся й розгнівався;
Довго сердивсь Леммікейнен
І слова сказав такі:
„Мати, дорога, старенька,
Швидче випери сорочку

В гної чорних змій стра-
[шенних,

Та суши її хутїйше,
Щоб я міг піти до бою,
До дітий Похйоли огнищ,
На поля синів Лапонських!
На село пішла Кіллїккі,
До чужих воріт майнула,
Де гуляють всі дівчата,
Де вродливиці танцюють“.
Так промовила Кіллїккі,
Хутко вимовила слово:

„Чоловіче любий, Аті!
Не ходи ти воюватись!
Я побачила заснувши,
Задрімавши — син такі:
Вибухав вогонь, як з горна,
Викидало дуже племінь
Попід вікнами хатини,
По краях стїни високих:
І укинулось у хату.
Зашуміло водоспадом,
Від підлоги в стелю билось
Від віконця до віконця“.
Сам веселий Леммікейнен
Промовля слова такі:
„Сням жіночим я не вірю,
І жіночим присяганням.
Мати, ти-ж мене носила!
Дай мені бійну сорочку,
Дай мені жулан до бою:
Мене битись пориває,

Пиво бою буду пити,
Покоштую меду бійки¹⁾.
Так прсмовила матуся:
„Милій Аті, мій синочку!
Не ходи до бою, сину!
Пиво є у нас і дома:
Пиво є в бочках ялових,
По дубових лє ся рудках.
То тобі усе те пиво.
Цілий день ти можеш пити“.
Так мовляє Леммікейнен:
„Я не хочу пива дома,
Краще пити му я воду,
Буду пить веслом смоленим;
Напій той мені солодчий
Над усі пива в сїм домі.
Дай мені бійну сорочку,
Принеси жунап до бою:
Я піду до хат Похйоли,
На лани снів Ланонських,
Щоб доскочити там злота
І срібла принести звідти“.
Мати Атіна мовляє:
„Любий Аті, мій синочку!
Є у нас і дома злото
І срібло лежить у схові.
Дня того, що збіг донерва,
Ще досьвітньою добою,
Як орав челядник в полі,
Він куток орав змійовий,
Лемішем він вийняв віко,
І знайшов у скринці злото:

Зібрано було там сотні,
Тисячі були під віком;
Скринку він приніє в ко-
[мору,
І поставив на бантинах“.
Відмовляє Леммікейнен:
„На що та мені комора?
Я срібло візьму війною,
Принесу багато більше,
Ніж усе тут злото дома,
І срібло, що взято плугом.
Дай бійну мені сорочку,
Принеси жунап до бою,
Я тепер в Похйолу рушу,
Перебою дітий Ланонських.
Порива мене в Похйолу
І туди думки всі линуть.
Я там хочу сам почути,
На свої побачить очі.
Чи є дівчина в Похйолі,
Сватача щоб не хотіла,
Чоловіка не бажала,
Щоб їй мужа не манулось“.
Мати Атіна мовляє:
„Любий Аті, мій синочку,
В тебе є Кілліккі в хаті,
Од усіх найкраща жінка;
Дивно-б бачити на ліжку
Двох жінок у чоловіка“.
Відмовляє Леммікейнен:
„На село Кілліккі ходить,
Най вона отам гулявши,

¹⁾ Леммікейнен сею образовою мовою хоче сказати, що його пече жадоба бою, а мати удає, що не розуміє і пропонує йому домового пива.

По чужих хатах почує,
 Як гуля селянська молодь,
 Як танцюють всі красуні!“
 Мати хоче зупинити,
 І страху його старенька:
 „Не ходи ти, мій синочку,
 В села Похйоли далекі,
 Не ходи без чаклування,
 Без премудрощів всеможних
 До дітей Похйоли вогнищ,
 На лани дітей Лапонських.
 Заспіва тебе Лапонець
 Закляне тебе Турянець,¹⁾
 По уста положить в вугіль,
 В плóмiнь голову і плечі,
 Покладе у жар всю руку
 На розпалене каміння“.
 Відмовляє Леммікейнен:
 „Чаклуни ті чарували,
 І ті змії заклинали;
 Трох зібрало ся Лапонців
 В обляги на мене в лiтку;
 Голі стали на бескеті,
 Без одiння, без піднасiв,²⁾
 Не прикриті ані крішки;
 Узяли вони від мене,
 І від мене там дістали,
 Що бере сокира з камня,
 Що спира на льоді корок,
 Що бере з бескету сверло,
 І що смерть в порожній хаті.
 І у друге нахвалялись;
 Справа йшла тоді інакше,
 Бо закляття загрожали
 Глибоко втягти в болото,
 В те болото, де блукав я;
 Я у твань було натрапив
 По кодiно в багнивиці,
 І по бороду в грязюку;
 Аж я муж не леда-який,
 Не упав тоді у нужду.
 Чаклуном тоді зробившись,
 Розночав я сам закляття.
 Я співав — і чаклуни ті,
 Ті стрільці з своїм оружжєм,
 Ті метці ножами збройні,
 Співаки з своєю сталлю
 Водоснадом узяли ся,
 Перекинулись на пурту,
 Джерелом забили в гору,
 Обернули ся злим вітром.
 Там нехай собі дрiмають,
 Відьмаки нехай купляють,
 Проростуть у них там гриви
 І крізь голови і шапки,
 І крізь плечі чаклунові,
 І крізь мясо їм на кульшах,
 Чаклунам тим твердосплячим,
 І дрiмотою заклятим“.
 А про те не дозволяє

¹⁾ Мешкаєць Норвегії. Turia або Turgä — Норвегія.

²⁾ Се був звичай давніх Лапонських чаклунів. Вони ставали на камінь, бо гадали, що се падасть більше сили їх чарам, і опріч того скидали усю одiж, щоб уникнути чародійних впливів, які могли бути звязані з їх одiжжю.

Мати йти Каукомйелі,
Сина мати не пускає,
Мужа так невіста просить:
„Не ходи ізвідси, любий,
У холодні ті оселі,
В ту похмурую Похйо́лу!
Настає там небезпешність,
Мужу бідному там страшно;
Там живе нещастя, Аті;
Хоч би був ти стоязиким
(А тому повірять трудно)
Ти про те не кинеш співом
Похйо́ли синів у воду,
Ти не скажеш, як Турянець
І не скажеш як Ланонець“.
Став чесатись Леммікейнен,
Веселун Каукомйелі,
Він своє волосся чеше,
Пильно щіткою чухмарить.
До стіни він кида щітку,
Кида у куток до печі,
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:
„Отоді лиха година
Леммікейнена сніткає,
Як із щітки кров закрапа,
Як червоная полле ся“.
І пішов веселий Аті
В ту похмурую Похйо́лу;
Не послухав він матусі,
Хоч і як вона благала.
Він даштує ся: взяв пояс
І залізвую сорочку,
Стальовим впасав ся пасом
І такі слова мовляє:
„Муж міцнійший у місьюрці,

Дужчий в панцирі залізім,
В пасі стальовім сильнійший
Проти чаклу́нів усіх тих;
Не страшний йому найгірший
І безпешний буде дужчий“.
За свого меча вхопив ся:
Як вогонь рубає меч той,
Його гострено у Хійсі
У богів він шліхував ся.
Меч прийняв собі при боці,
Положив у піхви шкірні.
Деж той муж вже затаїв ся,
Де герой сховав ся сьмілий?
Там він трохи потаїв ся,
Там герой сховав ся сьмілий,
Попід лутками при дверіх,
Уз стовпа, де сьвічку ста-
[влять,
Там, де зазубень на дворі,
Де кіпчають ся ворота.
Там сховав ся обережно
Від жіноцтва муж ховав ся.
Та й така обережність,
Ще за мало помагає;
Мусить він ховатись далі
Від юрби мужів потужних,
На роздвоєній дорозі,
На каміння синій синії,
На движкім болотнім ґрунті,
Уз текучого пото́ка,
Над камінням водоспаду,
На заломі вод шумливих.
Сам веселий Леммікейнен
Промовля слова такії:
„Ну, з'являйтесь, мужі бою,
Велетні землі одвічні,

З глибокості серпоносці,
Луконосці із потоків,
Лісе, й ти іди з мужами,
Нетри, з зграєю своєю.
Старче гір, з своєю міццю,
Водяний, Хіісі лячний,
Мати вод, берись на силах,
Діду вод, ставай з юрбою,
Ви, з усіх долини русалки,
Ви, запінені потоком,
Боронити станьте мужа,
Як товариші героя,
Щоб ні стріли чаклунові
Не вразили жалом мене,
Ані їх пожі залізні,
Не взяла стрілецька зброя.
Як сього ще буде мало,
Я візьмусь на иньший спосіб,
Я зітхати буду в гору,
Там, до старця, що на небі,
Що кермує всюди хмари,
Оболоки направляє.
Укко, мій високий Боже,
Отче ти небесний давній,
Що бесідуєш крізь хмари,
Об'являєш ся в повітрі.
Меч давай вогнем палючий,
Дай мені вогнисте лезо,
Щоб мені відперти лихо
І біді межу покласти,

Побороти чаклунів тих
Із землі, із вод шумливих,
Тих, що стануть перед мене,
Що зістануть ся за мною,
І з боків і наді мною,
І згромадять ся при кульшах.
Щоб закляв я чаклунів тих
Із їх стрілами й лезами,
Із їх гострими ножами,
З їх мечем мужів против-
[них¹⁾

Взяв ся клясти Леммікейнен
Засвистів Каукомйелі,
Огірю своему у гаї,
Злотогривому у полі.
В зброю наряжа коняку,
Ставить бурого в голоблі
І тоді сїдає в сани:
Умостив ся на сидінню,
Батогом коня ударив,
Вузловатим його лягнув;
Прудко кінь біжить ізвідти,
Полинули сани гарні,
Аж загув пісочок срібний,
І положи золотії.
Їде день, день другий їде,
Їде він також і третій,
І нарешті вже на третій
На село вже він над'їхав.
Сам веселий Леммікейнен,

¹⁾ Сі благання Леммікейна звать ся у Фінів словами остороги. Їх говорять, виражаючись у дорогу, чи на війну. Се зветь ся — захиститись від чаклувань і пиншої небезпеки. Але щоб сі слова мали наслідки, їх треба промовляти в певному місці, н. пр. на порозі хати, або що. Вони бувають різні, уважаючи, чого треба боятись від чоловіків або жінок.

Скаче він шляхом хуленько, Знайдеш тут мужів десяток,
Крайню вулицю верстає, Цілу сотню, як захочеш,
Над'їздїть до хати з краю, Що тебе сироторять звідси,
Біля стовпа зупинив ся, Давши коний на дорогу,
Так питає на порозі: Щоб тебе до дому справить,
„Чи не знайде ся в хатині В рідний край, тебе ледащо,
Хто-б послабшити гужі міг, На ослин батьківський, лапця,
Опустити і голоблі Та до матери у хату,
Та хомут зтягти з коняки?“ Аж до брата саме в браму,
Мовило маля з долівки, До твоїх сестер на поміст,
Те хлонятко від порога: Перед тим, як вечір зайде,
„Ні, нема нікого в хаті, Перед тим, як сяде сонце“.
Хто-б гужі тобі послабшив, Не журив ся Леммікейнен,
Опустив твої голоблі Промовля слова такі:
І хомут би стяг з коняки“. „Треба-б бабу сю застрелить,
Не журив ся Леммікейнен, Трясогубу сю убити“.
Батогом коня ударив, Звідти він бере ся швидко,
Ляснув він джґутом перли- Розігнав шляхом коняку,
[стїм, Де йде вулиця горою,
Хутко він шляхом полинув До горішньої хатини.
Вулицею, що середня, Як веселий Леммікейнен,
До середньої хатини. До того над'їхав двору,
Став під самим він підданям Він сказав слова такі,
І питає на порозі: І такую мовив мову:
„Чи нема кого у хаті, „Хійсі, ти зашій собаці,
Хто-б мої віжки подержав Морду псу зашій ти, Лемпо,
Хто б зумів з грудий і шиї Вдерж їй пащу від брехання,
Відв'язать реміня штучно?“ Затули собаці варги,
З печі крикнула старенька, Щоб ті брехи не лунали,
І з ослона белькотуха: Як що муж перейде поуз“.¹⁾
„Знайде ся отут у хаті, От до двору уступив він,
Хто віжки твої подержить, Батогом ударив землю:
Хто гужі твої розв'яже, Із землі туман підніє ся
І тобі голоблі спустить. І в тумані чоловіга:

¹⁾ Замовління на собак, щоб не гавкнули.

Перетяв суною швидко,
Опустив відтак голоблі.
Сам веселий Леммікейнен
Прислухатись став уважно,
Щоб ніхто його не бачив,
Не завважив ані оден.
Чує він на дворі спів
І слова крізь мшисту шпарку
Чує гулянку крізь стіну,
І крізь дошки чує спів.
Зазирає в господу шишком,
Подививсь тихенько в хату:
Чаклує в покоях повно;
Чаклує співали в голос,
Понід стінами музики,
Віщунки понід дверима,
Знахарі були на лавах,
Відьмаки на печі злії:
По ланонському співали,
Вигукали наче Хійсі.
Сам веселий Леммікейнен
Відмінити ся бажає,
На великості змінитись.
Крізь куток він пролізає
У середину у хату,
І такі слова мовляє:
„Спів, що край близький,
[найкращий,
Краща пісня, що коротка;
Краще зберегти всю му-
[дрість,
Як порвать на половині“.
Півночі сама газдиня
На помості метушить ся,
Посеред підлоги стала,
Промовля слова такі:

„Перше пес, бувало, гавкав,
Хорт отой залізобарвний,
Кости він жвакує й мясо
І їх кровю запиває.
Із яких мужів ти будеш,
І з числа яких героїв,
Що приходиш до світлиці,
Забираєш ся у хату,
Що не гавкує і собака,
Не дочув той пес брехли-
[вий?“
Відновив її Леммікейнен:
„Справді я до вас прибув ось,
Не без вмюлости і знання,
Не без мудрости і сили
І не без заклятъ батьківських,
Та не без науки діда,
Щоб собаки не кусались,
Брехуни мене не зїли.
Мене матїнка купала,
Як я був малятко кволе,
У почі у лїтку тричі,
В осени, в почі раз девять,
Щоб на кожній я дорозі
Борозити ся міг співом,
Щоб співав потужно дома,
Щоб співав так на чужині“.
Сам веселий Леммікейнен,
Молодець Каукомїелі
Розпочав закляття грізні,
І співання закликавче.
З хутра полує бурхає,
І вогонь в очах блискоче,
Як співає Леммікейнен,
Як співає і закликає.
Він співав і хто був лїпшим,

Став співцем зовсім нікчем- Промовля слова такі:
[ним, „Леммікейнене веселий!
Він напхав їм в рот каміння, Всіх старих закликав ти й юних
Скель поставив на долонях, І усіх середовічних,
Тим співцям усюди знаним, Дав про що мені оцадок?“
Чаклунам широкославним. Відмовляє Леммікейнен:
Він закликав мужів тих гордих „Тим тобі я дав оцадок,
По місцях розкидав різних: Що на тебе й глянуть шкода,
На галяви без відростків, Ти і без заклинь поганий.
На невпоране поле, Ти ще замолоду свого,
На безрибні озера, Пастухом був найлютішим,
Де і окунь жити не може, Грядки матері несував ти,
В водоспад страшений Рутьї¹⁾ І соромив рідних сестер,
В нурту, що вогнем бурхає, Ти усіх безвічів коний,
В той потік шумливо-пінний; І лешаток всіх калічив
Як каміння їх поставив, По полях і по болотах,
Щоб вони вогнем палились, По мочарах, багновицях“.
Щоб тріщали наче іскри. Аж пастух той мокроокий
І веселий Леммікейнен В гніві був занадто злісний;
Тих мужів закликав з мечами, Він на двір із дверей виїшов,
Тих героїв з їх оружжям, Через двір пішов він в поле,
І старих і молоденьких, До потоку мертвих вибіг,
Разом всіх середовічних. До нуртів ріки святої.
Не закликав лишень одного, Пантрував Каукомїелі,
Пастуха-поганця тільки, Леммікейнена чекав там,
Сліпуна старого діда. Жде, коли той із Похйоли,
Дідуган сей мокроокий, До свого села поїде.

---

¹⁾ Північна Норвегія.

Руна тринадцята.

От веселий Леммікейнен   Як що ти піймаєш лося
Мовить так північній бабці: У Хіісі на галяві“.

„Дай мені, стара, дівчину,   От шпиньок хуменько Аті
Дай дочку свою красуню,   Насадив на бистрий пруттик,
З між усіх мені дай кращу,   Тятиву на лук наструнив,
Між дівчатами найвищу“.

Мовить півночи ґаздиня,   І налагодив злі стріли,
Промовля слова такії: Промовля слова такії:
„Я не дам за тебе дочку,   „Вже насажен бистрий пру-
Я не дам тобі дівчину,   [тик,
Ні найкращу, ні найгіршу,   Стріли всі уже готові,
Ні найвищу, ні найнижчу;   Лук наструнено мій міцно;
В тебе єсть давно вже жінка,   Треба на обидві ноги
В дім привезена ґаздиня“.¹⁾ Сам веселий Леммікейнен,
Відмовляє Леммікейнен,   Погадав, думками кинув,
„Я в село прогнав Кіллїккі,   Як йому зробити нарти,
У село до вхідних дверей,   Та з чого їх змайструвати?
До чужих воріт приїздиних;   Йде до Кавніі ³⁾ він у хату
Жінки кращої шукаю.“²⁾ Був коваль той Лііліккі.⁴⁾
Ти свою мені дай дочку,   „Вуої,⁵⁾ мешканцю мудрий,
З між юрби дівчат красуню,   Зміж Лапонців ліпший
З між прекрасно-кучерявих“.

Мовить півночи ґаздиня: [Кавніі!
„Я дочки не’дам ніколи   Справ мені двох добрих
За людину нестатечну,   [нартів,
Безхосенного героя,   Виглядь їх як мога краще,
Попроси тоді дочку ти,   Щоб я міг піймати лося
Сватай квіточку у мене,   У Хіісі на галяві“.

Так мовляє Лііліккі,

1) Полїгамія не була звичайною у фінських народів. 2) Се певно значить: я відкину ся Кіллїккі і зроблю так, що вона одружить ся з иньшим. 3) Кавніі від Каурраан — продавати. 4) Лііліккі від Луулі — захват. 5) Лапонія.

Кавпі той відтяв так
„Ти ідеш даремно, Аті,
Полювати того лося:
Хоч берись на всякий спосіб,
Ти йно пень гнилий діста-
[неш“.

Не журив ся Леммікейнен,
І такі слова промовив:
„Споряди мені ти парти,
Щоб вони були готові.
Я піду, піймаю лося
У Хіісі на галяві“.

Лійлїккі на парти майстер,
Він мистень у сій роботі,
Виріза він парти в осінь,
Їх обточує у зїжку,
Цїлий день гемблює вигин,
Завтра він кільце ладнає.
Нарта лїва вже готова,
І також готова права,
Вже і вигин був скінчений,
Вже й кільце було, де треба.
Виглядав той вигин змиєм
І лисицею кільце те.
Помастив він лєм парти,
Салом лосевим ялозить,
В голові тримає думку,
І слова такі мовляє:
„Най оден із молоданів,
В підростаючїм народї,
Най у сї вбере ся парти,
Їх підошвами поїде“.

Мовив юний Леммікейнен,
Той юнак у повнї віку:
шпарко: „Так, оден із молоданів,
В підростаючїм народї,
Сю порушить лїву парту,
І також порушить праву“.

Приладнав сайдак на синїї,
Лука взяв він через плечі,
Захопив цїпок у руку,
Човгнув лївою ногою,
Далї правою у партах,
І такі слова мовляє:
„Не знайти у божїм свїтї
Під отсїм небесним дахом,
Не знайти у сьому лїсї
Жадного четверонога,
Що його зусїти годї,
Годї зланати як здобич,
Сину давнього Калеви,
Леммікейнену на партах“.

Чує сю промову Хіісі,
Тї слова вчуває Ютас¹⁾
Лося робить той Хіісі,
Ютас оленя майструє:
Голову з пенька гнилого,
Роги із гілок вербових,
Ноги з камишу морського,
Та з болїтних трав колїна,
Із тичок снина у лося
А суха солома — жили,
Очи — квітки болотянї,
Із квіток озерних вуха,
А кора соснова — шкіра,
Та гвила колода — мясо.
Так навчав Хіісі лося,

¹⁾ Злий дух — Хіісі.

Промовляв слова такії:
„Ти біжи, Хіїси лосе,
Поспішай прекрасний олень,
На місця, де густо лосів,
На синів Лапонських ниви,
Най сей муж попопотіє,
Перш за всі змокріє Аті“.
Дременув той лось Хіїсі,
Полинув чудовий олень
За коморами Похйоли,
Нівами синів Лапонських.
Діжку він перекидає,
Вівернув казан в багаття,
Вівалив у жар все мясо,
Вилив юшку у кабицю.
І підняв ся івалт страшений
На ниві синів Лапонських;
Їх загавкали собаки,
Засьміяли ся жінки їх,
Діти стали в голос плакати,
Нарікати всі Лапонці.
Сам веселий Леммікейнен
Хутко лося здоганяє,
І полями й болотами,
І широким нивькодолом.
Із під нарт вогонь бере ся,
І цїнок димує дуже.
Тільки лося вже не видко,
І не видко, і не чути.
Через доли, через замки,
Він сковза через озера,
Через всі пустелі Хіїсі,
Через всі галяви Кальми ¹⁾
Перед щеленами смерти,

Повз оселю тої Кальми.
Смерть роззявила вже пашу,
Кальма голову схиляє,
Щоб схопить того героя,
Прокотнуть Каукомйелі —
Не могли його ужкнути,
Не могли його зуспіти.
Не минув одної смужки,
Не зайшов в оден куточок,
В дальших сторонах Похйоли,
Там на обширах Лапонських;
Ковза смужкою тією,
Сей куток він переїхав,
Він на край кутка доїхав,
Чує: гомін зняв ся дужий,
По узкраїнах Похйоли,
На полях синів Лапонських;
Чує, гавкають собаки,
Плачуть діти у Лапонців,
Реготять жінки, він чує,
Всі обурились Лапонці.
Сам веселий Леммікейнен,
От паважив ся дістатись
В місце, де собаки брешуть,
На поля синів Лапонських.
І приїхавши сказав він,
Так сказав, як там з'явив ся:
„Тут чого жінки сьміють ся,
Тут чого малята плачуть,
Лементують дїдугани,
Брешуть сїрії собаки?“
„Через те жінки сьміють ся,
Через те малята плачуть,
Лементують дїдугани,

¹⁾ Кальма — божество смерти, смерть.

Брежуть сірії собаки:
 Церебіг тут лось Хіісі,
 Копитом гладким простував,
 Церекинув лось той дїжку,
 Вивернув казан в багаття,
 Вплив всю він нашу страву.
 На вогонь розлив він юшку“.
 Той юнак у повні віку,
 Сам веселий Леммікейнен,
 Нарту лївую посунув,
 Як гадюка в життїй ниві;
 В воду повалив ялину,
 Як ехидна плазовита;
 Сам сковзаючи промовив,
 На цїпок зіпершись каже:
 „Ну, тепер Лапонець кожний,
 Може вже піти по лося,
 Може кожна Лапонка
 Тут казан чистїйше вимить;
 Із дїтий Лапонських кожне
 Може тут трїсок принести;
 В казанї Лапонець кожний
 Може тут зварити лося“.
 Напира з усеї сили,
 Уперед нагнувсь, понїс ся;
 Нартою у перше рушив
 І з очей ізник одразу,
 Вдруге нартою порушив,
 І його нечутно стало;
 Третїм разом він улучив,
 Хутко лосеви на спину.
 Він бере кленову палю,
 Із гілок берези дубя,
 Щоб звязать міцнїйше лося,
 Повести за тин дубовий.
 „Тут лишай ся, лосе Хіісі,
 Тут стрибай, скакуне лютїй“.
 Гладить він по спинї лося,
 І плеска по шнї любо:
 „Ну, тепер вже буде з мене,
 Відпочить тепер я можу,
 З молодим дївчатком побїч,
 Із курїнкою підлїтком“.
 Розналив ся лось Хіісі,
 І почав він дико битись,
 Сам сказав слова такїї:
 „Най тебе ухватить Лемпо!
 Хочеш спати ти з дївчатком,
 Жити з пайною укупї“.
 Унирає ся ногами,
 Рве він дубя березове,
 Ламле ту кленову палю,
 Розточає тин дубовий.
 Лось полинув хутко-прудко,
 Дремецув він звїдти шпарко,
 І полями й болотами,
 І лїсистими горами,
 Що уже не видко й оком
 І зусїм не чути вухом.
 Молодець дивив ся хмурно,
 Веселун той зажурив ся,
 Засмутив ся і насупивсь,
 Прудко він помчав за лосем.
 Штовхоцув він раз погою,
 І загрузла в ямі нарта,
 Розломилась і зігнулась,
 І підшвою скрутилась.
 На кінці зломив ся прутик,
 На кінці цїпок вломив ся.
 Утїкає лось Хіісі,
 Голови уже не видко.
 Смутно глянув Леммікейнен,

Звісив голову журливо,
Всі свої розгледів речи,
І такі слова мовляє:
„Най ніхто за свого віку,
Най ніхто з усіх на світі
Не біжить у ліс уперто,

Щоб ловить Хіісі лося,
Як то я біг неборака:
Зонсував геть чисто парти,
Поламав свого цїпочка
І погнув свій прутик в лісі“.

Руна чотирнайцята.

От веселий Леммікейнен
Погадав, поміркував так:
На який би шлях звернути
І яку верстать дорогу?
Чи Хіісі лося кинуть,
І самому йти до дому,
Чи попробувати ще раз,
Вполювати того лося
На віграду Паниї ліса
Гайовій на ралість панні?
Він такі слова мовляє,
І таку говорить мову:
„Укко, мій високий Боже,
Любий отче мій небесний,
Споряди ти ліпші парти,
Дай ти їм велику хуткість,
Щоб я ними міг майнути
Сухололом, болотами.
Просто в сторону Хіісі
Похйоли великим полем,
У сліди Хіісі лося,

Лося, дикого оленя.
Зміж мужів іду до ліса,
Зміж героїв на роботу,
Я шляхом на Тапію¹⁾
Поуз Тапію оселі.
Мій чолом Вам гори, виши
Вам ліси з смерек прекра-
[сних,
Вам гайочки осикові,
Тим також, хто вас витає.
Дай дорогу, лісе, пустоко,
Будь, о Тапію, прихильний,
Пропусти на гори мужа,
Дай мені пройти болотом,
Щоб мою піймати здобч,
Одібрати нагороду.
Сине Тапію, Ньюїркі,
Дивний муж в шлику черво-
[нім,
Ти зазнач мені дорогу,
На горі полож прикмети,

¹⁾ Мешкання Тапію — божества ліса, ліс.

Щоб дурний ішов я просто,
Щоб знайшов собі дорогу
Тут розшукуючи здобич,
Трудячись для нагороди.
Меліккі,¹⁾ газдиня ліса,
Мати лісова прекрасна!
Ти своє розкидай злото,
Тут своє срібло розсипай
Перед мужем, що блукає
По слідах, по всяких ямах.
Золоті ключі візьми ти,
Що на чересі в каблучці,
Відімкни ти льох у Таїю
Пошукай в палатах ліса :
Тут я здобичі чекаю,
За охоту надгороди.
Як же ти сама не хочеш,
Загадай своїм служебкам,
Доручи своїм челядкам,
Наймчик своїх пошли ти.
І яка газдиня з тебе,
Як не маєш ти служебок,
І не держиш сто челядок
Наймчик не маєш тисяч,
Щоб отари в лісі пасти
І про дичину щоб дбати, —
Лісова, станіста панно,
Таїю, доню медомовна,
В медову заграй сонілку,
Свисни у солодку дуду
Там, де пані милостива,
Де газдиня ліса дивна.

Ти даси їй чути гуки,
Ти її від сону збудиш,
А вона не чує зовсім,
Не прокинулась від сону,
Я благаю невідступно,
Золотий язик тривожу“.
Так веселий Леммікейнен
Все благає у дорозі.
Лісом він перебігає
І полями і болотом
До гори з вугалля Хійсі,
На пекучій галяви.
Ковза день, день другий
[ковза,
І нарешті аж на третій
Надійшов до крутогір'я
На бескет високий вийшов;
Кинув оком він на південь,
Подививсь через болото,
Взорив він оселю Таїю :
Двері золотом мигочуть,
Блиск сяга через болото,
Через чагарі і гору.
Тут веселий Леммікейнен
Уступає з свого місця,
Наближає ся до хати,
До вікон надходить Таїю.
Там чекаючи сховав ся,
Під вікном засїв він шостим ;
Там подательки сиділи,
Ліса матірки розсілись
У самих буденних сукнях,

¹⁾ Лісове божество; Miellikki — ласкава.

З зайлозеному драпті.¹⁾   Золоті в волосіє бинди
 Так промовив Леммікейнен: Золоті ковтки на вухах.
 „Що сидиш, газдине ліса,
 У брудній буденній сукні,
 Загорнула ся у драптя?
 На тебе й дивитись бридко
 І чудне твоє обличчя;
 Ти з лиця усім не гарна
 З зашкорублим чорним тілом.
 Як блукав отсім я лісом,
 Три знайшов палаци в лісі:
 Кістяний і деревяний,
 Третій був палац камінний;
 Золотих шість гарних вікон
 У стіні було у кожній;
 Подививсь я крізь віконце,
 Заховавшись я побачив
 Моцаря самого Тапїо;
 Бачив Тапїо газдиню.
 Теллерво,²⁾ дочку ту Тапїо,
 Бачив весь у Тапїо парід:
 Всі там злотом шамотіли,
 І сріблом вони брязчали;
 А сама газдиня ліса,
 Що дає вілраду-втіху,
 В золотій була обручці,
 В золотих на пальцях пер-
 Головий убір із злота,

Золоті в волосіє бинди
 Золоті ковтки на вухах.
 І буйні на шії перли.
 Лісова, ласкава пані,
 Медова Метсолі³⁾ мати!
 Скинь соломяні пантофлі,
 Берестяні черевики.
 Поскидай гідкеє рамя,
 Скинь сорочку до роботи:
 Сукню радости візьми ти
 І сорочку ошатнійшу,
 Поки я ходжу тут лісом,
 Свеї здобичі шукаю.
 Я нуджу ся дуже в лісі.
 Я цілком похмурим став ся,
 Що хожу тут по дурному,
 Здобичі не мавши зовсім;
 Обітуй її здобути,
 Щоб я міг спочити трохи.
 Так занудно довгий вечір,
 Довгий день той без здо-
 [бутків.
 Дід лісів темнобородий,
 Мов твій плащ, чагарник —
 [шанка!
 Загорни ліси в полотна,
 Убери гаї в одінья,
 [снях, Укривало дай оснкам,
 Вільхам дай мяке убрання,

1) Спосіб показати відсутність дичини. На погляд такого мисливця, як Леммікейнен, ліс без дичини, се ліс без листя. Навпаки, коли дичини там багато, то йому здає ся, що він ясніє золотом і сріблом. Так треба розуміти всі фігуральні вирази сеї частини руни.

2) Мабуть від *telta* — покриття.

3) Лісова оселя; від *mesi* — мед.

Укривай сріблом ялини,
Ти розсип по соснам злото,
Упасуй ялини міддю,
Лісові сріблом соснини.
Най цвіте береза злотом,
Брязкітки дай їй на стовбур.
Ти зроби, як в давні давна!
Отоді були дні ліпші,
Ялині ясила сонцем,
І сосна, неначе місяць,
Медом пахло серед ліса,
Медом пахло в синім гаї;
Лагуміням на проліссях,
Із болот стікав був олій.
Ліса доню, добра панно,
Доню Таїю, Туйліккі! ¹⁾
Прожени на взкрай ти дичу,
До розложистих пролісків:
Як вона не схоче бігти,
Як сюди піде ледащо,
Від куща візьми ти прутик,
Прут березовий в долині,
Бий її тоді по клубах,
Хвиськай ти її по боку
І жени до місяця борше.
Здобич ти жени швиденько,
Аж до мужа, що чекає,
Польовничою тропою.
Як вона на стежку вийде,
Дай їй стежкою ти бігти,
Розіпни обидві руки,
Щоб не збочила дивися,
Щоб та дича не ввляляла,
Щоб від стежки не відбігла.

Як же дича звідти вийде,
Як вона, буває, збочить,
Так за вухо на дорогу,
На стежу веди за роги.
Як що тарас на дорозі,
Ти відкинь на край дороги,
Як що там лежать дерева,
Розстрожи їх на кавалки.
Як що ти віря спіткаєш,
Похити його навкоса,
Там, де пятий перевійник,
Де його підпора сьома.
Стрінеш річку на дорозі,
І на стежечці струмочок,
Ти мосток зроби шовковий,
З кармазинової хустки,
Перекинь через міжгірря,
Кинь його ти через воду,
Через річку на півночі,
Через піну водоспаду.
Ти, господарь дому Таїю,
Дому Таїю господарко!
Дід лісів темнобородий,
Золотий владарю ліса!
Мімерккі, газдине ліса,
Лісова подання мати!
Ти стара в убранні синім,
У мережаних панчохах!
Ти приходить мінятись злотом,
І сріблом моїм мінятись;
Взяв від місяця я злото,
А срібло моє від сонця;
На війні його здобуто,
І в бою з трудом надбано,

¹⁾ Від tuuli — вітер.

В гамані лежить даремно,
У кишеті марно гине,
І те золото нерозмінне,
І срібло те невиводне.“¹⁾
Вже веселий Леммікейнен
Перебіг далеко лісом,
Він пісень співав край ліса,
В трох гаях співав зелених,
Прихилив газдиню ліса,
Лісового господаря.
Подобрійшали всі панни,
З ним у згоді доньки Таїю.
Сполошили, виганяють
Лося з нетрі лісової,
З гірки Таїю зганяють,
По краях палацу Хійсі,
До чекаючого мужа,
Щоб він міг приймати здобич.
Сам веселий Леммікейнен
Свій аркан накинув швидко,
На плече Хійсі лося,
На оту дошати шию,
Щоб ногами не брикав ся,
Як йому погладить спину.
А веселий Леммікейнен,
Промовля слова такі:
„Пане ліса і країни,
І красю галяв травистих!
Мати ліса — Міеліккі,
Мати лісова подання!
Поспішай, бери ти золото,
І срібло бери хутнійше.
Розстели боржій хустину,

Поклади її ти долі,
Під отсе блискуче злото,
Під отсе срібло прекрасне,
Щоб на землю не упало
Не розсипалось по бруду“.
От він рушив у Похійолу,
І прийшовши мовить слово:
„І нарешті лось Хійсі
На полях піймав ся Хійсі!
Дай стара за мене дочку,
Дівчину мені за жінку“.
Льовхі півночи газдиня
Промовля слова такі:
„Дам тоді за тебе доньку,
Дівчину тобі за жінку,
Як коня ти зануздаеш,
Румака, що ввесь червоний,
Хійсі огера у піні,
Саме край полів Хійсі“.
Взяв веселий Леммікейнен
Золотистую кантарку,
І сріблястую обротьку,
І пішов коня шукати,
Пильдувати довгогривка.
По краях полів Хійсі
Бистро він шляхом мандрує,
Поспішає з того місця
На зелені пролісся,
На межі сьвятого поля,
Там коня шукає пильно,
Там шукає довгогривка.
Він заткнув за пояс кантар,
На плече узяв обротьку.

¹⁾ У давніх Фінів був звичай предкладати золото і срібло лісовим божествам, щоб за те одібрати багато дичини.

День шука, шукає другий,
І нарешті аж на третій
Вийшов він на горб високий,
Лізе бескету на сшину,
Кинув оком на схід сонця,
Верне голову до сонця:
На степу коня побачив,
Довгогривця коло сосен.
Вилітав вогонь з волося,
І знимав ся дим із гриви.
І промовив Леммікейнен:
„Укко, мій високий Боже!
Творче, ти нагонити хмари.
Скрізь хмарки по небу водити!
Відчини ти склеп небесний,
Як вікно — легке повітря,
Ти полий залізним градом,
Удощи грудки заліза
В гриву коника Хійсі
Білочолому у сшину“.
Укко, той творець небесний,
Що живе — на хмарах мѣшка,
Розпанахав геть повітря,
Розламав він склеп небесний,
Дав залізний град і шей,
Удощив залізний град він,
Голови буйнійше в мужа,
І конячої дрібнійше.
Все коневі в гриву впало,
Білолобому на сшину.
Тут веселий Леммікейнен
Надійшов, хотів побачити
І добачити все краще.
Сам сказав слова такі:
„Добрый коню з краю
[Хійсі, І діставшись до Похйоли,

Ти румаче з гір високих!
Золотим нагни ся чолом,
Головою з срібним блиском,
Під кантарку золотую,
Під сріблястую обротьку!
Тебе кривдити не буду,
Пригниати-му не дуже
На дорозі не далекій,
На шляху короткім вельми,
До будинку на Похйолі
До лихої, злої теці.
І не бити му реміням,
Батогом тебе не лясну,
Не торкну тебе я шовком,
І не вести му мотузком.“
Хійсі кінь — червоний волос,
Огер, що увесь у піні,
Золотим нагнув ся чолом,
Головою з срібним блиском,
У сріблястую кантарку,
В золотистую обротьку.
От нарешті Леммікейнен
Зауздав коня Хійсі.
Накида на морду кантар,
Надіва йому обротьку,
І сіда на сшину хутко,
На крижі коню Хійсі;
Батогом коня ударив,
Гількою з верби махає,
Хутко він шляхом простує,
До високих гір прямує,
До тих гір на північ дальню,
На той кряж укритий снігом.
Приїздить він у Похйола,
З двору він іде до хати

Уступивши мовить слово :
„Кінь занузданий великий,
Румака я взяв у Хійсі,
На полях його зелених,
Саме край святого поля.
Я отам піймав і лося
На полях далеких Хійсі ;
Дай стара за мене дою,
Дай мені дівча за жінку“.
Льовхі, півночи газдня,
Промовля слова такії :
„Я віддам тобі дівчину,
Заручу тобі я панну,
Як що лебедя застрелиш,
Птаха дужого в потоці,
В чорній річці уз Туоні,¹⁾
На святій річці у нуртах.
Можеш спробувати раз лиш,
І послать о ну лиш стріку“.
Сам веселий Леммікейнен,
Молодець Каукомйелі,
Хоче лебедя уздріти.
Довгошійого побачить.
На ріці Туоні чорній
В долишнім краю Маналі.²⁾
Швидко він ізвідти рушив,
Вийшов бистрими ступнями
На потік край царства мер-
[твих,
До нуртів святої річки.
Лук закинево за плечі,
І сайдак на спині висить.
А пастух той мокроокій,

Дід старий отой Похйоли,
Став при самій Туонелі,
Край нуртів святої річки,
І дивив ся все навколо,
Чи не прийде Леммікейнен.
Якось раз пастух нарешті
Леммікейнена побачив,
Як ішов той ближче й ближче,
До потока Туонелі,
Саме поуз водоспаду.
Близ святої річки нуртів.
Наче кий підняв із моря,
З хвилі він підняв гадюку,
Устромяє він крізь серце
Леммікейнену в печінки,
Вгородив крізь ліву паху,
Просто в правую лопатку.
І веселий Леммікейнен,
Вже пронизаний звалив ся
і такі слова мовляє :
„Дуже зле ото вчинив я,
Що смитати недомисливсь
У старенької я пеньки.
Дати-б дві маленьких слові,
Слів не більш, як троє дати:
Жити як і що робити
За сих злигоднів страшених?
Я змії не знаю вразок,
Від гадюки мук не знаю.
Мати, ти мене посила,
Годувала в поті чола!
Ти дізнать, вгадати можеш,
Де тепер твій син нещасний.

¹⁾ Божество смерти; він пак Мана.

²⁾ Маналі — оселя мерців, теж Туонелі.

Поспішай сюди до мене,
Ти ходи мені на поміч,
Щоб бідаху врятувати
Від кохання в сьому місці,
Щоб я парубком прокинувся
І пішов у повні віку".
Так настих той мокрокий
Дідуган сліний Похйоли
Леммікейнена закинув,
Затопив Калеви сина
В Туонелі чорні води,
У оті бурхливі пурти.
І веселий Леммікейнен
В течію шубовснув гучно,
Там шумує з водоспадом,
На просторі царства мерлих.

Весь в крові слуга Туоні
Меч встромив в Каукомйелі,
Полоснув гострим лезом,
Так що іскри полетіли;
На пять куснів плата мужа,
Тіло все на вісім часток.
Кинув в річку Туонелі,
В глибочинь води Маналі :
"Ти лежи собі там вічно,
Вкупі з луком і сайдаком,
Лебедів стрілай в потоці,
Водяних птахів на хвилях".
Так сконав той Леммікейнен,
Вмерзальотник той невтомний
В струмі чорному Туоні,
На глибокім дні Маналі.

Руна п'ятнайцята.

Леммікейненова мати
Так старенька дома мислить :
„Де тепер мій Леммікейнен,
Де мій Аті запронав ся ?
Щоб назад прийшов не чути,
Щоб з дороги повернув ся".
І не відала небога,
Мати рідна і не знала,
Де її лишилось м'ясо,
І де кров її зосталась.
Чи-ж він на горі сосновій,
В тихому безлюдім краї
На кряжах шумливих моря,
На пінявій водотечі :

Чи стоїть в військовій бучі,
Серед боїща страшного,
Чи крижі увесь у крові
Зачервопивсь по коліна ?
Кілліккі, красуня-жінка,
На всі боки подивилась
В Леммікейненовім домі,
У дворі Каукомйелі,
В вечір глянула на щітку,
В ранці дивить ся на неї ;
Випало їдного разу,
Рано вранці перед сьвітом :
Виступає кров із щітки,
І червона із щетини.

Кіліккі, красуня-жінка,
Промовля слова такії:
„Чоловік пропав без сліду,
І загиб Каукомйелі,
Десь на стежечці безлюдній,
На невідомій дорозі;
Вже стікає кров із щітки,
І червоне із щетини“.
Леммікейненова неня
Пильно дивить ся на щітку,
Починає гірко плакати:
„Горенько мені у світі!
Що мені чинити бідній?
От вже любий мій синочок,
Та нещасної дитинка,
До важкого дня дожив ся,
До лихоти, бідний хлопець;
Лихо Кауко спіткало,
Кров закапала із щітки,
І червоне із щетини“.
Целену взяла у руки,
І вхопила в руки сукню:
Лине шляхом дуже шпарко,
Поспіша з усеї сили;
Від ступнів трусились гори,
І підносились долини,
Понижають ся узгірря,
Глибочинь на верх виходить.
До хаток дійшла Похйоли,
Розпитала ся про сина,
І такі слова мовляє:
„О ти, півночи газдине!
Ти куди заслала сина,
Леммікейнена мойого?“
Льовхі, півночи газдиня
Відмовля слова такії:

„Я на тім не знаюсь зовсім,
Де синок твій заподів ся.
Огеря йому дала я,
Вогневу коняку в сани;
Десь загиб він в ололоці,
Чи замерз в льодовім морі,
В пащу вовкови дістав ся,
Чи ведмедеви у пельку“.
Мати Атина мовляє:
„Ти брехню говориш чисту:
Рід вовки мій не загублять
І ведмідь не займе Аті,
Швергоне він вовка пальцем,
Ведмедів руками валить.
Як мені не скажеш правди,
Де ти Кауко поділа,
Я в пекарні двері зламлю,
Двері виважу млинові“.
Мовить півночи газдиня;
„Я його погодувала,
І дала йогоу напиться,
Вшанувала всім доволі.
Посадила мужа в човник,
Щоб він плинув течією.
Але все таки не знаю,
Де пропав твій син нещасний.
Може в піні водоспаду,
Серед курту десь у вирі“.
Мати Атина мовляє:
„Ти брехню провадиш чисту;
Ти скажи вітверто правду,
І кінець полож несправді.
Ти куди поділа Аті,
Де Калеви сина діла?
Бо тебе погибель візьме,
Зараз смерть тебе поглине“.

Мовить півночи ґаздиня : На кілля мене рубають,
 „Ну тепер скажу я правду : Та вирізують княччя,
 Загадала я, щоб лося Та на дрова переводять,
 Того гордого піймав він, Пропаду я незабаром“.
 Огеря, щоб зануздав він Все загиблого шукає,
 І щоб він застріг лошатко. Все шукає, не знаходить.
 Та по лебеда послала, От шляхи вона стріває
 Щоб сього зловив він птаха. Їх вона благає просить .
 А про те таки не знаю, „Ви, шляхи від Бога дані,
 Може з ним зчинилось лихo, Чи не бачили синочка,
 Чи він так чогось загаївсь ; Мого ябка золотого,
 Не чути, щоб він вернув ся Того срібного кийочка?“
 Молоду свою узяти, Її розумно відмовляють,
 Донечку мою кохану“. Її шляхи оті говорять :
 Мати все шука, де зник він, „Нам самим великий клопіт,
 Все боїть ся, що пропав він ; Деж нам дбать про твого
 Наче вовк біжить болотом, [сина !
 Як ведмідь простує лісом, Нам гірка судилась доля,
 На воді пливе змиєю, Нас тяжке спіткало лихo :
 Кабаном біжить на полі, Нами все біжать собаки,
 Їжаком гайса край моря, Нами котять ся колеса ;
 Берегом неначе заяць. Черевки дуже топчуть.
 Відкида аж геть каміння, Нас придушують підшви“.
 Стовбури дерев валяє, Все загиблого шукає,
 Розкидає хмиз далеко, Все шукає — не знаходить.
 На мости гільки метає : От іде шляхом тим місяць,
 Все загиблого шукає, Так вона його благає :
 Все шука і не знаходить. „Місяцю мій золотенький!
 От вона дерев питає, Чи не бачив ти синочка,
 Де її синок подів ся? Мого ябка золотого,
 Зміж дерев ялина каже, Того срібного кийочка?“
 Дуб відмовив полохливо : Місяць той від Бога даний,
 „Я про себе лиш піклуюсь, Її розумно відмовляє :
 Деб я дбав про твого сина ! „В мене клопоту багато,
 Випав льос мені суворий, Деб я дбав про твого сина !
 І мене спіткало лихo : Випав льос мені суворий,

І мене спіткало лихо :
 У почи я сам блукаю,
 І сьвічу в морози люті ;
 В зимку я на чатах пильних,
 А у літку я зникаю¹⁾
 Все загиблого шукає,
 Все шука і не знаходить.
 Сонце їй іде навпроти,
 Так його благає мати :
 „Сонечко від Бога дане!
 Чи не бачило сніпочка,
 Мого ябка золотого
 Того срібного кийочка?“
 І про теє знало сонце,
 На відновідь так сказало :
 „Вже загинув твій сніпочок,
 Вже сконав віч неборака,
 На Туоні чорній річці,
 В глибокості вод Маналі.
 В водоспад він затонив ся,
 Поринув в глибокі нурти,
 На границях Туонелі,
 На низовинах Маналі“.
 Леммікейненова мати
 Розлилась слізми гіркими,
 Йде до коваля і каже :
 „Ільмарінене ковалю!
 Ти давнїш кував і вчора,
 Так покуй мені ще пиньки,
 З держаком граблі мідяним,
 Та з залізними зубцями ;
 Зубці довгі на сто сажінь,
 І держак на пять завдовжки.“

Сам коваль той Ільмарінен,
 Той кувач одвічний майстро,
 Мідяне зробив граблище,
 На граблі зубці скував їй,
 Що завдовжки на сто сяжінь,
 На валку скував пять зубців.
 Леммікейненова мати
 Узяла граблі залізни,
 Надбіга до Туонелі,
 І отак благає сонце :
 „Сонечко від Бога дане!
 Що присьвічуєш Творцеві,
 Припечи разочок палко,
 Вдруге, щоб зняла ся пара,
 В третє горяче-пекучо,
 Ти присни лихее кодло,
 Ти знесиь Маналі нарід,
 Потому Туоні пацтво“.
 Сонце те від Бога дане,
 Дорога Творця литина,
 На дупло берези сіло,
 На залім вільховий стало,
 Засьвітило раз палюче,
 Вдруге, щоб зняла ся пара,
 Втретє, горяче-пекучо,
 І лихе приспало кодло,
 І знеслило Маналю,
 Всіх тих юнаків з мечами,
 Дїдуганів із кияччям.
 Средовічних списоносців ;
 І ширя, летівши звідти,
 Надлітаючи до неба,
 На улюбленее місце,

¹⁾ Відомо, що в Фінляндії літні дні так довгі, що ночей майже нема, через те й здає ся, що місяць ніби пропав з неба.

На свою містину давню.
Леммікейненова мати
Узяла граблі залізні,
Загіба, шукає сина
У шумливім водоспаді,
Серед бурного потоку,
Загіба і не знаходить.
От вона чіпляє глибше,
І сама вступила в воду,
По підвязку стала в хвилі,
В течію оту по пояс,
Загібає по потоці,
В течії шукає сина.
А відтак іде навпроти,
Переходить раз і другий,
Ловить синову сорочку,
Ловить з тяжкою нудьгою,
Переходить знов рікою.
Витяга панчохи й шанку,
Ті панчохи тягне з сумом,
Тягне шанку ту з журбою.
Знов вона ступає глибше,
В глибочинь саму Маналі,
В довжину бере граблями,
І уперек удруге,
Втретє навкосо громадить.
Іно лиц за третім разом,
Сніп великий зачепила,
На зубці грабель залізні.
Не самий то сніп ізринув,
Сам веселий Леммікейнен,
Молодець Каукомйелі.
За зубці з ним зачепив ся,
Підмезинним тільки пальцем,
Тільки лівою ногою.
Появив ся Леммікейнен,
Той веселий син Калеви,
На граблях на мідь багатих
На хребті блискучім моря.
Та шматків забракло кілька,
Голови шматка з рукою,
І других дрібненьких часток,
Та життя йому забракло.
Отоді міркує мати,
І таке мовляє слізно:
„Чиж отут не виїде мужа,
Чиж не буде тут героя?“
Крук оті слова вчуває,
І їй каже на відповідь:
„Той, хто зник, не буде
[мужем,
Наново герой не стане.
Вже сини пожерли очі
І роз'їли плечі жуки;
Кинь в струмок його ти
[знову,
Кинь у пурти Туонелі,
Щоб він там тюленем став ся,
На кита щоб перекинувся“.
Леммікейненова мати,
Все не кида сина в воду,
З жвавим серцем зануряє
Ті граблі вона у воду,
В довжину тієї річки.
Вдовж і вперек Туоні.
Голови шмат ловить, руку,
І спинних кісток частинки,
І кавалки кульшів ловить,
Інших ще багато куснів.
І складає тіло сина,
Леммікейнена свогого:
Притуля до мяса мясо,

Кісточки всі доміряє,
Член прив'язує до члена,
І стискає міцно жили.
Цупко зв'язує ті жили,
І кінці з кінцями зводить,
Жил нитки вона всі лічить,
І слова такі мовляє:
„Панно жил, струнка на
[зріст ти,
Совнета¹⁾ ти жил богине,
Ти прядеш чудово жили,
Пряха з рівним веретенцем,
З верстаком на мідь багатим,
З колесом його залізним;
Ти приходить, тебе прошу я,
Ти приходить, тебе благаю,
Жил жмуток неси рукою,
Зв'язку шкір неси в приполі,
Щоб зв'язать міцнійше жили,
Їх кінці скріпити дужче,
В ранах сих, що ще відкриті,
В сих дірках, що тут віддерті!
Як сього ще буде мало, —
Є там високо в повітрі,
Є дівчина в міднім човні,
В човні з накриттям черво-
[ним. Ти позв'язуй їх міцнійше;
Панно, ти зійди з повітря,
Ти з небес пуна, дівчино,
Переплинь на сих ти жилах
Переїдь по плечах, панно,
По кістках порожних плавай,
По дірках, що тут у членах!
Поклади на місце жили,

Де вони лежали спершу;
Ти заллеш великі жили,
Знов вони візьмуться бити;
Переважеш сухожилля,
І малі зав'яжеш жили.
Голку ти візьми мякеньку,
Усели шовкову нитку,
Ший ти голкою мякою,
Оливняною цюруй ти.
Жил кінці та голка стягне,
І шовкова нитка зв'яже.
Як сього ще буде мало,
Сам всевіда Сотворитель,
Запрями моторних коний,
Румаків баских і бистрих,
І строкатими санками
Переїдь і кости й члени,
І те мясо, що тріпоче.
Переїдь ти жили бучно,
Прив'яжи до костий мясо,
Прив'яжи до жили жилу,
Ти срібло полож на скрепц,
На жилку уразки злото.
Там же, де розсілась шкіра,
Дай рости новій ти шкірі;
Там, де жили розірвались,
Ти позв'язуй їх міцнійше;
Де нема багато крови,
Там її налий нової;
Де були розбиті кости,
Най там знову виростають;
Де розшарпалося мясо,
Там зв'яжи його міцнійше,
Ти полож його щільнійше,

¹⁾ Мабуть від suon — патрону.

Де воно лежало перше,
Кість до кости, мясо з мясом,
Прикріпи до членів члени.“
І збирає мати сина,
Мужа, славного героя,
Щоб важив він так, як
[перше,
В тій подобі, як давнійше.
Скріплено було всі жили
Зцементовано кінцями;
Не здоліє муж промовить,
Говорить синок не може.
Сі слова говорить мати,
І таку мовляє мову:
„Де тепер візьму я масти,
Де крапель візьму медових,
Щоб безсилового мастити,
Щоб направить бідолаху,
Щоб він міг промовить слово,
Щоб уста відкрив на співи?
Пташко меду, божа бджілка,
Лісових квіток царице.
Принеси піди ти меду,
Щільників неси солодких,
Із Метсолі запашної,
З Тапіолі, що розумна,
Взявши з келишків квітових,
Із голівок трав пахучих,
Щоб боління втихомирить,
Заспокоїти терпіння“.
Бджілка, пташечка хутенька,
Полетіла, запурхала,
До Метсолі запашної
І розумної Тапіолі,

Висиса квітки на луках,
Язиком медку зварила
Із кінців отих квіткових,
Зста травинок пишно-квітних
І летить назад бренливо,
Приліта з гудінням хутко:
Мед солодкий їй на крилах,
Повні пірця щільниками.
Леммікейненова мати
Забирає масть від бджілки,
І мастить слабого нею,
Та невдатника лікує.
Масть про те не помагає,
Муж не може мовить слова.
Сі слова мовляє мати:
„Бджілко, пташечко кохана,
В інші ти полинь країни,
За девятим морем будеш,
І спустиєсь на виспу в морі,
На пролісея медовії,
Де хаток Туури девять,
Де Пальвойнена ¹⁾ оселі;
Там медок є добродійний,
Там чудовний є масти,
Жилу всякую зміцняють,
Всякий член вони лікують.
Принеси тієї масти,
Принеси ті ліки-чари,
Щоб мені покрити лихо,
Щоб загладити нещастя“.
Бджілка, лехкий чоловічок,
Запурхала знов далеко,
За девятим морем лице,
Пів десятого промчала,

¹⁾ Мабуть від palvaan — копчу.

День летить, летить день
[другий,
Так летить вона день третій,
В комишах не спочиває,
Не сідає на листочки.
Мчить до острова на морі,
На пролісся медовії,
Д' вогневому водоспаду,
До ріки сьвятої нуртів.
Там і мед уже зварив ся,
Масть була зусім готова
В глиняних мисках маленьких,
В казанах мідяних гарних —
Всі завдовжки тільки з палець
І лишень завширшки з пучку.
Бджілка, бистрий чоловічок,
Позбирала масти пильно.
Не багато плине часу,
Ледве мить одна минула,
Вже летить-гуде, вертає
Поспіша з усеї сили.
Шість трима в лапках лущ-
[пайок,
Сім шкарупочок на спинці,
Мастю доброю всі повні,
Чудо-ліками міцними.
Леммікейненова мати,
Сина тою мастю маже:
Девять мастий положила,
Всім різних чудо-ліків.
Не дають вони наслідку,
Нічогісенько не вдіють.
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:

„Бджілко, пташечко повітря!
Полети бо ще у третє,
На високости небесні,
За девятим небом будеш,
Там багато знайдеш меду,
Щільників солодких силу,
Бог олен його вживає,
Сам сьвятий той сотворитель,
Він своїх дітей ним мастить,
Як їх зла мордує сила.
Умочи в медок ти крила,
В солодощі легкі пера.
Принеси щільник на крилах,
На своїй обгортці меду,
Щоб сі болі вгамувати,
Заспокоїти терніня“.
Бджілка та. розумна пташка,
Промовля слова такії:
„Як туди мені дістатись?
Я безсилый чоловічок!“
„Ти полинеш звідси гарно,
Загудеш вгорі чудово,
Вище місяця під сонцем,
Поуз давних зір небесних.
В перший день там проле-
[тівши,
Рога місяцю зачіпиш,
А на другий надлетиш ти
До лопатки Ведмедиці,¹⁾
А на третій станеш вище
Над сьоми зірок спиною,
Там не довга вже дорога,
Невеличка тільки смужка,
Там до божої оселі,

¹⁾ Співзіря — Віз.

До мешкання Пресвятого“. От отсі таємні ліки,
Від землі знялась та бджілка, Ними Бог мастить найвищий,
Піднеслась на крилах І творець гамає болі“.

[з дерну, Мати сина натирає,
Віялом махає піжним, Безтаданного лікує.
В гору мчить малими крильми Мастить кости по розщепях,
Понад двором місяцевим; Члени мастить по суглобах,
Зачепила з краю сонце Мастить зверху, мастить
І Велмедичні плечі, [з споду,
Та сьоми зірок лиш сищу. У середині теж мастить.
Полетіла в льох до Бога, Промовля слова такії
До потужного в комори : І такую мовить мову :
Готували ся там ліки, „Синку, прокидайсь від сону,
Там виварювано масти — Залиши свою дрімоту,
Їх отам у срібних жбанах, У отсім лихому місці,
В гарних казанах із злота; У такім страшному стані.“
Мед варив ся в осередку, Він прокинув ся від сону,
По боках м'якйші масти, Він підвів ся від дрімоти,
Готував ся мед на сонці, Міг тепер сказати слово,
А варились масти долі. Язиком він так промовив :
Бджілка, пташечка повітря, „Довго спав я на дозвіллі,
Набира багато меду, Я дрімав, ледачий, довго,
Щільників як мога більше, Ну тай виспав ся-ж я добре
Небагато плине часу. Як мене взяв сон глибокий“.

Як назал вона вже лине, Леммікейненова мати
Як вертає ся з гудінням; Промовля слова такії :
Сто ріжків приносить в лап- „Спав би ти, півроку, більше,
[ках, Перележав би ще довше,
Тисячу начиннів пньших, Ти без матери, нещасний,
Повних медом і водою Що тебе колись носила.
Найпрекраснішою мастю. Ти скажи, спочку бідний,
Леммікейненова мати Ти повітай, щоб я чула :
В рот бере швиденько масти, Хто тебе відіс в Манало,
На язык покуштувати, До ріки заслав Туоні?“
Щоб розсудком скласти ціну: Мовив юний Леммікейнен,
„Масть така, як їй і треба, Нені так відповідає :

„Пастушисько мокроокий, Той сліпун з краї дрімотних,
Він мене в Маналю кинув, Він послав з води гадюку,
До ріки заслав Туоні. Він із хвиль єхидну вислав
На знебулого героя. Я не знав, що тут чинити,
Я не знав гадючих болів, Мук гадюки-дудкотіла.“
Мати Атина мовляє:
„Недобачливий ти муже,
Проти чаклунів пішов ти,
Хтів закласти ти Лапонців,
І не знав ти мук гадючих,
Ні терпінь єхидни злої.
Від води змії початок,
У струмку вона родилась,
З мізку доброго у качки,
З мізку чайки, що у морі.
Сіейятер ¹⁾ плювала в хвилі,
Слину кидала на води,
Розтягла її вода там,
Осьвінуло тихо сонце.
Колисав наводний вітер,
І гоїдало подування,
Вигнало з води на беріг,
І відкинуло прибоєм.“
Леммікейненова мати
Колихає сина пильно,
До життя вертає знову,
Щоб він став, як був давнійше
Щоб він став ся трохи кра-

І ладнійшим як давнійше.
І тоді спитала сина,
Ще чого йому бракує?
Відмовляє Леммікейнен:
„Не багато ще бракує:
Там живе моє серденько,
Бавлять ся мої там думи
У північної дівчини,
В кучерявого дівчатка.
Слухати стара не хоче:
Не віддасть мені дівчини,
Як що птаха не піймаю,
Як що лебедя не дам їй,
З річки чорної Туоні,
Із струмка сьвятого нурту“.
Мати Атина говорить,
Промовля слова такі:
„Най тут лебеді спокійно,
Най плывуть отут і качки
На ріці Туоні чорній,
У слову вогненнім нурті!
Ти ходи на річні межі.
Вкупі з матірю смутною,
Ти складай подяку долі,
І хвали найперше Бога:
Що тобі дав добру поміч,
До життя тебе вернувши
Із стежок Туоні хитрих,
Із краї Маналі злої.
І чого-б могла добитись,
І що вдіяла-б найліпше,
Я без люблячого Бога,
Без помічника благого.“

[Щим Встав веселий Леммікейнен,

¹⁾ Від суон — їсти, людожерка.

Навпростець пішов до дому   Кину в співанці надовго,
Вкупі з матір'ю своєю,   Поверну я хутко співи,
З сею жінкою старою.   Поведу на иньші речі,
Залишу отут я Кавко,   На нову зверну я стежку.
Леммікейна покину,

Руна шіснайцята.

Старий певний Вейнемейнен   Тут надбав він осіку,
Заклинач отой одвічний   Що на три сажні заввишки.
Будувати взяв ся човник.   Він зрубати хтів осіку,
Майстрував того він човна   Келепом її звалити.
На туманному виріжку,   Аж осика мовить слово,
На лісистім островочку;   Промовля йому сквалливо:
Не було деревні саме,   „Ти чого від мене хочеш,
І дощок йому забракло.   Ти чого бажаєш мати?“
Хто-ж йому постачить древа,   Мовить Сампса Пеллервой-
Стовбури дубові знайде,   [цен,
Вейнемейнену на човен,   Він відказує осіці:
Щоб у човна дно зробити?   „От чого, осико, треба,
Пеллервойнен, син пролісся,   От чого я тут бажаю:
Сампса, хлопець той малень-   Човна дідові шукаю,
кий,   Співаку на човен древа“.
Він дерев йому постачить,   Дивовижно відповіла
Стовбури дубові знайде   Стогіллястая осика:
Вейнемейнену на човен,   „Потече, потоне човен,
Щоб він дно зробив у човна.   Як що буде із осики;
От дорогою пішов він,   Осередок мій порожний:
На схід сонця, на пролісся,   Тричі бо сього вже літа
Де гора одна, іде він   Проточив хробак серденько,
І де друга і де третя.   Під моім лягав корінням“.
На плечу сокира з злата,   Чує Сампса Пеллервойнен,
Що мідяне топорище.   І у путь свою пішов він.

Він ступав собі спокійно
На північні йшов пролісея.
Здбав він ялину йдучи,
Що на шість заввишки сажнів
Келепом затяв ялину,
Та сокирою рубнув він,
І такі слова мовляє :

„Чи здаси ся ти, ялино,
Вейнемейнену на човен,
Чи ти добра до будови?“

Просто відмовля ялина,
Голосом гучним сказала :
„З мене байдака не буде,
Шестиребрового човна ;
Я поцсована ялина.

Крук аж тричі на се літо
Тут висиджував на версі,
На гіллі мойому гава“.¹⁾
Чує Сампса Пеллервойнен
І пішов блукати далі.
Він ступав собі спокійно,
На південний край він ввій-

[шов ;

Дуба він ото надибав,
Девять сажнів дуб в обіймах.
Поспитав ся він у дуба :
„Може, дубе, ти придаш ся
Матір-дерево, на човен,
На чардак військовій чайці?“
Дуб відказує розумно,
Відмовля таке він слово :
„Так, тут дерева багато,
Щоб зробити трам у човна.
Я ставний, не маю вади,

І осердя не порожне :
Бо вже тричі на се літо
В що найгорячішу спеку
Сонце сходило у мене,
На вершку сьвітив ся місяць,
В вітах кукала возуля,
У горі пташки сиділи“.
Чує Сампса Пеллервойнен
І бере з плеча сокиру,
Затинає ним по дубу,
Лезом він рубає гострим,
Швидко дерево схвляє,
Дуб стрункий до долу валить.
Він відтяв йому верхівя,
Розрубав йому він стовбур,
І на дно руба шальовки.
Нарубав дощок без ліку
На байдак співцеві гарний,
Вейнемейнену на човен.
Старий певний Вейнемейнен
Заклинач отой одвічний,
Закляттям будує човен,
Він байдак збиває співом
Із кавалків того дуба,
Із останків деревини.
Заспівав — і дно готове,
Заспівав — з'явились боки,
Заспівав він третю пісню,
Й кочета на човен вийшли.
Закріпив кінці він ребрам,
Стисло їх злучив боками.
От і злучено вже ребра
І повязано до купи,
Та словечок трох забракло,

¹⁾ Краканнє крука і гави вішує лихо.

Щоб в човні зробити ливви, В панстві хмурого Туоні.
Щоб на споді трам скінчити, Йшов швидкими він ступнями,
Щоб зробить облавок швилче. Чагарами йшов він тиждень,
Старий певний Вейнемейнен, Чеберцем ішов він другий,
Заклинач отой одвічний, Ялівцем ішов він третій;
Промовля слова такі: Бачить він Туоні виспу,
„Лишенько мені у світі! Він уздрів горбок Маналі.
Не спустить на море човна, Старий певний Вейнемейнен
Байдака нового в хвилі“. Як покликне в голос гучно,
Погадав, поміркував він, Уз потоку Туонелі,
Деб йому знайти три слові, Уз глибоких вод Маналі:
Роздобути ті закляття? „Дай човна, Туоні дочко,
Чи не в мізку голубячим, Дай порон, Маналі чадо,
Чи не в головах лебедих, Щоб я річку переплинув,
Чи не в гусячих лопатках? Там дістав ся черетоком“.
Він пішов трох слів шукати: Донечка мала Туоні,
Лебедів убив він купу Панна юная Маналі,
І гусий велике стадо, Що там сукню вишивала,
Ластівок забив багато, Виполіскувала хусти,
А знайти не може слова, На ріці Туоні хмурній,
Не знайшов ані півслова, В глибокості вод Маналі,
Погадав, поміркував він: Промовля слова такі,
„Чи я слів тих не здобуду І такую мовить мову:
В язиках оленів лігних „Надійде під тебе човник,
Або вивірці у роті?“ Як що скажеш ти причину,
Він пішов трох слів шукати, З чого ти прийшов в Ма-
Він заклять пішов ловити: [палю,
Перебив табун оленів, Що й хоробі не побила,
Настріляв горище білок, Люта смерть дала оцалок.
Слів багато він знаходить, І не знищило що иньше.“
Що не стануть у пригоді. Старий певний Вейнемейнен
Погадав, поміркував він: Промовля слова такі:
„Сотню слів знайду я певно „Взяв мене сюди Туоні,
У оселях на Туоні Запровадив з світу Мана“.
І в Маналіних будинках“. Донечка мала Туоні,
Він трох слів пішов узяти Молода Маналі панна,

Промовля слова такіі:
„Брехуна от я й піймала:
Як би взяв тебе Туоні,
І притяг зі світу Мана,
Сам би ніс тебе Туоні,
Сам потяг би Маналійнен,
Дав би сам Туоні шапку,
Дав би Мана рукавиці.
Вейнемейнене, мов правду,
Що тебе в Маналю тягне?“
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такіі:
„Привело мене залізо,
Сталь веде мене в Маналю“.
Донечка мала Туоні,
Молода Маналі панна
Промовля слова такіі:
„Брехуна я бачу зараз:
Привело-б тебе залізо,
Або сталь в Туоні панство,
Кров текла б тобі по сукні,
Дзюркотала би червона.
Вейнемейнене, мов правду,
Хоч тепер її повідай“.
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такіі:
„Ніс мене в Маналю човник
До Туоні післа хвиля“.
Донечка мала Туоні
Молода Маналі панна
Промовля слова такіі:
„Брехуна я зараз бачу:
Занесла-б вода в Маналю,
Або хвиля до Туоні,
Тоб текла вода по сукні,
І котилась пеленою.

Ти скажи відверто правду:
Що тебе в Маналю тягне?“
Знов старенький Вейнемей-
[нен
Ще наважив ся збрехати:
„Взяв вогонь мене в Маналю,
І приніс к Туоні племінь“.
Донечка мала Туоні
Молода Маналі панна
Промовля слова такіі:
„Бачу я брехню виразно:
Як би взяв вогонь в Маналю,
І приніс як би полемінь,
Кучері-б спалив вогонь той,
Борода-б не вийшла ціла.
Вейнемейнене старенький!
Як що хочеш сісти в човен,
Всю сказати правду мусиш,
Положити край неправді!
На що ти прийшов в Маналю,
Що й хвороба не забила,
Люта смерть дала оцдаок,
І не знищило що иньше?“
Мовив старий Вейнемейнен:
„Набрехав тобі я трошки,
Не сказав тобі я правди,
Так тепер скажу запевно.
Змайстрував я штучно чов-
[ник,
Збудував байдак я співом,
День співав, співав я другий,
А на третій день зломив я
Сі санки пісень чудових,
Полози зламав я співу,
І пішов сюди в Маналю,
Щоб собі узяти свердло,

До пісень наладить санки,
Санки наново направить.
Надішли тепер ти човна,
І пошли порога звідти,
Щоб рікою перейшов я,
Перетоком там дістав ся“.
Лаялась Туонї донька,
Так костила Мани панна:
„Ти дурний єси й безглуздий,
В мізку завязку не маєш!
Без причини, без хвороби
До Туонї ти мандруєш!
Ти-б зробив багато краше,
Як би йшов собі до дому,
Бо до Мани йде багато
Та не дуже звідти вийде“.
Мовив старий Вейнемейнен:
„Най баби вагатись мають,
А не муж, хоч найслабійший,
Не герой, хоч би плохенький.
Човник дай, Туонї донько,
Дай порон, Маналї чадо“.
Туонївна їде з човном,
Вейнемейнена відвозить
Через переток вузенький,
На той бік аж через річку.
Промовля слова такії:
„Вейнемейнене старенький,
Ти живий прибув в Туонї,
Не померлий в панство
[Мани“.
Господиня Туонетар.¹⁾
Маналятар²⁾ та старенька,
Принесла в начиннях пиво,
Держить кухоль за два вушка,
Промовля слова такії:
„Вищий, діду Вейнемейнен!“
Старий певний Вейнемейнен
Подививсь на кухоль повний:
Крекчуть жаби там у кухлі,
Хробаки лежать краями.
Мовить він слова такії:
„Не на те сюди прибув я,
З кухля Мани щоб панн-
[тись,
Посуд вихилить Туонї:
Тояить ся пияка з пива,
Кухлів вихляч вмирає.“
Мовить панї в Туонелї:
„Вейнемейнене старенький!
На що ти прийшов в Маналю,
І в оселю Туонелї.
Перше, ніж покликав Мана,
Ніж казав прийти Туонї?“
Мовив старий Вейнемейнен:
„Будував собі я човна,
Байдака нового ладив,
В трох словах я мав потребу,
Щоб кінці закрить щільнійше,
Щоб човновий зад покрити.
Не знайшов я трох словечок,
Не дістав я їх на світї,
Мусїв братись до Туонї
Йти був мусїв до Маналї.
Щоб трох слів собі здобути,
І щоб вивчити закляття“.
Аж газдиня Туонелї
Промовля слова такії:

1) Цариця Туонелї. 2) Царяця Маналї.

„Слів не дасть тобі Туоні
І не скаже зроду Мана.
Ти уже не можеш звідти
За життя своє ніколи
Під свою вернутись стріху,
Вийти в сторону цитому“.
Накидає сон на мужа,
Відпочить кладе прибуду
На Туоніну ліжницю.
Там лежав герой дрімотно,
Затопив ся в сон глибокій,
І свою розкидав одіж.
Там була одна бабуся
З щелепом відвислим гос-

Що цитки з заліза пряла,
Виливала цитку з міді.
Сто сівів вона напярла,
Напярла сіток аж тисяч.
Якось піччю, теплим літом,
Десь в воді там, на каміню
Був оден дідусь в Маналі,
Мав старий всього три

[трим,
Виплітав з заліза сїти,
Лаштував він сїти міді.
Сто сівів наплів старенький,
Тисячу сіток скінчив він
Теї-ж ночі, теплим літом
Там в воді на тім камінні.
У Туоні сина пальці
Мов гаки були залізні :
Сто сівів він розставляє
На протоці Туонелі,
Вдовж і впоперек їх ставить,
Ставить навкося ті сїти,

Щоб не вийшов Вейнемейнен,
Щоб не вислизнув друг моря
За свого життя ніколи,
Аж допоки сяє місяць,
Із осель на Туонелі,
З тих будов що на Маналі.
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такі :

„Чи-ж мені не спало лихо,
Не взяла лиха година,
Тут в оселях Туонелі,
В будуваннях сих Маналі?“
Швидко він міня подобу,
В тілі иньшим об'явив ся,
Чорний він до моря лине,
В очерети осокою,
Хробаком залізним лізе
І склезить як та гадюка
Крізь потоки Туонелі,
Крізь сівів Туоні сотню.
Зняв у гору син Туоні
Пальці ті — гаки залізні,
Вийшов рано він у ранці,
Подививсь пішов на сїти,
Там знайшов пестрюгів

[сотню,
Тисячу рибок дрібніших ;
Не знайшов він тільки Вейно,
Не знайшов морського друга.
Вийшов старий Вейнемейнен,
Вийшов він із Туонелі
І сказав слова такі :
І таку мовив мову :
„Ти ніколи. Боже добрий,
Не пускай нікого зовсім
Щоб свавільно був у Мани,

Входив у Туоні панство.	Не кривдїть ви неповинних,
Бо багато, що приходять,	Не чинїть безвинним лиха,
Дуже омаль, що виходять	Щоб не бачити віддяки
Із осель на Туонелї,	В тих оселях у Туонї!
Із будов, що на Маналї“.	Там самим, що винні, місце,
Далї так він мовить слово,	Там самим ганебним ложе :
Так він м'олоді повідав,	Під розпаленим камінням,
Що тепер доходить зросту,	Під палаючим бекетом,
Молодому поколїнню.	Накриття жде там гадюче,
„Ви сини земні, до віку	Ім готове там змиїне“.
За життя свого ніколи	

Руна сїмнайцята.

Старий певний Вейнемейнен	Не така щоб і найгірша.
Не виносить трох словечок	Часть дороги йти ти мусиш
Із осель на Туонелї,	Жалами гол'ок жіночих ;
Із будов, що на Маналї.	Перейти ти другу мусиш
Думав розумом своїм він,	На вістрях мечів залїзних ;
Розважав він головою :	Перейти частину третю
Де-б він слів знайти мїг троє,	Лезами сокр повинен“.
Заклїнань тих роздобути ?	Старий певний Вейнемейнен
Йшов йому пастух напроти,	Погадав про сю дорогу,
Промовля слова такі :	Йде до коваля до горна,
„Слів знайти ти можеш сотню,	Промовля слова такії :
Тисячу пісень уміти :	„Ільмарінене ковалю,
Віпунен ¹⁾ тобі їх скаже,	Скуй менї обуву з стали,
В шлунку дужого їх знайдеш.	Чоботи менї залїзні,
Є до Віпунена стежка,	Скуй залїзную сорочку,
Є на місце те дорога.	Та підойми із залїза,
Не така щоб що-найліпша,	Булаву із стали викуй,

¹⁾ Від віри — копір. Чаклун-велетень, син Укко.

Щоб було доволі стали,
Зверху щоб було залізо.
Я трох слів здобути хочу,
І залять собі дістати,
В шлунку дужого набути
Віпунен мені їх скаже“.
Сам коваль той Ільмарінен
Промовля слова такії :

„Віпунен умер віддавна
Вже давно пропав Антеро ¹⁾
Пасток він давно не ставить
І сітей не напинає.
Не довідатись у його,
Не знайти ні півсловечка“.
Старий певний Вейнемейнен
Не вважа на те, мандрує.
Перебіг у день він перший
Жалами голок жіночих,
А дня другого чвалає
На вістрях мечів героїв ;
Точить ся, іде у третій
Лезами сокир гострених.
Віпунен з пісень славетний
Той потужно-дужий старець,
Там лежав собі простягнись
І з закляттями і з співом.
На плечах росте осика,
Та березина на скранях,
І на підборідді вільха,
В бороді нависли верби,
Потяглись із лоба сосни,
Між зубів тиєлись ялиці.
От надходить Вейнемейнен,
Меч залізний висуває,

Із піхов із шкури тягне,
З череслів своїх знімає,
На плечах руба осику
І березину на скранях,
Вільхи валить з підборіддя,
В бороді рясніє верби,
Кедри він руба на лобі,
На зубах стина ялини.
Устромля залізу палю
В рот Віпунену великий,
У його гідкії ясла
Та крізь щелеп скрегітливу,
Промовля слова такії :

„Встань, служебниче людини,
Та покнинь свій сон глибокий,
Довговічную дрімоту!“
Віпунен з пісень славетний
Залишає сон глибокий ;
Він удар жорсткий чує,
Відчуває він боління ;
Він куса залізу палю,
Та яке залізо зверху :
Перегризти годі стали,
Прокусить в залізі серця.
Старий певний Вейнемейнен
В роті стоячи, спіткнув ся,
У середину ногою,
Лівою ногою слізнув,
В рот Віпунену великий,
Між борідними кістками.
Віпунен з пісень славетний
Відкриває рота ширше,
Розширя куток він рота,
Проковтнув з мечем героя,

¹⁾ Друге ймення Віпунена.

Перейти пустив крізь горло
Вейнемейнена старого.

Вінунен з пісень славетний
Промовля слова такії:

„Вже чого, чого не їв я!

Я ковтав козу з вівцею,

І корову яловицю.

• Кабана глтав охоче,

Та ніколи ще такого

Я не коштував шматочка“.

Мовить старий Вейнемейнен

Промовля слова такії:

„Бачу я, спіткало лихо,

Вибухла біда на мене

У вузькій кошарі Хійсі,

У могильнім склепі Кальми“.

Погадав, поміркував він,

Як же бути, що чинити?

Мав пожа собі при боці,

Що держак увесь у жилках,

З його човник змайстрував

Збудував байдак майстерно,

І поплив у тому човні,

В кишках він гребе усюди,

Переходами громадить,

І по закутках насила.

Вінунен з пісень славетний

Зовсім тим не турбував ся,

Зараз взяв ся Вейнемейнен

Лаштуватись до кування.

Він почав кувать заліза,

Він зробив з сорочки кузю,

На міхи ужив рукава.

Хутро стало піддувалом,

З штапів димарі поставив,

Щелени з панчох у печи;

Став кувати на коліні,

Молотом йому кулак був.

Він кував з страшним

[гуком,

Бив він з стукотом великим,

І кував він цілі ночи,

В день кував без перестанку,

Там у велетня у шлуку,

В чаклуна того у чреві.

Вінунен з пісень славетний

Промовля слова такії:

„Та з яких мужів єси ти,

Із числа яких героїв?

Проковтнув я сто героїв

Я до тисячі пожер їх,

Та не їв тобі подібних.

Аж до рота йде вугілля,

Жар до язика доходить,

В горло чад іде з заліза.

Ти виходь, катюго, звідти,

Ти тікай мерції, душмане,

А не то, піду до пеньки,

Все скажу твоїй старенькій;

Як що матері скажу я,

Все їй виявлю старенькій,

Я жалю завдам матусі

І бабусі важко буде,

Що синок не добре чинить,

Що дитя погане стало.

Годі розуму добрати,

Ані способу збагнути:

Як ти проковтнув, Хійсі,

Як там, бісе, опинив ся.

Щоб кусати й мордувати,

Мене жерти, рвати страшно?

Чи-ж бо ти від Бога сла- З хвилі, що рокоче вічно,
[бісць, З загород лісів Хісі,
Від найвищого недуга,
Чи мені тебе наслано,
Приготовано від иньших?
Від похилля гір мідяних,
Чи прийшов сюди за плату,
Від шпилів, що повні крушу,
Умостив ся тут за гроші?
Від сосни, що шелестить там,
Від шумливої ялини,
Як що ти від Бога слабість Зверх дуплястої смереки,
Від ялини гиплого ліса,
Від найвищого недуга,
Від паскудних нор лисиці,
Доручу ся я Творцеві Від лісних галяв олеїв,
Всі віщого віддам ся: Від скелистих нор ведмедів,
Славних Бог не залишає, Від скелестих нор ведмедів,
Не дає загинуть сьмілим. Із печери клишоногих,
Як тебе мені наслано, Із далекої Похйоли,
І пороблено від иньших, Із великої Лапонї,
То знайду твоє я кодро, З тих гаїв, що без відростків,
Відшукаю я початок. З поля, що не знало плуга,
Появила ся ушкода, Від бойбовищ величезних,
Від заклятъ лихота сталась, Із тих місць, що б'ють ся
Між чаклунством сильне-ду- [мужі,
[жим, Від столоченого нивя,
Поблизу співців умілих, Від крові, що ще димує,
Там на сїдалі злих духів, Від кряжу морів далеких,
На проліссях ворожбитів, Від розлогої рівнини,
На рівнинах бога смерти, Від глибокості мулкої,
З під землі вона з'явилась, Що на тисячу сяженів,
Із осель мужів померлих, Із шиплячого потока,
Із хаток людей загиблих, З прірви, що вогнем клекоче,
З набубнявілого ґрунту, З водоспаду, що на Рутї,
Із землі, що зрита всюди. Із нуртів, що все бувають,
Із креміїв, що вітер крутить, З неба задньої частини,
Із пісків велико-шумних, Із хмарок худих узкраїн,
Із долини у низ похилих, З стежки вітерців весняних,
Із болот зовсім без моху, З відтіля, де їх спочинок.
Із струмків, життям що Або ало ізвідти вийшло,
[повні, Або ти прийшов ізвідти

В серце се, що неповинно,
У се черево безгрішне,
Щоб кусати й шматувати,
Його шарпати і дерти?
Ну, виходь-но, псе Хіісі,
Ну, вилазь, собако Мани,
Геть, дивогляде, із шлунку,
Із моїх печінок, кате!
Ти не рви моє поребря,
Сележінь не увереджуй,
Не труси мого шлунку,
Не перевертай ти легкі,
Не сверли мого пупа,
Скрань моїх ти не торкай ся,
І не муч кряжу спинного,
Не розколюй кульш у мене!
Як не муж я, як повинно,
То пошлю того, хто кращий,
Щоб прогнав лихоту звідти,
Щоб дивоглядом ригнути.
Жен землі гукну я здолу,
Я газдів з полів покличу,
З під землі мужів з мечами,
З під пісків героїв верхи,
Всіх на поміч, яко силу,
На підмогу, як пожиток,
При моїх тяжких терпіннях,
При моїх страшливих муках.
Як тобі отсе не страшно.
Як що ти не хочеш вийти:
Ти приходь з мужами, лісе,
Ялівцю з челядниками,
Ти ялиннику з народом,
Озерце з дітьми своїми,

Сто героїв, ви з мечами,
Тисяча мужів залізних,
Щоб тут біса катувати
Роздушить лиху хоробу!
Як тобі і те не страшно,
Як що ти не хочеш вийти:
Матірко води, з'яви ся,
З хвилі в синій перевязці,
Із струмка в мягкім убранню,
З тваї чистою ти вийди,
Мужеви слабому захист,
І поліпшення герою,
Щоб не з'їв ся неповинно,
Щоб без слабости не вмер я.
Як тобі і те не страшно,
Як що вийти ти не хочеш:
Донько славная творіння,
Золота красуне, панно!
Найдавнійшая з жіноцтва,
Ти з усіх найперша мати!
Подивись на сі боління,
Відьери приходь ти лихо,
Ти усунь моє терпіння,
Виметни душмана з мене!
Як тобі і те не страшно,
Як що вийти ти не хочеш:
Укко! Ти в небесім пупі,¹⁾
На окрайці хмар громових!
Ти спустись, тебе прошу я!
Поспішай, тебе я кличу,
Діло вижени не добре,
Уратуй мене від чарів,
Ти мечем своїм огнистим
Лезом тим, що мече іскри!

¹⁾ Осередок неба.

Звідти геть вилазь, душмане,
Утікай мерщій, катюго!
Не твоя бо тут домівка.
Як тобі хатину трéба,
Пошукай де піде місяця
І оселища де далі.
Близ господарки мешкання
Уз дверей твої газдині.
Але як туди прибудеш,
Як кінця дороги дійдеш,
До батьків твоїх близенько,
До батьківської отари.
Дай на знак, що ти вже дома,
Що прибув дай знати шишком,
Затаракхай як гримниця,
Блисни як полемінь блиска;
Вдар у двері ти на дворі,
Ти відсунь з віконця дошку,
Прощмигни тоді у хату,
Поспішай, лети в покої,
Ухопи за сухожилля,
За вузьке на пятці місце.
Як в кутку господар буде,
Стане уз дверей газдиня,
Вирви геть йому ти очі,
Розколи газдині череп;
На гаки скарлюч їм пальці,
Голови зсудом обом їм.
Як сього ще буде мало,
Півнем вилети із хати,
І на двір лети курчатком,
На гною грудьми усядь ся,
Віджени від ясел коні,
Рогатизну від корита,
Їх у гвій встроми рогами,
Загрузи хвостами в землю,

Поверни їм очі рогом,
І скрути міцнійше вязи.
Як що ти хороба з вітру,
Тебе він надув, навів
Вкупі з весняним повітрям,
Від морозу ти заслана,—
Лишь дорогою ти вітру,
Весняних вітрів шляхами,
Не сїдаючи на древа,
Ні на вільсі спочивати,
Просто на мідяну гору,
Їй на шпиль, на мідь багатий,
Щоб гойдав тебе там вітер,
Щоб повітря пильнувало.
Як що ти спустив ся з неба,
Із хмарок тонких крайців,
Ти зійди на небо знову,
Піднеси ся знов в обітря,
В хмари, де багато крапель,
На зірки, що там мигочуть,
Щоб палав ти наче племінь,
Як вогонь, щоб ти запаяв ся
На шляху великім сонця,
В місяця дворі округлім.
Як же ти прийшов з потоків,
Як тебе вода пригнала,
До води ти й завертай ся,
Знов іди собі в потоки,
Наускрай мулкого замку,
На сам верх на водогіря,
Щоб тебе гойдали хвилі,
І потоки колихали.
Як що ти з пролісся Кальми,
Із осель людей померлих,
Повертай на рідне місце,
Повертай в домівку Кальми,

На той ґрунт, що набубнявів,
На розпаленую землю,
Де народи потопились,
Де лежить великий натови.
Як що ти, дурний, ізвідти,
З суточків лісів Хіісі,
Із кутків ялиинних петрів,
Там де гай жиє сосновий,
Прожену тебе, щоб жив ти
В суточках лісів Хіісі,
Де мешкає гай сосновий
По кутках ялиинних петрів.
Там ти доти залишай ся,
Доки не згниє підлога,
Поростуть грибами стіни,
Упаде до долу стріха.
Прожену тебе, ледащо,
Вишлю звідти дивогляда,
В лігво йдудся ведмеля,
В дім ведмедиці бабусі,
На болотяні низини,
На німуючі мочари,
На життя джерело повне,
На бренливі потоки,
На безрибії озера,
В воду, де не плеще окунь.
Як що там не знайдеш місця,
Прожену тебе ще далі
На межі тії Похйоли,
У далекий край Лапонський,
На галяви без відростків,
На неораную землю,
Де ні місяця, ні сонця,
І нема денного сьвітла.
Там тобі вигідно жити,
Там тобі пурхати любо.

Висять там на вітах лосі,
І шляхетні олені,
Щоб муж голод заспокоїв,
Заспокоїв би жадання.
Я жену ледащо далі,
Заклинаю, прогоняю,
До водоспаду на Руті,
Аж на вир вогнистий саме,
Там де падають дерева,
Там де валять ся ялини,
Сосни з стовбуром великим
І з зеленим чолом ялі.
Плавай там ти, злий поганцю,
Плавай в нині водоспаду,
Ти крутись в широких хви-
[лях,
Там живи в вузьких потоках.
Як що там не буде місця,
Прожену тебе я звідси,
В річку чорної Туоні,
В води вічної Маналі,
Щоб ізвідти ти не виїшов
За життя своє ніколи,
Як не дам тобі я волі,
Як тебе не відпущу я,
Баранів узавши девять,
Все ягнят вівці одної,
За биків найдужчих девять,
Одної телят корови,
За прекрасних девять коний,
Одної лошат кобили.
Ти собі попросиш коний,
Огирем захочеш їхать, —
Коний дам тобі в дорогу
Огирів тобі достачу:
Кінь є красень у Хіісі

На горі, червоногривий,
Вилива полонінь ротом,
І кінці біліють ніздер,
Із заліза всі коншита,
Ноги у коня сталеві,
Може він стрибать на гори,
І долиною ступати,
Як що верховень умілий,
Як що їде повний сили.
Як тобі сього ще мало.
Можеш взяти Хійсі нарти,
Чобітки вільхові Лемпо,
І кийок лихого мужа,
Щоб прибув ти в край Хійсі,
Щоб діставсь до гаю Лемпо,
Всю оббіг країну Хійсі,
Ковзав по землі лихого.
Ти надигаєш каміння,
Розколи їх на дві частки ;
Ти гілля шляхом спіткаєш,
Поламай його на ріще ;
Ти шляхом героя стрінеш,
Так туди йому й дорога !
Гей, рушай-но, непотрібний !
Утікай, ледащо, звідси,
Нім на сьвіт благословить ся,
Перш як займе ся на зорю,
Перше, як тут зійде сонце,
Перше ніж тут півень крикне.
Час ледащови рушати,
Час тікати вже гидкому,
Час при місяцеві бігті
І відходить при осянні.
Як що, злий, не утечеш ти,
Як не підеш, исюко, хутко,
То візьму великий назур

Того, що жадає крови.
Я клешні візьму на мясо,
Ті зубці, що носить капя,
Щоб здушить ледащо ними,
Щоб з душманом покінчити,
В голові щоб не шуміло,
Щоб душа не хвилювалась.
Утікав бо Лемпо грізний,
Любий матери синочок,
Як давав мені біг поміч,
Дарував Творець пораду.
Ти, що матери не знаєш,
Недолуга тварь, тікай-но,
Без господара, собако,
Геть, безматченко ти, псище,
Перш ніж час собі загубиш,
Ніж мандрівку скінчить мі-
[сяць“.
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такії :
„Добре тут мені живеть ся,
Любо тут мені лишитись.
Замість хліба їм печінку,
І обідаю я салом,
Травлю легке я чудово,
Сало — добрая пожива.
Глибше я ковальню сюю
Посаджу у мясо серця,
Молотком міцнійше буду
Бити там. де небезпешно,
Щоб мене до суду віку
Ти не спекав ся ніколи ;
Як що слів я не почую,
Не довідаюсь закляття,
Так що тисячу потужних
Характерників навчу я.

Бо не слід словам ховатись, Аніколи в жаднім часі,
І скривати ся замовам, Хтоб співав від його краще,
А ні в землю зариватись Хтоб твердійше знав заля-
І по смерті чаклуновій“.¹⁾ [ття.
Віпунен з пісень славетний, Так уста слова вигонять,
Сей дідусь, що сили повний, Так язик їх висилає,
На устах несе закляття, Як лошатко расовее,
Наповняє груди міццю, Як румак, що прудко скаче.
Скриню відмика з словами, Цілий день пісень співає,
Відчиня пісень шкатулю, Ночи всі співає поспіль.
Щоб пісень співати кращих, І вважа на співи сонце,
Передати що найліпших, Зуння свій обіг місяць,
Про первіпочаток речий, Нерухомі в морі хвилі.
Звідки все пішло на єввітї. Стали всі в сагах бовванц,
Не співають їх ні діти, Самий струм також спинив
Ні міцні герої ниньки: [ся,
Бо лихі часи настали, Водоспад бурливий Руті,
Ізживають ся вже люди, І потоки на Вуокеї,
Про початок спів виводив, І Ордаи став нерухомо.
Поспіль всі співав закляття, Зараз старий Вейнемейнен,
Як то з божого наказу, Як слова узяв до тями,
Як з потужного веління Як наслухав ся їх доста,
Та розпало ся обітря Як набрав замов хороших,
І вода із його вийшла, То поклав ізвідти вийти,
Із води земля повстала, Із Віпуненов’го шлунку,
Із землі пішли рослини. Велетеневи із рота,
Заспівав, як місяць став ся, Чаклунови із груднини.
Як поставлено і сонце, Мовив старий Вейнемейнен :
Як стовни вітрів з’явились, „О. ти Антеро Віпуне,
Як пішли на небі зорі. Рота ти роззяв найбільше,
Віпунен з пісень славетний Уст твоїх кутки найширше,
Він співав багато й красно, Щоб я з черева міг вийти,
Не чувано, не вбачано І вернути ся до дому“.

¹⁾ Чаклуни фінські уважали чародійні слова за невмирущі; ніхто не мав права брати їх з собою в домовину.

Віпунен з пісень славетний
Промовля слова такіі :
„За життя пожер багато,
Проковтнув я силу тисяч
Та іще не їв такого
Як старий той Вейнемейнен.
Хитро ти сюди пробрав ся
Добре, що собі виходиш“.
Славний Антеро Віпунен
Хутко вилиці роззявив,
Широко відкрив він рота
І кутки у роті більше.
Старий певний Вейнемейнен
Вийшов з черева Антера,
Вийшов велетню із рота
Чаклунови з осередка.
З рота слизнув він поспішно,
Вислизнув він на пролісся,
Наче вивірка мохната,
Як бобер золотогрудий,
І пішов собі він далі
Ковалеви аж до горна.

Мовив діду Ільмарінен :
„Щож? дізнав ся ти три слові,
Чи дістав такі речення,
Щоб зробить края у човні,
Щоб звязати зад міцнійше,
Щоб зміцнить облавки
[дужче?“

Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такіі :
„Я сто слів уже навчив ся,
Тисячу заклять почув я
Виніс сховані закляття,
З глибу тайного словечка“.
І пішов старий до човна,
Там де працював він мудро;
Закінчив він швидко човна,
По краях звязав окрайці,
Зад звязав що найміцнійше,
І зміцнив облавки дужче;
Без будови човен став ся,
Без трісок байдак готовий.

Руна вісімнадцята.

Старий певний Вейнемейнен Байдака свого вбирає
Погадав, думками кинув : Половинки човна в червінь,
„Привести піти дівчину, Укрива перед він злотом,
Панну з гарною косою Його злотом пооздобив,
З завжди хмурої Похйоли, А відтак чудовим ранком,
Із сумної Саріолі, Рано, ледве день заняв ся,
Доньку півночи прегарну, Відіхнув у воду човна,
Із Похйолі відданицю“. Човен дощаний на течу,

Від бервен безкорих зовсім, Оком скинула навколо,
Від цївок ялових круглих. На обітря дальносяжне,
Щогли він міцні поставив, Подивилась вгору в небо,
Напина на щогли парус. Позирнула в море з долу :
Він напаяв червоний парус, В високости сонце блиска,
Прикріпив вітрило синє, І мигочуть долі хвилі.
Сам тоді вступив у човен, Оком скинула на море
У кораблик сей новенький, І до сонця повернулася :
Щоб на морі кермувати, В гирлі на ріці Суомі²⁾
Скородити на блакїтнім. На лиманї річки Вейно,
Промовля слова такії, Щось чорніє там на морі,
І такую мовить мову : І синїє щось на хвилях.
„Ти зступи на човен Вищїй, Промовля слова такії,
Милосердїй на байдак сей, І такую мовить мову :
Щоб зарятувать безсилка, „Що отам на морі чорне,
Щоб підсилити малого, Що отам на морі синє?
На просторі вод широких, Може гусяче ти стадо,
На розложистих потоках. Чи качок ти стадо може?
Загойдай мій човен, вітре, Так лети собі, знимай ся
Пожени кораблик, хвиле. В височїнь туди на небо !
Щоб не брав я в руки весел, Може ти лосося стадо,
І води не бив би ним Або просто ключа з риби?
На кряжі широкім моря, Так спустись і плавай глибше,
На розложистих потоках“. У струмках глибоких плавай !
З добрим прїзвищем Аниїкі,¹⁾ Чи ти камїнь попідводний,
Донька присмерку і ночи Чи ти просто гілька в хви-
Перед днем уже проснулася, [лях,
І прокинулася у ранці, Най тебе укриють хвилі,
Била правиком білизну, Най вода тебе покриє“.
Сукню чисто вимивала Човник плавле далї й далї,
На червоному, на мостї, Йде кораблик парусетїй
На широкім переходї, Вдовж туманного вирїжку,
На ріжку серед туману, Вдовж лїсів, що берїг
На лїсїстїм островочку. [вкрили.

1) Гьмарїєнова сестра. 2) Фїнляндія.

З добрим прізвищем Анїїккі На ріці Туонї чорній,
Вже побачила кораблик, В глибокості в очеретї“.
Дощаний близенько човен, З добрим прізвищем Анїїккі
Промовля слова такїї: Промовля слова такїї:
„Чи не братїїй ти кораблик, „Хоч би не брехав так чисто,
Чи не човен ти батьківський? Бо не третє ся риба пияцьки.
Їль собі у рїдну землю. Від'їздив давнїш мїй батько,
В рїчну сторону вертай ся. Часто їздив мїй сивенький,
Стань до пристани перєдом, Щоб ловить в потоках сеньгу,
До вальцїв чужини демяом. Пстружок щоб домїв приво-
Якже човен ти з чужини, [зить:
Плинь собі звїдси далї, В байдаку лежали сїти,
До чужих вальцїв передом, Спочивав у човїї невід.
Демяом на сю стань при- Мотузків багато в сїтях,
[стань“ По боках жердини в сїтї,
То не з вїтчини був човник, На лавках лежали ости,
Нї з далекої чужини; При стернї цїпки великі
Надпливав то Вейнемейнен, Вейнемейнене, куди ти.
То співця над'їхав човен. Їдеш де, Увантолайнен?“
Над'їздить він дуже близько, Мовив старїй Вейнемейнен:
У розмову вдав ся старець, „Я гусей ловить поїхав
Слово дасть та візьме друге, Там де грюють ся рябенькі,
Щоб сказати краще третє. Щоб ловить птахїв слинявих
З добрим прізвищем Анїїккі, На Саксонській ¹⁾ перетоцї,
Донька присмерку і ночі, На відкритїй водотечї“.
Мовить так до човна ставши: З добрим прізвищем Анїїккі
„Вейнемейнене, куди ти. Промовля слова такїї:
Друже моря, де ти їдеш, „Знаю тих, що правду мо-
Де, красю землї, береш ся?“ [влять,
Відмовляє Вейнемейнен, Брехуна побачу зараз:
Мовить з човна старець Виїздив мїй батько перше,
[панїї: Їздив часто мїй сивенький,
„На лососї я поїхав, Щоб гусей ловить в протоцї
Де перестять ся лососї Забивать червононосих,

¹⁾ Saksä — німець.

Він свого наладив лука,
І натягував тятиву,
Пси на ланцюзі стояли,
Там привязані при луці,
Бігли берегом собаки,
Брехуни—камінням гострим.
Вейнемейнене, мов правду,
Де верстаєш ти дорогу?“
Мовив старий Вейнемейнен:
„Ну, а що, як я поїхав
У страшну криваву бучу,
Де всі голови подібні,
Зачервонені коліна,
Де усі в крові гомілки?“
Відмовляє так Анніккі,
Що з циновими цяцьками:
„Знаю, як до бою ходять;
Батько мій ходив давніше
У оту кроваву бучу,
Де всі голови подібні;
Сто мужів на весла сіло,
З ними тисячі стояло;
По краях звисали луки,
По лавках щити зависли.
Та скажи-но краще правду,
Не прибріхуючи мов ти,
Вейнемейнене, куди так,
Де ідеш Сувантоляйнен?“
Мовив старий Вейнемейнен,
Промовля слова такії:
„Ти зійди на човник, панно,
Уступи в байдак, дівчино,
Оттоді скажу я правду,
І прибріхувать не буду.“
Так відказує Анніккі,
Що з циновими цяцьками:

„Зійде хай на човен вітер,
У байдак твій сяде буря!
Поверну твого я човна,
Перекину із облавком,
Як-що правди не почую,
На що ти у човні їдеш,
Не почую правди ясно,
І брехні ти край положиш.“
Мовив старий Вейнемейнен,
Промовля слова такії:
„Ну, скажу виразно правду;
Побрехав я трошки перше:
Їду я дівчину взяти.
Молоду дістати панну
З вічно хмурої Похйоли,
Із сумної Саріоли,
Із оселі людожерців,
Де героїв топлять в морі.“
З добрим прізвисьцем Анніккі,
Донька присмерку і почи,
Як отсю почула правду,
Без брехні, саму лиш правду,
Вже хусток не вибивала,
Вже не прала вбрання більше
На закрайку переходу.
Край червоцого помосту.
І схопивши вбрання в руку,
Облямівку в жмені стисла,
І пішла ізвідти хутко,
Поспіша бігцем швиденьким;
В коваля прибігла хату,
Надійшла сама до горна.
Там працює Ільмарінен,
Той коваль, одвічний майстро,
Він робив з заліза лавку,
І сріблом її оздобив;

З руку кіптяви на тім'ї,
З сажинь вугілля на шиї.
До дверей дійшла Анїїккі,
Промовля слова такії:

„Ільмарінене, мій брате,
Віковічний ти ковалю!
Викуй, братіку, човночка,
Скуй мені каблучок гарних,
Двох чи трох ковток ти викуй,
П'ять чи шість мені підпасів,
Я за те скажу по правді
Без ніякої брехеньки.“

Мовить дужий Ільмарінен:

„Принеси вісток хороших,
То скую тобі і човник,
Накую каблучок гарних,
І скую на лоно хрещик,
Голівний убір прекрасний;
Принесеш вісток поганих,
Поламаю я оздоби,
І в вогонь їх з тебе кину.
Швергону у мій їх горен.“

З добрим прізв'іщем Анїїккі
Промовля слова такії:

„Ільмарінене ковалю!
Ти бажаєш взяти панну,
Ту, з якою заручився,
Хочеш взяти її за жінку.
Без перестанку куєш ти,
Раз-у-раз стукочеш тутки,
В літку ти куєш підкови,
І на них залізо в зимку.
У ночі будуєш санки,
В день на них майструєш

[боки,
їхать щоб по наречену,

Щоб до Похйоли рушати.
А про те туди вже їде
Хто хитрійший і зручнійший.
Візьме він тобі належне,
Візьме те, що покохав ти,
І на що дививсь два роки,
І що роки три ти сватав.
Сквапно їде Вейнемейнен
На хребті морів шумливих,
На стерні сидить мідянім,
Та на демені із злата.
В хмуру Похйолу він їде,
До сумної Саріолі.“

Ковалеві стало смутно,
Зажурився муж заліза,
З рук кліщі йому упали,
Упустив з руки він молот.
Мовить дужий Ільмарінен:
„Сестро ти моя, Анїїккі,
Ось тобі скую я човна,
Накую каблучок гарних,
Двох і навіть трох ковточок,
П'ять, або і шість підпасів;
Лазню грій мені солодку,
Начади в медовій хаті,
Положи полін найтончих,
Наколи трісок дрібніших,
Трохи попелу підси ти,
І додай ще трохи лугу,
Щоб я голову змив лугом,
Шарував щоб лугом члени
Від осіннього вуголля,
Та від зимового згару.“

З добрим прізв'іщем Анїїккі
Добре лазню напалила,
Деревом, що кинув вітер,

Тим, що блискавка розбила ; І вже скрані розпалились,
Узяла каміння в річці, Як яйце біліла шия,
Полила — душнійше стало. Члени тіла заблестіли.
Від води, що із потока, Вийшов з лазні до світлиці,
З течії, що все бурує, Ледве там його вгадали :
З кўщиків гілок парвала, Лиця так йому хороші,
Кїтці бере зелені ; Румяніли так ізверху.
Парить повний меду віник Промовля слова такіі :
Край приемного каміння ; „Сестро ти моя, Аніїккі!
Обертає слиз у мило Дай мені найкраще вбрання,
В луг те молоко, що кисле, Полотенцую сорочку,
Мізок з костий милом став ся Щоб закрасить краще члени,
Клейкий мізок до вмивання, Щоб до сватання прибра-
Щоб змив голову жених той, [тись“.
Шарував щоб добре члени. З добрим призвіщем Аніїккі
Сам коваль той Ільмарінен, Принесла йому сорочку,
Той кувач одвічний, майстро, Щоб без поту члени вбрати,
Накував, що їй бажалось, Що були з убрання голі ;
Голівний убір окрасив, Принесла йому і штані,
А дївча тимчасом в лазні Що колись пошила мати,
Піклувалось, щоб він мив ся. Щоб без бруду кульші вбрати
Положив до рук їй речі, Де кісток не знати зовсім.
А вона йому сказала : Принесла мягкі панчохи,
„Я вже лазню напалила, Що сплела колись їх мати,
Парова комора тепла, Щоб гомілку вкрити брату.
Вже попарила я віник Щоб литкі йому завинуть ;
Кїтцями помахала ; Черевики, що до міри,
Мий ся в лазні сїй до схочу, Чоботи, що сам купив він,
Виливай води доволі, Щоб покрить кінці панчі-
Щоб як сніг блистїли очі, [шок,
Голова як ден біліла.“ Що колись сплела їх мати ;
І коваль той Ільмарінен Принесла блакїтне вбрання,
Сам пішов до лазні митись ; Що внизу печінки кодїр,
Накував ся там до схочу, Щоб надїти аверх сорочки,
Тїло віник витер біло, З лєну чистого що ткала ;
Очи вже йому блїстїли ; І жупан суконний добрий,

Що надіто штири рази
На блакитне те убрання.
Що новіще між новими;
Хутро з тисячю петельок,
Що окрас аж ціла сотня,
На жупан із грубих сукоп,
Що поверх їх сукна торші.
Подає на бедра пояс.
Золотий отой ніцасок,
Що колись силела ще мати,
Що дівчиною ще ткала;
Рукавиці ще рябенькі
З золотистими кінцями,
Що Лапонці їх робили
На фореми дуже руки,
На волосся золотє,
Принесла велику шапку,
Що колись купив ще батько,
Як ще сватати заходивсь.
От коваль той Ільмарінен
Вже з'усім готовий, вбрав ся,
Одїж та йому налізла.
І слугі тоді мовляє:
„Запряжи мені лошатко,
В пооздобленні сани,
Щоб я міг поїхати ними,
Щоб до Нохйоли я рушив“.
Так челядник відмовляє:
„Коний шість у нас на стані,
Що їдять овес, румаків,
Запрягги-ж тобі якого?“
Відмовляє Ільмарінен:
„Огиря візьми, що кращий,
Запряжи мені лошатко,
В саїках най буланко піде;
Посади і шість зозульок,

Сім пташок полож блакитних,
На дузі щоб посідали.
На ремінці щоб кричали.
Най милують ся дівчата.
Одягніи най буде ралість.
Принеси ведмеже хутро,
Щоб на ньому я усїв ся;
Принеси з тюленя шкурку,
Щоб укрит я нею сани.“
І застріг зовсїдний наймит,
Що за гроші завжди слу-
[жить,
Швидко в сани те лошатко,
І буланка у голоблі.
Шість зозульок поміщає,
Сім пташок отих блакитних
Гомонїти під дугою,
Щоб цьвірінькали в ремінні.
Він несе ведмеже хутро,
Щоб господар сїв на ньому;
Він несе з тюленя шкуру,
Щоб зробить заїи на сани.
Сам коваль той Ільмарінен,
Той кувач, одвічний майстро,
Укко вищого благає,
Так грїмливого він просить:
„Дай мені сніг сьвіжий, Укко,
І м'яке із неба клоччя,
Щоб по нїм шмигали сани,
І щоб снігом завищали.“
Сьвіжий сніг той киди Укко,
І м'яке із неба клоччя.
Степові укрит він трави,
І накрив пучечки ягід.
Сам коваль той Ільмарінен
Сїв на сани із залїза,

Промовля слова такїї,
І такую мовить мову:
„При віжках най щастє буде,
Бог санкám моїм заслона,
Віжок щастя не розірве,
Санок Бог не поламає.“

Захопив рукою віжки,
В другу він батіг ханає,
Батогом коня ударив,
Промовля слова такїї:
„Ну біжи ти, білолобе,
Линь, полинь ти лянногри-

[вий.“

Кінь шляхóm той скаче-лине,
На піску бережнім моря,
На краях бугрів медових,
На краях горбів вільхових.
Скаче берегом він бучно,
На бігу піском шуржить він,
Б'є йому пісок у вічи,
В перса плеще хвиля з моря.
Скаче день, день другий

[скаче,

І також день третій скаче,
І на той нарешті третій
Вейнемейнена зуспів він.
Промовля слова такїї,
І такую мовить мову:
„Вейнемейнене лідую,
Дай умовлю ся з тобою,
Що як будемо ми сватать,
Сю заспірную дівчину,
Не пішла-б вона з примусу
А пішла-б до мужа вільно.“
Мовить старий Вейнемейнен:
„Згоду я даю охоче,

Панни силою не брати,
Не візьму її з неволі,
Щоб вона тому припала,
З ким вона піти бажає;
Я не дихатиму лихом
Злої волі я не буду.“
Їдуть так вони все далі,
У свою дорогу кожне,
Човен берегом шелеще,
Скаче кінь, земля трясеть ся.
Проминуло трохи часу,
Ледве мить одна минула,

От загавкав і собака.

Пес домовий гучно бреше,
На сумній Похйолі завжде,
У сій дужій Саріолі.
Пес гарчить спочатку тихше,
І рика собака рідче,
Наузкрай залігши поля,
По землі хвостичем меле.
А господарь на Похйолі
Мовить: „Дою, подиви-но:
Чорний пес чогось там гавка,
Зне битий, клаповухий“.

Відмовля донька розумно:

„Є і так у мене справа,
Тра догледіти комори,
Пильнувать велике стадо,
В жорнах борошно змолоти,
Пересіяти крізь сито.
Важким камінем змоловши,
Ледве й так мені під силу.“
Тихо той дивогляд гавка,
Рідко пес гарчить злобливо;
Каже півночи господарь:
„Ну, стара, ходи, поглянь-но:

Чорний пес чогось все гавка, Сам розвідати пішов він.
Вне битий, підворітний.“ За межу двора виходить,
Аж йому стара мовляє: На останній край пролісся,
„Не бере мене охота, На останиїй край пролісся,
Бо я пораюсь у хаті, Позаду пивя свого.
Про обід я клопочу ся: Подививсь собаці в морду,
Хліба вже спекти потрібно, Бачить, морда повернулась
Замість крутійше тісто, На крижі бугрів бурливих,
Хліб пектись великий буде, На верхівя гір вільхових.
В мене й так स्वाги вже Тут всю правду він побачив,
[мало.“ Чого так Сірко той гавкав.
Гавкав він. окраса ґрунту,
Мовить півночи господар: Завивав мохнатохвостий:
„Ті баби сквапливі завжди, Парусами чернінь-човен
Роблять раз-у-раз дівчата, На затоїі Лемно має,
То печуть ся коло нечи, І мальованїі сани
То розтягнуть ся на ліжку; На межах горбів медових.
Синку, ти піди послухай.“ Сам господар на Похйолї
Аж той парубок мовляє: Входить хутко до покою,
„Я не маю часу слухать, Швидко в хаті показав ся,
Бо гострить сокири треба, Промовля слова такіі:
Розколоти пень великий, „Вже до нас чужі прибули,
В оберемок дров до печи, На кряжах морей шумливих;
Наколоть полінья тонко, Ось до нас і сани їдуть
Грубе древо те здрібнити По межах горбів медових,
Сил мені навряд достачить.“ Човен їде з вітрилами
Гавка все дворовий псище, Тим кряжем затоки Лемно“.
Все гарчить дозорця замку, Господиня на Похйолї
Не гамує ся дивогляд, Мовить: Як же нам дізнати,
Вартівник гвалтує гірний, З чим до нас чужі прибули?
Сидячи узкрай пролісся, Дою, любее малятко,
І хвоста піднявши пильно. Ти полож в вогонь рябину,
Мовив півночи господар: Підпали дерев окрасу.
„Та Сірко не дурно гавка Як що кров ливé із древа,
Не рикає без причини. То їдуть на нас з війною;
Не гарчав би він на сосни.“ Як що витече водиця,

То між нами покій буде.“¹⁾ На дузі там шість зозульок,
Папна Похйоли станиста, Золоті птахи співають,
Ся плоха дівчина тиха Сім пташок там блакитнявих,
На вогонь кладе рябину, Що співають на ремінні.
Підпаля дерев окрасу ; Гордий муж сидить на санках
Не тече ні кров ізвідти, І в руках віжки тримає.
Ані чистая водиця : Господиня на Похйолі
Бачуть — мед тече ізвідти, Промовля слова такії :
Крапа там шільник солодкий. „Чи гадаєш ти віддатись,
Із кутка Свовакко²⁾ мовить Як що тебе сватать їдуть,
І стара говорить з ліжка : Щоб в житті була подружжям,
„Як що мед тече із дерева, Кўрочка була кохана?
Як шільник солодкий крапа, Хто в червонім човні їде,
Значить се, що будуть гості, Хто у байдаку простує
Женихів великий патовн.“ По сю сторону затоки?
Вийшла півночи газдиня, Вейнемейнен то старенький ;
Вкупі і дочка і ненька, Він добро везе на споді,
Що двором ступали швидко, В байдаку везе він скарби.
Та і вийшли за ворота ; А отой що їде в санках,
Звідти глянули далеко, В розмальованих їриджолах
Повернули ся до сонця, На межі горбів медових,
І побачили кораблик, Сам коваль то Ільмарінен :
Що надходив парусистий, Він з порожніми руками,
З сотні цілої дощечок. В санках тільки обіцянки.
Він пливе сагою Лемпо, Як уступлять до покоїв
З споду човник той сїрйвий, Принеси ти конов меду,
Червонастий у горі він, З вухами двома ту конов,
Дужий деменом, сидить там І тому подай її ти,
Муж сидить на мідних веслах. За кого іти ти згідна.
Бачуть огиря, що скаче : Вейнемейнена частуй ти,
Там склезять червоні сани, Що везе майно у човні,
Вбранії строкато їдуть В байдаку везе багатство.“
На межі горбів медових ; Доя гарная Похйоли,

¹⁾ Рябина, сьвяте дерево, було також пророчим деревом.

²⁾ Ймення власне.

На відповідь мовить слово : І такую мовить мову :

„Мати, ти мене носила,
Ти кохання пестила!
Я не виберу багатства,
Ні з скарбами чоловіка.
Мужа гарного я хочу,
Що на вид, на тіло красний.
Не було того ніколи,
Щоб продавано дівчатко.
Най бере мене без скарбу
Молодий той Ільмарінен,
Що нам викував тут Самно,
Що строкатий вибив покрив.“

Мовить півночі газдиня :
„Ти дурна esi дитина !
Ільмарінена береш ти,
Щоб йому сорочки прати
З чола нит йому стирати,
З голови змивати сажу.“

Відмовляє так її доня,
Промовля слова такії :
„Вейнемейнена не буду,
Діда кволого гледіти.
Дуже трудно й важко буде,
Нудно жити з дідуганом.“

Вейнемейнен не задляв ся,
Він досяг мети хутнійше,
Він байдак червоний ставить,
Темний човен поміщає
На вальці, що із заліза,
На вальці на мідь багаті.
Сам пішов він до покоїв,
Уступив у дім старої,
Ставши на поміст промовив,
Коло дверей на порозі,
Промовля слова такії

„Чи за мене підеш панно,
На усе життя за жінку,
Дні мої ділити зі мною,
Бути курочка кохана?“

Зараз та північна панна,
Швидко дідови мовляє :
„Змайстрував мені байдак ти,
Збудував великий човен
Із поламків веретенця,
Із кавалків мотовила?“

Мовив старий Вейнемейнен,
Промовля слова такії :
„Човна гарного зробив я,
Міцно збив свого байдака,
Щоб він вітру не піддав ся,
Щоб держав ся під негоду.
Як що піде він на хвилі,
Засклепить на площі моря,
Як пухір, щоб він підняв ся,
Щоб як квіточка гоїдав ся,
На ушир струмків північних,
На укригих шумом хвилях.“

Донька гарная Похйоли
Відказала так на сее :
„Я не хочу мужа з моря,
Що живе на хвилях завжди,
Що відносять розум бурі,
Бють вітри йому по мізку.
Я з тобою йти не можу
І звязать себе з тобою,
Щоб в життя іти у купі ;
Дідови — курічка любя,
До спання стелити ліжку,
Класти в голови подушку.“

Руна девятнайцята.

Сам коваль той Ільмарінен, Сам коваль той Ільмарінен
Той кувач одвічний майстро, Йде до дівчини у хату,
До покою йде хутенько, Промовля слова такії:
Уступа до хати швидко. „Донько присмерку і ночи,
Мед принесено солодкий, Може ще ти памятаєш,
У конві щільник подано Як скував для вас я Сампо,
Ільмарінену в руки. Як колісь я вибив покрив?
Так коваль промовив слово: Ти клялась мені страшенно,
„За життя свого ніколи, Перед богом, що все знає,
Доки сьвітить-сяє місяць, Перед образом потужним,
Я до трунку не торкну ся, Ти мені дала надію,
Як мені дівча не буде, Мужу, доброму завзятому,
Як що панна не готова, Що мені дружина будеш,
Та, що я чекав на неї.“ Будеш курочка кохана?
Мовить півночі гадзіння, Дать тебе не хоче мати
Промовля слова такії: Доручить мені дитину,
„З нею клопоту багато, Як що я гадюче поле
Що обравши ти чекаєш. Та не виорю геть чисто.“
Ніжка ще не в черевичку, Помагає наречена,
Не озута ще і друга. І дала дівчина раду:
Буде дівчина готова „Ільмарінене ковалю,
І засватана за тебе — Кувачу одвічний, майстре!
Як гадюче з'ореш поле, Викуй з золота ти леміш
Як що так перейдеш плугом, І сріблом закрась прекра-
Що не рушить ся і леміш, [сним:
Не хитне ся кіл деревесний. Ти тоді те поле з'ореш
Вже орав те поле Лемпо, І перейдеш плугом ниву.“
Скородив конем Хіісі, Тут коваль той Ільмарінен
Лемішем на мідь багатим, Положив у горен золото
І вогню залізом повним; І срібла туди додав ще,
Половину мій синочок Змайстрував із них він ле-
Недоорану покинув.“ [міш,

І обува із заліза,
Мідні зробив попожи,
Їх надів собі на ноги,
І укрит литки він ними;
Взяв залізною сорочку,
З сталі кращої взяв пояс
І залізні рукавиці,
Рукавиці ще каміни;
Вогневу зробив копяку.
Убира коня у шори.
І пішов орати поле,
Скородить нивя узяв ся.
Бачить: голови вертять ся,
Черени сичать страшенно;
Він такі слова говорить:
„Змії — божії створіння!
Хто підняв тут ваші наці?
Хто вас вислав, хто поставив
Ваші голови так просто,
Ваші шиї так високо?
Уступайте ви з дороги,
На стерно ідїть, лихії,
Щультесь ви в лісовій петрі,
У траву ховайтесь, змії.
Як приїдете ви знову,
Укко голови потрощить
Вам сталєвою стрілою
І залізними ключами.“
Він пішов нивям гадючим,
Скородив ехиден поле,
Познімав гадюк сохою,
Познімав ехиден плугом.
І сказав назад вернувшись:
„Я з'орав гадюче поле,
Заскородив край ехидни,
Порушив зміїцу землю.

Вілдавай, бабусю, доню,
Доручи мені кохану.“
Господиня на Похійолі
Промовля слова такі:
„Лиш тоді віддам я доню,
Подарую я дівчину,
Як що ти у царстві мертвих,
В темнім гаї на Маналі
Візьмеш Туоні ведмеда,
Принесеш Маналі вовка.
Сотні взять їх там хотіло,
І ніхто не повернув ся.“
Сам коваль той Ільмарінен
Входить до дівчини в хату
І такі слова говорить:
„Маю я такий ще загад
Мушу взяти вовка Мани,
І ведмеда у Туоні;
Мушу взяти в царстві мер-
[твих,
В темнім гаї на Маналі.“
Наречена помагає,
І дає дівчина раду:
„Ільмарінене ковалю,
Кувачу одвічний, майстре,
Каптар викуй ти стальовий
І зроби залізний ремінь
Посеред води на камні,
В шумуванні трох потоків;
Ним того ведмеда візьмеш,
Втихомириш вовка Мани.“
І коваль той Ільмарінен,
Той кувач одвічний, майстро,
Там зробив стальовий каптар
Він скував залізний ремінь
Посеред води на камні,

В шумуванні трох потоків.
Ускромлять пішов звірята,
І сказав слова такії:
„Тергенетер,¹⁾ туманівно!
Пересій тумани ситом,
Туманів розсип ти тіни,
Де блукають дикі звіри,
Щоб моїх ступнів не чути,
Щоб вони не повтікали!“
Обв'язав він пашу вовку,
Ланцюгом зв'язав ведмедя,
На проліссях у Туоні,
У гаю, що там синіє,
І сказав коли вернув ся:
„Ну віддай, бабусю, доню,
Я прийіс тобі ведмедя,
Я зв'язав в Маналі вовка.“
Господиня на Похйолі
Промовля слова такії:
„Я тоді віддам качатко,²⁾
Пташеня тобі блакітне,
Як що ти піймаєш шуку,
Принесеш товщенну рибу
З чорної Туоні річки,
Із глибоких вод Маналі;
Ні тенет не розставлявши,
В глибочінь не тягши невід.
Сотні там ловить ходило,
Та з них жаден не вернув ся.“

Став похмурим Ільмарінен
І в біді він опинив ся.
Входить до дівчини в хату,
Промовля слова такії:
„Ще оден я маю загад,
Буде він за перші гірший:
Мушу я вловити шуку,
Рибу товстюю піймати
З чорної Туоні річки.
Із глибоких вод Маналі;
І без невода й без сітей,
Без ніякого знаряддя.“
Наречена помагає,
І дає дівчина раду:
„Ільмарінене ковалю,
Не жури ся ти ніколи.
Із вогню вірла зроби ти,
Птаха вогневого викуй.
Він тобі піймає шуку,
Принесе товщенну рибу
З чорної Туоні річки,
Із глибоких вод Маналі.“
Сам коваль той Ільмарінен,
Той кувач одвічний, майстро,
Із вогню вірла зробив він,
Зладив птаха вогневого.
Пальці викував залізни,
Пазурі скував із криці,
На крила поклав облавки,

---

¹⁾ Від Terhen — тепле місце. Богиня туману і мраків; вона мешкала в етерних країнах і сипала з високости туманами і мракою на землю, пересіваючи їх крізь сито.

²⁾ Фіни звать молоду дівчину качкою, як ми рибкою, рибчиною. В Фінляндії качку високо шанують за добре піри і сочисте м'ясо.

І на крила сам він виліз ; В дві сокири язичище,
Сів він птахови на спину, Як граблище в неї зуби,
На кістках тих крил орло- Паща в три струмки широкі,
[вих. В сім човнів завширшки
Так вірла запобігає, [спина ;
Так того він птаха радить : Проковтнуть героя хоче,
„Орле мій, коханий орле, Ільмарінена пожерти.
Ти лети, куди кажу я, Аж орел шугнув хуtenessько,
У Туоні чорну річку, Птах обітря долі злинув ;
В воді темної Маналі ; Він не дуже щоб великий,
Ти схони Туоні шуку, І не дуже щоб маленький :
Ти здобудь ту рибу товсту.“ На сто сяжнів дзюб завдов-
Полетів орел прекрасний, [жкк,
Птах отой чудово-гарний, Паща буде в шість потоків,
Щоб піймать велику шуку, В шість списів язик зав-
Рибу, що страшенні зуби, [довжки,
Із потоку у Туоні, Як п'ять кіс ті пазурища.
Із глибоких вод Маналі ; На страшну він кине шуку,
І одно крило на хвилях, На метку товсту ту рибу.
І на самім небі друге, От метнув ся він на шуку,
Пазурами бє у море, На велику рибу кинувсь,
Гострить дзьоба на бескетях. А та шука величезна,
От надходить Ільмарінен, Той товстий пливакі бистрий
Йде коваль щоб подивитись Пазурі вірлови стисла,
В хвилі чорної Туоні. В глиbokости вод блискучих.
Пантрувать орел надходить. Вісоко орел підніс ся,
Із води дивогляд вийшов, Зняв ся у обітря вільне ;
Ільмарінена схонив він ; Пазурі, скалявши мулом,
Аж орел хапає звіра По воді блакитній тягне.
І крутнув його за шию, Полетів і зупинив ся,
Загрузив його глибоко, Хочє стрібувати знову :
У густу забив тванюку. Пазуром одним ударив
Підвелась Туоні шука, По плечу страшної шуки,
Лізе із води собака ; Водяному псу по боку ;
Щука та не що-велика Пазуром ударив другим,
Разом з тм не що-маленька : В гору з міцного заліза,

В скелю, що з твердої сталі. Пазурами шарпав лоно,
Відскакнув від скелі пазур, Голову вістяв від тіла.
Від залізного бескету, І промовив Ільмарінен:
Вже тіка в глибокiсть шука, „І орел ти леда-який,
Вже на дно води простує, І який пернатий з тебе,
З пазурів орла великих, І який з тебе пташище,
З пазурів велико-птаха, Що покуштував ти риби,
І на боках дірки в неї, Розноров живіт тій щуці,
І значні на плечах шпари, І роздер цілком їй лоно,
Пазурами, що з заліза Прокусив главу у риби!“
Знову бє орел великий, З пазуром орел залізним,
Крила полум'ям блискочуть, Відлітає хутко далі,
Очи іскрами метають, Знів ся вище він в обітря
В пазурі схонив він шуку, Край широкої хмарини;
Водяного пса стискає, Стогне небо, гнуть ся хмари,
Лускувату тую рибу. Покривив ся покрив неба,
Тягне дивогляд з потоків, Розломав ся лук, що в Укко,
З водяної глибокості, Роги місяцю зламались.
На хребті блискучім моря. От приносить Ільмарінен,
Так піймала ся вірлови Щучу голову, коваль той,
Врешті аж за третім разом Як дарунок старій теці,
Щука зліслива Туоні, Промовля слова такії:
Той пливак моторний, тов- „Голова ця буде править
[стий, За стілень в Похійолі, в хаті.“
Із потоку царства мерлих, Він сказав слова такії,
Із глибокiх вод Маналі, І такую мовить мову:
І води вгадати годі „Я з'орав гадюче поле
За лускою теї щуки, Заскородив край єхидни;
І обітря не пізнати Я звязав в Маналі вовка,
За вірла великим піррям. Туоні узяв ведмедя;
В пазурах орел волоче З щупаком прийшов тепер я,
Рибу з твердою лускою З пливаком моторним товстим
На гілля велике дуба, Із потоку царства мерлих,
На ялицу зеленасту; Із глибокiх вод Маналі:
Куштувати став він шуку, Чи даси мені ти доню
Рибі черево пробив він, Чи мені доручиш панну?“

Господиня на Похйолі	Головою впер ся в небо ;
Мовить : „Ти вчинив погано,	Навкруги він кида оком ;
Що їй голову відрізав,	Полетить, нерушно стане,
Розчинивши щуці брухо,	І летить в мужів палаци,
Що порвав ти доно риби,	Дзюбом клепає величезним ;
Що покуштував ти мяса.“	Алеж дах в мужів залізний
Сам коваль той Ільмарінен,	І добутиє в хату годі.
На відповідь так мовляє :	Він подивить ся круг себе,
„Не буває без ушкоди	Полетить, нерушно стане,
І з найкращих місць здобу-	І летить в жінок палаци,
[ток ;	Дзюбом клепає величезним ;
Яж узяв її в Маналі,	Дах міданий у жіноцтва :
Із Туоні річки виїє.	І добутиє в хату годі.
Чи-ж тепер готова панна	Він подивить ся круг себе,
Та, що я чекав на неї ?“	Полетить, нерушно стане,
Господиня на Похйолі	І летить в дівчат палаци,
Промовля слова такі :	Дзюбом клепає величезним ;
„Так, тепер готова панна,	У дівочтва дах із лєну,
Та, що ти чекав на неї ;	І добутиє в хату годі.
Се качатко дорогєє,	На димар ото летить він,
Пташку ніжну я вручаю	І на дах він опустив ся,
Ільмарінену : хай буде	Він віконну дошку ламле,
На життя дружина мила,	На вікні сіда в палаці,
Буде днів твоїх подражжя,	На стїні, зелено-перий,
Буде курочка кохана.“	І на кроквах сїв пернатий :
Долі там дитя сиділо,	Кучеряву там він бачить,
Заспївав з долівки хлопчик :	Панну з гарною косою,
„Об’явив ся тут в покоях,	Що над всі дівчата краща,
До палацу ¹⁾ птах прибув ся,	Що найкраща з кучерявок,
Прилетїв орел зі сходу,	Що ладїйша над ошатїї,
Крізь обітря лине каця :	Над усі що заквітчані.
Він одним крилом на хмарах,	В пазурі орел бере той,
Лине другим він у хвїнях ;	Каця—птах уже хапає,
Він хвостом потоки ріже,	З багатьох найкращу панну,

¹⁾ Тут і инде словом палац значить ся просто хата.

Із качок що найгарнійша, Ним гостей своїх шанує.
Що найлегша, найніжнійша, Так довідався той коханець,
Наймогорнійша, білійша ; Так чужинець той дізнав ся,
Панву взяв орел надземний, Що вже виросла дівчина,
І ото вже дряна пазур Що дівчина вже піднеслась.
Ту, що так держить ся Якось раз на двір він вийшов,
[просто, І наблизивсь до комори.
Що найкраще тіло має ; Рано се було у ранці,
Взяв її на хвіст пернатий Ледве занялось на зорю,
Із м'яким та ніжним пухом.“ Вся в шматках крутилась
Господня на Похйолі [сажа
Промовля слова такі : Дим густий кужелився в гору.
„Ти довідався звідки, милий, З хати де дівча мешкало,
Чув ти, ябко золотєє, З двору де дівча станисте.
Що тут виросла дівчина, Там сама молола панна
Лен з головки панна має? І брусками терла жорна,
Чи срібло блищало панни, Що співали як зозули,
Чи то золото дівчини, Крякали дїрки як качки,
Чи від нас ясніло сонце, Як цвїркун цвїрчало сито,
Блискотав ізвідси місяць?“ А каміння наче перли.
Промовля малятко з долу, Він пішов ото у друге,
Шамотить пагінчик юний : І пішов він краєм поля :
„Твій коханець так дові- Дівчина була на лучці,
[давсь, Квітчаннм ішла пролісеям,
Щастя крет¹⁾ знайшов дорогу, Казанок зачервонивши,
В дім до гарної дівчини, Фарбу жовтую варила.
Панни красної до двору : Він пішов у третє знову
За вігця не змії чутки, Під віконце до дівчини.
Що суди́б велике вислав, Тче дівчина, чує, пильно,
А за матїрку ще лїпші, Чує — движкає там бердо,
Що хлїби нече крутії, Човник так літа веселий,
Хлїб пшенишний гарно місять Наче горностаї камінням ;

¹⁾ Се щаслива думка прирівнати щастя до крета. Чи не чинить воно на осліи, як крет? Щастя тут рівнозвастою фортуни.

Чує стук зубців на берді,
Наче жовна на деревах;
Чує: там навій все ходить,
Наче вивірка на вігах.“
Господиня на Похйолі
Промовля слова такіі:
„Бачиш, дівчино кохана,
Чи ж не мовила тобі я,
Не ходи співать до сосен,
Не співай на дії долини,
Так потилниї не гни ти.
Не показуй рук так дуже,
Колотіння перс дівочих,
Нї струвким хвали ся станом.
Цїлу осїнь я казала
І торочила все літо,
Сеї весни говорила,
Як вже сїяло ся в друге.
Що собі затул збудуймо,
Вікна невеличкі будуть;
Ткалаб ти отам дівчино,
Працювала за верстаттю,
І не чулиб Суомійці,¹⁾
Женихи по всій Суомі.“
На долівці мовить хлопчик,²⁾
Та дитина двогижньова:
„В хаті коника сховаєш,
Огиря з хвостом хорошим,
Кучерявої-ж дівчини
Не сховаєш і в затулі.
Хоч збудуй ти мурування,
Серед моря камяницю,
І держи ти там дівчину,
Молодую сю куріпку,
Не сховає ся дівчина,
Там не виросте велика,
Щоб жених не об'явив ся.
І жених і сват прибудуть,
Ті мужі, що в шапках ходять.
Що коням кують підкови.“
Тут то старий Вейнемейнен
Сузио голову понуриу,
Влаштувавсь до дому їхать,
Промовля слова такіі:
„Марнував я час, бідаха,
А того і не добачив,
Що ранійше треба сватать,
І женитись молодому.
Той на все бурчить звичайно,
Хто бурчить женившись рано,
Що обтяжив ся завчасу
І дїтьми і господарством.“
Не дозволив Вейнемейнен,
Заказав Сувантоляйнен,
Щоб не сватав ся дід сивий,
До дівчат не залицяв ся,
Заказав пливті уперто,
По дівчину мандрувати,
Свátати тоді за себе.
Як суперник молодий є.

---

¹⁾ Фіни. ²⁾ Фінські руни часто впроваджують в свої оповідання зайві персонажі, н. пр дітей, дідів і т. и., що відграють ролю розмовників і привязують ся до дії, не беручи в ній простої і впливової участі. Сї персонажі можна прирівнати до хорів грецьких трагедій.

Руна дваццята.

Щоб тепер його почати
І яких пісень виводить?
Ось про що тепер співаймо,
Ось яких пісень почнімо:
Як на Похйолі гуляло,
Як піячило чаклунство.
Довго лагодять весілля,
Довго всячину готують
В Похйоли покоях гарних,
І в хатах на Саріолі.
Щож отам приготувалось,
Понаношено чого там,
На гульню північну довгу,
Щоб там шив великий патови,
Щоб прибулий люд паїв ся,
І щоб добре частував ся?
Бик годований в Карелів,
Віл товстий в Суоні виріс.
Ні малим був, ні великим,
Був теля собі, як всяке.
Він хвостом був у Тавитів,
Головою був у Кемі;¹⁾
На сто сяжнів роги вгору,
В півтораста сяжнів морда;
Тільки тиждень ласці треба,
Щоб кругом оббігти шню,
Треба горлиці день цілий
Перединуть з рогу на ріг,
І легіти дуже швидко,
Не спочивши на дорозі,

Цілий місяць треба білці
Щоб з плеча на хвіст діста-
[тись;
До кінця вона не дійде,
Перш як місяць вийде цілий.
Бик що є такий завбільшки,
Дужий віл отсей Суомі,
Йшов із почтом від Карелів,
На узкрай полів Похйоли.
Сто мужів тримало роги
Морду тисяча тягло їх,
Як бика вели в дорозі,
Як провадили в Похйолу;
Бик верста свою дорогу,
Де протоки Саріолі,
Він пасе ся на мочарах,
Хмар торкає ся спиною.
Різника про те немає,
Щоб бика того зарізав,
І з числа синів Похйоли,
В патовні великім люду,
Ні в зростаючій колії,
Ні між тим, що вже старіло.
От прибув старий з чужини,
Вірокамнас²⁾ від Карелів,
Промовля слова такі:
„Почекай но, биче бідний.
Як що з добнею прийду я,
Як що келетом ударю,
Саме в череп твій, бідахо,

¹⁾ Річка в північній Фінляндії. ²⁾ Охоронець вівсяних піль.

Так на те, що буде літо,
Голови ти не повернеш,
Не спиратимеш ся пилком
На узкрай галяви сеї,
У затоки сеї горло“.
Ось пішов дідусь щоб різать,
Віроканнас на роботу,
Бугая убить Пальвойшен.¹⁾
Повернув бик головою,
Глянув чорними очима,
І старий стрибнув на сосни,
Хутко в кущики Пальвойшен,
Швидко в верби Віроканнас.
Різника шукають пильно,
Щоб він міг бика зарізати,
Та вишукують в Карелів
І на обширах Суомі.
І у Москалів снокійїних,
В стороні відважних Шведів,
Ю розложистій Лапон'ї,
В стороні заклять, у Тур'ї,
В царстві мерлих все шукають
По низьких Маналі,
Все шукають і не знайдуть,
Все довідують ся дурно.
Різника шукають пильно,
Все його шукають далі,
На хребті блискучім моря,
На розложистих потоках.
Муж підвів ся в синім морі,
Багатир в морських потоках
На хребті блискучім моря,
На вікрятій водотечі.
Він не дуже щоб великий,
І не дуже, щоб маленький:

Під душпайкою міг спати,
Умоститись міг під ситом.
Він старий і мов залізний,
Кулака важкого мав він,
Скелю мав собі за шапку,
Черевиками бескети;
Золотий тримав він пожик,
Ніж той з держальном міця-
[ним.
На бика різник знайшов ся,
Обібрав ся той заріза,
Кат бугаєви Суомі,
Товстошкурому забивця.
Як різник побачив здобич,
Він вола ударив в шию,
І поставив на коліна,
Кинув він бика до долу.
Щож було багато з нього?
Не багато з нього вийшло,
Мяса тільки цебрів сожня,
Ковбаси сто сяжнів вийшло,
Вийшло крові на сім човнів,
На сім бочок лою стало
На весілля на Похйолі,
На гульню, що в Саріолі.
Був будинок на Похйолі
І великий і широкий,
Щозавдовжки в девять сяжнів
І на сім собі завширшки;
На даху курікне півень,
Так його не чути долі,
Пес в середині як гавкне,
Так його не чути в дверях.
І гавдння на Похйолі
Все підлогою ходжала,

¹⁾ Коптильник, від palvo — копчене мясо.

Пóралась серед покоїв.
 От міркує і гадає:
 „Де то я добуду пива,
 Як напої приготую,
 Споряджаючи весілля,
 Про гуляння піклувавшись?
 Я не знаю як варити,
 Ні як пиво почало ся.“
 Дідуган сидів на печі,
 І старий звідтіль промовив:
 „Аж ячмінь беруть на пиво,
 Також хміль іде на трунок,
 І води на пиво треба,
 І вогонь страшенно дужий.
 Хміль родив ся від гультая:
 Кінено малим у землю,
 І посаджено маленьким,
 В землю кінено як змня,
 Наузкрай струмка Калеви,
 Наузкрай галяви Осмо;
 Молодий пагінчик виткнувсь,
 Зняв ся там зелений прутик,
 Він потяг ся на дерева
 Похопив ся до вершечка.
 А ячмінь дїдусь посїяв,
 Щастя дїд у полі Осмо;
 Добре той ячмінь вродив ся,
 Дуже гарно вгору виріс
 Наузкрай галяви Осмо,
 На полях синів Калеви.
 Мало часу упливає,
 Забрелїв той хміль в деревах.
 Промовля ячмінь на полі,
 І вода в струмку Калеви:

„Так коли пак нам зїйти ся,
 І піги оден до 'дного?
 Самотою жити нудно,
 Двом чи тром укуні краще.“¹⁾
 Осмотар,²⁾ що пиво варить,
 Варить пиво молодее,
 З ячменю зриває зерна,
 З ячменю бере шість зерен,
 Сїм кінців бере у хмеля,
 І водички вісім ложок,
 На вогонь казан там ставить
 Щоб кипіло зїлля дужче.
 Так вона зварила пиво
 Дня горячого у літку
 На туманному вирїжку,
 На ліснєтім островочку,
 В пóвих пóсудах на снодї,
 У цебрах тих березових.
 От вона зварила пиво,
 А про те воно не грає.
 Погадала і міркує,
 Промовля слова такії:
 „Ще сюди чого додати,
 Що в намїшане покласти,
 Щоб менї заграло пиво,
 Щоб поспїло молодее?“
 Калеватар³⁾ та дївчина,
 Панна з гарними ручкáми,
 Що усюди хутко ходить,
 Що обута завжди легко,
 То іде межою поля,
 То серединою піде,
 І кладе одне і друге,
 Серед казанів обох тих.

1) Фінське прислів'я. 2) Дочка Осмо. 3) Дочка Калеви.

Раптом вгледіла там скінку,
І її бере з підлоги,
Повернула тую тріску:
„Що із тріски може вийти
На руках прекрасних панни,
Межи пальцями дівчини,
Як-що тріску в руки Капо
Положу між пальці панни?“
Віддає ту тріску Капо
І кладе між пальці панни.
От потерла Капо руки,
Їх обидві потирає,
Тре вона собі по кульхах:
Вівірка з'явилась біла.
Так вона сказала білці,
Так дочці давала раду:
„Білко, злото в високости,
Цьвіт горбів, землі веселош!
Побіжи, куди пошлю я;
Я пошлю тебе, направлю,
До коханої Метсоли,
До розумної Таїюлі;
Ти вилазь там на дерева,
На баркал розумно в гору,
Щоб орел тебе не займив,
Не схопив би птах небесний.
Принеси ти глиць соснових,
Ниточок тонких ялієних,
І віддай їх в руки Капо,
Дай на пиво доні Осмо.“
Ввівірка побігла хутко,
Меле хвостиком моторним,
І шляхом перебігає
Через прістори широкі,
Вдовж і вишир біжить лісами,
Впоперек перебігає,
До коханої Метсолі,
До розумної Таїюлі.
Лісових сосни три бачить,
Штири там ялини милі.
На сосну в пролісеї злізла,
На ялину на рівниці;
І орел її не займив,
Не схопив той птах небесний.
І соснових глиць набравши,
Взявши ниточок ялієних,
В назурі ховає глиці,
Їх захоче у лапки,
Їх принісла в руки Капо,
І поклала їй між пальці.
Кида Капо їх у пиво,
Осмотар у молодеє;
А таки не грає пиво,
І підноситись не хоче.
Осмотар, що варить пиво,
Капо, що його готує,
Все міркує і гадає:
„Ще чого сюди додати,
Щоб заграло тее пиво,
Щоб поспіло молодеє?“
Калеватар, та дівчина,
Панна, що ручкі гарнецькі,
Що усюди хутко ходить,
Що обута легко завжди,
То межою піде поля,
То серединою піде,
І кладе одно і друге
В казанн оті обоє.
Ось побачила і тріску,
Узяла її з долівки,
Повернула тую тріску:
„Що-то буде з теї тріски

На руках прекрасних Капо, Де на сталь багаті гори.
Межи пальцями дівчини, З морди піна лле ведмедю,
Як-що тріску в руки Капо, Дріжджі лють з страшиої
Положу між пальці панни?« [пащі ;
Віддає ту тріску Капо Піну ланками схопила,
І кладе між пальці панни. Дріжджі узяла в пазури,
От потерла Капо руки, І принієсла в руки Капо,
Їх обидві потирає І кладе на пальці панни.
Кульші тре собі горою : Капо їх у пиво кида,
Вийшла жовтая куниця. Осмотар у молодеє.
Так вона куницї мовить, А про те не грає пиво,
Доні так дає пораду : Не шипить мужів той трунок.
„Шташко ти, моя кунице, Осмотар, що варить пиво,
Ти красуню з добрим хутром ! Капо, що його готує,
Побіжи, куди пошлю я ; Погадала і міркує :
Я пошлю тебе, направляю „Щоб то ще сюди додати,
До ведмежих нор на скелю, Щоб заграло тее пиво,
До гаркуш в барлоги ліса, Щоб поспіло молодеє?“
Де ратують ся ведмеді, Калеватар, та дівчина,
Де життя іде суворо. Панна, що ручкі гарненькі,
Лапка най збере там дріжджі Що усюди хутко ходить
Ніжка най зачёрпне піни, Що обута завжди легко,
Їх віддай на руки Капо, То іде межою поля,
На долоні доні Осмо.“ То серединою піде,
І побігла тут куниця, І кладе одне і друге,
Злотоцёрева майнула, В казани оті обидва ;
Перебігла на доро ї, Долі вгледіла стручечок.
Через простори широкі. Узяла його з долізки.
Вдовж і вшир біжить річка- Повернула той стручечок :
[ми, „Що то з його може вийти
Їх уоперек майнула На руках прекрасних Капо,
На бескет в ведмежі лігва, Межи пальцями дівчини,
До гаркуши у барлогу, Як стручок я в руки Капо,
Де ратують ся ведмеді, Положу між пальці панни?“
Де життя іде суворо, Віддає стручечок Капо
Де залізом повні скелі, І кладе між пальці панні.

От потерла руки Капо,
Їх обидві потирає,
Тре по кульшах їх горою,
Бджілка вишурхнула звідти.
Так вона сказала бджілці,
Так порадила пташатко:
„Бджілко, пташечко хутешька,
Польовіх квіток царице!
Полети, куди пошлю я.
Я пошлю тебе, направлю
До оток на синім морі,
На бескети між потоків;
Там дівчина спочиває:
Розв'язав ся в неї пояс,
З боку трав медових сила,
В пелені солодкі зіля.
Принеси щільник на крилах,
На твоє візьми убрання
Із вершечків зел чудових,
З золотих квіткових вінцив.
І віддай на руки Капо,
На долоні дочці Осмо.“
Бджілка, пташечка моторна,
Вже летить і поспішає,
Пролітає всю дорогу,
Скорочає путь далеку,
Вздовж і вишир летить на морі,
Впідперек перелітає,
На отоки в синім морі,
На бескети між потоків.
Он дримає тихо панна,
Що в ціньованих оздобах,
Там на луці, що без назви,
Наузкрай полів медових:
Золота трава на кульшах,
На стегні трава срібляна.

Бджілка медом маже крила,
Цера топить в солодошах,
Там на версі зел прекрасних,
В золотих квіткових віnciaх,
І приносить в руки Капо,
І кладе між пальці панни.
Капо мед у пиво кида,
Осмотар у молодее,
І нарешті грає пиво,
Молодий підняв ся трунок,
Там на дні новім начиння,
У цєбрі тім березовім.
До вушок шумує пиво,
Через край воно стікає,
Утекти у землю хоче,
Щоб на діл унасти пре ся.
Мало часу упливає,
Ледви мить одна минула
Як біжає герої пити,
Леммікейнен що-найперший.
Цяно випив ся Аті Кавко,
Веселун напив ся дуже,
Впив ся пивом доньки Осмо,
Пивом донечки Калеви.
Осмотар, що варить пиво,
Капо, що його готує,
Промовля слова такі:
„Лишенько мені у світі,
Що поставила погано,
Не гаразд я сеє пиво;
І тече воно із дїжки,
Витїка собі до долу“.
Кіс на дереві високий,
Червохвостий спів заводить:
„Не поганий зовсім напій,
Трунок сей на смак чудовий,

Треба ним наповнить бочки,   Запалав вогонь на розі,
І у льох його віднести,   Закружелив ся вія густо,
Помістити в дубових бочках,   Дим густий в обітря вийшов.
Що кругом оббито міддю.“   Там де був вогонь стра-
Ось як пиво народилось,   [шенний,
Пиво те нове Калеви, —   Де полонінь розіслав ся,
Через те і ймення славне   Пів землі поняв собою
Прізвище у пива гарне,   Там, де мѣшкають Карели:
Що воно родилось славно,   Люд увесь на небо зорить,
Що мужам воно приємне,   Бóязко глядить у гору.
Що на сьміх жінок схиляє,   „Звідки-б дим отой міг зня-
І мужам дає веселощ,   [тись,
І дає хоробрим радість,   Простелитись аж до неба?
Дурнів лиш призводить би-   На війні буває більше,
[тись.“   Вівчарі димують менше“.
Господиня на Похйолі,   Вийшла Атіна матуся
Як початок пива вчула,   Рано в ранці до кривиці,
В дїжечку води набрала,   Щоб водиці зачеринути;
Налила до половини,   Як уздріла хмару з диму,
Ячменю туди поклала,   Що від Пóхйоли сумної,
Хмельових головок силу,   Промовля слова такі:
Почала варити пиво,   „Дим оце з війни напевно,
І кругом мішає воду,   Від вогню страшної бійки.“
На новому дні начиння,   Аті, що живе на висні,
Серед дїжки, що з берези;   Красень сам той Леммікейнен,
Цілий місяць гріють камні   Роздививсь кругом по небу,
Літо ціле варять воду,   Погадав і так розважив:
Дерева́ з гаїв приносять   „Хтїв би я, щоб ближче
Із криниць усіх всю воду;   [бачить,
Поріділа зелень в гаї   Там довідатись поблизу,
І вода в струмках позникла,   Де той дим початок має,
Зажили усе у пиво,   Звідки дим іде в обітря?
Принесли́ на молодеє.   Статись може, що з війни дим
На бучний Похйолі беккет,   Від вогню страшної бійки.“
Добрим людям на гуляння.   Пильно дивить ся той Кавко
Дим у гору знявсь на висні,   Там де дим густий клубує;

Не з війни той дим куже- Підживить великий патови,
[ливсь, На бенкеті на Похйолі,
Від вогню страшної бійки : На гульї на Саріолі.
То вогонь пішов від пива, Наекла ото і хліба
Був вогонь від молодого, Намішала хутко каші.
Уз протока Саріолі, Мало часу упливає,
Уз бескету при затоці. Ледве мить одна минула,
Пильно дивить ся той Кавко, Аж в барилі пиво грає.
Скоса оком позирає, Молоде мовляє в льосі :
Поглядає другим криво, „Вже-б мене і пити можна,
І губою не ворують ; Частуватись молоденьким,
Ще раз глянув і промовив Щоб уславити шановно,
Від протоки мовить слово : Щоб виспівувати гоже.“
„Тещо люба, ти в Похйолі От співця шукають всюди,
Прерозумна господиня ! Щоб то був співак майстер-
Пива доброго звари ти, [ний,
Щоб здало ся молодее Щоб давав хвалу як треба,
Стівницю людей на трунок, Щоб співав пісень найліпше.
Леммікейнену найбільше Принесли співати сеньгу,
На його бучнім весіллі, Шуку, щоб співала гоже ;
Як твою дочку він візьме.“ Не рука співати сензі,
Вже було готове пиво, Шуки й зовсім не співають :
Вже поснів мужів напиток, Сеньга з зівами кривими,
Пиво впорали червоне, Шука має рідкі зуби.
І відіесли молодее, От співця шукають всюди,
Щоб в землі започивало, Щоб то був співець майстер-
В льосі міцному, в бескеті, [ний,
У дубових все барилах, Щоб він міг співати гоже,
Що рутькі мідяні мають. Щоб гучних пісень співав
Господиня на Похйолі [він.
Стала страву готувати : Привели співати хлопця,
Казани заклекотіли, Узяли його до співу ;
Сковорідки зашкварчали, Не хлопяча річ співати,
Наекла хлібів великих, Не слинявої дитини :
Навела багато каші, Язики криві хлопцям,
Щоб люд добрий вгнобити, Язики з загнутим корцем.

Розпалилось пиво в бочці,
І страшні проклони сипле
Із барил отих дубових,
Звідти, де рулькі мідяні:
„Як співця не розшукають,
Щоб він був співець майстер-

Щоб удати міг він співи,
Щоб гучних пісень виводив,
Обручі усі побю я,
Продамаю дво в барилі.“

Господиня наказала
На весілля кликати всюди:
Шле послів усіх прохати,¹⁾
Промовля слова такії:

„О коханеє малятко;
Ти слуго́ моя й челядко!
Поскликай людей на бенкет,
Поскликай мужів юрбами,
Всіх старців, усіх убогих,
Всіх сліпих, і всіх пужлених,
Всіх калік і клишоногих;
Привези сліпих човнами,
Приведи кіньми безногих,
А калік вези санками.
Запроси Похйоли нарід,
І поклич ти люд Калеви,
Вейнемейнена старого,
Най співає тут майстерно;
Та не клич Каукомйелі,
Не ходи на острів Аті.“
Але їй дівча сказало

Промовля слова такії:
„А чомуж Каукомйелі,
Чом-нак Аті не покликать?“

Господиня на Похйолі
На відповідь їй мовляє:
„А тому Каукомйелі,
Аті ти сюди не кликай,
Що задіристий він завжди
І горячий він причена,
Зіб'є бучу на весіллї,
Справить дешнет на бенкеті,
Засьміє дівчаток чесних
У сьвятковому убранні.“

Їй відказує дівчатко,
Промовля слова такії:
„Як вгадать Каукомйелі,
Щоб не кликати на весілля?
Я не знаю де він мешка,
Де оселя рідна Аті.“

Господиня на Похйолі,
Промовля слова такії:
„Ти вгадаєш легко Аті
Де живе Каукомйелі:
На отоці він домує,
Уз води, веселий, мешка,
Край широкої затоки,
На заломі рєга Кавко.“
Зараз дівчина відієсла
Та слуга, що добра плата,
Ті запросини шістьом аж
Їх вісьмом вона приносить:
Запросила люд Похйоли,

---

¹⁾ Ще й досі в Фінляндії, справляючи весілля на селі, закликають на його майже ціле село.

Нарід кликнула Калеви, Тільки Аті молодого,
Вбогих кличе в ріднім краї, Кавкомйелі обминула.
Наймитів усіх у драгті,

Руна двадцять перша.

Господиня на Похйолі,
Та бабуся в Саріолі,
Не була на той час дома,
Працювала в ту хвилину.
Чує ляскання в болоті,
Ринь сенок край моря чує.
Оком кинула на захід,
Подивила ся на сонце,
Зміркувала і гадає:
„Що за люде об'явились
Там на березі? Ой деле!
Мабудь то велике військо?“
Наближає ся до місяця,
Роздивитись хоче ближче.
Тож було не військо зовсім:
Сватачів велика згряя,
У гурті томú і зять був,
Посеред людей хороших.
Господиня на Похйолі,
Та бабуся в Саріолі,
Ледве внав той зять у вічі,
Промовля слова такі:
„Яж гадала, що то буря
Куну дров там навалила,
Що бурхоче беріг моря,
Що то ринь шумить бережна;
Я наблизилась до місяця,

Роздивитись ближче хтіла:
Аж не буря то шуміла,
Аж не падали то древа,
Не бурхоче беріг моря,
Не шумить там ринь бережна;
Іде зять ото у-мюзі,
Двічи сто мужів надходить.
Як побачила я зятя,
Як в гурті мужів пізнала?
Він в юрбі завєди значний,
Як черемха у лісочку,
Наче дуб в зеленім гаї,
Наче в купі зір той місяць.
Ворон-кіль у того зятя,
Наче вовк жадний той огир,
Наче гайворон на жирі,
Мов той жайворонок лине;
Шість пташок золотоперих
На дузі сидить-щебече
Сім пташок блакитних вкупі
Там цвірінька у реміні“.
Івалт на вулиці зчинив ся,
На шляху тріщать голоблі;
Зять на двір приїхав шиарко,
І ватага тисне в хату;
Зять стоїть поміж дружками,
Посеред людей хороших,

Став, вперед не вишнав ся, І з мідяного корита
І не зовсім став позаду. Ячменю з добірним зерном ;
„Ну те діти і герої, Ти звари пшениці ярки,
Ну цибати, поспішайте, Нагодуй ти ярим житом.
Ви беріть супною швидче, Відведи коня ти зятя,
І реміння попустіте, Відведи до кращих ясел,
Положіть голублі на діл На те місце, де горбочок,
І мерцій стрівайте зятя!“ Там де задня загорода ;
Прудко кінь біжить у зятя Привяжи коня ти зятя
Він саньми майнув рябими До кілець мідних із злата,
Через двір великий тестя. До гаків, що із заліза,
Промовляє господня : До стовна пришии рябого ;
„Мій ти наймите за гроші. І полож коневі зятя
Ти слугó в селі найкращій! Там вівса одно корито,
Ти візьми коня від зятя, Друге сіна молодого,
Білолобого ти визволь В третє дай йому полови.
Від шлиї, що повна міді, Румака почиєть ти зятю,
І ясною цінню вкрита. Щіткою з кісток моржевих,
Від коштовного реміння, Волосіння щоб не лізло,
Від дуги, що вся вербова ; Щоб хвоста не поцувати ;
Відведи коняку зятя. І укрій коня ти зятю
Відведи ти обережно, Укривалом тим сріблястим,
На ремінні сріблокутім, Злототканою дергóю,
І на поводі шовковім, Тим сукном на мідь багатим.
На мягкий веди ти вигін, Виж пак хлопчики-курчата,
На рівнини, на пролісея, Пovedіть до хати зятя,
На полóги снігові, Скинувши шапки й на руки
У той край молошно-білий. Рукавиць не надівавши!
Румака напій ти зятя. Подивитись би я хтіла,
Де в найблизчому джерелі Чи уступить зять у хату
Весело вода дзюркоче, Не виважуючи двері,
І біжить немов та глята Не розсунувши одвірків,
Під коріннями у сосен. Сволоків не підіймавши,
Під коріннями ялини. Не понизивши порога,
Дай тому коневі зятя, І кутків не поламавши,
З золотих почовок січки, Та бальóк не поцувавши ?“

Не увійде зять у хату
Не уступить до покою,
Дверей там не позімавши,
Не відсунувши одвірків,
Сволоків не піднімавши,
Не понизивши порога,
І кутків не поламавши,
І бальок не позсувавши:
Головою зять був вищий,
І як довгі вуха більший.
От піднято і сволоки,
Шапка щоб не заченилась;
Опустив ся і поріг виш
Закаблук щоб не псував ся;
І розперто вшир одвірки,
Зовсім виважено двері
Як надходив зять той ближче,
Як наблизив ся він жвавий.
Дяка Богови, нарешті
Уступив зять до покоїв.
„У світлицю я-б зирнула,
Подивилась бистрим оком,
Може там стола не мито,
Не шаровано лавок там,
Чи там вичищено листви,
Дішки вискребано чисто?“
Оком кинула я в хату,
І мені вгадати годі,
Із якого древа хата,
Дах з якої деревини,
І узято звідки стіни;
Де позбивано там листви.
Всі краї з кісток їжачих,
І підвалини з яліїних.
Двері — кости россомака,
Із кісток ягнят одвірки.

Крокви всі із яблунини,
З слоїватими стовпами,
Із квіток підпори печі.
Покрив папоротниковий;
Там усі лавки залізні,
Із листів німецьких поміст,
Всі столи блискочуть злотом,
Міст вкрива шовковий килим.
Піч збудована мідяна,
Ввесь черінь з твердого
[камня,
Кругляки вгорі у печі,
А кагли — то дуб Калеви.
Наречений входить в хату
Поспішає до господи,
Промовля слова такі:
„Боже, ти пошли здоровя
Під оці чудові крокви,
В сю привітну оселю!“
Господиня відповіла:
„Будь і ти здоров, з'явив-
[шись
В сю маленьку хатинку,
В сю будову певисоку,
Тут в яліїну оселю,
У соснове будувания.
Гей ти дівчино челядко,
Гей ти наймичко селяньська,
Ке вогню на берестині,
На кінці сосини-тріски,
Щоб я глянула на зятя,
Зірнула йому у вічі.
Чи ті очи сірі, сині,
Чи біліють мов лянній.“
Дівчинка вогню принісла,
Наймичка ота селяньська,

Її принісла на бересті,
На кінци сосини-тріски.
„Ні! гуде вогонь на трісці,
Дим пішов дігтьовий, чорний,
Задимив він очи зятю,
І він став на церу чорний;
Принеси вогню на свічці,
На свічі восковії, білій.“
Дівчина вогню принісла,
Наймичка ота селянська,
На свічі принісла довгій,
На восковії свічці, білій.
Замигтів димок від воску,
І засяв від свічки вогник,
Осьвінув він очи зятю,
Залисїли в його лиця.
„Я вгадала очи в зятя:
Не червоні і не синї,
І не білі, мов лянїї,
Не блищать як піна в морі,
Як фіялка в морі сірі,
Як каміш, вони прекрасні.
Нуте, хлопчики-курчата!
Поведїть мойого зятя,
На той посад височенний,
На оте піднесле місце,
Най потилицею сяде
Він до муру, головою-ж
На червоний стіл до гостей,
Грудьми д гомону сидячих.“
Панї-матка вгнобляє,
Напува гостей, частує;
Їх годує добрим маслом,
І м'яккі грудкі дає їм,
Всіх запрошених годує
Над усі годує зятя.

Вже положено там сеньгу,
Де свинятина печена,
Так начиння було повне,
Що тримали ледви вінця,
На вгнобу запрошенцям
І насамперед для зятя.
І газдиня на Похйолї
Мовить: „Дівчино-малятко,
Принеси в конівках пива,
У тих кўхлах, що два вуха,
Всім запрошеним гостям тут
І для зятя що-найперше.“
Поставець принісла дівка
Наймичка ота служебка,
Щоб кружав кругом він коло,
Щоб гуляв з достиглим пи-
[вом,
Щоб потїк хмїль бородою
Щоб стїкала піна біла
Всім запрошеним у гостї,
І насамперед у зятя.
Щож тоді із пивом сталось,
Що достиглеє сказало,
Як попало ся співцеві,
Знаменитому близенько,
Вейнемейпенові дїду,
Оборонникові співу,
Що багатий на співання
І найдужчий на закляття?
Він узяв найперший пиво,
Промовля слова такїї:
„Пиво, дуже добрий трупку!
Та не п'є ся тебе мовчки:
Ти збуди мужів до співу,
Най уста злотї співають;
Най господарі дивують.

А не то ґаздиня скаже : Ушановано день гожий.“
 „Десь зав'яло вже співання, Там лежав старий на печі,
 Язика вже затупились, Промовля слова такі :
 Бо я зле зварила пиво, „Годі, щоб співали діти,
 Я налляла трунку злого, Лопотали марні речі :
 Що свіщі не заспівають, В їх піснях брехні багато ;
 Не нахвалять ся заводом, У дівчат пісні без правди :
 І гостей не чути гомін, Най співа премудрий співи,
 І возуля не радіє.“ Той, що місце на ослоні.“
 Хтож почать повинен співи, І сказав тут Вейнемейнец,
 Чий язык брєнїти мусить Так старий промовив слово :
 Бенькетуючи в Похйолї „Чи між молоддю хто буде,
 На гуляниї в Саріолї? В вельми-чєсному народї,
 Не співати ме ж тут лавка Хтоб счєпив з рукою руку,
 Без людей, що на нїї сїли; І поклав одну на другу,
 Тут вікио не веселить ся, І почав би потїм співи,
 Без ґаздів, що при віконцї; Зняв те радїсне співання,
 Не шелєсне стїл краями Щоб і день нам був веселїй,
 Без людей, що край сїдають; Щоб уславлено і вечір?“
 Не гуде на дим віконце Дїд мовляє, що на печі :
 Без людей, що в хатї живуть.“ „Тут піколи не чувано,
 От усїв ся хлопчик долї, Не вчувано, не вбачано,
 Уз печі хлопя на лавцї: Зроду ще і в жаднім часї,
 І мовля дитина з долу, Щоб коли співець був кращїй
 Хлопчик з лавки коло печі : Заклинач щоб був мудрїйшїй
 „От малїй я, недорослїй, Нїж був я, як белькотав я,
 Вутлїй я, тонкїй на тїло, Як дїтям співав я часто
 Аж най буде, як хто хоче : Уз широкої затоки,
 Не співають ті, що грубші, На полях знімав я бучу,
 Мўжі дужїї не мовлять, Покликав в сосновім лїсї,
 Тут не хочуть веселитись ; Вигукав в рясному гаї.
 Я співатиму худеньке, Дужїй, славїй був мїй го-
 Я співатиму слабеньке, [лос,
 Хоч менї худєє тїло, Голосї пісєнь чудовї,
 І зусїм без сала стєгна; І текли вони як ріки,
 Щоб сей вечір був веселїй, Як струмїк води брєнїли,

Хóвзали неначе нарти,
Мов кораблик парусістий;
Важко вимовить тепера,
А ще важче то почути,
Що надбив я дужий голос,
Що мій глас порвав ся милий,
Не подібний до ріки вже,
Не тече як повновода,
Як граблі він між пеньками,
Як сосна в снігівім полі,
На землі піщаній сани,
На сухім камінню човник.⁴
Мовив старий Вейнемейнен,
Промовля слова такі:
„Як не з'явить ся хто другий,
Щоб співав зі мною разом,
То я сам співати буду,
Сам виводити му поспів;
Зроду я співцем на світі,
Я співцем і народив ся.
Не питати му ні в кого,
Ні дорог пісень, ні краю.“¹⁾
Старий певний Вейнемейнен,
Співам вічная підпора,
Розпочав веселе діло,
Виконання співотвору;
Залунав веселий поспів,
Слово міцно загреміло.
Розпочав дід Вейнемейнен,
Заспівав у голос мудрість:
Знав багато слів він добрих,
І пісень чудових силу,
Більше, ніж у скель каміння,
Ніж квіток в воді квітущій.

І завів тут Вейнемейнен,
Радість вечеру співав він,
Щоб жіноцтво реготалось,
Чоловіки веселились,
Щоб дивуючи вважали
Вейнемейнена співанню.
Дивувались ті, хто слухав,
Хто не мав тоді роботи.
Мовив старий Вейнемейнен,
Він сказав скінчивши співи:
„Я співець не знаменитий,
Заклинач я невідомий,
Я не можу вдати дуже,
Бо уміння не багато.
А колиб Творець співав нам,
Промовляв слова вустами,
Тоб співав потужно співи,
І закляття мовив дужо.
Він на мед змінив би море,
Хрящ морський у добрий
[солод,
А пісок в горошок гожий,
Став би сіллю камінь в морі
У гаї живієнним грунтом,
Темний ліс — пшенишним
[полем.
Пирогами стали-б гори,
І булиб з каміння яйця.
Він співав би й закликав би,
Говорив би він і мовив;
Тут на дворі закликав би,
Він у хлів корів зробив би,
Безліч в стійла раболобих,
В поле силу млекодайних,

¹⁾ Себ-то не за чийсь проводом, а від себе співати-му

Сотні з вилям величезним,
Дав би тисячу рогатих.
Він співав би й закликав би,
Промовляв і утворив би
Хутро лисяче про газду
На каштан сукно газдині,
Черевички їхній доні,
Красиу синові сорочку.
Посилай завжди, Боже,
Творче праведний зроби ти,
Щоб отак тут поживали,
Щоб отак були довольні
Як на бенкеті в Похйолі,
На гулянні в Саріолі.
Най тече рікою пиво,
Най медовеє полле ся

В сих покоях на Похйолі,
По будинках Саріолі,
Щоб у день усе співали,
Щоб виводили у вечір,
Поки тут живе господар,
І господарка мешкає.
Боже, дай ти їм відплату
Дай їм, Творче, надгороду.
Газді нашому на столі
І газдині у коморі,
Їх сином ти дай в тенетах,
Їх дочкам дай при верстаті,
І на літо те, що буде,
Най ніхто не пожалкує,
Що він був на с'ім бенкеті
Що сидів тут на гулянні.“

Руна дваццять друга.

Як весілля відгулялось,
Побенкетувалось доста
На гулянні в Саріолі,
На гульні в землі суворій,
Господиня каже зятю,
Ільмаріненови мовить:
„Чом сидиш, високорідний,
Чом не спиш, окрасо краю?
Чи сидиш як втіха батьку,
Чи як матері вірада,
Чи для пишности в покоях.
Для краси гостей весільних?
Не сиди як втіха батьку
Ані матері вірада,

Ні для пишности в покоях,
Для краси гостей весільних,
А сиди як втіха панії,
Як вірада для дівчини,
Ти засяй твоїй коханці,
Заблищи ти кучерявці“.
Наречений, милий брате!
Пострівай-но ще ти трохи:
Не готова бо кохана.
Не убрана ще дружина,
Половина кіс плетених,
Половина неплетених.
Наречений, милий брате.
Пострівай-но ще ти трохи:

Не готова бо кохана,
Не убрана ще дружина:
Лиш оден рукав надіто,
А ще другий порожнює.
Наречений, милий брате,
Постривай по ще ти троха:
Не готова бо кохана,
Не убрана ще дружина:
Лиш одна нога обута,
А ще друга не обута.
Наречений, милий брате!
Постривай-но ще ти троха:
Не готова бо кохана,
Не убрана ще дружина:
Одна ручка в рукавиці,
Друга ручка зовсім гола.
Наречений, милий брате,
Зачекав ти, не втопив ся;
Вже кохана готова,
Наша качечка убрана.
Вийди продана дівчино,¹⁾
Йди, купована пташко!
Ось те, що тебе звязало,
Що тебе і відрізняє;
Ось він, що тебе виводить
За тобою вийде в двері;
Вже рукав кусає повід,
Вже чекають сани пацну.
Ти поквапилась на гроші,
Віддала ти хутко руку,
Узяла дарунок швидко,

Ти каблучку вділа прудко;
О, так будь до санок мила,
Устунь у них хутіише,
Переїдь селом ти шпарко;
Поспішай-но відїздити.
Мало молода дівчина,
Мало в бік собі дивилась,
Мало в гору поглядала;
Будеш плакатись на продаж,
Сліз ти лити меш багато,
Часто ти ридати будеш,
Що покинула ти батька,
Що від рідної матусі
І батьківщини відходиш,
Із хатини дорогої.
Добре, як жила ти дома,
У будинках нап-отцевих;
Як піжнїя росла ти квітка,
Наче ягідка на волї,
В масло ти ступала з ліжка,
В молоко ішла проснувнись,
З ліжка йшла ти на пшеницю,
В масло сьвіже з простирала;
Не могла ти їсти масла,
Брала ти шматки свинини.
Ти не знала, що то клопїт,
Дум великих ти не мала,
Віддала ялинам клопїт,
Віддала ти думи тїчкам,
Вею журбу болотним соснам,
Та березї на пісочку.

---

¹⁾ У давних Фініїв шлюб був родом торгу, в якому парубок, що приносив віно, уважав ся за покупця своєї жінки. А про те сей звичай мав коректив у тій волї, що давала ся дівчинї прийняти або відкинути сватача, що просив її руки.

Як листочок ти пурхала,
Як метеличок веселий,
Наче ягідка рідненька,
Та сунічка на проліссі.
От із хати ти виходиш,
І ідеш в чужую хату;
Там і ненька друга буде,
І чужі в тій хаті люде;
Тут і там інакше буде,
Все не так у иньшій хаті.
Там ріжки ¹⁾ гучать інакше,
Там риплять інакше двері,
Половинки ходять инше,
Там вищить інакше засув.
Там дверей знайти не змо-

[жеш,

Не відчинши половинки,
Так як там дочкі уміють;
Розпалить вогню не зможеш,
Не запалиш там і печі
До вподоби чоловікам.
Чи ти знала се, дівчино?
Чи гадала молоденька,
Там лиш пічку перебути,
Та до дому знов вернутись?
Не на вічку ти мандруєш,
Не на пічку, чи то на дві,
Ти ідеш собі на довго,
Там на місяці, на роки,
Ти лишши на віки батька,
Як живе на світі мати.
Значить дворик наш подовша,
І поріг наш буде вищий,

Як що ти, бува, вернеш ся,
Прийдеш знов на рідне
[місце. "2)

Бідна дівчина зітхнула,
І зітхнула і здихнула,
Йй великий сум на серці,
Ув очах стоїть водиця,
І сказала панна слово:
„Так я думала, гадала,
Так я знала й говорила
За життя могого ранку:
Ти дівчина не дівчина
Попід захистом батьківським,
Посеред полів вітцевих,
В хаті матері старої:
Ти тоді дівчина будеш,
Як до чоловіка підеш,
На поріг ногою ступиш,
В сани другою ногою;
Головою будеш вища,
Вища вухами ти будеш,
От на що в життю чекалам,
Вирастаючи бажала,
Наче доброї години,
Наче літечка приходу.
От і здійснились надії,
Вже наблизив ся мій виїзд.
На поріг нога ступила,
І уже у сани друга.
А про те збагнути годі,
Що мій розум відмінило:
Я не з радощами в серці,
Я не весело мандрую,

¹⁾ Пастуший ріг. ²⁾ Себ-то: як ти вернеш ся, то побачиш, що багато одмінилось у батьківській хаті.

Із оселі дорогої,
Зтам, де дівчина мешкала,
Де росла із того двору;
Йду з вітцевого будинку
Я із думами гіркими,
Я зажурена мандрую,
Наче осени в обійми,
Наче лід тонкий, весняний:
І нема на льоді сліду,
Ані одсліду на ховзькім.
Як людей приємні думи,
Наречених иньших мисли?
Ні журби у них такої,
Ні на серденьку нудоти,
Як от я бездольна маю:
І пошу журбу велику,
Серце наче вуголь чорний,
Щоб чоріш, журби не треба.
Чи ж не те померлих думи,
Чи ж не те блаженних мисли,
Що веснянее сьвітання,
Що весняним ранком сонце?
В менеж бідної ті думи,
В засмученої ті мисли,
Наче рівний беріг моря,
Наче край у темних хмарах,
Наче тьма у ніч осінню.
Дуже хмурий день у зимку,
Ще мої хмурийші думи,
За осінню ніч темнійші.“
А бабуся працьовита,
Що жила при хаті завжди,
Промовля слова такі:
„Ну от бачиш-но, дівчатко,
Памятаєш, що казала,
І торочила що разу:

„Сватачем ти не любиш ся,
Не дивись в уста ти мужу,
І очей не розглядай ти;
А дивись чи дужі ноги!
Най його вуста приємні,
Най йому і очі гарні,
Та в вустах усів ся Лемно,
Смерть сидить на підбо-
[рідді.“

Я порадила дівчину,
І сказала я небозі:
„Прийдуть сватачі до пани,
Сватачі й сватове прийдуть,
Сватачам же ти відкажеш,
Ти від себе їм промовиш,
Скажеш їм слова такі.
І таку промовиш мову:
„А ніколи не повиню,
Не повиню і не треба,
Щоб пішла я як невістка,
Щоб у найми мандрувала,
Бо такій дівчині годі,
Не подоба бути в наймах.
Не до тями, як пішлаб я,
Щоб жила я де підлегло:
Як мені хто слово скаже,
Відповім тому я двоє;
Займе хто моє волосся,
Чи до кучерів торкне ся,—
Я сама схоплю волосся,
Розтреплю того ганебно.“
Ти на се і не вважала
Слів моїх ти не чувала,
Ти сама в вогонь рушаєш,
Самохіть в рідкий той дьохіть.
Квапиш ся лисиці в саці,

Щоб ведмедю внасти в лани. Назове порогом дівер,
Повезуть тебе ті сани І страховищем зовиця.
Понесе ведмідь далеко; Ти тоді була-б хороша,
Там служити меш ти газді, Ти тоді була-б весела,
Як піддана свекрусі. Як би ти знялась як пара,
Підеш ти до школи з дому, Наче дим знялась в обітря,
Йдеш на муки ти від батька; Наче листик запурхала,
Тяжко йти до теї школи, Наче гискорка хапалась.
Буде важко там небозі: Не літаєш ти як пташка,
Поводи вже покупились Не пурхаєш наче листик,
Вязи рабські вже готові, Не хапаєш ся як гискра,
Не кому вони готові, Не знімаєш ся як дим ти.
Як тобі одній небозі. Папю, любая сестрице!
Хутко приймеш ти суровість От тепер ти проміняла,
І години злої лютість: Батька ти вже проміняла
Костяні у свекра зуби, На того на свекра злого;
Захолов язик свекрусі, Проміняла рідну матірь
Мова дівера — морозна, На оту лиху свекруху;
Гордий карк зовиця має. Брата любого зміняла
Слухай, що кажу дівчино, На того лихого швагра;
Слухай мову, слухай слова: Лагідних сестер зміняла
Ти була в господі квітка, На зовиць отих глузливих;
На батьківськїм дворі ра- Полотенній постелі
[дієть, На сажні каміння чорне,
Мати звала тебе сонцем, І сю чистую водицю
Ясним місяцем звав батько, На цвїлятину й багнюку;
Близком вод тебе звав братік: Береги з пісочком чистим
І хустиною сестриця. На брудне каміння чорне;
Ти в чужу рушаєш хату, Милій гай ти проміняла
Там чужа тобі і мати, На безлюдяную пустку,
Не така як рідненька; І горбочок повний ягід
Мати ся з землі чужої, На пив'я сухе та жовте.
Рідко дасть хороший загад, Чи ти думала, дівчино,
Рідко дасть пораду крашу. Чи ти марила, куріпко,
Свекру будеш ти погана, Що ти клопоту й роботи
Ка-зна-чим свекрусі будеш, З сеї ночі знать не будеш,

Як тебе сировадять спати,
Як до сону супроводять?
Не до сону супроводять,
Не покоєм милуватись:
На непóкій сподівай ся,
Від журби ударів тяжких.
Буде часто сумування,
Ти нудитись часто будеш,
Ти як хустки не посила,
Ти не знала й сумування;
Як не мала ти хустини,
Ти не мала і турботи;
І турботи і журіння,
Хустка головна приносить,
Хустка горе достачає,
Тільки лен жалі приносить.
Що то єсть дівчина в хаті?
В батька дівка на господі,
То король, що мешка в замку,
Йй меча лишень бракує.
Все не так бува в невістки,
Так живе вона при мужі,
Як живе в Росії в'язень,
Тільки що немає варти.
Час увесь попрацювала,
Вже і плечі обважніли,
Вже змокріла вся від поту,
Піт аж пінив ся по лобу;
Настають часи вже иньші:
Розпалить багаття треба,
Рубанців у піч покласти,
І туди встромити руки:

Отоді небога мусить
Взяти розуму у сеньги,
Язика в йоржа шукати,
Змисли в окуня узяти,
Взяти в плітки рот і пузо,
В качки чорної взять
[мудрість.¹⁾
Не домпелилась сама я,
Не повідала і мати
Ні дочок її всі девять,
Девять тих скарбів добірих,
Де вродив ся той нажера,
Де гризун той пробуває,
Що жвакує кости й м'ясо
І за вітром сипле волос,
Та за вітром розпускає,
Весняним вітрам дарує.
Плач, дівчино молоденька,
Плачеш ти, так плач же
[дужче!
Обенипай слізми ти руки,
Сліз гірких наляй ти жмені,
Кр'яплями зроби на дворі,
В хаті діл залій ставками,
Плач, аж поки заллеш покій,
Щоб тóчилося через поміст!
Ти ще плачеш небагато
Ти як вернеш ся заплачеш,
Ти як прийдеши в дім бать-
[ківський,
Як старого батька вгледити,
Ти в диму побачиши лазні,

¹⁾ Се значить, що вона повинна бути сьмілива і хитра, як сеньга, скромна як йорж, мудра як окунь, уміркована як плітка і чорна качка, щоб запобігти ласки в свого чоловіка.

А в руках холодних вінчик. Промовля слова такі.
Плач, дівчино молоденька, І такую мовить мову :
Плачеш ти, так плач ще „Виж мої сестриці любі,
[дужче!“ Товарішки мого віку,
Ще ти плачеш небагато; Ви зі мною грались вкупі,
Ти як вернеш ся заплачеш, Ви почувте, що скажу вам :
Як до матінки ти прийдеши Годі розуму добрати,
І стару побачиш пеню Чого так в'ялить і душить,
Під барканом вже без духу, І гнітить мене нудота,
А в руках соломи жмутик. І журба мене мордує,
Плач, дівчино молоденька, Чого сум мене так крушить,
Плачеш ти, так плач ще І нудьга чого так в'яже.
[дужче! Не так думала, гадала :
Ще ти плачеш небагато; Не на те я сподівалась,
Ти як вернеш ся, заплачеш, Я зозулька бути хтіла,
Як у сю ти прийдеши хату, По буграх бажала кукать,
Свого братіка побачиши, Як до тих я днів добуду,
Там на вулиці унавши, Як дійду до сеї ціли.
Прихилившись коло хати. Не іду я як зозуля,
Плач, дівчино молоденька, Щоб кукукати по горбочках ;
Плачеш ти, так плач ще Наче качечка я стала :
[дужче! Як вона в далеких хвилях,
Ще ти плачеш небагато; Попливе в воді холодній,
Ти як вернеш ся, заплачеш, В крижаній воді тріноче.
Як у сю ти прийдеши хату, Мати, батенько рідненькі,
І сестер побачиши віжних, Ти моя старенька, сива!
Що лежать серед дороги, Ви мене куди ведете,
А в руках у них лопати.“ Виряжаєте небогу,
Тяжко дівчина зітхнула, Що я сльози впливаю,
І зітхнула і здихнула, Що мордую ся нудьгою,
Ревно плакати узяла, Що турбот я маю стільки
Обсипати ся гіркими. Що таке тріваю горе?
Облила сльозами руки, Чи ти матінко-небого,
Налила у жмені повно, Що мене в собі носила,
Заросила двір батьківський, Що мені давала покорм,
Залила ставками поміст, Молочком що напувала,

Чи колоду колисала,
Чи ти камінець купала,
А не донечку купала,
Не кохану колисала
Для турботи без устанку,
І для жалощів сердешних?
Може хтось мені повіда,
Може хтось і погадає:
Дівчині тобі дурненській
Ані гадки, ні журінія!
Люде добрії, замовкніть,
Не кажіть, мої кохані:
Бо турбот я маю більше,
Як каміня в водоспадї,
А ніж верб тих на мочарах,
Ніж в степу сухих зелинок.
Їх не підвезлаб коняка,
Дотягтиб була не сила,
Щоб бува не похитнулась,
І хомут не затріщав би;
Це усе мої турботи,
Все моя нудьга-сумота.“
Заспівав тут хлопчик долї,
Коло печі там дитинка:
„Ти чого, дитинко, плачеш,
Зажурила ся чого ти? ¹⁾
Ти коням лиши журінія,
Мєринам вбивання чорним,
Горе-їм залізомордим,
Їм нудоту головатим,
Їм бо голови де-ліпші,
Та і кости їх міцнійші,

Більше носить закрут шиї,
Дужчий мають обсяг тіла.
А тобі навіщо плакати,
І чого тобі нудитись?
Не ведуть тебе в болото,
Наузкрай якої річки:
Від родючої рівнини,
На лани ти йдеш багаті;
Із осель, де варять пиво,
Підеш ти, де повно хліба.
Подивись собі ти з боку,
Від стегна дивись на право:
Муж стоїть, твоя затула,
Він ясний з тобою поруч,
Гожий муж, і кінч чудовий,
Штучно вироблені шори;
Жваво горобки пурхають
На залом дуги злітають,
Веселять ся і косї там
І виспівують в ремінії,
Золотих аж шість возульок,
На хомут коня сїдають,
Синїх семеро пташаток
З переду сабок співають.
Не журись, моя кохана,
Донько неньчина, не плач бо:
На життя не гірше йдеш ти,
На життя ідеш ти краще.
Разом поруч з хліборобом,
Вкупі з ратаєм робітним,
Коло вуст плугатаревих,
На руках ти у рибалки,

---

¹⁾ Після пісень плачу ідуть пісні потіхи. Руна вкладає їх в уста дитині немов на те, щоб зробити їх виразнішими і більш діймаючими.

Що змиває піт на влогах,
На ведмедя і на лосів.
Твій з чоловіків найкращий,
Ти взяла собі героя:
Завжди лук його в роботі,
На гвіздку сайдак не висне,
Не стирчать собаки дома,
Килимків м'яких не знають.
Він вже тричі сеї вєсни,
Саме в досьвіта у ранці.
При вогнію він прокидав ся,
Між гіллям він просинав ся;
По весні йому аж тричі ¹⁾
Роси падали на віки,
Віти щіткою служили,
Гребінцем гілля бувало.

Має він стада великі,
І все більшають отари;
Св'ятач наш багато має,
Тих, що у лісах блукають,
Що гайсають на верхівях;
Сходить в низини та доли
Сотні тих, що носять вимя,
Сходить тисячі рогатих,
На ланах багато хліба,
В долах збіжжя силу має,
По лісах вільхових — ниви,
По струмках ячмінь багатий,
Там овес поміж бескетів
І пшениця коло моря,
Гроші то в великих кунах,
Феників неначе ріни²⁾.

Руна дваццять третя.

От дівчину навчають,
Наречену умудряють.
Хтож дівчину навчає,
Хтож панянку умудряє?
Осмотар. красуня панна,
Гожа донечка Калеви,
Навчає ту дівчину
Ту сирітку умудряє,
Як їй в radoцax прожити,
Звікувати вік похвально,

В чоловіка не журитись,
Буть хваленою в свєкрухи.
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:
„Наречена ти й сестрице,
Молодий бросточку ніжний,
Ти послухай, що казати,
Раз-у-раз мовляти маю.
Звідси ти мандруєш, квітко,
Рушиш, ягідко далеко,

¹⁾ Себ-то цілу ніч провадив у лісу, при ватрі, щоб у досьвіта узяти ся знову до роботи. ²⁾ Все те, що він має, для його є джерелом багатства.

Підеш ти, рябенька хустко, Пестощі забудь батьківські,
Вийдеш, листе оксамітний, Щоб пестив тебе там свекір.
Із уславленої хати, Нижче кланяй ся що разу,
Із прекрасної оселі; Розсипай слова найкращі.
Прийдеш ти в господу иньшу, Норови приймай новії,
До чужого господарства. Норови забудь колишні :
Все в чужім инакше домі, Неньки пестощі забудь ти,
Все не так в тім господарстві; Щоб свекруха милувала,
Як ти підеш, перше думай, Нижче кланяй ся що-разу,
Поміркуй ти, нім робити, Розсипай слова найкращі.
А не так, як в рідних нивах, Норови приймай новії,
Як у матері у полі: Норови забудь колишні :
Там було співання в долах, Брата пестощі забудь ти,
Гулянкї там на дорогах. Щоб пестив тебе там дївер,
Сю хатину ти лишаєш, Нижче кланяй ся що-разу,
Взяти все з собою вільна, Розсипай слова найкращі.
А покинь три речі дома: Норови приймай новії,
Сни, що ти їх на день снала, Норови забудь колишні :
Слово ненне ласкаве, Сестри пестощі забудь ти,
Та ще дїжку з сьвіжим маслом. Щоб зовниця там пестила,
Все візьми з собою иньше, Нижче кланяй ся що-разу,
А торбиночку зі снами Розсипай слова найкращі.
Залиши дївчатам хатнім Раз-у-раз за цілий вік твій,
Ти на припічку широкім; Поки сьвіта, поки сонця
Спїви кинь на лавці з краю, Бережи ся ти розпусти
Радісні пісні на вікна, І ховай свою чесноту,
Гулянкї кинь помелови, Бо пуття шукають в хатї ;
Галас кинь на крайку ковдри, В добрій хатї повсякчасно
На пічний ослин пустоти, Чоловік чуття знаходить,
Викинь лінощі до долу, Кращій муж чуття шукає ;
Чи віддай їх товаришці, Мудрости тоді сиптають,
На діл кинь своїй посестрі, Як що норови погані ;
В чагарі нехай несе їх, Чести там лишень забракне,
Най у пустку їх закине. Де злі норови муж має.
Норови приймай новії, Най старій хоч вовком буде,
Норові забудь колишні : А стара хоч ведмедця,

Хоч гадюкою той дівер,
Хоч дубиною зовиця, —
Ти складай їм шану й більше
Нижче кланяй ся що-разу,
Ніж коло своєї пеньки,
Посеред світлиці в батька
Перед батьком ти схилялась,
Шанувала маму рідну.
Ти тепер придбати мусиш
Мудрий тям і бистрий розум,
Завжди з думкою міцною
Бути раз-у-раз розважна;
Гостре око мати в вечір,
Щоб знайти свічу як треба;
І над ранок гостре вухо,
Щоб почути зараз півня;
Раз оден курікне півень,
Кукурікне він у друге —
Мусить встати молодця,
А старі най сплять спокійно.
Як що півень не курікне,
Господарський птах не кли-
[кне,
Ти по місяцю вистежуй,
Та по возові на тебе;
Часто маєш ти виходить,
Щоб на місяць глянуть ясний
Щоб по возові час знати,
І від зір узяти раду.
Як що віз поверне й стане
Дишльом просто до полудня,
А задком своїм на північ:
Се вже час вставати з ліжка,
Чоловікови твому,
Із життя обіймів свіжих,
В попелі вогню шукати,
Гискру в козубі малую,
В рубанцях вогню роздуги,
Але щоб не йшов далеко.
Як холодний попіл буде,
І нема в козубці гискри,
Ти розбуркай чоловіка,
Розбуди тоді ти красня:
„Дай вогню, мій любий муже,
Ягідко, мені хоч гискру!“
Як шматок дістанеш кремня
Трохи губки з ним у купі,
Швидко викреши вогню ти,
І уткни у світлич тріску,
І піди тоді до хліву
Годувати там худобу.
Там замукає корова
І зарже тоді кінь свекра,
Жле у дівера корова,
І теля зовиці мука,
Щоб хутійше дано сїна,
Копюшини положили.
Ти нагнись, піди в обору,
Нахилившись в двір до стада:
Нагодуї коров охоче,
І ягнят отару вміло.
Кінь соломи ти коровам
І подай телятам шїла,
Молоде стебло лошатам,
Овечкам м'якого сїна;
Ти не кидай ся на свині,
І не пхай ти поросятка,
А постав годівлю свиням,
Дай ночовки поросяткам.
Не лягай спочити в хліві,
Не засни там на оборі.
Побувала ти в оборі,

На отари роздивилась,
Так берись ізвідти швидче,
Линь, як сніг, до дому борше!
Там заплакала дитинка,
Вже кричить вона на ліжку,
Говорить не може бідне,
Не промовить немовлятко:
Їсти хоче, чи то змерзло,
Чи йому що на заваді,
Як не бачило матусі,
Мови матери не чуло.
Ти тоді в покої вийдеш,
Там увійдеш ти самóчверть;
На руці відро з водою,
На плечу зелений вінчик,
Тріску маєш ти у роті,
А сама четверта вийдеш.
Підмети тоді підлогу,
З столу ти змети чистенько,
Вилий воду на мостини,
Не на голову дитині:
Долі ти дитя побачиш,
Хоч зовиці се дитина,
Садови його на лавку,
Витри вічки, гладь головку,
Дай шматочок хлібця в руки,
Ти намаж на хлібець масла;
Як не найдеш хліба дома,
Дай йому хоч тріску в руки.
Змити ти столи захочеш,
Як виходити ме тиждень:
Мий стільницю, мий із боку,
Не забудь віжок ти змити,
Ти облий водою лавку,
Обмети, як треба, стіни,
Пóряд всі помий ти лави,

І у довж всі стіни в хаті.
Що на стіл насіло пилу,
Що насіло по віконцях,
Позмітай крилом ти пильно,
Взявши мокрую ганчірку,
Витри, щоб не зняв ся порох.
Щоб до стелі не курив ся.
З стелі сажу позмітай ти,
Позмітай старанно чорне,
Погадай про коми в печі,
Не забудь ти і бантини,
Щоб сьвітлицю угадали,
Узяли її за покій.
Слухай, дівко, що скажу я,
Що скажу і що промовлю:
Не ходи собі без сукиї,
Не сьвіти своїм волоссям,
Не ходи, гляди, без хустки,
Не ходи без черевиків:
То не любо чоловіку,
Забурчить тоді твій милій.
Доглядай ти дуже пильно
Тих рябин, що є на дворі,
Ті рябини дуже добрі,
Віття мають вельми гарне,
На гільках хороша зелень
І багато краший овоч:
Через них довіда дівка,
Беззаступная дізнає,
Чи живе вона по мислі
До бажання чоловіку.
Ти як щур, ушима слухай,
Ти як заяць бігай прудко,
Молодим схляй ся карком,
Нагнивай ти юпу шию,
Як той яловець — ростина,

Наче глід той верховіттям.
Будь ти завжди обережна,
Раз-у-раз ти стережи ся,
Щоб піде ти не упала,
Не звалила ся край печі,
Не заплуталась би в сукні
І на ліжку не спіткнулась.
От поверне з поля дівер,
Та зовиця із комори,
Чоловік з роботи прийде,
Від сіток надійде милий;
Привнеси з водою корчик,
Принеси рушник до того,
Нахились до долу нижче,
І ласкавенько балакай.
Надійде свекруха долі
Борошно в руках тримавши,
Ти біжи на двір напроти,
Уклони ся їй ще нижче,
І візьми із рук старої
Борошно віднести в хату.
Як що ти сама не знаєш,
І сама собі не тямш,
До якого братись діла,
До якої праці взятись,
То спитай ти у старої:
„Ох, свекрівонько рідненька!
Що мені тепер робити,
До якої взятись праці?“
Відповідь тобі свекруха,
Так стара тобі повіда:
„От тобі до чого взятись,
І яку робити працю:
Ти товчи, мели ти пильно,
Додавай ти руху жорнам,
Принеси води з криниці,

Заміси крутіїше тісто,
Принеси дрівець до печі,
Добре піч щоб напалилась,
Напечи ти потім хліба
Та спечи пиріг ти грубий,
На їжу начиння вимий,
На пиття ти витри посуд.“
І почувши від свекрухи,
Від старої про роботу,
Зёрно ти візьми з каміння,
І іди молоти в хижку.
І коли туди ти вийдеш,
Щоб молоти там, у хижці,
Не співай, не весели ся,
Не кричи на цілу пельку;
Най співа у камня ручка,
Най дёрки кричать у камня.
Не стогни ти там у голос,
Не зітхай ти, поки мелеш,
Щоб твій свекір не помислив,
Щоб свекруха не гадала,
Що ти стогнеш з пересердя,
Що зітхаєш ти від злости.
Потім борошно снитлюєш,
Принесеш домів на віці,
І печи там хліб весела,
Заміси його дбайливо,
Борошна не марнувавши,
Щоб усе пішло на тісто.
Як відро стоїть там косо,
На плече візьми відерце,
І візьми у руки корчик.
Зачерпни водиці кірцем,
Понеси води без смутку
На коромисло повісь ти.
Ти назад іди, як вітер,

Як весною повівання,
Уз води не забари ся,
Не загай ся уз криниці,
Щоб твій свекір не помислив,
Щоб свекруха не гадала,
Що ти дивиш ся на вид свій,
І милуєш ся собою,
Свіжістю в воді своєю
І красою у потоці.
Підеш там, де дрова в стосах,
Щоб там рубаниців набрати,
Ти назад не кидай дрова,
Осикових дров захопиш,¹⁾
Захопи полїна тихо,
Не роби багато груку,
Щоб твій свекір не помислив,
Щоб свекруха не гадала,
Що ти кидаєш від злости,
Гуркотиш ти з пересердя.
І ти підеш до комори,
Підеш борошно відієсти,
Там гляди, не спочивай ти,
Не загай ся у дорозі,
Щоб твій свекір не помислив
Щоб свекруха не гадала,
Що ти борошно гайнуєш,
Роздаєш жінкам селянським.
Підеш ти начиння мити,
Шарувати пісуд чисто,
Вимивай горшкам ти ручки,
Перемий смужкї у кухлїв,
Філіжанки вимий з боку,
Вимий ложки, мий їм ручки.

Ти гляди, пильнуй тих ложок,
Стережи свого начиння,
Щоб і пес не постягав їх,
Не взяла-б їх там і кітка,
Не розсипав птах домовий,
Не побрала-б і дїтвора:
Бо дітей в селї багато,
Головок маленьких сила,
Що твої горщечки візьмуть,
Занесуть з собою ложки.
От надїйде час купатись,
Воду, вінки тягни ти,
Випар вінки у лазні,
Як уже не буде диму;
Довго там не забари ся,
Не загай ся там у лазні,
Щоб твій свекір не помислив
І свекруха не гадала,
Що ти в лазні розлягла ся,
Розманїжилась на лавці.
Як ти вернеш ся до хати,
Запроси до лазні свекра:
„Свекре любий, мій коханий!
Вже вода готова в лазні,
Вже і вінки готові,
Чисто виметені дошки.
До схочу ідїть помийтєсь,
Обмивайте ся до-волї;
Я сама додам вам пари,
Я під дошками там стану.“
Прясти час ото настане,
І доба надїйде ткати:
Не шукай в селї ти пальців,

¹⁾ Фіни звичайно палять у печах березипою або ялиною, а коли їх уже бракує, то тоді тільки осикою.

За криницею уміння,
По дворах собі поради,
У людей чужих там берда;
Випрядай сама нитки ти,
Кужіль власною рукою,
Вовну скручуй ти не дуже,
А лянні нитки крутійше,
Їх сотай в клубок ти тужче.
Насотай ти їх на цівку,
З цівки їх на мотовило,
На навій навинь основу;
І удар міцнійше бердом,
Швидше торохти варетом
На свитки патчи ти сукоц,
Вовняних сукєнь готових,
Із самого клоччя вовни,
Від ягняток тих зимових,
З літньої вівці волосся,
З бараня м'ягкої вовни.
Ти послухай, що скажу я,
Що тобі тепер пораяю:
Ти бери ячмінь на пиво,
На нашій солодкий солод,
Ти бери ячмінних зерен,
Від півдєрева поліиня.
Покоштуй солодкий солод,
Ти у рот візьми ячмінний,
Солод сікачем мішай ти.
І лопаткою ворочай,
Ти мішай його руками,
І долонею ворочай,
І ходи частійше в лазню,
Щоб не понсувати затир,
Щоб, бува, не сіла кітка,
Кіт на солоді не спав би.
Ти, гляди, не бій ся вовка,

Звіра дикого лісного,
Як простуєш ти до лазні,
Як що навіть буде північ.
Як чужий у гості прийде,
Ти не гнівайсь за для гостя;
Добра хата завжди має
Гостю всячини багато:
Величезні кусні мяса,
Пиріжків багато добрих.
Чужака проси сїдати,
І балакай з ним приязно,
Вгонобляй його словами,
Поки буде пити й їсти.
Як що піде з твєї хати,
Попрощає ся вже зовсім,
Чужака не йди проводить,
Далі дверей не ходи з ним,
Чоловік щоб не росердивсь,
Не розгнівав ся коханий.
Як тебе охота візьме
На село піти як небудь.
На селі ти все розшитуєсь,
Там балакай ти з чужими;
На селі ти поки будеш,
Там провадь розумну мову,
На своїх не нарікай ти,
І гляди, не лай свекрухи.
Там невістки поспитають,
Чи яке жіноцтво пинше:
Чи дає свекруха масла.
Як давала мати рідна?
Не насьміяй казати просто:
„Нї, мені вже масла годї,“
А кажи: „Дає завсїди;
Маю ложками те масло.“
Хоч з зими узявши може,

Раз на літо їла масло.
Слухай далі що скажу я,
Що приказувати буду :
От із хати ти рушаєш,
І ідеш в чужую хату.
Не забудь, гляди, на матір,ь,
Ти не сьмій журити рідну :
Бо тобі дала вік мати,
Зголувала твої груди
Адже персами своїми,
І своїм прекрасним тілом.
Рідко мати спала ночі,
І обідать забувала,
Присипляючи дитину,
Тебе нестячи, малятко.
Бо хто матір,ь забуває,
Хто кривдить її кохану,
Не добром в Маналю піде,
Не добром в Туоні царство ;
Буде в Маналі віддяка,
І страшна відплата буде.
Як хто матір,ь забуває,
Хто кривдить її кохану,
Завдадуть страху в Маналі,
Скажуть донечки Туоні :
„Матір,ь рідну міг забути
Ти скривдив її кохану :
Мати труд великий мала,
Ваготу страшну носила,
Як собі лежала в лазні
На соломі розметавшись,
Вік тобі тоді давала,
Там на сьвіт тебе зродила.“
Сіла баба на підлозі,
Сіла сивая на килим,
На селі усі пороги,

Всіх людей пороги знала,
Промовля слова такії,
І такую мовить мову :
„Заспівав дружинні півень,
Курчин син співав красуні ;
Кракала в Великдень гава
І гойдала ся весною :
„Заспівала-б я охоче,
Та вони без співу будуть ;
В золотім вони будинку,
Там на лоні у коханих :
Як без золота, без місця,
Без кохання вік вікую.
Сестро, ти мене послухай :
В чоловіка хату йдеш ти,
Не співай у лад ти мужу,
Як колись було я, бідна,
Чоловіку потурала,
Серцю гордої дружини.
Розпускала ся як квітка,
Як зелиночка степова ;
В гору йшла, як юний прутик,
Вийшла дівчина станиста,
Як медова квітка гарна,
Як кохана в милуванню.
В батька я була як качка,
І у матери качатком,
Наче пташечка у брата,
Наче яблик у сестриці,
Йшла собі шляхом як квітка,
Наче ягідка ланами,
Берегами шамотїла,
На буграх в квітках гойда-
[лась.
І долинами співала,
На узгіррях цокотїла,

По лісочках я гуляла,
Веселилась в кождім гаї.
Паша в пастку лиса гонить,
Язики же гористаїв;
Думка гнала до дружини,
В другий дім мене дівчину.
Так вже створено дівчину,
Так вже викохано доньку,
Щоб була дружина мужу,
І підданиця свекрусї.
Йшла я, ягідка, в чужину,
До води чужої, вишня,
Як камінки — на образи,
Як суницї йшла я хутко.
Дуб мене немов би різав,
А берези наче рвали,
Вільха піби то хапала,
Кожда гілка мов кусала.
В хату я ввійшла як жінка,
Надійшла я до свекрухи.
Буцїм там (менї казали,
Як туди їти я бралась)
Шість покоїв, всі сосновї,
І хижок полвійно наче,
Наузкрай лісів комори,
А край вулицї там квіти,
При струмку ячмінь прекра-
[сний,
На ланах овес буйненький,
Помолоченого стоси,
Немолоченого куши,
Сотня сум уже здобутих
Сотня сум, що ще не взято.
І прийшла туди дурна я,
Віддала я з дуру руку:
Шість підпорок у покоїв

Сїм тичок попід барканом,
Всі гаї були там шереткі,
Всі куці там непривітні,
Там на всіх ходах турботи,
У лісах панує злоба,
Збіжжя в засїках недобре,
Де-які й зовсїм порожні;
Сотня слів уже здобутих,
Сотня слів, що ще не взято.
Але тим я не журилась,
Жити й так я хтіла гоже,
Я собі чекала шапи,
Я добра собі шукала.
Як приведено в покої,
Я трісок взяла шукати,
Лобом стукнулась у двері;
У одвірок головою;
При дверях чужїї вічи,
Очи хмурні при стїнах,
І серед підлоги косі,
Навдала лихїї зовсїм,
І вогнем із рота пашуть,
З язика ідуть пожежі,
З рота свекрові лихому
З язика його без ласки.
Алеж тим я не журилась,
Як не як бажала жити,
Бути раз-у-раз у ласці,
І тримати ся тихенько;
Я як заяць там скакала,
Горностаєм там гайсала,
В пізні лягови лягала,
Як старчя вставала рано.
А проте дасть-бі шаноби,
Не знайшла отам я ласки,
Хоч би вергала я гори

Скелі на двоє рубала.
Пильно борошно молола,
Зерна буйнії терпляче,
Щоб свекруха їх пожерла,
Вогневім ковтала горлом,
Там на покуті усївшись,
З золоченого начиння.
Я сама, невістка, ззіла
Борошенця камяного,
Там за столóm коло печі,
Із корця насмакувавшись.
Я, невістка в тій господі,
Я, пестинка, часто несла
Сьвіжий мох з болотяниці,
Хлїб собі пекла я з моху,
З джерелá носила воду,
Воду з корчика пила я,
Їла я, сердешна, рибок,
Там я корюки вживала,
Нахилившись просто в сіти,
Колихаючись у човні:
Не могла я мати риби
Із свекрушиної жмені.
І коли-б одна хоч динка,
Щоб було се ненароком!
В лїтку жала я колосся,
А у зимку молотила
Наче паймичка я тая,
Наче паннята челядка.
Раз-у-раз мені давали
Найдовженнійшого ціпа,
Що-найважчої терлиці,
Вила саме що-найбільші,
І під дужу силу праник.
Не гадав ніхто ніколи,
Що безсила я втомлю ся:

Моцакам, і тим є втома,
Огирі змогти ся можуть.
Так я дівчина-сердега
Всі роботи виконала;
Я в своїм купалась цоті,
А уже і час надходив
По вогонь ізнов тягти ся,
Знову брати ся до праці.
За любов я чула лайку,
Язика лихі сварили,
Завжди лаяно мій поров,
Незаплямленеє ймення,
Так дощем слова і лито,
Так і лито на небогу,
Наче гискри обсипали,
І немов той град залізний.
Не вдала ся я в розпуку:
Так жила-б собі й до віку,
Щоб старій ставати в поміч,
Жити при вогненнім горлі.
От що дух мій загубило,
Принесло велике горе:
Вовком муж мій перекинувся,
Став цілком в ведмежій статі;
Горілиць він їв навлежки,
Горілиць усе робив він.
Узяли мене тут сльози.
Я роздумувала в хижці,
Я згадала дні колишні,
Як мені жило ся краще
На батьківському подвірі,
В гарній сьвітлонці у нецьки.
Узяла тоді мовляти,
І таке зняла я слово:
„Породила мене рідна,
Сюю яблупьку красуню,

Добре викохати знала,
Посадити-ж не зуміла;
Бо деревце посадила
На лихе, недобре місце,
На невправлену землю,
Під березиним корінням:
Най ввесь вік вона там

[плаче,

Най всі місяці банує.
Адже я здалась, звичайно,
І на кращую місцину,
На двори за сі шо-довші
І на ширші підлоги,
Коло тіла, що ладніше,
Побіч дужчог' чоловіка.
Я постолови дісталась,
Що подертий ввесь на

[дрантя:

Має він гавіне тіло,
Ніс у крука він позичив,
Рот від злого вовка має,
Решта в його від ведмедя.
А коли-б такого хтіла,
Я-б пішла тоді на згірок,
На шляху-б взяла ялину,
І вільховий стовбур з ліса
Узяла-б я вид з мурігу,
З клоччя бороду взялаб я,
Голову йому із глини,
Із жарни вогневих очі,
Із деревних пішок вуха,
Із гільок вербових ноги.“
Я таку співала пісню
І зітхала я дбайливо;
Те й почув ото мій милій,
Був тоді він за стіною;

Зараз він ізвідти вийшов,
Перейшов крізь двері
[в хижку.

Я його ходу вгадала,
Я ступні його пізнала;
Так без вітру подихання
Волос встав йому горою,
Щирились страшенно зуби,
Вивертав очима страшно,
А в руках тримав він ясінь,
У руках він мав ломаку,
Надімною зняв він довбню,
Міцно в голову ударив.
От настав і вітер потім,
Став збиратись він до сону,
Взяв у руки хворостину.
Взяв з гвіздка пагай ре-

[мінний,

Не для когось, а для мене,
Для нещасної дружини.
От пішла я спочивати,
І на сон я знемогла ся,
Уляглась я з чоловіком,
Положив мене він побіч,
Кулаками став штовхати,
І руками бити зо-зла,
Батогом стібать ремінним,
Держаком із кістки в рибі.
Я відскочила від мужа,
Від холодної постелі;
Він на мене кинувсь з заду,
Гнав мене він аж до дверей,
У волосся ученив ся,
Повискубував волосся,
І за вітром зо-зла кинув,
На обітрі розпорошив.

Де шукати тут поради,
Хто-б і став мені у поміч?
Стальове обува дано,
Ремінії мені мідяні.
Я чекала за стіною,
І трівала у заулку,
Щоб покинув він казитись,
Вгамував ся хоч би трохи.
Вгамуватись він не хоче,
І казити ся не кида.
Я нарешті стала мерзти
Та закнєная сївши,
Під стіною там лишившись,
За дверима в чоловіка.
Я хотіла погадати:
Не терпіти-ж так до віку,
І не зносить гніву довго,
Не приймати тут зневаги
Між юрбою злого Лемпо,
У кублі гидкого Піру.¹⁾
Попрощалась з милим домом,
Я з улюбленим подвір'ям,
Узяла тоді блукати
Я стенами і болотом,
І широкими струмками,
До межі ланів братових:
Сосни там були не мокрі,
І шуміли там ялини,
Там закракало вороння,
Застрекали всі сороки:
„Не твої тепер місця тут,
Ті місця, де ти родилась.“
Мові тій я не вважала,
І пішла до двору брата,

І мені сказала брама,
Всі лани мені сказали:
„Ти вернула ся до дому,
Щож ти хочеш тут почути?
Вже умер давно твій батько,
Мати вже давно сконала,
Став чужий тобі твій братік,
З жінкою, що мов Московка.“
Так і сього я не чую
І іду в покої просто,
Узялась за клямку в дверях,
У руках холодна клямка.
Уступила я в покої
І спинила ся у дверях:
В хаті й гарна господня,
Та зі мною не виталась,
І руки мені не дала.
Я була не менше горда,
Теж витати ся не стала
І руки їй не давала.
Простягла до печі руки:
Піч холодною здала ся;
Я до жару повернулась:
Аж вуголля там без жару.
Братік мій лежав на лавці,
Розпростав ся коло печі;
І на шні з сажень вугля,
На стопу на пиньших членах,
В голові золи на локоть,
І на чверть там цілу сажі.
І спитав чужую братік,
Так розпитує він гості:
„Звідки ти еси, заа моря?“
Відповіла я на сее:

¹⁾ Теж саме, що й Лемпо, лихий дух.

„Чи сестри не пізнаєш ти,
Доньки кривної матусі?
Привела одна нас мати,
Ми одної пташки діти,
Однії гусята гуски,
Із кубельця ми куріпки.“
Брат заплакав те почувши,
Потекла з очей водиця.
І сказав дружині братік,
Шепітнув своїй коханій:
„Принеси сестрі поїсти.“
Жінка зкоса подивилась,
І капусняку принісла;
Сало в нім хорти ізїли,
Сіль собаки полизали,
Пса з капусняку сїданок.
І сказав дружині братік,
Шепітнув своїй коханій:
„Принеси по пива гості.“
Жінка зкоса подивилась,
І води приносить гості.
Та вода була негідна,
Нею очі промивала,
Руки вимпла невістка.
Я тоді пішла від брата,
Вийшла з рідної домівки
І пішла блукати всюди,

Узяла ходить сердега
Там морськими берегами.
І надходила журлива
До дверей мені незнаких,
До цілком чужої брами,
Потягла дітей з собою,
Небожат сама вела я.
І чимало є на світі,
Навіть знайде ся багато,
Хто злим голосом погукне
Хто мене уразить словом!
Не багато-ж набере ся,
Щоб вчинив мені що добре,
Чи ласкаво обізвав ся,
Щоб до печі допровадив,
Як мене намочить дощик,
Чи як з холоду прийду я
В сукні інеєм убраній,
В хутрі, що покрито льодом.
Я ніколи за дівочтва
Не гадала і не клала,
Хоч би сотні говорило,
Хоч би тисячі сказало,
Що мене біда зуспіє,
Що такеє лихо буде,
Як те лихо, що дісталось,
Та біда мені на долю“.

Руна двадцять четверта.

Вже дівчину научили,
Напутіли наречену.
Ще скажу моїм братам я,
Так я сим дружкам промовлю:
„Молодий, мій любий брате,
Між братами що-найкращий,
Що матусі наймиліший,
Найлюбійший між синами!
Ти послухай, що скажу я,
Що скажу і що промовлю
Про ляну оцю я пташку,
Про сю курочку кохану.
Молодий, хвали ти долю,
І хвали те, що придбав ти!
Хвалиш ти, хвали ще дужче,
Бо тобі добро упало,
Дарував добром Створитель,
Дав добро тобі прихильний;
Ти і батькови подякуй,
Вдячний будь твоїй пань-
[матці,
Що відданицю прекрасну,
Сю дівчину згодувала.
Блискотить тобі дівчина,
Поруч стоячи яснє,
Вся тобі віддана в сяйві,
Щоб ти дівці був заслона,
Пригорнув її красуню,
На життя міцну дівчину.
Молотить вона уміє,
І косити знає сіно,
Тямить добре хусти прати,

І сукно вальцює зручно,
Випряда ниткі уміло,
Дужа, щоб убрання ткати.
І дзвенить у неї бердо,
Як на пагірку зозуля,
Човничок дівчинї ховза,
Як гілками горностаїчик,
У руках тримає цівку
Як в зубах у білки жолудь;
І село не зясне твердо
І не спить окóло замку
Так дівча гримоче бердом,
Так трїщить дівочий човник.
Молодий, молодче милий,
Пагінче мужів прекрасний!
Скуй косу що найгострійшу,
До кісєя приладь твердого,
Виріж ти його при брамі,
На пеньку косу кленай ти;
Як на небі зійде сонце,
Супроводь на степ дівчину,
Уважай на шелест сїна,
Як трава шуршить сухая,
Як осока шелелєє,
Шамотить кисліч зелений,
Як рівнають ся горбочки,
Як ламають ся зелниці.
А на завтра дай дівчинї
До тканя багатий човник.
Дай їй пишениці й бердо,
Дай ти їй і ткальну ляду,
Дай ступицю їй найкращу

Ткацьке все паряддя добре ;	Не звалилась на каміння.
Посади по до верстату	Бо її ніколи в батька,
І подай дівчині бердо :	В хаті в рідної матусі
Задзвенить воно в дівчини,	Не возилось ні по ямах,
Похитне ся дуже верстат,	Ні на ріг горожі ²⁾ зовсім,
На село все піде гуркіт,	Щоб не впала на колоди,
Навіть більше-гук від берда.	Не звалилась на каміння.
Швидко се старі завважать,	Молодий, молодче милий,
На селі жінки питають :	Пагінець мужів прекрасний,
„А хто тче там за верстаттю?“	Не вози твого дівчатка,
Ти повинен відказати :	Не вози ти дорогого,
„Золота моя працює,	Щоб воно в кутках сиділо,
То шумить моє серденько.	Там куйовдилось в куточку.
Чиж їй розпустить тканину,	Бо вона в батьківській хаті,
Чиж основу з берда зняти?“	І в мамуниних покоях
Розпускать не треба ткани	За життя кутків не знала,
І знімать основи з берда :	Не куйовдилась в куточку,
Тче так тільки донька сонця,	А сиділа уз віконця,
Місяцівна може тільки,	На помості серед хати,
Та Ведмелічна ¹⁾ донька	В ранці матері на радість,
І дочки лишень зірочок.	В вечері своєму вітцеві.
Молодий, молодче милий !	Ти ніколи, чоловіче,
Пагінець мужів прекрасний !	Не води свого пташатка,
Ти рушати меш в дорогу,	Де шоретка травиця в ступці,
З сього місяця ти поїдеш	Щоб кору вона товкла там,
Далі із дівчатком милим,	Щоб пекла хліби з соломи,
Візьмеш курочку гарненьку.	Примісивши кірки з ялі :
Не вози, гляди, синичку,	Бо ніколи в батька в хаті
Сеї пташечки білянки,	На подвірі своєї неньки
Не вози її по ямах,	До ступи не бралась дівка,
Не вези на ріг горожі,	Щоб товкти кори сухої,
Щоб не впала на колоду,	Щоб пекти хліби з соломи,

¹⁾ Ведмедиця — сузір'я — Віз. ²⁾ Шляхи в Фінляндії і досі поперенячувані багатьма горожами, що показують границі маєтків.

Та з ялинною корою.
Сюю курочку веди ти
На лани врожайні й ниви,
Най в комори жита силе,
Най бере ячмінь хороший,
Щоб місить хліби великі,
Щоб зварити краще пива,
Попекти щоб хліб пшени-

[шній,

Щоб вчинити краще тісто.
Молодий, мій любий брате!
Ся куріпочка кохана,
Дороге пташатко наше,
Щоб у тебе сліз не знала!
Як лиха година прийде,
Як занудить ся дівчина,
Запряжи гвідога в сани,
В шори білого візьми ти,
Привези до батька дівку,
До матусі у покої;
Сю куріпочку не сьмії ти,
Се біленьке пташенятко,
Як служебку понихати,
Наче наймичку грошову,
Не пускати її до льоху,
Мати замкнені комори;
Бо ніколи в батька в хаті,
На подвірі в свої неї
Не поводили ся з нею,
Як з служебкою за гроші:
В льох вона ходила вільно,
Не замикано й комору,
І булók вона гледіла,
Крашанók вона дивилась,
І молошного начиння,
Та начиння що на пиво,

Льох же на ніч замикала,
А на ранок відмикала.
Молодий, молодче милий,
Пагінець мужів прекрасний!
Як з дівчам ти будеш до-

[брий,

Привитають тебе мило.
Як до тестя в двір приїдеш,
Чи до тещі у гостину,
Добре тебе нагодують,
Почастують і напоють,
Відиряжуть тобі коняку,
Відведуть її на стайню,
Нагодують там, напоють,
Принесуть вівса в кішниці.
Не давай догани дівці,
Сій білесенькій пташині,
Буцїм рід її не значний,
І родина не велика.
Значний рід в дівчині сеї,
Чимала родина в неї:
Як восьмину сїять бобу,
То бобá дістане кожний;
Льону як восьмину сїять,
Вийде кожному по нитці.
Ти не здумай, мужу бідний,
Зле з дівчиною чинити,
Нагаєм ремінним вчити,
Наче слуг тих батогами,
Канчуком примусить охать,
Гірко плакати по клунях.
Бо її у батька в хаті
Не гадав ніхто ніколи,
Щоб учити ремінцями,
Наче слуг тих батогами,
Канчуком примусить охать.

Гірко плакати по клунях.
Перед нею стань стіною,
Стань як стовп той коло
[дверей,

Щоб не біла ся свекруха,
Щоб не лаяв ся і свекір,
Щоб і гості не гнівили,
Щоб сусіди не костили,
Як присікають ся люде,
Щоб ти сам її ударив.
Делікатної не бий ти,
Не карай коханки своєї.
Ти чекав три роки цілих,
Сватав дівку без перерви:
Чоловіче, вчи ти дівку,
Золоте твоє ти ябко,
Ти порадь її на ліжку,
За дверми навчай на розум,
Через рік отак чини ти,
Рік учи її словами.
Другий вчи її очима,
Третій тупай ти ногою.
Як не буде шануватись,
Як все буде її ні гадки,
Очерет тоді візьми ти,
Назбирай в проліссі хмизу,
І отим повчи дівчину.
На четвертий рік так само
Нахваляй ся очеретом,
Зелом, що кінці міцні,
Не батож її ремінням,
І не бий її різками.
Як не буде шануватись,
Як все буде її ні гадки,
Принеси із лісу різку,
Ту берізьку із долини,

Принеси її під хутром,
Щоб не відали сусіди;
Покажи її дружині,
Засором її не бивши.
Як не буде шануватись,
Як все буде її ні гадки,
Ти повчи її різками,
Березинкою хвиською
Десь в кутку там у покоях,
Поза мшистою стіною,
Не лупцюй посеред луки,
Чи аби-де серед поля:
Щоб в селі не чути бучі,
Не чути сусідам крику,
Ні в чужих хатах ридання,
Метушні тієї в лісі.
Бити мусиш ти по плечіх,
Мясо мягчити на синії;
Ти не бий піколи в око,
Стережи ся вух торкнути!
Як на скронях гуля скочить,
Плями синії під очима,
То почне питатись теща,
Хутко тєсть оте завважить,
На селі усі побачать,
Глузувати ме жіноцтво:
„На війні була ти мабуть,
У баталії бувала,
Чи то може вовк пошарпав,
Чи ведмідь де помяшкурив?
Чоловік був, знати, вовком,
Той ведмідь була дружина?“
Там старий лежав на печі,
У горі лежав там старець,
І сказав старий ізвідти,
Так з гори промовив старець:

„Чоловіче ти нещасний! І важка моя розлука,
Не вважай на вдачу жінки, І прощанячко не легке
На гладкий язик дружини! З тим селом таким гарнень-
От як я собі, сердега, [ким,
Купував я хліб і мясо, Із тим двориком прекрасним,
Купував я масло й пиво, Де я виросла красуня,
Купував я рибу всяку, Де я більшала у гору,
І усячину їстовну; Де росла я ще дитина,
Пива брав в краю тутешнім, За дитинства виростала.
А пшеницю із-далека, Я-ж не марила давнійше,
Але і сьогó ще мало: Не гадала я ніколи,
Не було пуття їй з того. Не держала я розлуки,
От пішла в покої жінка Я не мислила прощання,
Та мені вчепилась в чуба, Щоб прощати ся з сям
З перекошеним обличчям, [замком,
Вивертаючи очима, Та з високою горою.
Все зітхала і стогнала, Я тепер в розлуку вірю,
Зо зла гримала на мене, Бачу я — іти вже треба.
Узивала товстозадим, Пють уже прощальний
Мене тэлепнем костила. [корчик,
А нову найшов я стежку, І нема прощатись пива.
Повернув на шлях я иньший, Вже повернено і сани,
Взяв березову я гілку — Передком стоять до двору,
Став я пташкою у жінки, Боком стали вже до стайні,
З ялівця узяв я прутик, А задок саней до хліву.
„Золото моє“ мовляє! Як віддячу при розлуці,
Як побив її вербою, Як, сердега, при прощанню,
Жінка кинулась на шию.“ Я за покорм моїй мамі,
Ох зітхнула тут дівчина, За добро мойму вітцevi,
І зітхнула й застогнала, Братови мойму за ласку,
Стала гірко дівка плакати, За прихїллячко сестриці?
Промовлять слова такі: Вже і батькови спасибі,
„Людїм близька вже розлука, За життя моє спасибі,
Вже на дверіх їх прощання, За їжу, що я поїла,
А моя розлука ближча, За добірніі шматочки.
І близесенько прощання; Вже і матїнці спасибі,

Менеж мати колесала,
Та маляточко, носила,
І давала мені покорм.
І тобі спасибі, брате,
І тобі, моя сестрице,
Челяді усій спасибі,
Всім приятелям колишнім
З ким жила я нерозрайно,
З ким росла я молоденька.
Не жури ся, мій татую,
І матусечко рідненька,
Не вбивайсь, високий роде,
Мої родичі шановні,
Не вбивайтесь, не сумуйте,
Не журіте ся ви мною,
Що іду я на чужину,
І куди — сама не знаю.
Аж блискоче боже сонце,
Сяє-світить місяць божий,
Миготять на небі зорі,
І Ведмедиця ¹⁾ велика,
Що в обітрі розлягла ся,
Аж вони по всіх усюдах,
Не в самім батьківськім дворі
Де жила я молоденька.
Мушу я тепер лишити,
Золоту оселю рідну,
Сю батьківськую світлицю,
Льох оцей своєї пеньки,
І степі, лані, болота;
Залишу муріг зелений,
Сі ясні струмки-потоки,
Піскувате побережжя;
Най хлюпають ся жінки тут,

Най тут хлюпають підпаски.
Залишаю тут болото,
Поле кину ратаєві,
Ліс — кому потрібний спокій,
Хто гуляє — тим діброви,
Хто ступає — тим баркани,
Хто блукає — тим провулки,
Хто гайсає — двір широкий,
Хто стоїть — тому сі стіни,
Встелений поміст — охайним,
Хто мете — тому мостини,
Оліням лишу пролісся,
Рисям вільний гай покину,
А гусям великі луки,
А пташкам зелений кущик.
Я іду тепера звідси,
Я іду тепер на иньше,
На осінні довгі ночі,
На ховзьку весіяну кригу,
Де цілком не знати сліду,
Де і одсліду не видко,
На корі знаку від сукні,
На снігу знаку убрання.
Як що я, бува, верну ся,
Заверну на рідне місце,
Не почує мати плачу,
Ні мого ридання батько,
Як зачну я голосити,
В головах у них заплачу.
Молода травця зійде,
Ялівець попідростає,
Там над материним тілом,
В головах у мого тата.
Як що я, бува, з'явлю ся

¹⁾ Сузірря — Віз.

На оцім широкім дворі,
Вже ніхто і не вгадає.
Опріч двох моїх маляток,
На вір'ї там перевесла
Та того кілка у полі;
Я, дитина, їх звязала,
Я, дівча, їх устромила.
Угада іно корова,
Що, було, я напувала,
Годувала ще телятко;
Раз-у-раз вона тут мука,
На оціх гнйових кунах,
На ланах зими твердої,
Ще лишень вона вгадає,
Що я з сеї хатки родом.
Та ще батьків коник любий,
Що до схочу годувала,
Як була я ще дівчатком,
Кінь, що рже отут раз-

[іно раз,

Тут на сьмітнику на дворі,
На ланах зими твердої;
Він мене ще угадає,
Що я з хатки сеї родом.
Та ще братова собачка,
Що дитям я годувала,
Ще дівчаточком учила,
Що тут гавка без-устанку,
Там на сьмітнику на дворі,
На ланах зими твердої;
Він мене ще угадає.
Що я з сеї хатки родом.
Иньші зовсім не вгадають,
Як вернусь на місце рідне,
Як давнійш все будуть броди,
Все такаж хатина буде,

На своїх місцях затоки,
Непозбиранні сїти.
Ти прощай, моя оселе,
Ти з своїм дахом дощаним!
Як би любо повернутись,
Гарно-б знов назад до хати!
Ти прощай, широкий дворе,
Що рябиною уквив ся!
Як би любо повернутись,
Гарно-б знов назад до хати.
Прощавайте, наші сїни,
Сїнці ті, що на помості!
Як би любо повернутись,
Гарно-б знов назад до хати.
Всім уклони на прощання,
Лісу, ягідкам, земельці,
Вам всім настівням з квіт-

[ками,

Вам всім травам і пологам,
Вам озерам з острівцями,
Вам глибокі перетоки,
Вам бугри й гаї соснові,
Вам яруги і берези!"

Тут коваль той Ільмарінен
Посадив у сани панну,
Батогом коня ударив,
Промовля слова такіі:
„Ви прощайте, беріг моря,
Беріг моря, край галяви,
Всі ялини на дорозі,
По лїсах великі дерева,
Ти під хатою мій глоде,
Ялівець коло криниці,
Ви всі ягідки на полі,
Стебла ягідок і травок,
Кущики, коріння сосен,

Листя вільх і ти бересте!¹⁾ Полетів пісок і камінь,
Від'їжджає Ільмарінен Гуркотять в дорозі сани,
З теї Похйоли, із двору. Та залізнії каблучки,
Знай дівтора там співала, Березові щабельчата;
Так вони пісень співали: Затріщав вербовий вузлик,
„Чорна линула пташина, І черемхова дужка,
Через ліс сюди хапалась, І гужі хитались з виском,
Взять качатко тут зуміла, Кільця мідяні бряжчали.
Нашу ягідку украла, Линув так той кінь чудовий,
Наше яблучко виносить, Той румак строкатий, гожий.
Нашу рибоньку вивозять, Скаче день і другий скаче,
Омаль гроший заплатила, Ще отак він скаче й третій,
Йй дали принаду срібну. Муж трима рукою віжки,
Поведе нас хто до річки, А другою руку панни.
Хто тепер нам дасть водиці? Ногу він тримає зверху,
Так отут лишать ся відра, І хова під повстю другу.
Так коромисло на гвóзді, Кінь біжить шляхом хутенько,
Тут помосту не месті муть, Все скорочує дорогу,
Годі чистити мости вже, Третьої доби нарешті,
Годі мити вже начиння, Як закочувалось сонце,
Будуть кухлям вушка кальні. Ковалю оселю видко,
Сам коваль той Ільмарінен Ільмарінена дім близько.
Від'їздить з своїм подружжям Лине смугами там сажа,
Зарипіли дуже сани Дим кужелить ся як хмара,
Понад берегом Похйоли, З хати весело виходе
Край медової затоки, І до хмар простує рясно.
На вершку на кучугурах;

---

¹⁾ В прощанні Ільмарінена є певна іронія, наче він хоче пародіювати прощання дівчини. Здає ся, йому надокучали всі ті лементи і він їх зразу перериває.

Руна двадцять пята.

Вже давно чекали люде,
І чекали і дивились,
Що не їдуть поїжджане
До 'Льмарінена в оселю.
Заропіло око бабі,
Як вона вікном дивилась;
Молоді коліна слабнуть,
Як чекали на воротіх;
І померзли дітям ноги,
Стоячи попід стіною;
Люде обува подерли,
Як гайсали берегами.
Якось раз нарешті сьвітом,
Дня чудового у ранці,
У лісу почув ся шелест,
Сани гучно гримотіли.
Льокка, добра господиня,
Довька гарная Калеви,
Промовля слова такії:
„Се, напевно, сина сани.
3 Похйюли оце нарешті
Їде він з своїм подружжям.
Приїзди до свого роду,
Ти в'їзди у двір батьківський
До батьківщини, до хати,
Що колись поставив пра-
Над'їздить се Ільмарінен,
Сам коваль до свого дому,
До батьківщини, до хати,
Що колись поставив пра-

Гучно горобкі щебечуть
На дузі новій зігнутий,
Кукають зозулі радо
Спереду перед санями,
Білка скаче, веселить ся
На голоблі, на кленовій.
Льокка, добра господиня,
Донька гарная Калеви,
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:
„Дідич місяця чекає,
Парубки чекають сонця,
Діти ягід на галіві,
А вода чека на човен.
Не чекала я на місяць,
Сонця я не сподівалась,
Я синочка виглядала,
Сина з молодим подружжям.
В ранці, в вечері дивилась
І не знала, де він дів ся:
Чи вирощує малятко,
Чи худого там годує,
Що сюди іти не хоче.
Адже він хвалив завсїди,
Як хто верне ся до дому
Ще як слід не захолоне.
Все дивилась я у ранці,
Цілий день тримала в думці,
Чи не їдуть вже там сани,
Чи не гуркотять в дорозі,
Чи на двір вони не їдуть,
Просто до тісної хати.

Як би там з соломи коник,
Та із двох шматочків сани,
Я-б ті сани похвалила,
Я-б назвала їх санями,
Най би милого привезли,
Привезли сінкá до дому.
Час увесь я там чекала,
Цілий день я виглядала,
Головою нахилившись,
Що й скуйовдилось волосся,
Що і очи слупом стали:
Чи-ж приїде любий-милий,
Чи приїде він на дворик,
Хутко до тісної хати?
Се нарешті він приїхав,
На остáнці повернув ся,
Поруч з ним видочок гарний,
Поплч личка червоненькі.
Молодий, мій любий брате,¹⁾
Випрягай сірка хутійше,
Поведи свою конячку
На траву, що звик той коник,
На овес, на самий свіжий,
Нам пошли свої уклони,
Уклонись і чесним людям,
На селі усім вклони ся.
Як ото скінчиш уклони,
Розповідж, що пережив ти,
Чи не мав ся ти в приго-
[дах,
Чи в дорозі був здоровий,
Як ти простував до теці,
Як до тестя йшов в оселю,

Чи здобув війпою дівку,
Чи розломував там браму,
Чи ти силою взяв замок,
Чи не зруйнувавши мурів
Увійшов ти був до теці,
На ослоні сів у тестя?
Аж я бачу не питавшись,
Не розитуючись бачу:
Був він свіжий у дорозі,
Він як їхав, був довольний,
Взяв гусятчко за здобич,
Поламав в війні ворота,
Дощану зламав фортецю,
Потрощив із лици стіни,
Як до теці мандрував він,
Як ішов в оселю тестя,
Взяв він качку під заслону,
Взяв курінку ув обійми.
Се і дівчина з ним поруч,
Блискотить йому до пари.
Хто приніс сюди неправду,
Розпустив лихії вістки,
Що ні з чим жених з'явив ся,
Що даремно кінь пробігавсь?
Не з нічим жених з'явив ся,
Не даремно кінь пробігавсь,
Бо було йому що везти.
Мусив гривною трусити,
І увесь узяв ся потом,
І запінив ся страшенно —
То курчаточко привіз він:
І важка-ж оця красуня!
Із саней, красуне, вижди,

¹⁾ Слово брат, тут як і в иньших подібних місцях, вжито в розумі приятель, побратим.

Злізь-но, добра, із сидіння,   За оце минуле літо,
Хай-но тебе не відводять,   Тріскотіла клямка в дверіх
Не несуть тебе ізвідти   За дверницю, що в каблучках
Хто не може, бо малий ще,   І поріг схиляв ся нижче,
Хто не хоче бувши гордий!   Перед неленою нанни,
Підведись-но ти з сидіння,   Відчипялись двері часто,
Із задка саней ти вийди   Відчипяльниці чекали.
На гостинець дуже добрий,   Вже останньою зимою.
Стань отут на сіру землю,   За те літо, що минулось,
Що її рівнали свині,   Відмінила ся сьвітлиця
Поросята утонтали,   Від попрятвиці у хаті,
Та угладили ягнята,   Похилив ся передпокій
Коні гривною змітали.   До своєї замітачки,
Підеш ти, як те гусятко,   І комора повернулась
Як качатко тее дрібно,   До чистітельки в коморі.
На підметеному дворі,   Вже за зиму, що минулась,
На отих галявах рівних,   За оце перейшло літо
На свекрушиному дворі,   Двір згорісто підметалось,
Де твій свекорко мешкає;   Для трісок збірахи теї.
Ти до брата в хату підеш,   Опускали ся комори,
На муріг зелений сестрин;   На навідачку чекалось;
Ти ступи ногою в двері,   Сволоки вже позгинались,
Стань на діл ногою в сінях,   Все для сукень молодиці.
В сінях раз-у-раз недушних,   Вже за зиму, що минула,
Уступи в покої потім   За оце перейшло літо
Попід сволокі сї гарні,   Дуже вулиця журилась,
Під сю стріху чепурненьку.   Що не йде гуляти жінка;
За зими, що проминула,   Надійшла горожа ближче
За минулого вже літа.   До тієї, що за нею;
Діл гучав качачокостий,   Хлїв також тоді посунувся
Що на нїм хтось має стати,   Для чудового качатка.
Золота кричала стеля,   За добу́, що ледве збігла,
Що під нею хтось перейде;   Се сьогоднішньої динни,
І раділи всі віконця,   Все за ту корова мука,
Що хтось сяде попід ними.   Хто їй кине жмуток сїна;
Вже за зиму, що минула,   Ржало нам за ту лошатко,

Що йому дасть в ранці сїна ; Аж я бачу не питавшись,
Мекало за ту ягнятко, І на неї не дивившись :
Що йому шматок дасть биль- Ти привів красу-зозулю,
[ший. Качку синюю сховав ти,
За добу, що ледве збігла, Пагінець узав зелений,
Се сьогоднішньої днини, Від зеленого кушатка.
Під вікном діди сидїли, Гільку взяв що найсвіжішу,
Діти бігали край моря ; Ти її із глodu вибрав.“
Попід стїнами жіноцтво, Долї там хлоня сидїло,
І хлонята коло сїней : Так дитя мовляло з долу :
Ждали молоду газдиню, „Що з собою, братку, тягнеш?
Все на молоду чекали. Чи красу пеньків дїгтьових,
Слава, дворе, з тим що маєш, Стрункїсть дїжки дїгтьової,
Вам герої, що із хати, Що заввишки з мотовило ?
Слава, клуне, з тим що маєш, Молодий, мій милий, бачиш :
І усїй твоїй гостинї, Цїлий вік ти сподївав ся,
Слава, сїни, з тим, що є в вас, Що дївча дістанеш в сотню,
Даху, ти з твоїм народом, Навїть в тисячу цїною ;
Слава, хато, з тим що маєш, Ти дістав дївчину в сотню,
Діти, що в дощанїй хатї! Навїть в тисячу цїною :
Ясний місяцю, королю, Як ту гаву на болотї,
Слава Вам, весільні гостї. Як сороку на барканї,
Тут давнїйш і не бувало, Те опудало на полі,
Аж ніколи, ні учора, Птаха чорного із пилу.
Поїжджан таких, як сїї, Щож такого учинила,
Люду гарного такого. Через лїто, що минуло,
Молодий, мій любий брате, Як не нашла панчішок,
Розв'язи червоний вузлик. Рукавиць не повязала,
Познїмай хусткї шовковї, Так з нічим сюди з'явилась,
Покажи твою куницю, Без дарів прийшла до тестя ?
Що ти сватав пять аж років, Пацюки скребуть ся в скринї,
Вісім лїт дививсь з коханням. Довговухї у шкатулї!“
Чи-ж привів свою бажану ? Льокка, добра господиня,
Чи бажав зозулю взяти, Донька гарная Калеви,
Взяти білую з земельки, Тї розмови чує дивнї,
Взяти сьвіжую із моря? Промовля слова такїї :

„Зла дитино, що ти говориш!
Адже ти казав нечесно:
Най дивують ся на другу,
Хай-но иньшую ганьбують.
А не сю дівчину нашу,
А нікого тут у хаті.
Досить ти сказав погано,
І твоя ледача мова,
Десь із рота у теляти,
Із ледачого пса мізку.
Женихова панна — чудо,
Над усі в своїм околі,
Наче камінки доспілі,
Мов суніці на узгірї,
Як зозуленька на гільці,
Наче пташка на рябині,
Мов пташатко на березі,
Білошнечка на клені.
Ні в Німеччині ніколи,
Ні в Естляндії не мати
Панни гарної такої,
Сеї качечки — принади,
І краси такої в очах,
І огряди у будові,
Білоті руки ніжиої,
На потилиці залому.
Не з нічим прийшла дівчина,
Принесла з собою хутра,
Принесла з собою сукень,
І тканини в неї досить.
Молода оця дівчина
Пряла довго веретенцем,
І робила мотовилом,
Працювала геть пучками,
І лискучого убрання
Понароблювала в зимку,
І на провесні білила,
Теплим літом посушила;
Укривало, що на ліжку,
Щоб на нїм подушку класти,
Стяжки гарнії, шовкові,
Добрі ковдри вовнянії.
Гей ти жіночко красуне
Із видочком сьвіжим-ладним!
Дома ти була в повазі
В батька доброю дочкою:
Будь же доброю тепер нам
Тут невісткою при мужі!
Ти не знай журби ніколи,
Не вдавай ся ти у смуток;
Ти прибула не в болото,
Не у течію джерельну:
Ти з багатой країни
Ще дістала ся в багатшу.
Ти була, де пива в волю —
Тут його багато більше.
Панно, добрая красуне!
От за що тебе питаю:
Чи ти бачила прийшовши
Там великі купи зерен,
У засїках гори жита,
Все оце при сій господі?
Чоловік твій добре оре,
Там орав він і посїяв.
Дорога дівчино, мила,
Ось тобі що я промовлю:
Ти потрапила до хати,
Так зумій тут залишитись;
Тут бо жіночці вигідно,
Добре бути тут невістці:
Мавш ти собі все масло,
Молока тобі до схочу.

Для дівчиноньки тут добре,
Тут для курочки чудово.
Тут широкі дошки в лазні,
І лавки у хаті добрі,
Тут господар — що твій
[батько,
А господарка — що мати,
Ї сини — брати неначе,
Як сестра тобі — дочка їх.
Як тобі спаде бажання,
Як тебе охота візьме,
Знову звісти в батька риби,
Або дічини у брата :
Не у дівера проси їх,
Не проси ти їх у свекра,
А проси у чоловіка,
Попрохай за се дружину.
Що не знайде ся у лісі
Ні оден четвероногий,
Ні така з повітря пташка,
Ні двокрилая пташина,
Ні в водиці жадна риба
Між найкращих риб у морі,
Щоб не міг зловити муж твій,
Чоловік не міг принести.
Для дівчиноньки тут добре,
Тут для курочки чудово ;
Жорен їй не тра вертїти
І не треба ставить ступки :
Тут вода пшеницю меле,
Тут тече струмок на жито,
Тут струмок начиняє мие,
Вичищає піна з моря.
Ти сільце моє гарненьке,
Ти шматку землі найкращий,
Долі там муріг, а вище

Поче, посеред село там,
Під селом там беріг моря,
А край берега водиця,
Де качкі охоче плинуть,
Залюбки птахі там пла-
[влють.“
Нагодовано прибулих,
І панюєно пришельців,
Дано мяса їм шматками,
Добре спеченого хліба,
Дано яшного їм пива,
Дано пива із пшениці,
І було до схочу їсти,
І поїсти і понити ;
Все було на тацях гарних,
На полумисках червоних ;
Пироги там розломилі,
На грудки ділили масло,
На шматки сівів ламали
І порізали лососів
Срібнокутими пожами,
Золотистими лезами.
Без кінця точилось пиво,
Мед купований за гроші,
Там крізь дерево йшло пиво,
Та крізь рульку деревяну,
Щоб вуста змочити пивом,
Пивом щоб думкі живити.
Хтож пісень співати мусить
Хто співцем повинен бути ?
Старий певний Вейнемейнец,
Заклинач той віковичний,
Співи зараз починає,
Почина пісень співати,
Промовля слова такії
І такую мовить мову :

„Миле браття і кохане,
На слова багаті кривні,
Ви проречиста родино,
Ви послухайте, що мовлю :
Рідко гуси стануть побіч,
І сестра сестри напроти,
Рідко стане поруч браттє,
Діти матери одної,
Тут на межах нещасливих,
На просторах зимних, бідних.
Чи заводити нам співи
Починать пісень співання ?
Може лиш оден співати,
Кукать лиш одна зозуля,
Ткати — лиш ткания богиня,
Фарбувать — бозтво блакиті.
Аж співають Лапончата,
Що обутії травною,
М'яса досього поївши,
М'яса в сірого оленія :
Так чого-ж мені не вдати,
Не співати нашим дітям,
Борошном нагодувавшись,
Житом досить поживившись ?
Аж співають Лапончата,
Ті обутії травною.
Корчик випивши водиці,
Пожувавши в ялі кірки :
Так чого-б не вдав я співу,
Не співали-б наші діти,
Від ячмінного напою,
Перевареного пива ?
Аж співають Лапончата,
Ті обутії травною,
Лежучи собі на сажі,
Сидячи там на вугіллі ;

Так чого-б не вдав я співу,
Не співали-б наші діти,
Під сволоками тут сівши,
Під оцім гарненьким дахом ?
Тут чоловікам чудово,
І жінкам отут приємно,
Тут серед начиння з пива,
Край великих кухлів меду,
Близ сівів у перетоках,
Край лососьячих заводів,
Де завсіди є пожива,
Не виводять ся напої,
Добре жить чоловікам тут
І жіноцтву тут приємно.
Тут не з клопотом брать їжу,
Не з журбою жити можна ;
Без клопоту брати їжу,
Без журби тут жити можна
Доти, аж живе госпóдарь
І живе ще господарка.
Так кого-ж я маю славить ?
Чи господаря з початку
І господарку потому ?
Всі того з початку славлять,
Хто поставив дім в болоті,
Із лісів його достачив,
Хто приніс колод ялиничих,
Хто приніс високих сосен,
Їх поставив в кращім місці,
Позбивав їх так майстерно,
Що велика хата вийшла,
І будинок що-найкращій ;
З лісу стіни попривозив,
Бальки звіє в високогір'я,
Із рясних кушів сволоки.
Дошки з ягідного поля,

Взяв він кору з черемшини,
Мох з текучого болота;
І покої гарні вийшли.
Дах стоїть на своєму місці;
Сто мужів над ним робило,
На даху було їх тисяч,
Як той ставили будинок,
І коли збивали дошки.
Загубив господар хати,
Той будинок оброблявши,
Загубив волосся силу
В бурі й під лиху годину;
Залишав господар часто
Рукавиці на камінию.
На гільках свою шапчину,
Засищав у твань панчохи.
Часто добрий наш господар
Уставав у ранці рано
Від усіх раніш підводивсь,
І селянам всім нечутно
Залишав свою катрагу,
І багаття, що палилось,
Промивав росою очі,
І розчісував гільками.
Так господар, так наш
[добрий,
І набрав в покої друзів;
І сидять співці на лавах,
Люд під вікнами веселий,
На помості балакучий;
Поза стінкою гомонять,
Товплять ся попід стіною,
Переходять під барканом,
Ходять зграєю по двору,
На землі гуляють всюди.
Я господаря уславив,
Славлю добру пані матку,
Що нам їсти зготувала,
Стіл застала начинням,
Напекла хлібів нам грубих,
Наварила круто каші.
Все лиш легкою рукою,
Все десятком легких пальців;
І зійшли хліби чудово.
Всіх вона нагодувала
І свининою до сходу.
Й пирогами у сметані.
Отоді погнулось лезо,
І пожака покривив ся
Над лососся головою.
І над головою з жуки.
Часто добра пані матка
Уставала піклувавшись,
Ще як нівії не співали,
Курчин син не кукурікав,
Щоб все врядить на весілля,
Щоб упорати роботу,
Щоб приготувати дріжджі
І зварити більше пива.
Так та добра пані матка,
Так обачно наварила
Пива доброго на прочуд,
Лє ся тут наїй чудовий
Він з родючого насіння,
Солод там з солодких зерен.
Не цурупалком мішала
Тії зерна пані матка,
Все вертіла їх рукою,
Все долонею мішала,
Все крутила в димній лазні
На позмиваних ослонах.
Ось ся добра пані матка

Обережно пильнувала,
Щоб сі зерна не упали,
Щоб не впав до долу солод;
І ходила часто в лазню,
Аж ходила о півночі
І вовків не варувалась,
Не боялась звіра з ліса.
Я уславив пані матку,
А тепер уславлю свата.
Хтож призначений був сва-

Що гаптовано мов злотом
І сріблом покрито наче.
Хороше наш сват убрав ся,
У німецьких черевиках,
Що мов лебеді на річці,
Як на березі лисухи,
Мов на кущиках ті гуси,
Мов птахи на переліті.
Хороше наш сват убрав ся,
Золотими кучерями,
[том, Борода в злотих дрібушках,
Голова у свата в шапці,
Шанка піднеслась до хмар,
Перейшла вона над лісом,
Сотню ти за ню заплаатиш,
Віддаси ти марок тисяч.
Се уславив я і свата,
Буду славити я дружку.
Звідкіля огая дружка,
Де та винайшлась щаслива?
От ізвідки тая дружка,
Де та винайшлась щаслива:
По той бік Таніка — замка
За Ніштацької фортеці.
І не звідти тая дружка,
І вона не з того боку.
От ізвідки тая дружка,
От де винайшлась щаслива:
При Двинських знайшла ся
[водах,
Та при бухтах широчезних.
І не звідти тая дружка
І вона не з того боку:
Камінкі росли на ґрунті,
І на гаяві сунці,
Зеленька травка в полі,

Золотая квітка в гаю.
Ось ізвідки тая дружка,
От де винайшлась щаслива :
Делікатний ротик в дружки,
Як Суомі човник ткацький ;
Вічки дивлять ся приязно,
Наче зіроньки на небі ;
Блискотять далеко скрані,
Мов на морі місяць сьвітить.
І убрана дружка гоже :
Золотий ланцюг на шиї,
Золота на тім'ї стяжка,
В золотих обручках руки,
В золотих каблучках пальці,
Золоті у вухах перли,
Золоті на скранях петлі,
Золотий на лобі жемчуг.
Думав я, що сяє місяць,
Як там з'астібки блиснули ;
Думав я, що сьвітить сонце,
Як блиснув сорочки комір ;
Корабель, я думав, плине,
Як її майнула хустка.
Так уславив я і дружку,
Ну тепер гостей уславлю :
Натови весь цілком пре-
красний,
Сповна всі діди розумні,
Молоді моторні, жваві,
Вся юрба оця велишня.
Подивив ся б на гостей я,
Як би їх я знав давнійше !
Аж вони тут не бували
І не з'являть ся тут хутко.
Стівнище таке на позір,
Тут юрба така прекрасна,

Всі діди такі розумні,
Парубки такі моторні ;
Чисто стовпище убрано,
Наче ліс, коли доспіє,
У горі, мов зірки на ніч,
Долі, наче зірки в ранці.
І срібла і злата силу
Набули собі ті гості :
На ланах кишені грошей,
А на вулицях торбинки
У запрошених гостей тут,
Що сидять отут велишні.“
Старий певний Вейнемейнен,
Співу дужая підпора.
Поточив ся хутко в санках
І собі до дому рушив.
Він співав без перестанку,
І пісні свої й закляття,
Заспівав він пісню й другу,
І як третю заспівав він —
Задзвенів об камінь полоз,
І повис на пні брусочок,
Розломилась діда сани.
Дуже гпе ся санний полоз,
Затріщали всі брусочки,
Відвалив ся бік від бока.
Мовив старий Вейнемейнен,
Промовля слова такі :
„Чи у молоді нема тут,
В виростаючім народі,
Чи номіж людьми старіми
У зникаючім народі,
Хто-б пішов в Туоні царство
Хто-б пішов в оселю Мани,
Сверло взяв мені в Туоні,
Та дістав у Мани свердел,

Щоб полагодив я сани
І зробив нове сидіння? "
Що сказали молодята
Те повідали й дідове:
„Між тутешнім парубоцтвом,
Чи межі людьми старими,
В сьому племені великім
Ані́ одного завзяття,
Щоб пішов в Туоні́ царство,
Щоб пішов в оселю Мани,
І здобув у Мани сверло,
Взяв той свердел у Туоні́,
Щоб полагодив ті сани,
І зробив нове сидіння.“
Старий певний Вейнемейнен
Заклинач отой одвічний,
Знов пішов в Туоні́ царство,
І прибув в оселю Мани.
Взяв він сверло у Туоні́,
Взяв його з оселі Мани.
Заспівав там Вейнемейнен,

Гай постав тоді там синій;
У гаю дубочки рівні,
І струнка рябина разом;
Збудував із них він сани,
Позгинав із них він корси;
Вибирає на брусочки,
На дугу бере дерева.
Так полагодив він сани,
Збудував нові гринджоли;
Запряга до них лошатко,
Виріг перед саньми гнідого;
Потім сам сідає в сани,
Опустив ся на сидіння;
Дременув без пуги коник,
Полицув не битий хутко
Там, де годувався, до двору,
Де уповні він зберіг ся.
І приїхав Вейнемейнен,
Заклинач отой одвічний,
Просто до своєї брами
Та до власного порога.

Руна двадцять шеста.

Аті жив при розі Кавко,
Там на висні коло бухти,
Там орав собі він ниву,
Скородив ріллю у себе.
І тонке у Аті вухо,
Слухи мав він дуже гострі.
Від села він чує гомін,
Понад берегами топіт,
На гладкому льоді стукіт,

На проліссі гуркіт саний.
Се йому на думку спало,
Навинуло ся на гадку:
Що на Похійолі весілля,
Бенкетує нарід по́тай.
І поник він головою,
Чорні кучері упали,
Кров від злости опустив він
З бідних лиць своїх де нижче.

Скородити зараз кинув,
Залишив орати пави,
На коня з землі він скочив,
Навпростець пішов до дому,
До коханої матусі,
Щоб біля матусі бути.
Як прийшов, сказав ста-
[ренькій,
Загадав таке він неї:
„Мати, любая матусю!
Дай поїсти швидче мужу,
Що тепер голодний зовсім,
Щоб я голод заспокоїв;
Напали тим часом лазню,
Приготуй мерції купання,
Деб я міг обмити тіло
Став би у красі героя.“
Лемкіейненова мати
Хутко найдки збирає,
Вгамувати сина голод,
Щоб він голод заспокоїв;
А тим часом лазню палить,
Робить синови купання.
Що веселий Лемкіейнен
Зїєсти їжу похопив ся,
Посішав до лазні потім
І пішов собі купатись.
Вимив ся отам той зяблик,
Чистив тіло подорожник:
Голова як лен біліла,
Блискотїла ясно шия.
Він прийшов з купання в хату,
Промовля слова такі:
„Мати, любая старенька,
Ти піди на гору в хижку,
Вийми гарную сорочку,

Принеси жупан міцїїший,
Щоб я міг у його вбратись,
Щоб узяв його на тіло.“
Спершу мати поспиталась,
Узяла стара на розпит:
„Ти куди їдеш, синочку,
Чи по рись майнеш на влови,
Чи принести хочеш лося
Чи білók стріляти будеш?“
Відповів їй Лемкіейнен,
Молодець Каукомелі:
„Дорога, кохана нене!
Я не хочу йти по рись,
Принести не хочу лося
І білók стрілять не буду;
Йду на бенкет на Похйолу,
На велике погуляння.
Дай мені сорочку кращу,
Принеси жупан міцїїший,
Щоб убрав я на весїлля,
І посив там на гуляння!“
Мати синови боронить,
Не дає дозволу й жінка,
Два прекрасні чоловіки,
І дочок створіння троє,
Щоб не вийшов Лемкіейнен
На той бенкет на Похйолу.
Мати синови мовляла,
Так дитині та старенька:
„Не ходи, синочку милий,
Мій синочку, любий Кавко,
Ти на бенкет той Похйоли,
На велике те гуляння:
Адже там тебе не кличуть,
Не бажано тебе зовсім.“
Аж веселий Лемкіейнен

Промовля слова такії: Річку здібашь вогненну
„Лиш ледащо йде на заклик, Посеред дороги свеї;
Добре йде коли не кличуть;¹⁾ В неї вир вогнем клекоче,
Тут запросини є завжди, І горить в тім вирі скеля,
Раз-у-раз бува спонука: Горб на тій палає скелї,
Меч мій з вогневим залізом, На горбі орел жаріє,
Лезо в мене іскри кида.“ Гострить зуби все орел той,
Леммікейненова мати В день нагострює кіхтяки,
Все втримати дома хоче: На чужих як хто надходить,
„Не ходиж бо, мій синочку, На людей, хто ходить
На отой в Похйолї бенкет! [близько.“
Там на вулицях страшила, Відмовляє Леммікейнен,
Чудеса там на дорозї, Молодець Каукомелї:
Тричі смерть лякає мужа, „Мруть нехай баби від сього,
Тричі там ляка погибель.“ Але се не смерть героям.
Відмовляє Леммікейнен, Знаю я від сього ліки,
Молодець Каукомелї: І зумію обійти ся, —
„Смерть старе вбачає всюди, Чаклуванням утворю я
Скрізь йому сама погибель; З вільхи і коня й героя,
Не злякає ся ніде муж, Щоб зі мною їхав поруч,
І не дуже обережний. Уперед мене скакав би;
Аж най буде, як хто хоче: Сам же качкою я зараз
Ти скажи-но, дай послухать, Хутко в хвилї потоплю ся
Що за перша та погибель Під орловими нігтями,
І яка остання буде.“ Пазурами сього птаха.
Мати Атіна мовляє. Дорога, кохана мати!
Так відказує старенька: Ти скажи погибель другу.“
„Я скажу тобі по правді, Мати Атіна мовляє:
А не так скажу, як хочу. „От тобі погибель друга:
Ось що першая погибель, Переїдеш небагато
Та загібель що-найперша: Ти і другої ще днини.
Не багато ти переїдеш Ти побачиш рїв вогнениий,
День один ти переїдеш, Він лежить серед дороги

¹⁾ Фінське прислів'я.

І на схід протягсь без краю, Там на що-найвищім місці ;
Та на захід нескінчено. Вже вони пожерли сотні,
В рові тім жарке каміння, Зїли тисячі героїв :
Скель розпалених там сила, Так чому-б тебе не звїсти,
Там вже сотні появлялись, Беззаступного не вбити? "
Там вже тисячі загибли ; Відмовляє Леммікейнен,
Сотні там були з мечами, Молодець Каукомелі :
І з конями ціла тисяч. " „Най пожруть вони ягнятка,
Відмовляє Леммікейнен, Розшматують на кавалки,
Молодець Каукомелі : А не хоч якого мужа,
„Та не смерть мужам від Чи хоч кволого героя!
[того, А я пасом унасавав ся,
Не від того мруть герої. Мужа застїбку я маю ;
Знаю річ одну на сеє, Я ношу героїв бряжку,
І собі знайду я вихід : Щоб я міг втекти щасливо
Оберну на сніг героя, Від лихого вовка пащі,
З снігу я збудую мужа, Від страховища Унтамо.
Пожену його в поломи́нь, Знаю я піти до вовка,
Зажену посеред жару, Знаю спосіб на ведмедя,
У ту лазню що палає ; Чаклуніям нузду на вовка,
З відним віником він піде, Уберу в лаццюг ведмедя,
Сам я шасну стороною, Покришу його на січку,
Перескочу через пломінь На маленькії шматочки,
Бороди не осмаливши, І тоді піду я вільно,
Кўчерів не попаливши. І свою скінчу дорогу. "
Дорога, кохана мати! Мати Атіна мовляє :
Ти скажи ще третю гибель. " „Ще не край тобі на тому ;
Мати Атіна мовляє : Ти натраниш на дорозі
„Ось яка погибель третя : На шляху чудá великі ;
Ще як трохи переїдеш, Три страхи отам ти знайдеш ;
День в дорозі перебудеш, Три погібелі на мужа :
Будеш в що-найвищім місці, Як дістанеш ся туди ти,
Коло брами до Похйоли. Там чуда спїткаєш гірші :
Вовк там по ночі блукає, Як перейдеш ще-но трохи,
І ведмідь, як блима сьвітло, До Похйоли двору дійдеш,
Коло брами на Похйо́лі, Там острокіл є залізний,

Навкруги стальбові стіни,
Від землі ідуть до неба
Й до землі ідуть від неба;
Як кілля стоять списи там,
Переpletені зміями
Замість лози там ехидни,
Ящірки лише на списках
Вигравають там хвостами,
Та сичать всі головами,
У повітрі галасують,
Держуть голови на окіл.
Простягли ся долі змії,
Розпростили ся ехидни,
В гору їм язик шиплячий,
Долі віхають хвостами;
Над усі одна страшійша,
Залягла при вступі просто,
Та змія від бальки довша,
За бантину значно грубша,
Язиком шипить високо,
Роззявляє пащу грізно
Не на кого, як на тебе,
Як на тебе пєбораче.“
Відмовляє Лемікейїнец,
Молодець Каукомелі:
„Так най діти умирають,
Не герої мруть від того!
Чаклувать з вогнем зумію,
Як змогти поломінь знаю.
Змії жєну я чаклуванням,
Віджєну ехидни звідти;
Поорав же я давнійше
Поле повнее гадюччям,
І з ехиднами поляну.
Неукритими руками,
Змії тримав я просто пальцем

І в руці тримав ехидну.
Змії десяток забивав я,
І ехиден чорних сотню.
Кров гадюча залишилась,
На пучках ехидни сало.
Я не так потраплю хутко,
І віколи я не влучу,
Як шматок, гадюці в пащу,
В назурі гадюки злої.
Сам душити стерво буду,
Розтопчу оту гидоту,
Зажєну гадюк чаклуњством,
Прожену ехиден з шляху,
Перейду двором Похйюли
І вступлю у хату вільно.“
Мати Атіна мовляє:
„Не ходи бо, змії синочку,
Не ходи в Похйюли хату,
В ту оселю Саріюли!
Там герої всі при зброї,
І впасали ся мечами,
І від хмелю галасливі,
Розлютовані від трунку.
Заворожуть там сердегу
На кіцнях мечів вогнєнних,
І за тебе дужчих вбито,
З чар хоробрійші померли.“
Відмовляє Лемікейїнец,
Молодець Каукомелі:
„Яж уже й давнійше мешкав
В тих хатах, що на Похйюлі;
Не змогти мене Лапонцю,
Не побє мене Туряїнец, —
Сам Лапонця зачарую,
Сам побю я там Туряїців,
Розколю в поламки плечі,

Просверлю їм підборіддя,
Розірву сорочки комір,
Розпачаю їм груди.“
Мати Атіна мовляє:
„Сину мій, безщасний муже!
Ти міркуєш як давнішнє,
Все ти хвалиш ся колишнім.
Ти звичайно був не мало,
В хатах тих, що на Похйолі,
І по морю тім поплавав.
Море ти, язик собачий,
Течією переїхав.
З течією далі внав ти,
Подививсь ріку Туоні.
І струмок поміряв Мани.
Був би там ти і до нині
Без нещасної матусі.
Слухай, що тобі скажу я:
Ти до хат Похйоли підеш,
Там кілля все на узгірї;
Двір горожено стовпами,
Там по черепу на кожнім,
Лиш оден лишив ся вільний,
Се на те, щоб настромити
Голову твою на ньому“
Відмовляє Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:
„Дурні хай на се вважають,
І ледаща най боять ся,
Літ п'яти шости в баталях,
Навіть літ сьоми військових;
А герої не боять ся,
Не лякають ся ні кришки.
Дай-но бойову сорочку,
Принеси мені ти зброю.
Піднесу я меч батьківський,

Роздивлюсь на лезо старця,
Що залежалось холодне,
Довго в схованці лежало,
Довго плакало лежавши,
І нудилось без роботи“.
Взяв військову він сорочку,
Взяв стару усю він зброю,
Взяв батьківське лезо певне,
Взяв він старцеву сокиру,
У поміст вістря ударив,
А жалом ударив в стелю,
І зігнув рукою лезо,
Наче гілку від черемхи,
Наче ялівець-рослину,
І промовив Леммікейнен:
„Чи не буде хто в Похйолі,
На просторі Саріолі,
Хтоб свій меч з моїм по-
[міряв,
І хто-б лезами помірявсь?“
Він з стіни знімає лука,
Лука із гвіздка міцного,
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:
„Назову того героєм,
І того признаю мужем,
Хто зігнути лука здужа,
Тятиву на нім натягне
Там в оселях на Похйолі,
На просторі Саріолі.“
Се веселий Леммікейнен,
Молодець Каукомелі,
Взяв військову сорочку,
І вложив на себе зброю,
І промовив наймитови,
Вимовля слова такії:

„Ти купований мій слуго,
Що добув тебе грошима!
Вирядь ти боржій коняку,
Запряжи копя до бою,
Щоб поїхав я на бенкет,
Де гуляє зграя Лемно.“
І наказови слухняний
В двір пішов певільник

[хутко,

Він запряг коня баского,
Румака запряг жаркого.
І прийшовши так промовив:
„Я твою уволів волю,
Я налагодив коняку,
Кінь запряжений-готовий.“
Леммікейненови час вже.
І в дорогу мандрувати;
Рушив праву, рушив ліву,
Заболіли жили в нальцях.
І пішов як мав на думці,
Вийшов сміло не боявшись.
Мати радила синочка
Так дитину та старенька,
Коло дверей, край бантини,
І на сідалі уз печі:
„Мій синочку, одиняче,
Ти, дитино вельми дужа!
Ти хапаєш ся на бенкет,
Прийдеш ти, куди бажаєш:
Пий ковша до половини,
До середини пий кухлик,
Половину ж ту, що гірша,
Дай тому, хто там найгірший:
Хробаки там комашать ся
Там на дії начиння зми!“

Так ще синови мовляє,
Так напучує дитину,
На останній части поля,
На останніх там воротах:
„На гульню ти поспішаєш,
Прийдеш ти куди бажаєш,
Ти сиди на пів-сидінню,
Виступай ти пів-ходою,
Половину що-найгіршу
Дай тому, хто там найгірший,
Тільки так ти будеш мужем,
І героєм справжнім будеш,
Перейти щоб там юрбою,
Перейти при їхніх мовах,
Крізь юрбу героїв дужих,
Крізь ту силу незляканих.“
Послішає Леммікейнен,
Щоб хутійше сісти в сани,
Батогом коня ударив,
Батогом перловим чеше.
Полицув румак ізвідти,
Бучно він несе героя.
Небагато він від'їхав,
Переїхав лиш годинку,
Глухарів побачив ключу;
І знялась у гору ключа,
Відлетіло птаство хутко
Поперед коня баского,
Кілька пер іно лишилось
З їхніх крил там на дорозі:
Взяв ті пера Леммікейнен,
Заховав собі в кишеню,
Він не знав, що статись може,
І що трапить ся в дорозі:
Адже все придасть ся дома,

В разі злім всьому є місце.¹⁾ Та обміжком переїде.⁴
Трохи далі переїхав, Так орел відповідає,
Частку лиш дороги теї: Зіпа так вогненна пелька:
Кінь заржав серед дороги, „Дам мандрівцеві дорогу,
Непорушно став вухатий. Леммікейненови надто:
Сам веселий Леммікейнен, Най він пелькою рушає,
Молодець Каукомелі Най він горлом переїде;
У санках підвів ся вище, Отуди тобі дорога,
І вперед схилившись глянув; Ти туди іти повинен:
Ось, як мати говорила, Там запрошеним стіл довгий,
Як старенька запевняла, Без кінця лавки і краю.“
Перед ним ріка палає, Мало думав Леммікейнен,
Поперед конем на шлясі І журив ся небагато:
Водоспад горить в потоці, Він поліз в кишеню хутко,
У ньому палає скеля, В гаманці своїм шукає,
І горбок пала на скелі, Вийняв винайдені пера,
Палить ся орел на ньому, У грудкі він їх скванливо
Виріг поломить горлом, Обома скачав руками,
Так і бе вогонь із пельки, Межи пучками потер їх;
Пашуть вогневії пера, Глухарів повстало стадо,
І вогненні мечуть іскри. Ключі горобців з'явились;
Він зуздрів здалека Кавко, Їх вірлови кинув в пельку,
Леммікейненови мовить: В пащу кинув як поживу,
„Ти куди простуєш, Кавко, У вогненне кинув горло,
Де мандруєш Леммікейнен?“ В зуби птахови жаркому.
Відмовляє Леммікейнен, І оттак він рушив далі,
Молодець Каукомелі: В перший день уратував ся.
„Іду в Похійолу на бенкет, Батогом коня ударив,
До людей гуляти тихих. Нагаєм перловим ляснув;
Поверни ся, орле, трохи, Кінь біжить ізвідти просто,
Уступись з дороги трошки. Скаче далі те лошатко.
Дай мандрівцеві дорогу, От він трохи переїхав,
Леммікейненови надто, Частку лиш дороги теї,
Най руша собі він з краю, Знову кінь нахоропудивсь,

¹⁾ Фінське прислів'я.

Знов заржав і став у друге. На розпаленії скелі:
Він підвів ся на сидінию, Озерце із снігу вийшло,
Нахиливсь вперед і глянув, Хвилі котять ся на ньому.
Як казала мати, й сталося Чаруванням Леммікейнен
Як старенька запевняла. Збудував там міст льодовий,
Перед ним палає прірва Через озеро із снігом,
Посеред дороги саме, З сього краю аж на той
Простяглась на схід широко, [край.
І без краю йде на захід, Се на другий день пішов він
Повна вся каміїв пекучих, Вільний від небезпеченства.
Брил розпалених великих, Батогом коня ударив,
Мало думав Леммікейнен, Нагаєм перловим ляснув;
Він узяв багати Укко: Хутко їде кінь ізвідти,
„Укко, мій високий Боже, Лише він шляхом все далі,
Дорогий небесний отче! Їде мило, їде другу,
Нажени з півночи хмару, Так ще далі їде трохи,
Другу дай ти від заходу, Раптом кінь став непорушно
І пошли зі сходу третю, Наче вкопаний на місці.
І також з півночи-сходу, Сам веселий Леммікейнен
Кресоні ти їх краями, З саиний скочив, подивив ся:
Порожнію між них наповни, Вовк стоїть при вступі саме,
Най впаде тут сніг сяжений, І ведмідь там в переході,
Сніг у ратище завбільшки В самім в'їзді на Похйолу,
На розпечене каміння, Де кінчав ся перехід той.
На розпаленії скелі.“ Тут веселий Леммікейнен,
Укко, сей високий Боже, Молодець Каукомелі,
Укко, той отець небесний, Положив в кишеню руку,
Дав від півночи хмарину, В капшуці шукає швидко,
Дав від заходу він другу, І вийма овечу вовну,
Третю хмару дав зі сходу, Швидко тре її у клоччя,
І також з півночи-сходу, Обома ї тре руками,
Кресонув одну об одну, Між пучок ї розтирає.
Порожнінь між них наповнив, Тільки раз він дме у руки,
Посилає сніг з дубину, І овець із рук пускає,
Сїє з ратище заввишки І ягнят отару цілу,
На розпечене каміння, Цапенят веселих силу.

На отару вовк метнув ся, Ту гадючу загороду,
Поруч з ним ведмідь накі- Між п'ятьма її стовнами,
[нувьсь, Між сьома її тичками;
Сам веселий Леммікейнен Потім сам поїхав далі,
Далі все верста дорогу. До воріт осель Похійоли.
Небагато переїхав На шляху лежать гадюки,
І прибув на двір Похійоли; Саме поперек дороги :
Загорода там залізна Довні, як бальки, гадюки,
І баркан там був сталевий. Грубші над усі бантини.
Той баркан в землі сто сяжнів Сто очей гадюки мали,
Сяжнів тисячу до неба. Жал по тисячі — ехидни,
Там списи були за слупи, З решето завширшки очи,
Змії в них перенесли ся, Язичиська як списи ті,
Поплели ся вкруг ехидни, Як зубці грабель ті зуби,
Ящірки за перевеса. В сім човнів завширшки списи.
І їм висіли хвостища. Не посьмів тут Леммікейнен
З свистом голови сичали, Навпростець помандрувати
Черепи в горі хитались, Повз стоокх тих ехидец,
В низ хвості їм телінались. Звій тих тисячезвизких.
Тут веселий Леммікейнен І промовив Леммікейнен,
Вже замисливсь, загадав ся: Молодець Каукомелі :
„Се як матінка мовляла, „Ти ряба землі гадюко,
Як старенька віщувала: Чорна ти, як цвіт Туоні,
Саме той баркан оце єсть, Ти що плазуєш в колосі,
Від землі іде до неба; І в рослині коріння Лемпо,
Глибоко повзуть ехидни, І ти шулиш ся в мурігу,
А баркан ще буде глибший, Лазити ти в мурігу древа!
Птаство високо літає, Хто-ж тебе послав з колоя,
А баркан стоїть ще вище.“ Хто послав з рослині коріння,
А про те той Леммікейнен Щоб ти шулитись могла тут,
Вікрутивсь з кута тісного: По дорозі вихилитись?
Зараз із піхов пожа взяв, Хто твій зів ізвідти вислав,
Вийняв те страшне залізо, Хто тобі такий дав розказ,
Коле зó-зла загороду, Щоб ти голову знімала,
Розламав її в шматочки; Керувала ся хвостищем?
Розколов баркан залізний, Чи не мати, чи не батько.

Знов заржав і став у друге.
Він підвів ся на сидінию,
Нахиливсь вперед і глянув,
Як казала мати, й сталося
Як старенька залевняла.
Перед ним палає прірва
Посеред дороги саме,
Простяглась на схід широко,
І без краю йде на захід,
Повна вся каміїв пекучих,
Брил розпалених великих.
Мало думав Леммікейнен,
Він узяв благи Укко:
„Укко, мій високий Боже,
Дорогий небесний отче!
Нажени з півночи хмару,
Другу дай ти від заходу,
І пошли зі сходу третю,
І також з півночи-сходу,
Кресоні ти їх краями,
Порожнію між них наповни,
Най впаде тут сніг сяженийий,
Сніг у ратище завбільшки
На розпечене каміння,
На розпаленії скелі.“
Укко, сей високий Боже,
Укко, той отець небесний,
Дав від півночи хмарину,
Дав від заходу він другу,
Третю хмару дав зі сходу,
І також з півночи-сходу.
Кресонув одну об одну,
Порожнію між них наповнив,
Посилає сніг з дубину,
Сїє з ратище заввишки
На розпечене каміння,

На розпаленії скелі:
Озерце із снігу вийшло,
Хвилі котять ся на ньому.
Чаруванням Леммікейнен
Збудував там міст льодовий,
Через озеро із снігом,
З сього краю аж на той
[край.
Се на другий день пішов він
Вільний від небезпеченства.
Батогом коня ударив,
Нагаєм перловим ляснув;
Хутко їде кінь ізвідти,
Лише він шляхом все далі,
Їде мило, їде другу,
Так ще далі їде трохи,
Раптом кінь став непорушно
Наче вкопаний на місці.
Сам веселий Леммікейнен
З сапий скочив, подивив ся:
Вовк стоїть при вступі саме,
І ведмідь там в переході,
В самім вїзді на Похйолу,
Де кінчав ся перехід той.
Тут веселий Леммікейнен,
Молодець Каукомєді,
Положив в кишеню руку,
В капшуці шукає швидко,
І вийма овечу вовну,
Швидко тре її у клоччя,
Обома ї тре руками,
Між пучок ї розтирає.
Тільки раз він дме у руки,
І овець із рук пускає,
І ягнят отару цілу,
Цапенят веселих силу.

На отару вовк метиув ся, Ту гадючу загороду,
Поруч з ним ведмідь наки- Між пятьма її стовпами,
[иувсь, Між сьома її тичками ;
Сам веселий Леммікейнен Потім сам поїхав далі,
Далі все верста дорогу. До воріт осель Похйоли.
Небагато переїхав На шляху лежать гадюки,
І прибув на двір Похйоли ; Саме поперек дороги :
Загорода там залізна Довші, як бальки, гадюки,
І баркан там був сталевий. Грубші над усі бабини.
Той баркан в землі сто сяжнів Сто очей гадюки мали,
Сяжнів тисячу до неба. Жал по тисячі — ехидни,
Там списи були за слунни, З решето завширки очи,
Змії в них переплели ся, Язичська як списи ті,
Поплели ся вкруг ехидни, Як зубці грабель ті зуби,
Ящірки за перевеса. В сім човнів завширки списи.
І їм висіли хвостища. Не посьмів тут Леммікейнен
З свистом голови сичали, Навпростець помандрувати
Черепи в горі хитались, Повз стооких тих ехиден,
В низ хвості їм телінались. Змії тих тисячезаких.
Тут веселий Леммікейнен І промовив Леммікейнен,
Вже замисливсь, загадав ся : Молодець Каукомелі :
„Се як матінка мовляла, „Ти ряба землі гадюко,
Як старенька віщувала : Чорна ти, як цвіт Туоні,
Саме той баркан оце єсть, Ти що плазуєш в колосі,
Від землі іде до неба ; І в рослині коріння Лемпо,
Глибоко повзуть ехидни, І ти шулиш ся в мурігу,
А баркан ще буде глибший, Лазиш ти в мурігу древа !
Птаство високо літає, Хто-ж тебе послав з колоя,
А баркан стоїть ще вище.“ Хто послав з рослині коріння,
А про те той Леммікейнен Щоб ти шулитись могла тут,
Вікрутивсь з кута тісного : По дорозі вихилатись ?
Зараз із піхів ножа взяв, Хто твій зів ізвідти вислав,
Вийняв те страшне залізо, Хто тобі такий дав розказ,
Коле зó-зла загороду, Щоб ти голову знімала,
Розламав її в шматочки ; Керувала ся хвостиком ?
Розколов баркан залізний, Чи не мати, чи не батько.

Чи найстарший може братік,
Чи сестра твоя найменша,
Чи хто другий із родини?
Зів стули, лобом повикни,
І язик сховай свій легкий,
Ти собі в клубок згорни ся,
У оден клубок змотай ся,
Ти лиши мені пів шляху,
І пусти мандрівця далі,
Уступи зусім з дороги,
Ти іди, лиха, у вереск,
В чагарі сумі сховай ся!
Гей зникай собі у мосі,
Плазуй питкою ляною,
І як стружка осикова,
Вткнись в траву ти головою,
Устроми її в бугрища;
В рошші лиш твоя оселя,
І притулок під мурігом.
Як що голову піліємеш,
Там її розібе Укко
Загартованими стрільми,
Тим страшним залізним гра-
[дом.“

Так промовив Леммікейнен;
Не послухалась єхидна,
Все жалом сичить страшенним
Вісоко шищить підвівшись,
Погрожа страшливим зівом
Голові Каукомелі.
І промовив Леммікейнен
Слово давнее глибоке,
Що чував він від старої,
Що від матери довідавсь.
Так промовив Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:

„Як що те тобі не страшно,
І ізвідси ти не підеш,
Набубиявієш з хобоби,
І від болющів надмеш ся,
Луснеш ти, лиха гадюко,
Решнеш на троє паскудо,
Як твою знайду я матір,
Відшукаю я стареньку.
Знаю я початок грубій,
Знаю злюки нарождєння:
Сьйойятєр твоя рідненька,
Злюка та тобі матуся.
Сьйойятєр плювала в воду
І пускала слину в хвилі,
Вколисав ту слину вітер,
І приснала водотеча;
Років шість вона гойдалась,
Років сім вона носилась
На кряжу блискучім моря,
На його надутих хвилях.
Там вода тягла ту слину,
Гпучкість її давало сонце,
А бурун відкинув потім,
На пісок погнали хвилі.
Се три донечки створіння
Повиходили до моря,
Над шумливу водотечу,
І побачили там слину;
Так вони сказали слово:
„Вийти що із слини може,
Як що дасть Творець їй душу,
Та ще очи подарує?“
Що почув Творець ту мову,
Промовля слова такі:
„Вийде з негоди лиш негідь,
Із паскудства тільки капость,

Як що я вложу там душу,
Як що очі подарую.⁴
І почув ту мову Хійсі,
На лихе уже ладен він;
І узяв він сам творити.
Дарував він душу слині,
Що Сюйойятер плювала,
Тій, що вивергла лихая.
З слини виросла гадюка,
Вийшла чорная ехидна.
З чого стала животіти?
Із вугілля, з куп Хійсі.
З чого їй з'явилось серце?
Їй дала свогого мати.
З чого мізок у ехидни?
Із морського шумування.
Почуття ізвідки в злюки?
З водоспадового пургу.
Голова паскуді звідки?
Із бобового зерняті.
З чого очі у ехидни?
Із лянного зерна Лемпо.
Звідки вуха в теї злюки?
Із берези листу Лемпо.
З чого рот у неї став ся?
Сьюйойятер дала застібку.
А язик ехидни з чого?
Дав їй списа Кейтоляйнен ¹⁾
Що то зубище ехидни?

Ячменя Туоні вусик.
Ясна злі ізвідки в неї?
Ясна донечки Калеви.
А змії страшної спина?
Стовп обпалений Хійсі.
Звідки хвіст у неї взяв ся?
Домовик свою дав косу.
Звідки черево в ехидни?
То Бог смерти дав свій пояс.
Се єсть твій первопочаток,
Се твоя краса, ехидно.
Ти землі раба, гадюко,
Ти на барву як Туоні,
Як землі їй пустелі барва
І неначе тучі колір!
Дай мандрівцеві дорогу,
Най герой собі там їде,
Леммікейна пусти-ж ти;
Їде на Похйоли бенкет,
На обід уповні добрий.⁴
Се згортає ся ехидна,
Перелазить та стоока,
Лізе грубая ехидна,
На дорозі пиньній лізе;
Вільно міг іти мандрівець,
Леммікейнен переїхать,
На Похйоли бенкет їде,
На обід людей без ліку.

¹⁾ Оден із духів Кейто, божества металів.

Руна дваїцять сема.

Перевів тепер я Кавко,
Аті що мешка́ на виспі,
Поуз пащі смерти злої,
Повз лихої пельки Кальми,
Перевів на двір Похйоли,
В хату, де багато люду.
Мушу я тепер повідать,
Оповідати я повинен,
Як веселий Леммікейнен,
Молодець Каукомелі
Обявив ся на Похйолі,
На просторі Саріоли:
Як прийшов гуляти нагло,
Незапрошений на бенкет.
Леммікейнен той веселий,
Повний сили життєвої,
Надійшовши йде до хати,
Серед хати переходить,
Улягає поміст з глини,
І гуде соснова хата.
Тут веселий Леммікейнен
Сам сказав слова такі:
„Ну здорові, от і я тут!
Будь здоров, хто сам так
[скаже!
Чуєш, газдо на Похйолі,
На твоім дворі чи буде
Ячменю коневі дати,

Та мені тут випить пива?“
Сам господарь на Похйолі
Там сидів на розі столу;
Відказав він так ізвідти,
Він мовляв слова такі:
„На моім дворі знайшов ся-б
Закуток коневі тво́му,
Я-б тобі і не відмовив,
Як би ти ввійшов як треба,
Зупинив ся коло дверей,
Коло дверей при порозі,¹⁾
Там де казанок стоїть наш,
Коло трох друків на його.“²⁾
Розпалив ся Леммікейнен,
Чорні кучері відкинув,
Як казав волося чорне,
Промовля слова такі:
„Прийде най сюди сам Лемпо
І стоїть собі при дверіх,
Убере ся тут у сажу,
В чорних плямах тут побуде!
Батько мій давнійш ніколи,
Любий мій старий од віку
Не стояв на сьому місці
Попід трамами при дверіх;
На ослоні мав він місце,
На коня він мав стайницю,
На людей господу мав він,

1) Найнепочеснійше місце, де звичайно стоять жебраки.

2) В хатах фінських господарські спряти вішають біля дверей.

І куток на рукавиці,
І гвіздок, де-б вішав чобіт;
На мечі свої мав стіни.
Чому-ж я не маю місця
Як мій батько мав давнійше?^а
Він іде у хату вище
І кінець сідає столу,
На край довгого ослона
Та соснової лавиці.
Той ослін під ним угнув ся,
Улягла соснова лавка.
І промовив Леммікейнен:
„Тут я гість не випадковий;
Що-ж мені не дано пива,
Не частовано тут гостя?“
Ільпотар,¹⁾ сама газдиня,
На відповідь так сказала:
„Леммікейнене молодче,
Не скидаєш ся на гостя,
Голови бажаєш меї,
Ти розбити скрані хочеш.
В ячмені тут поки пиво,
А ячмінь ще поки солод,
Не замішана пшениця,
Мясо зовсім не готове.
Щоб, було, приїхать вчора,
Чи приїхати хоч завтра.“
Більш лютує Леммікейнен,
Так що й рот перекосив ся,
Все волося на бік збилось,
Промовля слова такі:
„Так вже страву ви поїли,
Вже скінчили ви гуляння,
Поділили все ви пиво,
Мед весь випили до краплі,
Поховали всі вже кухлі,
Повиношено глеки всі?
Ну, сумних сторін газдине,
Довгозуба на Похйолі,
Вже ти справила весілля,
По собачому скликала!
Напекла хлібів великих,
Наварила силу пива,
По шести містах скликала,
І дружків взяла ти девять,
Наскликала вбогих, бідних,
Наскликала гній і мотлох,
Запросила ка-зна кого,
Наймитів якихсь у дракті,
Люду всякого набрала,
Лиш мене не запросила.
Як могло зі мною статись,
Що я сам ячмінь той вилив?
Всі його корцями брали,
Всяке сипало до міри.
Я-ж його багато зразу,
Половину на діл вилив,
Вилив я ячмінь хороший,
Із насіння, що посіяв.
Вже не буде гостем Аті,
Гостем з призвищем хоро-
[шим,
Вже йому не буде пива,
Казана йому не ставлять,
В казані немає їжи,
Ні свинини в дваццять
[хунтів,
Ані пшти йому й їсти

¹⁾ Донька снігу (Льовхі).

Після доброї мандрівки“.
Ільпатар, ґаздиня в хаті,
Промовля слова такії:
„Гей ти, дівчино, малятко,
Ти моя рабó, служебко!
Казаном носи ти їжу,
Чужанинови дай пива.“
Невеличке се дівчатко,
Що начиння вимивало,
Що ложкі всі витирало,
Що всі кухлі шарувало,
В казані їжі принесло,
Гóлови від риб і кости,
Та стебло завяле з ріпи,
Та суху скоринку хліба;
Принесло в коновці пива,
Ледаякого, рідкого,
Леммікейненови пити,
Щоб жалобу заспокоїв.
Промовля слова такії:
„Як що ти є муж правдивий,
Випеш ти усе це пиво,
До сухого випеш кухню.“
Тут веселий Леммікейнен,
Подививсь на дно у кухню.
Там лежать на споді змії,
Посеред ехидни плавлють,
Краєм повзає хробачча
Видко ящірок у пиві.
І промовив Леммікейнен,
Так сваривсь Каукомелі:
„Хто мені подав сей кухню.
Най іде у Туонелю
Перше, як тут зійде місяць,
Перше як тут зайде сонце.“
Далі він промовив слово:

„Пиво, ти ледачий трунку!
Сорому тепер набралось,
І таким ганебним стало;
Я таки се випю пиво,
Але негідь на діл кину,
Підмезинним пальцем вергну,
Лівим пальцем пометаю.“
Опустив в кишеню руку,
В капшуді шукав своєму;
Він гачок ізвідти вийняв,
З капшука гачок вудиді,
Опустив його він в кухню,
В кухню він гачок закинув,
На гачок вловились змії,
На той гач лихі ехидни,
Жаб він витяг цілу сотню,
Хробаків піймалось тисяч;
Він покидав їх до долу,
Все пошвиригав на підлогу.
Гострий ніж він добуває,
Із піхов лихе залізо,
Постинав головки зміям,
Порубав ехиднам шиї,
Темний мед охоче випив,
Залюбки усе те пиво.
Промовля слова такії:
„Гість я, мабуть, випадковий,
Що мені не дано пива,
Щоб було приємно пити;
І мені не дано більше,
У великому начинні;
Не зарізано барана,
І бика мені не вбито,
Не внесли волá у хату
Двухкопитого в господа.“
Сам господарь на Похйолі

Промовля слова такїі:
„На що ти сюди з'явив ся,
Як не кликано тебе тут?“
Відмовляє Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:
„Гість запрошений — то добре
А некликаний — ще краще.¹⁾
Слухай, ти Похйольця синне,
Сам господарю Похйолі:
Дай за гроші пива нити,
За готівку дай напитись“.
Тут господарь на Похйолі
Злютував ся і озвірівсь
І розгнівався й роззло-

[стивсь.

Вороживши, став зробив він
На долівці перед Кавко,
Промовля слова такїі:
„Річка ось, напийсь до схочу,
Сьорбоні з ставка водиці.“
Трохи думав Леммікейнен.
Промовля слова такїі:
„Не телятко я у баби,
Зовсім я не віл хвостатий,
Щоб я пив із річки воду,
Щоб я жлуктав із калюжі.“
Сам почав він чаклування,
Вдав пісень він чарівничих:
Спорудив вола він долі;
Віл той був золоторогий,
Він всю висорбав калюжу,
Залюбки усю водицю.

Той Похйоли син цибатий
Чарами зробив вовчище,
Долі він зробив у хаті,
Щоб була волови гибель.
Аж веселий Леммікейнен
Біляка зробив зайчатка,
Щоб стрибав він на долівці
Перед пащею вовкови.
Той Похйоли син цибатий
Пса тоді зробив жадного,
Щоб той пес забив зайчатка,
Щоб пошматував косяго.
Аж веселий Леммікейнен
Білочку зробив на дасі,
Щоб стрибала по бантинах,
І щоб пес на неї гавкав.
Той Похйоли син цибатий
Жовту спорудив куніцю,
І вона загнала білку
Понід кроковки високі.
Аж веселий Леммікейнен
Бўрую зробив лисицю,
Щоб вона куніцю зїла,
Щоб вона забила гожу.
Той Похйоли син цибатий
Ізробив негайно курку,
Щоб вона лїтала долі
Перед пащею лисиці.
Аж веселий Леммікейнен
Робить каню пазуристу,
Язиком її зробив він,
Щоб вона забила курку.

¹⁾ Фінське прислів'я. Розуміня те, що незапрошеного треба вважати за сьміливішого і відважнішого, ніж того, якого присутність є тільки відповідю на запитання.

Тут господарь на Похйолі
Промовля слова такії:
„Не поліпшає сей бенкет,
Як гостей не стане менше;
Геть собі, чужане, звідси,
Геть тікай собі з бенкету!
Вара, вибрудку Хіісі!
Від людей іди ти далі;
Пріч до себе, непотрібо,
Геть від нас, лиха личино!“
Відмовляє Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:
„Та ніхто так не дозволить,
Жаден муж, хоча-б і гірший,
Щоб його зганяли з місця,
Де сидить він, прогоняли.“
Тут господарь на Похйолі
На стіні ханає леза,
Як вогонь вони блискочуть,
Промовля слова такії:
„Ох ти Аті, островлянче,
Молодець Каукомелі,
Нумо мірятись мечами,
Та на леза роздивімось;
Чи то мій меч кращий буде,
Чи то твій, Каукомелі?“
Відмовляє Леммікейнен:
„Маю я предобре лезо,
Що на черепах шербилося,
На кістках воно ламалося.
Та най буде, як хто хоче:
Як що так в гостину звеш
[ти,
Так поміряймося, роздивімось
Чий то меч та кращий буде?
Батько мій колись, бувало,
Сьміло міряв ся мечами;
В сині рід не відмінив ся,
І в дитині він не гірший.“
Взяв він меч, схопив залізо,
Лезо він вогненне витяг
Із піхов укритих хутром,
З перевищеного пасу.
Двоє міряло й дивилося
На довжінь мечів обох тих;
Вийшло, що був трохи довший
Меч господаря Похйоли,
Саме на брудний край нігтя,
Лиш на півсуглоба пальця.
Аті островняк промовив,
Молодець Каукомелі:
„Вийшло так, що меч твій
[довший,
Так і вдар твій буде перший.“
Се господарь на Похйолі
Синле вдарами завзято,
Хоче влучити й не може,
Мірить Кавкови у тімя:
Він шмагає по бантинах,
В жолоби бальок влучає,
На шматки побив бантини,
Жолоби бальок строщив він.
Аті островняк мовляє,
Молодець Каукомелі:
„Винуваті в чому банти
І бальки на чому грішні,
Що ти беш мечем бантини,
На тріскі бальки рубаєш?
Сину Похйоли, послухай,
Слухай Півночи господарь:
Трудно битись тут у хаті,
Тут жіноцтво заважає,

Лиш загидимо ми хату,
 Заллемо долівку кровю;
 Ми на двір виходьмо краще,
 І зітнімо ся у полі,
 Та побиймось на галяві,
 Бо на дворі кров ладнійша,
 На вітвертім місці краще,
 На сігю іще ладнійша.
 Ось на двір вони виходять,
 Там знайшли з корови шкіру,
 Розстелили її долі,
 На неї обидва стали.
 Аті островняк мовляє:
 „Слухай ти, Похйюли сину!
 Адже лезо маєш довше
 І страшнійший меч у тебе,
 Так схіснуй його ти перше,
 Заки сьвіт оцей покинеш,
 Як свою загубиш шию,
 Бий сьмілійше Похйюленко!“
 От і вдарив син Похйюли,
 Раз ударив і у друге,
 І у третє ще ударив,
 Та не міг улучити певно,
 Драпонути мясо Аті,
 Чи шматочок здерти шкуру.
 Аті островняк мовляє,
 Молодець Каукомелі:
 „Дай тепер, щоб я узяв ся,
 Бо давно моя черга вже.“
 А господарь на Похйюлі
 Вже не слухає слів Аті,
 Раз-у-раз собі рубає,
 Мірить в Аті він даремно.
 Бе вже долумя з заліза,
 І вогонь із леза паше,
 У руках Каукомелі
 Лише блиск від гискор далі,
 Розспає ся на шию
 Тому синові Похйюли;
 І сказав Каукомелі:
 „Ох, господарє Похйюли!
 Як твоя ясніє шия,
 Наче ти ранкова зірка!“
 Подивив ся син Похйюли,
 Сам той Півночи господарь,
 Хтів побачити червоність,
 На свою дивив ся шию.
 Тут ударив Леммікейнен,
 Рубоцув він лезом хутко,
 І мечем улучив в мужа;
 І одним ударом дужим
 З пліч він голову стинає,
 Відрива від шиї череп,
 Як з стебла стинають ріпу,
 На стерні як ріжуть колос,
 Як плавкі від риби ріжуть.
 Голова до долу впала,
 Там упав на дворі череп,
 Як простромлена стрілою
 З гільки падає тетера.
 Сто стовпів отам піднеслось,
 Сто кілків було на дворі,
 Сто голів на них стреміло,
 Буд один кілок порожний.
 Взяв веселий Леммікейнен
 Тую голову руками,
 Настромив він череп газдин
 На порожний стовп, на кілчик.
 Аті островняк вернув ся,
 Молодець Каукомелі,

Знову до господи тої,
Промовля слова такії:
„Принеси води, дівчатко,
Щоб із рук я міг відмити
Кров господаря ледаща,
Кров із рани злого мужа.“
Похйоли стара лютує,
Розвлюстилась, скаженіє,
Мечоносців натворила,
Все мужів великозбройних;
Сто мужів з мечами вийшло,

Вийшло тисяча узбройних,
Леммікейнену на шию,
Кавкомелі на погибель.
І тоді вода упала,
І розстання наступив день;
Вже парешті стало трудно,
І цілком уже нестерпно,
Щоб лишав ся Леммікейнец,
Молодий барив ся Аті
Там на бенкеті в Похйолі,
На гульні юрби без ліку.

Руна дваццять осьма.

Аті, той островитянець
Сам веселий Леммікейнец,
Вибирає ся хутенько,
І від'їхав що найшвидче
З завжди хмурої Похйоли,
З темної госполи Сари;¹⁾
З хати він біжить як буря,
Наче дим по двору лине
Рятуватись від нещастя,
Утікати від злочину.
І коли на двір він вийшов,
Роздивляв ся скрізь на дворі,
І коня шукав усюди,
Він піде коня не бачить,
Тільки пень стоїть на полі

І верба іно в галяві.²⁾
Хто-б його навів на розум,
Хто-б його порадив добре,
Щоб не збув ся голови він,
Щоб волося він не втратив,
Щоб воно не розлетілось,
Там по двору на Похйолі?
На селі чути вже лемент,
Чути гомін по домівках,
Очи вікнами блискочуть,
Все село взяло ся блиском.
Мусів був Каукомелі,
Аті, той островитянець
В иньше тіло відмінитись,
Взяти иньшю подобу:

¹⁾ Теж саме, що й Саріюля. ²⁾ Так відьма Похйоли відмінила коня Леммікейненового.

Полинув вірлом у гору,
Хоче він сягнути до неба ;
Обналяє лица сонце,
Обпікає скрані місяць.
Взяв багаті Леммікейнен,
Він, веселий, просить Укко :
„На добро ти гоїний, Укко,
Боже мій премудрий в небі,
Нахилиєш хмари з громом
Оболоки всі кермуєш !
Ти зроби мені хмаринку
І сховай мене в туманах,
Щоб під захистом у них я
Міг до дому повернутись,
До коханої матусі,
До сивенької старої.“
Лине небом геть він далі,
Озираючись назад він рантом,
Бачить : лине сивий яструб,
І йому палають очи,
Наче очи Похійоляця,
Того газди на Похійолі.
Так промовив сивий яструб :
„Гей ти Аті, гей веселий !
Чи ти тямши нашу бійку,
Пам'ятаєш герць воляцький ?“
Аті островняк мовляє,
Молодець Кауккомелі :
„Яструбе, ти гожий пташе !
Поверни свій лет до дому,
І коли туди прибудеш
У сумну Похійолу темну,
Розповідж усім, як трудно
Взяти вірла і зїєсти в небі.“
Навпростець він хутко лине
Там до рідної матусі,

На виду йому турбота,
І гризот багато в серці.
Мати йде йому напроти,
Там де стежкою ішов він,
Переходив повз комору.
Перше мати так питає :
„Синку мій що-наймолодший,
І найдужчая дитино !
Ти чого такий похмурий
Повернув ся із Похійоли ?
Чи ти скривджений на кухлі,
Там на бенкеті в Похійолі ?
Як що скривджений на кухлі,
Так візьми найкращий кухоль,
Що добув військовою батько,
Що приїє він з бойовища.“
Відмовляє Леммікейнен :
„Мати рідна і кохана !
Будь я скривджений на
[кухлі,
Тоб господаря я скривдив,
Я провчив би сто героїв,
Цілу-б тисячу образив.“
Аті так мовляє мати :
„Ти чого-ж такий похмурий ?
Чи коневі твому кривда,
Чи з конем тобі образа ?
Як твому коневі кривда,
Мусиш кращого купити
Ти на засоби батьківські,
На твого старого гроші.“
Відмовляє Леммікейнен :
„Мати, матінко кохана !
Як би мав з конем образу,
З рукавом моїм в Похійолі,
Я-б господаря образив.

Я-б увів їздців в неславу,
З їх кіньми мужів потужних,
З румаками тих героїв.“

Мати Атіна мовляє:

„Ти чого-ж такий похмурий,
Що з таким журливим серцем
Повернув ся із Похйоли?

Чи жіноцтво там сьміялось,
Чи на глум взяли дівчата?

Як сьміяло ся жіноцтво
І на глум взяли дівчата,
Засьміяти й інших можна,
І з жіноцтва глузувати.“

Відмовляє Леммікейнен:

„Порожденице матусю!
Коб жіноцтво глузувало,
Чи дівчата з мене кпили,
Тоб господаря я скривдив,
Всіх дівчат я засьміяв би,
І жінок уславив сотню,
Тисячу того жіноцтва.“

Мати Атіна мовляє:

„Щож воно з тобою сталось?
Чи що трапилось в дорозі,
Як ти їхав на Похйолу?

Може ти поїв багато,
Чи поїв, чи може випив?

Чи ти бачив сон недобрий,
Там де мав своє ночівля?“

Аж веселий Леммікейнен,
Промовля слова такі:

„Най баби про те міркують,
Що вони у сні вбачають.

Знаю сні свої нічні я,
Сні денні я твердо знаю;
Люба матінко старенька,

Поклади у торбу їсти:
Борошна полож в торбинку,
І полож у торбу соли:

Мусить сні твій братись далі
З сторони своєї їхать.

Любу хатку сю лишити,
Двір покинути сей гарний,
Бо мужі мечі вже гоstrarьт,
І списи на мене точать.“

Перше мати поспитала,
Що він так тікає швидко,
І чому мечі ті гострять
І чого списи ті точать?

Відмовляє Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:

„От мечі на-віщо гострять,
І списи на-віщо точать:

На загин мені бідасі,
Проти голови моєї:

Вийшов заспір в нас і бійка
Посеред двора Похйоли,

І убив я Похйоляця,
Там господаря Похйоли.

Се з війською йде Похйола,
Північ з дикою юрбою

На потомленого стане.
Я оден, а їх багато.“

Сі слова сказала мати,
Так стара дитині мовить:

„Адже я тобі казала,
Я тобі запобігала,

Я тобі забороняла,
Щоб не йшов ти на Похйолю.

Ти мав рацію лишитись,
Жити в матері у хаті,

Під заслоною старої,

Тут у любої на дворі,
І війна-б тоді не вийшла,
Та і бійка-б не повстала.
Але де ти, мій синочку,
Де ханаєш ся, сердего,
Щоб переступу уникти,
Вратуватись від злочинства,
Щоб і голови не стято,
Не розрубано і шні,
Не ушкоджено волося,
Не розвіяно за вітром?“
Відмовляє Леммікейнен:
„Я того не знаю місця,
Де-б знайшов собі я захист,
Де-б утік я від злочинства!
Порожденнице матусю,
Де ти хочеш щоб тікав я?“
Мати Атіна мовляє,
І такі слова говорить:
„Я не знаю, де-б послала,
Де-б я мусила сховати;
Щоб ти став ялина в горах,
Ялівцем собі на полі.
Так і там біда зусніє,
Найде й там лиха година:
На горі ялинку часто
На скіпкі бува скепáють;
Ялівець так само часто
На штахети облупляють;
Як березою в долині,
Чи в гаю ти будеш вільха,
Так і там зусніє лихо,
Найде й там тебе нещастє:
Бо березу, що в долині,
На поміст рубають часто,
А в гаю зеленім вільху,

На хати стинають часто.
Як що ягідка нагірна,
Будеш ягідка польова,
Чи суницці на галязі,
Чи черницями на полі,
То і там зусніє лихо,
Знайде й там тебе недоля:
Зірвуть там тебе дівчата,
Що у цїньових оздобах.
Станеш шука в синім морі,
Будеш сиг в ріці глибокій,
То і там зусніє лихо,
Найде й там тебе лихота:
Молодець, увесь у сажі,
Там закине в воду сіти,
І тебе пійма у сіти,
Чи старий у невід зловить.
Як що в ліс пуцу я вовком,
Чи в куці тебе ведмедем,
То і там зусніє лихо,
Найде й там лиха година:
Молодець увесь у сажі
Там свого нагострить списа,
Вовка щоб уполювати,
Щоб того ведмедя вбити.“
Аж веселий Леммікейнен
Промовля слова такіі:
„Сам місця лихі я знаю,
Що над них немає гірших,
Ті, де смерть мене зусніє,
Де лихая знайде доля.
Мати, що мене зродила,
Молоком дитя живила,
Де ти хочеш, щоб тікав я,
Щоб тікав я і ховав ся?
Коло рта стала згуба,

Зже на бороді нещастя,
Завтра голову я втрачу,
І справдить ся те нещастя.“
Леммікейненова мати
Сі слова мовляє мудрі:
„Я тобі назвати можу
Захисну місцину добру,
Де-б ти міг переховатись,
Де-б утік свого нещастя:
Знаю я шматок земельки,
Невеличка то місцина,
Де не сварять ся й не
[бють ся,
Меч туди не зна дороги;
Присягайсь клятьбою стра-
[шно,
Поклади собі ти твердо,
Що ти цілих шістьдесять літ
Вже не станеш до побою,
Хоч і візьме хіть до злота,
І срібла ти забажаєш.“
Леммікейнен так мовляє:
„Присягаюсь я страшенно,
Що ні першого я літа,
Ані другого так само
До баталії не стану,
Де стипають ся мечами.
Маю я плече у ранах,
І великі в грудях рани
З перших радощів військових
І з моїх останніх бійок
На великих бойовищах,
На місцях, мужі де бють ся.“
Мати Атіна мовляє,
І такі слова говорить:
„Ти візьми батьківський
[човник
І іди, щоб там сховав ся.
Переплинь морів ти девять,
Щів десяте переїдеш
Навпростень на висну в морі,
На бескет посередводний,
Саме там давнійш твій батько
І ховав ся й ратував ся,
Як тим літом воювали.
Цілий рік були все бійки;
Добре там йому жило ся,
Він провадив час чудово;
Ти ховайсь там рік і другий,
Приїзди до дому третім,
До батьківської хатини,
На поміст дощаний старця.“

Руна двадцять девята.

От веселий Леммікейнен,
Молодець Каукомелі
Взяв собі у торбу їсти,
Масла літнього у короб,
На рік масла взяв з собою,
А на другий взяв свинини,
І іде собі ховатись,
Він іде туди сквапливо,
Промовля слова такії:
„Я тепер відходжу звідси,
Я відходжу на три роки,
Літ на пять лишу країну.
Візьмуть край сей жерти змії,
Рисі в гаї заведуть ся,
Лосі жити муть на полі,
На галяві будуть гуси.
Прощавай, матусю рідна!
Нарід з Похйоли як прийде,
Із сумного краю зграя,
І мене шукати будуть,
Ти скажи, що геть пішов я,
Що я звідси віддалив ся,
Як отсю покину землю,
Де врожай тепер зібрав я.“
Він спустив на воду човник,
Та на хвилі свій кораблик,
З тих вальців, оббитих сталю,
З тих валів на мідь багатих.
Він напаяв на шоглу парус,
Полотно своє на ливу,
Сів у човні він на демен,
Сів щоб човник кермувати,

Сів на самий дзюб передній,
При стерні він помістив ся.
Промовля слова такії,
І таку мовляє мову:
„Ти повій на парус, вітре,
Пожени човнове тіло,
Най полине човник дуже,
Най біжить байдак ялинний
На той острів без наймення,
На без прізвища ріжечок.“
Розгойдало вітром човник,
Течія морська погнала
Водяним кряжем блискучим
На вітвертій водотечі;
Там два місяці гоїдає,
Та до того й третій місяць.
На ріжку були дівчата,
На тій стріліці в синім морі.
На усі дивились боки,
Повертали ся до моря.
Та чекала : брат над'їде,
Та свого чекала батька,
Жениха чекали инші,
І чекали що найбільше;
В морі взорили Кауко,
Човник вгледіли найперше.
Човник наче хмарка висів
Межи небом і водою.
Погадали так дівчата,
З острова панні сказали:
„Щось чужого є на морі
І на хвилях щось нового?”

Як із наших кораблів ти, Тут веселий Леммікейнен
 Як що з Саарі ¹⁾ ти човник, Човна витяг на сухеє,
 Повертай до дому зараз, На вальці байдак поставив,
 Просто на острівну пристань Промовля слова такії:
 Щоб повни ми із чужини „Є на острові місцина,
 І відомостів дізнали: Є земля на сих галявах,
 Чи надморський люд покою, Щоб безсилою сховати,
 Чи війни тепер бажає?“ Мужа, що не надто дужий,
 Далі гонить вітер човник, Від баталії бучної,
 І гойдають дуже хвилі; Від гучної гри мечами?“
 Гонить човник Леммікейнен, Пани з острова сказали,
 Мчить кораблик на бескеті, Так дівчата відповіли:
 Швидко на ріжок жене віт, „Є на острові місцина,
 На острівний прикрий беріг. Є земля на сих галявах,
 Як прийшов туди, спитав віт, Щоб безсилою сховати,
 Об'явившись так промовив: Мужа, що не надто дужий.
 „Чи на висні є місцина, Є на острові і замки,
 Чи земля у сих галявах, І дворів багато гарних:
 Де-б свого я витяг човна, Най хоч сто мужів приходе,
 На сухім поставив долі?“ Най хоч тисяча героїв.“
 Пани з острова сказали, Аж веселий Леммікейнен
 Так дівчата відповіли: Промовля слова такії:
 „Є на острові місцина, „Чи на висні є місцина,
 Є земля у сих галявах, Є земля на сих галявах,
 Де-б свого ти витяг човна, Часть березового ліса,
 На сухім поставив долі. Чи землі шматочок иньший,
 Тут вальці тобі готові,²⁾ Де-б ліси я міг звалити,
 Повен пристанями беріг: До ладу їх порубати?“⁴
 Хоч човнів ти мав би сотню, Пани острова сказали,
 Хоч би тисячу привів їх.“ Так дівчата відповіли:

¹⁾ Saari — взагалі значить острів; тут сього слова вжито як імення власне. ²⁾ Фінські моряки, прибувши в пристань свого села, звичайно витягають свого човна з води і на вальцях оббитих залізом або міддю, перекачують його на суходіл, де й кидають до нової подорожи.

„Не знайти на виспї місця,
Нї землі у сих галявах
Навіть в дїжечку завширшки,
Як лягти горілиць навіть,
Де-б ти вирубав лїсочок
І собі урядив місце:
Тут подїлено всі землі,
Всі поміряно галяви.
Лїс пішов усей на льоси,
Луки всі уже занято.“
Так спитав ся Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:
„Чи на виспї є місцина,
Є земля у сих галявах,
Де пісень співати можно,
І почати довгі співи?
На вустах слова вже тапуть,
Вже із ясел виростають.“
Папни з острова сказали,
Так дівчата відповіли:
„Є на острові місцина,
Є земля у сих галявах,
Де пісень співати можна,
І почати штучно співи;
Де в гаю ти грати можеш,
Можеш танцювать на полі.“
І узяв тут Леммікейнен,
Сам пісень почав веселий:
Наробив рябини на дворі,
На пролісі все дубочки,
На дубах гілля велике,
Жолуді зробив на гільках,
Золоті на них цїпочки,
На цїпочках по зозулї.
Як почне зозуля кукать,
Вийде злото їй із дзьоба,

Мідь тече з боків раз-по-раз,
І срібло збіга до долу,
На горбочки золотїї,
На сріблом укриті гори.
Вів і далі Леммікейнен,
Він співав, робив закляття.
Відмїняв пісок на перли,
Блиск новий камінню дав він,
А червону барву древу,
Квіточкі убрав у злото.
Вів і далі Леммікейнен:
У дворі зробив колодязь,
Золотий на його покрив,
І на покриві тім корчик,
Щоб піло тут парубоцтво,
Очи щоб дівчата мили.
Він ставки зробив в пролісах,
На ставках качок там синїх,
Злотолицих, сріблоглавих,
Мідяні усї їм пальці.
Дивували ся дівчата,
Чудували ся панянки,
Як співав той Леммікейнен,
На закляття всі героя.
І сказав їм Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:
„Я-б удав співанку гарну,
Я-б почав чудові співи,
Як би був я де під дахом,
Чи сидів би де край столу;
Як не матиму тут хати,
На підлогу тут не стаю,
То у гай мої закляття,
В лїс покидаю я співи.“
Острівні дівчата мовлять,
Так надумало дівоцтво:

„На мешкання буде хата
І двори, деб жить вигідно.
Щоб із холоду взять пісню,
Взять слова твої знадвору.“
Взяв співати Леммікейнен,
Як ввійшов у хату, зараз
Справив кухлі чаклуванням.
І край столу він розставив,
Кухлі ті, наливши пивом.
З трунком глечики медовим,
І миски з горою повні,
Філіжанки вщерть наліті;
Пива досить було в кухлях,
Меду в глечиках доволі,
Зайвина велика масла,
І було свинини сила,
Щоб поїв сам Леммікейнен,
Щоб був ситий Кавкомелі.
Леммікейнен — пац великий,
Їсти він не може йначе,
Як щоб золотий був пожик.
Та держак до його срібний.
Він узяв держак той срібний,
Золоте співало лезо.
Їв він скільки забажалось,
Пиво пив собі до схочу;
Перейшов тут Леммікейнен
Поспіль веї чергою села,
Паннам острова на радість,
Їм прекрасним на відраду.
Де поверне головою.
Там його вуста спіткають;
Там де руку він простягне,
Руку ту уже й хапають.
Він поїхав почувати
В закуток що найтемніший;

Сел було чимало тамки,
І дворів з десятків в кожному,
Що не двір, то в кожному
[дворі
Там дочок числилось десять.
Не було ані дівчини,
Доньки жадної у мамі,
Щоб не спочивав він з нею,
Її руки не потонув би.
Сто вдовиць йому припало,
Ціла тисяча відданиць,
Двох в десятку не лишилось,
Не лишилось трох із сотні,
Тих дівчат, щоб він не звів їх,
Тих вдовиць, щоб не підманув.
Так живе Каукомелі,
Так він весело вікує
Там на острові три літі.
Він мешка в великих селах,
Паннам острова на радість
Та вдовицям на відраду.
Не порадував одної
Тільки дівчини старої.
Що була в селі десятич,
На морським довженнім розі.
Він міркує, як рушати,
Як вертати ся до дому,
Як прийшла стара дівуля,
І такі слова мовляє:
„Бідний Кавко, любий хлопче!
Як що ти мене забудеш,
То я зичу, щоб в дорозі
Човен твій на камінь втра-
[пив.“
Не вставав він в темні ночі
Ще як півні не співали,

Щоб з дівчиною втішатись, Бідному мені на шию!
З тею панною гуляти.¹⁾ Мужеві хіба вже Лемпо
Дня одного він парешті, На заслону дасть сорочку,
Вечора одного зваживсь, Чи своїм плащем укріє,
Ще до місяця устати, Чи в свою сховає шанку
Ще як півні не співали. Проти ста мужів ворожих,
Навіть ще ранійш устав він, Проти тисячі напасних.⁴
Ще до слухної години. Не обиявши кинув панну,
Він поклав собі негайно Залишив своє розпалля.
Перейти чергою села Повернув до свого човна,
До дівчини, їй на радість, На байдак пішов сердега,
На відряду тій дівулї. Взяв ся понелом байдак той,
Переходить сам в ночі він Пóрохом сухим лежить він.
Через села всі ті посїль, Бачить він, що близько лих,
На край то́го рога в морі, Набіга лиха година;
У оте село десяте; Хоче чóвна змайструвати,
Перейшов село і бачить Байдака нового справить;
На дворах там скрізь три Будувать нема деревнї,
[хати, І кат-ма дощок на човен.
У хатах він там побачив, Бачить дерева шматочок,
В кожній хатї три герої. Та малі дощечки зобсїм,
Що із тих героїв кожен Пять всього шматків від
Меч свій гострить дуже [цівки,
[пильно, Шість уламків веретенця.
Настальовує сокиру Змайстрував із них він човник
Леммікейнену на гибель. Збудував байдак новенький,
Тут веселий Леммікейнен Поробив усе він штучно,
Промовля слова такїї: Чаруванням все він справив.
„День своє підводить чоло, Раз ударив — є пів човна,
І блискуче зїйде сонце Вдруге — друга половина,
На бездольного героя, Він ударив третім разом,

¹⁾ У Фінїв парубки, що їдуть сватати дівчину з далекого села, рушають у дорогу звичайно в ночі; очевидно Леммікейнен не дуже був закоханий, коли не схотїв самохїть зрєкти ся свого спання.

І цілком готовий човен.
Він штовхнув його на хвилі
Човна він спустив на воду.
Промовля слова такі,
І такую мовить мову:
„Як пухир пливи на хвилях,
Як та квіточка водою.
Дай мені три пірця, орле,
Орле, три, і круче, двоє,
Най на човен буде шанка,
На ледачий човник бруся.“
Він на снід сіда у човен,
На задку він уместив ся,
Голову схилив журливо.
І на бакір шанку збочив.
Вже в почи тепер не сьмів він
В день не важивсь застава-
[тись, Байдаком своїм по морю ;
Паннам острова на радість.
На танках дівчаток гарних.
І промовив Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:
„Мусить молодець прощатись
Кинути хатки тутешні,
Кинуть радощі дівочі
І танки дівчат гарненьких.
При отсім моім прощанні,
При отсім моім від'їзді
Вжеж дівчата не радіють,
Не танцюють молоденькі
В сих дурних хатах тутешніх,
На дворах сих нещасливих“.
Плачуть з острова дівчата,
На ріжку панни банують:
„Леммікейнене, що їдеш?
Що, герою, ти відходиш?

Чи-ж дівчата соромливі,
Чи тобі жінок бракує?“
Відмовляє Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:
„Тут дівчата безсоромі,
І жінок отут не мало.
Я жіноцтва мав би сотню,
І дівоцтва взяв би тисяч.
Іду тим я, Леммікейнен,
Через те я від'їжджаю.
Що мене кортить страшенно
Свою сторону побачить,
Там свою суніцю в себе,
На своїй горі малину,
На своїм ріжку дівчаток,
На своїому дворі курок.“
І поїхав Леммікейнен
Байдаком своїм по морю ;
Надійшов до човна вітер,
Човна гнати вийшли хвилі,
На кряжі на сніім моря,
На відкритій водотечі.
Берегом стоять небоги,
На камінню там гарненькі,
Плачуть з острова дівчата,
Золоті панні банують.
Доти журять ся дівчата,
Доти ті панни ридають,
Доки видко в морі щоглу,
І блищать залізни кільця.
Не за щоглою банують,
Не за кільця ті залізни,
А за мужа, що при щоглі,
Що при кочетах залізних.
Леммікейнен теж заплакав,
Плакав він, журив ся дуже,

Поки знати був ще острів,
Бовваніли ледве гори.
Шкода на дівчат на висні.
На гусок з гори тієї.
Далі їде Леммікейнен
Тим морським кряжем бла-
[кітним,
Плине день, і другий плине,
А на третій день рантово
Враз зірвавсь великий вітер.
Шелестить воздушний вітер,
Буря з острова несла ся,
І вітри прийшли зі сходу,
Розірвали хутко човен,
Байдака залом звалили.
І звалив ся Леммікейнен,
Він упав руками в воду;
Мусив пальцями гребти він
І ногами кермувати,
Дни він плаває і ночі
І гребе з усеї сили.
Баче оболочок маленький,
Баче хмарку на заході,
Хмарка та землею стала,
На ріжечок відмінилась.
Став на землю, в хату вхо-
[дить,
Там хліби пече газднія,
І дочки всі коло діжи:
„О ти добра господине,
Як би знала мій ти голод
І моє збагнула лихо,
Похопилась би в комору,
До пивниці б швидко бра-
[лась
Ти-б принесла глечик пива,
І взяла-б шматок свинини,
Ти-б оту спекла свинину,
Помастивши маслом добре.
Щоб муж зможений наїв ся,
Щоб герой тут пива випив.
Плакав я і дні і ночі
На широких моря хвилях;
Наче я коханка вітру,
Наче мене люблять хвилі.“
Вийшла добра господиня,
У комору, що на згірку,
І взяла в коморці масла
Та принесла шмат свинини;
І спекла отой шматочок,
Щоб наїв ся той голодний;
Ще принесла пива глечик,
Щоб потомлений напив ся;
Ще дає нового човна,
Зовсім вряженого човна,
Щоб той муж ізвідти їхав,
На свої лани дістав ся.
От приїхав Леммікейнен,
На свою діставсь країну.
Баче землю, баче беріг,
Баче острів, перетоки,
Баче пристань він колишню,
Баче всі оселі давні,
На горі ялини баче,
На буграх всі баче сосни;
Аж не баче своєї хати,
Не стоять вже більше стіни.
Де колись стояла хата.
Там гайочок черемховий,
А на дворішці ялини;
Ялівець, де був колодязь.
І промовив Леммікейнен

Молодець Каукомелі:

„Я гулявсь у сьому гаї,
Я стрибав по сїм каміню,
На траві я тут качав ся,
На ниві лежав бувало;
Хто-ж мою хатину збурих,
Хто ламав наш дах гарнень-

[кий?

Хатку спалено до щадку,
І розвіяв попіл вітер“.

Гірко плаче Леммікейнен,
Плаче день і плаче другий.

Не по хаті він горює;

І не по своїй господі;

Плаче він по любих в хаті,

Та по милих у господі.

Баче він, що птах літає,

Що орел ширя в повітрі.

Так занитує вірла він:

„Орле, мій коханий пташе,

Чи повідати не можеш,

Де моя матуся рідна,

Що мене посила з болем,

І любивши годувала?“

Аж орел не зна нічого,

Птах дурний ніщо не віда,

Знає тільки, що померли,

Знає крук, що вже позникли,

Від меча усе пропало,

Що забила всіх сокира.

І промовив Леммікейнен,

Молодець Каукомелі:

„Мати, ти-ж мене посила,

Ти-ж, кохана годувала!

Мертва ти, нема тебе вже,

Порожденнице — матусю,

І твоє вже тіло порох,

З голови ростуть вже сосни,

Яловець росте, де лікті,

Вербви вирости на пятах.

Се дурному нагорода,

Се нещасному відплата,

Се за те, що меч я міряв,

Що поїс мою я зброю

Там до двору на Похйолі

За межу землі сумної;

Весь мій рід за се загинув,

І моя убита мати.“

Подививсь він на всі боки,

Баче слід помітний ледви,

І протоптана травиця,

І примяте дуже зілля.

Він пішов, шука дороги,

І розшукує напрямом.

Йде ступнів до ліса стежка,

Сліду там правець знайшов

[ся.

Милу він іде і другу,

І простує ще він трохи

В гущину тіняву гаю,

В лісові похмурі нетри;

Баче хатку там маленьку,

Ледви видную осело

Межи скелями в міжгірі,

По середній трох сосен.

Баче там він люблю матір,

Баче там стареньку, сиву.

І став радий Леммікейнен,

Він потішивсь дуже в серці;

Він такі слова говорить,

І таку мовляє мову:

„Дорога матусю, любя,

Я тобі життям повинен;
Ти ще, ненечко, на світі,
Не заснула ще старенька,
Я гадав, що ти умерла,
Думав, що тебе забито,
Тебе страчено мечами,
Замордовано списками;
Я вже виплакав всі очі
І до сорому зарумавсь.
“Мати Атіна мовляє:
„Правда, я ще животію,
Хоч я мусіла тікати
І по закутках ховатись
У темноті сього гаю,
В темряві густого ліса.
Йшли війною Похійоляне,
І прийшла ватага битись,
Все на тебе, бідолаху,
Все на тебе, на бездольця.
Снопелили нашу хату,
Та спустошили оселю.“
І сказав їй Леммікейнен:
„Мати, ненечко рідненька,
Ти забудь тепер за горе,
Прожени свою сумоту.
Я нову поставлю хату,
Я тобі збудую кращу,
І піду тоді в Похійолу,
Кодло Лемпове я знищу.“
Мати Атіна мовляє
І такі слова гомонить:
„Пробував ти довго, синку,
Довго, Кавко, пережив ти

В сторонах отих далеких,
При чужих стояв ти дверях,
На ріжку, що без наймення,
Там на острові далекім.“
Відмовляє Леммікейнен,
Молодець Каукомелі:
„Добре там мені жило ся,
І гуляло ся приємно:
Красно там блискоче древо,
І пролісея сині сяють,
Срібні на ялинах гільки,
Золоті на квітах стебла;
Там стоять медові гори,
З крашанок стрімлять бе-
[скети;
Мід тече з гілок соснових,
Молоко з ялин точилось;
По кутках текло там масло,
З жёрдок там стікало пиво.
І було там добре жити,
І мешкати там приємно;
Аж не добре стало жити,
Не вигідно там мешкати:
За дівчат боятись стали,
Ніби все оте жіноцтво,
Та мізерія ледача,
Той пародень чор-зна-який
Щось від мене злого мали,
Ніби я ходив до всіх них.
Я тікав дівочтва тільки,
Я дочок лишень бояв ся,
Так як вовк свиней боїть ся
Чи курей боїть ся яструб.“

Руна трийцята.

Раз веселий Леммікейнен, Се мені на гадку спало,
Молодець Каукомелі Узяла мій мізок думка —
Вийшов в досвіта у ранці, Нарід знищити Похйоли
Ледве зайнялось на зорю, На гидких помститись людїх.“
Став на човникову пристаць, Мати хтіла зупинити,
На причал той корабльовий; Синови стара мовляє:
На гаках стогнав там човник, „Не ходи, синочку любий,
Той байдак дощаний плакав: Не стинай ся на Похйоли:
„Мушу я лежати, бідний, Смерть тебе зусвіги може,
Мушу я, сердега сохти! Можеш ти загинуть хутко.“
На війну не їде Аті: Трохи думав Леммікейнен;
Шістьдесят він літ не може Він іти туди наваживсь,
Здобувать срібла війною, Зруйновати все покляв ся.
Допевнятись боєм злота.“ Промовля слова такїі:
Тут веселий Леммікейнен „Де-б я мав знайги ще мужа,
Рукавицю кинув в човен, Де-б знайшов з мечем героя,
Ту хутровану пальчатку, Щоб мені був поміч в біаці,
Промовля слова такїі: Був би дужому підмога?
„Ти ялинний не жури ся, Чув багато я за Тйеру,¹⁾
Ти з брутковими боками! Чув чимало за Кууру,²⁾
Ще ти підеш воювати, Так візьму його я краще,
На баталію поїдеш, Він з мечем за мною піде,
Повен вояків ти будеш І мені поможе в бої,
Перше, як мине ся завтра.“ Буде дужому підмога“.
Аті їде до своєї нецьки, Перейшов через село він,
Промовля слова такїі: І прийшов до двору Тйери.
„Ти не плач, матусю рідна, Як прийшов туди, промовив,
Не вбивайсь, моя старенька, Так сказав він, як з'явив ся:
Як що я ізвідси рушу Тйеро, друже мій серцешний,
Та піду на бойовище. Ти мій любий і коханий!

1) Тйера — грудка снігу з під копита. 2) Куура — іней.

Чи колишнє памятаєш,
Як жили з собою в купі,
І було ходили разом
На великі бойовища?
Перейшли ми сіл чимало,
Де було хаток по десять,
І в хатах тих все герої,
Іх по десятеро в кожній.
З тих героїв не лишилось,
Із отих мужів найдужчих,
Щоб кого ми не убили
Щоб не стратили обидва.“
Був там батько під віконцем,
Різав ратища на списи;
При коморі на порозі
Мати масло колотила;
Брат на дворі був при брамі,
Лаштував собі він сани;
Під мостком стояли сестри,
Прали хусточки усякі.
Від вікна промовив батько,
Від порога мати мовить,
Там від брами брат мовляє
І від моста мовлять сестри:
„Тйєрі ніколи стинатись,
Не на часі списом битись:
Він тепер вже крамарує,
На весь вік зробив він по-
Одруживсь іно-що Тйєра
Господицю взяв недавно,
Ще до перс він не торкнув ся,
Не горнув її до лона.“
Сам лежав на печі Тйєра,
На край печі той Куура,
На горі обув він ногу,

Другу він обув на лавці,
Коло брами вперезав ся,
Застїбнув ся вже далеко,
І за ратище схопив ся;
Не було воно велике,
І не дуже, щоб маленьке,
Так удовж собі середнє:
На спису стоїть копячка,
А на ратищу лошатко,
Та вовки на звязку виють,
На кільці ричать ведмеді.
От списом своїм трясе він,
Порушає і хитає,
Кида ратище у гору,
На нивя з глейким край-
Спис у степ твердий стромляє
В землю рівну, що без грудок.
Далі він списом ударив,
Бє об спис Каукомелі,
Поспішає і рушає,
Як товариш Атї в бої.
Атї, що мешка на виспі,
Відштовхнув свій човник
[в воду,
Як гадюку між колося,
Як живучу ту єхидну.
І поїхали на північ,
Їдуть на Похйоли море.
Господиця на Похйолі
Засила мороз страшений
На морські Похйоли брижжі,
На просторую пустелю;
Промовля слова такїї,
І таку дає вказівку:
„Гей морозе, мій синочку,

Мій годованцю-малятко!
Вирушай там, де пошлю я,
Йди туди, де виправляю.
Заморозь ти човен Атін,
Той байдак Каукомелін,
На кряжу блискучім моря,
На відкритій водотечі.
Най замерзне сам господарь,
Най веселий в човні мерзне,
Щоб ізвідти він не вийшов
За життя твого ніколи,
Як не визволю сама я,
Як не дам йому свободи.“
Сни ледачого коліна,
Молодий, лихий на вдачу,
Взяв мороз студити море,
Взяв тужавить водотечу.
Поки брав ся до мети він,
Поки тяг ся суходолом,
Взяв усю деревам зелень,
І траві побрав волокна;
Як туди він вже дістав ся,
На морський Похйоли беріг,
На безкраю бережину,
То спочатку заморозив
У ночі озера й бухти
І стужавив беріг моря;
Не чіпав самого моря,
Не звязав ще водотечі.
На кряжу морським бувзяблик
І на хвилях трясохвістка;
І не мерзли їм пазури,
І не дубли їм голівки.
Аж на другу ніч почав він
Все просторитись де далі,
Соромá цілком позбув ся

Виріс він зухвало дуже,
Став морозити він люто,
Студенити все страшенно:
Лід зробив за лося товщим,
Навалив на сяжень снігу,
Заморозив човен Атін,
Байдачок на хвилях Кавчии;
Він бажав самого Аті
В тих крижинах заморозить,
На руках торкнув ся пальців
До пожаних став доходить.
Розпалив ся Леммікейнен,
Роззлюстив ся і розгнівався,
Він в вогонь мороз штовхає,
Притиска його до горна;
Він схопив мороз руками.
В жмені він тримає злото,
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:
„Сни північного ти вітру,
Сни зими, морозе лютий!
Не морозь ручних ти пальців,
Ніг моїх ти не торкай ся,
Вух моїх не сьмії займати,
Голови не сьмії чіпати.
Є і так тобі роботи,
Є чимало заморозить.
Ти покинь людськую шкуру,
Тіло, що родила мати,
Ти морозь болото й землю
Та холоднее каміння,
На воді морозь ти верби,
Най потріскають осики,
Обдери кору з берези,
Розчахай великі сосни,
Не займай людської шкіри,

Дивностворених волося !
Як сього тобі ще мало,
Можеш ще морозить друге :
І розпалене каміння,
І горячії бескети,
Скелі, що заліза повні,
Дикі гори повні криці ;
Най Вуокса ціпеніє,
І зупинить ся Іматра ;
Затули ти пуртам пельку,
Студени у вирі піну !
Чи початок твій сказати,
Звідки ти пішов повідать ?
Знаю твердо твій початок,
Певно знаю як ти виріс :
Холод народивсь на вербах,
А мороз пішов з берези
Коло хати на Похйолі,
Уз домівки в темнія краї,
Від вітця, що був злочинець
І від матери стидкої.
Хто живив мороз на вербах,
Хто надав лихому сили ?
Його мати пере не мала,
Молока їй бракувало ;
Там його живили змії,
Там ехидни насищали.
Не було їх вимя сьвіже,
Без липок цицьки гадюкам.
Там мороз гоїдала буря,
Колисав північний вітер
Поміж вербами на ставах,
На потоках завжди бурних.
Хлопець виховавсь недобре,
Норови набув погані ;
Ще і прізвища не мало

Те зіпсоване хлопятко,
Аж нарешті дано ймення :
Став морозом прозиватись.
Далі жив він по барканах,
В чагарях собі тиняв ся,
В літку він струмками плавав,
По верхах болот широких,
В зимку шелестів в ялинах
І бурхав в гаях соснових ;
Був в лісах там березових,
Скажентів собі по вільхах.
Мерзнуть трави і берези,
Зарівняв мороз проліся,
Листочки з дерев кусав він,
Квіточки побрав по травах,
Покусав кору він соснам,
Пощипав ялинам кірку.
Ти занадто вже великий,
Виріс ти над міру в гору ;
Ти мене морозить хочеш,
Щоб мої розпухли вуха ?
Відібрати хочеш ноги
І пучки мені покрасти ?
Ти покинь мене морозить,
Студенити так нещадно !
Я вогонь вложу в панчохи,
Та поломиць в черевики.
Накладу вуголля в брижжі,
Сковорід по швах наставлю,
І мороз мене не візьме,
Холод побоїть ся взяти.
Прожену тебе далеко,
До півночи меж далеких ;
І коли туди прибудеш,
Як батьківщини досягнеш,
Казани студи нехайно,

І у печі все вугілля,
Та жінок, що в тісті руки,
Коло персів немовляток,
Молоко у всіх овечок,
І кобилице лошатко.

Як сього ще буде мало,
Прожену тебе я звідси
В вугляну Хіісі купу,
На черинь пічвий до Лемпо.
Перейди в вогонь туди ти,
На ковадло ти збирай ся,
Щоб помяв тебе коваль там

Молотками й клепачами,
Молотком щоб бив він дужче,
Клепачем щоб роздробив він.

Як тобі й сього ще мало,
І ти слухати не хочеш,
Знаю я ще инше місце,
Ще оден притулок знаю:
Поведу твій рот до літа,
Твій язик у теплу хату,
Щоб до віку там лишив ся,
Щоб не вийшов ти до віку,
І не дам тобі я волі,
Сам не випущу ізвідти.“

Вітра півночи сичочок,
Тої мороз завважив лихо;
Сам благає він ощади,
Промовля слова такі:

„Так умовмо ся з собою,
Щоб одно 'дному не шко-

[лить

В жаднім часі і до віку,
Поки сяє-світить місяць.
Як почувеш, що морожу,
Чи як инше я бунтую,

Ти в вогонь мене направив,
Чи штовхнеш мене в поло-
[мив,

Між ковальське те вугілля
До 'Льмарінена у горен,
Відведеш мій рот до літа,
Мій язик у теплу хату,
Щоб до віку там лишив ся,
Не вернуєсь назад ніколи.“

Так веселий Леммікейнен
Човен свій лишив у кризі,
Свій байдак військовий
[в люді,

Сам шляхом пішов відважно.
В слід іде товариш Тієра
У трону свого друга.

Се стунає рівним ледом,
По гладкому йде той Аті.
Так іде він день і другий,
І нарешті вже на третій
Ріг голодний бованіе,
Маячиль сільце мізерне.
Аті йде на твержу рога,
Промовля слова такі:

„Є, звичайно, мясо в замку,
Риба буде тут на дворі
Для потомлених героїв,
Для мужів, що знемогли ся“.
Не було у замку мяса,
Ані риби там на дворі.
І промовив Леммікейнен,

Молодець Каукомелі:

„Най вогонь пожре тут замок
Най знесе його водою.“
І мандрує звідти далі,
Лісом сьміливо стунає,

Невідомими шляхами
 І незваними мостами.
 Се збирає Леммікейнен,
 Молодець Каукомелі
 Пух мягкий по всім камінню
 І волокна по беккетах;
 Хутко силів собі панчохи,
 Черевки штучно сиранив
 Посеред осель морозних
 В лютування холоднечі.
 Він пішов шляху шукати,
 І вивідувать напрямку:
 Простий шлях до ліса тяг ся,
 Там стелила ся дорога.
 І промовив Леммікейнен,
 Молодець Каукомелі:
 „О ти Тйєро, мій коханий!
 Ось де ми тепер дістались,
 Дні і місяці блукавши
 Тільки в вітровім просторі.“
 Відповів йому так Тйєра,
 Дав таке від себе чути:
 „Нам збирає ся на помсту,
 На погибель нам нещасним,
 На війну сюди прийшли ми
 В завжди хмурую Нохйоу,
 Щоб покинути тут душі,
 Щоб загинути на завжди,
 На міснях отсих вікчемвих,
 На дорогах невідомих.
 Нам ніколи не дізнали,
 Не дізнати й не сказати,
 Ми яким шляхом ідемо,
 На яку ступили стежку,
 Щоб загинути у лісі,
 Щоб умерти в рівнодолах

Тут, де крук лишень родив ся
 Та в стєну мешкають га̀ви.
 Сьміливо круки потягнуть,
 Понесуть шматочки мяса,
 М'ясо птаство поханає,
 Кров нам вишють хижі га̀ви,
 І дзьоби круки засунуть
 Сьміло в трупи нас нещасних,
 Понесуть на камінь кости,
 На скелясті беккети.
 Мати бідна не дізнає,
 Не довідає ся рідна,
 Де її лишилось мясо,
 Де кривця її збігає:
 Чи на мочарах болотних,
 Чи у боїщі великім,
 На кряжі в великім морі,
 На увінчаних потоках,
 Чи на горах, хмелем вкритих,
 Чи на кушиках на шлясі.
 Не довідає ся мати
 За спночка бідолаху.
 І гадати ме, що вмер він,
 Буде думка, що загинув;
 І заплаче неня гірко,
 Голосити ме старенька:
 „Там тепер мій син серде-
 [швий,
 Там коханок мій нещасний;
 Сіє він посів Туоні
 І скородить поле Кальми.
 Дав мій син тепер на віки,
 Він, моя дитина бідна,
 Дав він лукови спочинок,
 І нехай та висхне зброя;
 Можуть пташки годуватись

І куріпки жити в гітьках,
Небояти ся ведмеді
І на волі грати лосі.“
Відмовляє Леммікейнен
Молодець Каукомелі:
„Ось тепер що, мати рідна:
Ти мене в собі носила!
Кур ти викохала купу,
Лебедів велику зграю,
Аж їх всіх розвіяв вітер,
Лемпо був їх всіх розсилав:
Тут одну, а там он другу,
І загнав далеко третю.
Памятаю я колишнє,
Памятаю краці днини,
Виступав, як квітка, дома,
Наче ягідка ходив я.
Хто на нас бувало гляне,
Той дивує, як росли ми,
Зовсім инше, як тепера,
Під лиху отсю годину;
Вітер знаємо тепера,
Сонце бачили давнійше,
А тепер нас криють хмари,
Дош собою прикриває.
Не журили ся ми дуже,
І не вельми клопотались:
Чи живуть дівчата добре,
Як красуні ті гуляють,
Як сьміє ся те жіноцтво,
Чи відданниці співочі
Без плачу в своїм бажанню,
Без утоми у клопотах.
Тут нема ще чарування,
Проти нас нема закляття,
Щоб умерли ми в дорозі,

На дорозі щоб загибли,
Молоді, щоб ми звалились,
І такі пропали сьвіжі.
Відьмаки коли ворожать,
Чаклуни коли чаклюють,
То домів привести можуть,
У місяця принести рідні;
І себе самих чарують,
На дітей пускають чари,
І змервляють навіть рід свій
Та ще знищують родину.
Батько мій ніколи перше,
Дід отой сивоволосий,
Тим заклиначам не вірив,
Не любив синів лапонських.
Так колись мовляв мій батько,
Так і я тепер промовлю:
„Борони, потужний творче,
Заступи, прекрасний Боже,
Най рука заслонить гоїна,
І твоя велика сила,
Шлях думок, що мають мужі,
Помисли-гадки жіночі,
І розмову бородатих,
Як і мову безбородих;
Будь нам вічне забороло,
Будь нам певна охорона,
Щоб дитина не зблудилась,
Щоб син матери не схибив
На шляху творця благого,
На дорозі, що від Бога!“
Зараз справив Леммікейнен,
Молодець Каукомелі,
Румаків баских з турботи,
Карих коний із скорботи,
І канторку з днів журливих,

І кульбаку з лихолітя.	До сивенької старої.
Сів коневі він на спину;	Я тепер покину Кавко,
Був той кінь у білих плямах;	Змовкне мій для його поспів.
Їде він ступою важко	Напугтив на шлях я Тйєру,
Попліч з ним поїхав Тйєра.	Най до дому він маюдрує;
Їде берегом на силу,	Хочу співи повернути,
Ледве він піском плуганить	Поведу їх иньшим шляхом.
До коханої матусі,	

Руна трийцять перша.

Привела курчаток мати,	Ставить сіти Унтамойнен
Лебедів табуи великий;	Там, де тоні у Калерво. ²⁾
І на сідало курчата.	Калервойнен ³⁾ бачить сіти,
Лебедів пустила в річку.	Рибу в торбу забирає;
Прилетів орел, злякав їх,	На думки лихий Унтамо
Розточив, прилинув яструб,	Роззлостив ся і розгнівався
Прилетів, погнав їх сокіл.	І пуска до бою пальці,
До Карялі ¹⁾ взяв одного,	В боротьбу пускає руки
В Росью другого поїс він,	За покидьки тої риби,
Дома третього покинув.	За ікру ту окуневу.
Той кого він взяв до Росії,	Ворикали ся і бились,
Там на крамаря той виріс;	Та не зміг ні той, ні другий.
Той кого поїс в Карялю,	Бе оден на 'дного дуже,
Виріс і назвався Калерво;	І приймає сам удари.
А кого покинув дома,	І парешті вже повторно
Той прозвав ся Унтамойнен;	День на другий чи на третій
Він приїс вітцеви лихо,	Свій овес Калерво сїє,
Горе матінци на серце.	За селитьбою Унтамо.

¹⁾ Карелія. ²⁾ Kalervo походить від Kala (риба) і значить : чоловік моря, рибалка. ³⁾ Теж саме, що й Калерво.

Се вівця Унтамо сьміло
Той овес Калерво ззіла,
А злелютій нес Калерво
Розірвав вівцю Унтамо.
Унтамоїнен загрожає
Свому братови Калерво,
Що забє весь рід Калерво
Від малих аж до великих,
Що всю челядь понівечить
І поналить їм оселі.
Він мужів обдав мечами,
І дає хоробрим зброю.
Молодим списи на пояс,
І сокири на рамена;
І пішов він, щоб стинатись,
До побою став на брата.
Жінка любая Калерво
При вікні сиділа саме,
І як глянула в віконце,
Промовля слова такї:
„Мабуть дим там в гору
[зняв ся,
Чи то може темна хмара
Наузкрай галяви тої,
Край того нового шляху.“
То не хмара насувалась,
То не дим густий стелив ся:
Сьміляки Унтамо вийшли,
До Калерво йшли на бійку.
Се прийшли мужі з мечами,
Та відважники Унтамо;
Всіх забили у Калерво,
Рід увесь його великий,
До основни двір спалили,
І зрівнали весь з землею.
Лиш одна Калерво панна
З плодом в череві лишилась.
Узяла юрба Унтамо,
Повела її до себе,
Щоб вона в хатах мела там,
Щоб там чистила підлогу.
Трохи часу проминуло,
Народивсь малятко хлопчик
З тої бідної матусі.
Як назвати немовлятко?
Мати зве його: Куллерво,
А Унтамо: бійки перлом.
Положили тут малятко,
Ту дитину, що без батька,
Положили до колиски,
Щоб дитину колисати.
Він гойдає ся в колиці
І своїм волосям має.
День гойдає ся і другий,
А коли настав вже третій,
Штовхонув ногами хлопчик
Взад, вперед ногою штовха,
Скинув з силою сповивач
І поліз собі на ковдру,
Поламав колицку з липи,
Пелюшки подер на шмаття.
Обіцяє вдатись мужем,
І здавалось, буде жвавий.
Унтамоля ¹⁾ вже чекає
Що коли він дійде зросту
І уб'є ся в силу й розум,
Буде мужем, як годить ся,
Молодець за сотню буде,

¹⁾ Унтамоля — країна сну; Уні — сон.

Чого доброго, за тисяч.
Два, три місяці росте він,
Але вже на третій місяць,
Як на зріст він був з коліно,
Так почав він міркувати:
„Як би ще я виріс більше,
І набрав ся сили в тілі,
То помстив ся б я за батька
Та за сум моєї пеньки.“
Мову ту почув Унтамо,
Сам сказав слова такі:
„В нім моїй родині згуба,
В нім росте Калерво другий.“
Тут мужі пішли гадати,
Міркувало все жіноцтво,
Деб хлопятко заховати,
Як його зігнать зо сьвіта.
Се його сажать в бочку,
Заховали у барило,
До води його понесли,
І на хвилі опустили.
І побачити приходять,
Як три ночі вже минуло,
Чи зануривсь хлопець в воду,
Чи в барилі не загинув?
Не втопив ся у воді він,
Ані згинув у барилі.
Виліз хлопець із барила,
На кряжі хвилястім сів він,
Мідяний цїпок у ручках,
З мотузком кийок шовковим.
Ловить хлопець в морі рибу,

Виміряє в морі воду:
Трошки там води у морі,
На дві ложки може буде,
Як же виміряти добре,
Може буде і на третю.¹⁾
Унтамойнен так міркує:
„Як дійти ладу з дитятком?
Як стягти на його лихо,
Смерть йому як заподіять?“
Загадав він, щоб челядник
Взяв березових поліщів,
Сотні тих гілок ялових,
Тих дерев смолою повних,
Щоб спалив на них хлопятко,
Щоб того Куллерво знищив.
Назбиралось, наскладалось
Березового поління,
Сотні там гілок ялових,
Тих дерев смолою повних,
Санок тисяча берести,
Сотня сяжиїв ясенових.
Кинено вогонь в поліна,
Він по купі розійшов ся;
В купу вергнено хлопятко,
В саме огнище до жару.
День там палять, палять дру-
[гий,
Третій день його там палять.
От прийшли туди і бачать]:
По коліна у спузї він,
В попелі по лікті сидить:
Кочергу трима руками,

¹⁾ Фінське прислів'я, що показує велику силу води, яку має море.

Додає вогневи сили,
Розгріба вугілля нею,
Волоска не загубив він,
Не спалив ні кучерини.
Дуже гнівав ся Унтамо:
„Щож робити з хлопцем маю,
Як стягти на його лихо,
Як би смерть йому зробити?“
І на дереві повісив,
Він на дуб потяг дитину.
Се три ночі вже минає,
Стільки саме днів минає.
І міркує Унтамоїнен:
„Час піти, щоб подивитись,
Чи вже згинув той Куллерво,
Чи вже вмер він там на дубі?“
І слугу він посилав
А слуга дає відповідь:
„Не загинув тут Куллерво,
Там на дереві не вмер він:
На корі рисунки ріже,
У руках він має прутик;
Порисовані дерева,
Він увесь порізав дуб той,
Він мужів зробив з мечами.
Вже зробив списи при боці.“
Хто-б поміг тому Унтамо
З тим хлопятком нещасливим?
Смерть яку-б не готував він,
На яку-б не брав ся згубу,
Все: не гине той хлопчина,
Гибелі нема на злого.
І нарешті потопив ся.
Мисливши йому погибель:
Взяв слугу він годувати,
За своє дитя Куллерво.

Унтамоїнен так проковив,
І такі слова говорить:
„Ти як будеш шануватись,
Будеш жити, як годить ся,
То зістань ся в сій господі,
І роби, як той челядник,
Будеш мати і заплату,
По заслузі ти дістанеш:
Поясок собі на тіло,
Може й ляпаса по вусі.“
Ще побільшав той Куллерво
На п'яту у гору вище.
Се послав його Унтамо,
Щоб він мав собі роботу:
Дав йому дитя глядіти
Дав хлопятко колисати.
„Доглядай його ти пильно,
Їсти дай і сам їж разом,
Понери пелюшки в річці,
Вимий одіж ти дитині.“
Доглядав він день та другий,
Ламле руки, коле очі,
А на третій день бідаху
Доконав зовсім дитинку.
Пелюшки у річку кинув,
І спалив колицку дїтську.
І міркує Унтамоїнен:
„Ні, ніколи не придасть ся
Доглядати дітей Куллерво,
Колисать мале хлопятко.
І на що то він годить ся,
Що йому робити дати?
Поруба лісочок може?
Засилає ліс рубати.
Син Калерво, той Куллерво
Промовля слова такі:

„Отгоді я стану мужем,
Як дадуть до рук сокиру.
Буду кращий, як давнійше,
Подивитись буде любо :
Я п'ятох мужів, а може
І шістьох я вартий буду.“
Йде до коваля до горна,
Промовля слова такії :
„Слухай-но, ковалю брате :
Топірець мені ти викуй,
Як дорослому сокиру,
До роботи те залізо :
Я до ліса йду рубати,
Порубаю там берези.“
І коваль зробив, що треба,
Хутко викував сокиру,
Та по мужеві сокира,
До робітника залізо.
Син Калерво, той Куллерво,
Гострить ту свою сокиру,
Цілий день її лаштує
І у вечір топорище.
Далі в ліс іти зібрав ся,
Він іде високогірям,
До деревні на будову,
До кряжів на бальки міцні.
Він сокирою рубає,
Древо лезом тим гладеньким,
Раз рубне він кожен стовбур,
А що гірший, то й пів-разу.
П'ять дерев ото звалив він,
Стовбурів з корінням вісім;
Промовля слова такії,
І такую мовить мову :
„Тут нехай працює Лемпо,
Най бальки руба Хіісі!“

Устромив у пень сокиру,
Бучу зняв страшенну в лісі,
Засвистів він лісом гучно.
Промовля слова такії :
„Най поляже ліса стільки,
Упаде берез високих,
Скільки голос мій тут чути,
Скільки свист мій тут сягає !
Най не виїде ані гілька,
Ані одна стебелинка
Ані коли в жаднім часі,
Аж допоки сяє місяць,
Де рубає син Калерво,
Де зруб робить молоденький !
Як що тут ріллю засіють
І зарунить ся тут нива,
Зійдуть сходи молодії,
І в стебло вбиватись стануть,
Най вони не колосують,
Не ростуть у гору в колос.“
Унтамойнен, муж відважний,
Подивити ся приходить,
Як підтяв той ліс Куллерво,
Як новий зрубав робітник.
Ні до чого те рубання,
Підтинання те нікчемне.
І міркує Унтамойнен :
„І на се він недотепа !
Попсував колоди кращі,
До будови всі дерева.
І до чого він придав ся,
Щоб йому я дав робити ?
Може хоч би тин заплів він ?“
Загадав, щоб плів він тина.
Син Калерво, той Куллерво
Заплітати тин узяв ся,

Взяв ялини кражі великі
І кілками їх поставив,
Лісові великі сосни
Постромляв неначе палі,
На кілки узяв дозою
Величезній рябини,
І зробив той тин суцільним,
Залишив його без брами.
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:
„Хто літати не може птахом,
І на двох підвестись крилах,
Той сюди ввійти не може,
Над великий тин Куллерво.“
Унтамо із хати вийшов,
Полити ся приходить,
Як заплів той тин Куллерво,
Той слуга в війні здобутий.
Ось він бачить тин суцільний,
Без прорубів, без отворів,
Тин поставлено той долі,
А він зняв ся аж до неба.
Промовля слова такії:
„І на се він недотепи!
Тин мені зробив суцільний,
Без воріт його він вивів.
Від землі довів до неба,
І до хмар його підніс він.
Перейти крізь тин не можу,
Увійтиж не має брами.
І до чого він придав ся?
На яку роботу здатний?
Най мені молотить жито.“

Загадав, щоб молотив він.
Син Калерво, той Куллерво,
Молотити жита взяв ся:
Повернув на порох зерно,
І солому на полову.
Ось приходить сам господарь,
Подивити ся приходить,
Як молотить син Калерво,
Як те жито бе Куллерво.
Жито порохом взяло ся,
І пологою солома.
Роззлюстив ся Унтамоинен
„Ні до чого сей робітник!
Що не дам йому робити,
Всю він звівечить роботу.
Відвести-б його в Росію
Чи продати у Карялю,
Ільмарінену в ковальню,
Най там молотом махає?“
Він продав Калерво сина.
І купив його в Карялі
Той куватель Ільмарінен,
Той кувальний славний
[майстро.
Дав коваль якую ціну?
Ціну дав коваль велику:
Казани дав два старії,
Три шматки гаків залізних,
Дав пять кіс він непотрібних,
Копаниць дав шість нікчемних
За паскудного хлопчиська,
За слугу ту недотепу.

Руна трийцять друга.

Син Калерво, той Куллерво, „Ти сей хліб не їж, аж поки
В синіх п'ярубок папчохах, Стадо заженеш до ліса.“
В гарних кучерях злотистих, Ільмарінена г'аздиня
В черевиках шкур'атяних, Випуска на пашу стадо,
В коваля прибувши в хату, Промовля слова такії,
У господаря він просить І такую мовить мову :
Зараз вечер'ом роботи, „В ліс корів я випускаю,
У господарки на рано : Молочних до гаю просто,
„Тра, щоб названо роботу, По осиках просторогих,
Дано назву моїй праці, По березах круторогих,
Що я мушу тут робити, Набирали ся щоб товщі,
До якого взятись діла?“ І щоб салом обростали
Ільмарінена г'аздиня В лісових пролісях чистих
Міркувати узяла ся : Посеред гаїв широких,
Щоб повинен він робити, Між березняком високим,
Сей купований челядник? Між осиками рясними,
Пастухом його послала, В золотих лісах соснових,
Най отари він пильнує. Та по срібних тих дібровах.
Та пихата господиня, Бережи їх добрий Боже,
Ковалиха реготуха, Борони, потужний творче,
Пастухови хліб готує, Заслони їх від нещастя,
Хліб пече доволі грубий, Від години крий лихої,
Верх пшенишний, снід вів- Щоб біда їх не зуспіла,
[сяний, Щоб неслава не спіткала !
А в середині лиш камінь. Як ти дома боронив їх
Хліб мастить ріденьким І ховав їх у горожі,
[маслом, Так ховай їх ти на волі,
І сальцем мастить скоринку, За горожою боронь їх,
І дає челядникови, Щоб віднасувалось стадо,
Пастухови годуватись. Щоб мені вдалась худоба :
Так сама слугу навчала, Добромисним по їх мислі,
Промовля слова такії : А зломисним то навкірки.

Пастухи недобрі може,
Чи пастушки непутящі,
Пастухом вербу зроби ти,
До коров вартовим вільху,
Оборонником рябину;
Най черемха пожене їх
Ще ранійш за господиню,
Ніж шукати піде челядь.
Варгувать верба не буде,
Пильнують коров рябина,
Гнать товар не буде вільха,
Ні черемха загоняти.
Ну, тоді пошли ти кращих,
Насплай дочок створіння,
Щоб худоби пильнували,
Боронили ціле стадо:
Маеш ти дівчат багато,
Сотки їх тобі слухняні.
Що живуть у наповітрі,
Доньки дивнії створіння.
Літа доню — жінко щастя,
Півдня доню — мати твору,
Доню хвої — господине,
Донько ялівця — красуне,
Рябинівна — ти малятко,
Черемхівна — донько Таїю,
Мійеліккі — невістка ліса,
Теллерво — ти панно Таїю!
Стережіть худоби меї,
Ви її хоч доглядайте;
Ви піклуйте ся у літку,
Як весь ліс зазеленіє,
Зашелесне лист на дереві,
Заколишуть ся зелинки.
Літа донько — жінко щастя,
Доню півдня — мати твору!

Розгорни мягкий край сукні,
Розігни хвартух тоненький,
І укрий моє ти стадо,
Заслони моїх маляток,
Щоб зла хвиля не торкнула,
Щоб і дощ їм не пошкодив.
Заховай їх від лихоти
Перепни стежки нещастя,
Ті грузькії багвовиці,
Ті бурхливі перетоки,
Воду повну хвилювання,
Глибоченну ту безодню,
Щоб їм не було нещастя,
Щоб ушкоднини не мали,
Як бува загрузнуть в тваї,
Як затоплять ся в потоки,
Проти божого веління,
Всепотужного наказу.
Ти заграй в ріжок пастуший
Із високих високостей —
Той ріжок медовий з неба,
Від землі з солодким згуком;
Ти подми в ріжок той дужче,
В голосний ріжок заграй ти.
І пошли квіток на гори,
Закраси краї долини,
Розмалуй окрайки гаю,
Дай життя усім узлісям,
Мед пошли на край болота,
Солодощів на потоки.
Дай стадам годівлі більше,
Нагодуй моїх рогатих
Ти медовою їжою,
І наїй пигвом медовим.
Золотого дай колося,
Трав, що срібнії головки,

Живодайних дай потоків, В господарів кисле брала,
Дай струмочків ти бурхливих А сьвіжійше, то у иньших ;
В многшумнім водоспадї, Молоко далеко брала,
Із ріки, що прудко рине, І воно було чудове :
Із бугрів укритих злотом, Йшло воно із Туонелї,
Та із срібного лїсочка. Із землі йшло, із Маналї.
Золоті криниці вирий Нишком-тишком прокрада-
З двох боків отам на лучці, [лосьь,
Де стада моглиб напиться, В ніч приходило тихенько,
Щоб точив ся мїд солодкий Щоб лихі його не чули,
В пишнім вименї в корови, Щоб негідники не знали,
По багатих виовні персах, Щоб йому нікчемне сїно
Щоб розсторонились жили, Не прискорило загину.
Молоко-б текло рікою, Так бувало мати мовить,
Щоб лилось воно струмками, Так сама, бувало, скаже :
Щоб запінилось потоком, „Дар корів куди маюдрує ?
Щоб трубою бігло бучно, Молоко куди стїкає ?
Щоб йшло киплячим рогом, До чужих воно не піде,
Щоб воно точилось завждї, По дворах селянських ходить :
Що хвилини виливалось, В пеленї воно у хльорки,
Поминувши сїно злеє, У руках у непотреби.
І покоси ка-зна-які, Чи попавши на дерева,
Щоб не йшло воно в Маналю, В лїсі там воно пропало,
Не пропав би дар прекрасний. Розкотило ся по гаю,
Є лихих багато в сьвітї Полило ся на пролїся.
Молоко давати Манї, Молоко йти не повинно
Дар корів вони марнують, Нї в Маналю нї до иньших,
Переводять їх давання ; В пелену попасти хльорки,
Небагато є тих добрих, Чи до рук до непотреби,
Що беруть його у Мани : Чи лишитись на деревах,
На селї узавши кисле, В лїсі гинути зеленім,
І деінде що сьвіжійше. Розтїкати ся у гаї,
На село моя матуся Виливатись на пролїся.
Не ходила на пораду, Молока і дома треба
І по розум нї до кого — До ужитку повсякчасно :
Молоко солодке в Мани, Дома жеде його газдиня,

У руках її дійвиця.⁴
Дою літа, жон окрасо,
Дою півдня, мати твору!
Погодуй піди Сйотіккі,¹⁾
І напій ти Уотіккі,
Молока ти дай Херміккі,
Дай що краще Туоріккі,
Молока подай Майріккі,
Дай ти їм корівкам милим
З вершків доброї травиці,
З трав отих политих добре,
З матери-землі подай ти,
Із лужечка медового,
Із солодкого мурігу,
З ягодистого дай ґрунту,
Від паниїв квіток в рівнинах,
Травок від паняток ніжних,
Через панну мли на небі,
Що вмолачить корови.
Їх нехай молочне вимя,
Раз-у-раз най буде жирне,
Так щоб їх доїла навіть
Недорослая челядка.
Вийди ти з долини, панно,
Із струмка з мягким окрайком,
Легідне дівча, з потока
Ти на зріст струнка й пре-
[красна!
Ти візьми води в струмочку,
Щоб мої стада помити,
Щоб стада ті кращі вийшли,
Щоб моя вдалась худоба.
Перш, як прийде господиня,
Як побачить їх пастушка,
Та господарка нещасна,
З нею бідная пастушка.
Меліккі, ґаздине ліса,
Милосерда мати стада!
Ти пошли рабниць ставійших,
Ти пошли челядок кращих,
Доглядати того стада,
Пильнують худоби меї.
Через ціле літо сее,
Літо тепле і велике,
Що дарує нам найвищий,
Що дає нам милосердїй.
Теллерво, ти діво Тапїо,
Літа донечко прекрасна,
З ніжним берегом у сукуї,
З злотокудерним волосям,
Ти, що стада так борониш:
Захочай стада ґаздині
Серед гарної Метсолі
І розумної Тапїолі!
Доглядай ти краще стада,
Ти піклуєсь про його більше.
Крий ти гарною рукою,
Гладь долонею ніжною,
Щоб вони як рись блищали,
Як перо гладкі у риби,
Мов морські на колір звїри,
Мов дикої візці мов хутро.
Як стениє, звечоріє.
Сутїнь вечора настане,
Допровадь стада до дому,
Перед очи господинї,
Щоб вода текла по спинах,
На крижах був став молодшїй.

¹⁾ Сйотіккі і далі — назви корів.

А до дому піде сонце,
Зашебече на ніч пташка, —
Ти промов тоді до стада,
Ти скажи їм рогоносцям:
„Гей до дому рогоносці!
Молоко несить до хати;
Добре буде вам у дома;
Буде мягко долі спати.
По лісах блукати страшно,
Берегами тупотіти.
Як ви прийдете до дому,
Розкладе вогонь газдиня,
На траві на мід багатій,
На землі, де ягід сила.
Сину Тапію, Нійріккі,
Сину ліса в синій свитці!
Ти кілків постав соснових
І ялин струнких з вінцями,
Постели містки на багнах,
По місцинах недогісних,
По браговинах і тванях,
По драглястих багновицях.
Довпровадь ти круторогих,
Пожені їх ратичастих,
До хмарин з густого диму
Без ушкоднн і без блуду,
Щоб не грузли по болотах,
Щоб не внали в багновиці.
Як не слухатиме стадо,
І в ночі не буде дома,
Ти тоді, рябини панно,
Ти дівчино ялівцева,

Виріж із берези різку,
Прутик в кущику березний,
Пугу в лісі рябинову,
Ялівцевую пагайку,
За зеленим замком Тапію,
За горою із черемхи!
Пожені до дому стадо,
Як почнуть палити в лазні;
Стадо те жени до хати,
Лісовий товар в Метсолю.
Отсо.¹⁾ ябко лісовее,
Гнеш медовую ти лапу!
Дійдем ми ладу з тобою,
І погодимось на завжді,
На весь час свого віку,
Доки житимемо в сьвітї:
Що на ратицях — тих жалуй,
Не займай молокодаїнних,
Поки лігечко триває,
Ся річна доба горяча.
Як ти дзвоника почувеш
І ріжка покличний голос,
На мурігові лягай ти,
Ти на галяві мости ся,
Устроми в велички вуха,
І між грудки головою.
В гущину біжи ізвідти,
В купу моху заховай ся;
На місця тікай ти иньші,
Там де иньшії горбочки,
Щоб і брязкіток не чути,
Нї розмов тих настухових.

¹⁾ Otso — широколобий; епітет ведмеда, що його прозивають медовою лапою.

Слухай Отсо, мій коханий,
Що медова лапа в тебе:
Не кладу я заборони,
Щоб хвостом махав при

[стаді;
Не займай лиш язиком ти,
На ханай противним ротом,
Щоб зубами стадо дерти,
І щоб лапою вбивати.
Обминай лужок далеко,
Тую галяву молошну,
І від брязкіток тїкай ти,
Від страшних рогів пастушких.
Як що стадо на галяві,
Мусиш бігти до болота;
Як що стадо на болоті,
Мусиш бігти до діброви.

На горі пасе ся стадо,
Ти зістань ся під горою;
Стадо ходить під горою,
Ти ходи тоді на версі;
Як що в поле вийде стадо,
Заховай ся у лісочок;
Ходить стадо по лісочку —
Ти іди тоді у поле.

Мов завуля золота,
Наче срібний голубочок,
Мов сижок той стороною,
Водяна пеначе рибка
Вовняним клубком коти ся,
Мов клубок лянний легень-
[кий.

Пазурі сховай у хутро,
В ясла зуби заховай ти,
Не лякало ся щоб стадо,
Не бояла ся худоба.

Ти лиш спокійно стадо,
Що на ратицях, дай покій;
Най вони блукають тихо,
Виступають най порядно,

І полями і болотом,
Та ще тихим переліском.
Ти гляди, їх не чапай там,
Не ханай собі у лапи!
Ти згадай, як присягав ся
При потоці уз Туоні,
При шумливім водоснаді,
Перед Вищого коліном:
Одібрав ти там дозволу
Тричі в літо щоб наблизивсь
До тих дзвоників дзвенючих,
Там, де брязкітки бразко-
[чуть;

Та нема тобі дозволу,
Не було тобі ухвали,
Щоб чинив ти далі лихо,
Раз-у-раз у нїм кохав ся.
Злість тебе як переможе,
До зубів жага пристушить,
Поверни на лїс ти злобу,
І жадання на ялини:
Ти гризи гнилі колоди,
Стовбур трухлий у берези,
Ти іди до баговішня,
До бугрів, де сила ягід.
Як поїсти ти захочеш
І напиться забажаєш —
Так живи ся ти грибами,
У мурашнику копай ся,
Їж коріння червонясте,
Мід шматочками в Метсолі;
А не їжу для худоби,

Не траву для неї й сіно.
І коли із медом діжка
Замусує у Метсолі,
На буграх укритих злотом,
І на пагірках сріблястих:
Там захланий нагодуй ся,
Жадібний, ти там напий ся.
Бо то страва невиводна,
І той трунок не зникає.
Так ми дійдемо до згоди,
Буде в нас довічний спокій,
Щоб жили ми у гаразді,
У доволі ціле літо:
Бо земля обом нам спільна,
Але засіб не однакий.
Як ти бою забажаєш,
І захочеш воювати,
Воювати мемо в зимку,
На снігу сніткаймося разом.
А коли исверне літо,
Потечуть річки й болота —
Звідти будь ти що-найдалше,
Золоті стада де чути.
Як що вернеш ся сюди ти,
До гаїв отсих надійдеш,
Ми накинемося на тебе.
Як не буде варті дома —
Є жінок багато вмілх,
Господиня є у хаті,
Що тобі шляхи завяже,
Дасть нещастя на дорозі,
Щоб не натворив ти шкоди,
Не приніє стадам загину
Проти божого веління,
І потужного ухвали.
Укко, мій високий Боже,

Чуєш, я тебе благаю:
Зачаруй моїх корівок,
Відмни моє все стадо,
На дерева всіх коханих,
Дорогих моїх на камінь,
Як дивогляд там перейде,
Ся колода буде близько.
Як би я була ведмедем,
Мала я медову лапу,
Я-б ніколи не крутилась
У бабів попід ногами,
Є ще иньшії містини,
Є ще далі загороди,
Де тинятись може ледарь,
Може никати ледащо.
Ніколи, піди ти, лапи,
Щоб все м'ясо з литок злізло,
Серед синьої діброви,
В лоні дивного лісочка.
Ти іди по грудках поля,
На піжку веселий бігай,
Є готовая дорога,
Щоб ішов ти понад морем
До далекої півночі,
На лапонській простори;
Там тобі приємно жити,
Залишити ся там добре:
В літі ходаків не треба,
Ані в осени папучів,
По верхах багнищ великих,
По широких днах болотних.
Як не можеш перейти ти,
І туди не знайдеш стежки,
Поспішай ти иньшим шляхом,
Иньшими біжи стежками
Впрість до гаю Туонелі,

Чи у галяви до Кальми:
Знайдеш там собі болота
І бори, щоб пагулятися;
Там Строкатка і Мурівка,
І коров багато інших.
Їм міцні залізни пута,
Ланцюгів на шнях десять.
Набирає товщу тіло,
Набирають мяса кости.
Будьте добрі, лісе й гаю,
Будь, дібровонько, ласкава,
Заспокой рогате стадо,
Ратичастим дай ти спокій,
Так аж доки буде літо,
Доки теплий час триває!
Куйпана, діброви царю,
Добрый ти сивобородий!
Псів своїх тримай міцнійше,
Брехунів своїх відважних,
По грибку встроми у ніздрю,
І по жолудю у другу,
Щоб вони не знали нюхом,
Не навітрились на стадо;
Завяжи їм очі шовком,
Вуха биндою постягуй,
Щоб не чули тупотіння,
Щоб не бачили й не чули.
Як сього ще буде мало,
Як сього ще небагато,
Ти жени дїтвору звідти,
І снів своїх де далі,
Най виходять із діброви,
Най тікають з узберіжя,
З пасовиц сих нешироких,
Від полїв просторих вельми!
Ти сховай собак в печерах,
Брехунів звяжи моторних
Золотими ланцюгами,
Та сріблястим ще ремінням,
Щоб злочинства не вчинили
Безсоромного учника.
Як сього ще буде мало,
Як сього ще небагато,
Золотий мій царю, Укко,
Ти мій срібний оборонцю!
Золоті слова почув ти,
І мою з коханням мову!
Дай рябинові ужевки,
На сі пски тупоморді;
Як не спинять сі ужевки,
Мідяні ти вилий пута;
Як що мідь не гідна буде,
Викуй ти залізни пута,
Як порве ся ще й залізо,
Як воно не здатне буде —
Золотий цїпок уткни ти
У костисті їх нашеки;
Залютуй кінці міцнійше,
І клебли по них порядно,
Щоб і лиця не здригнулись,
Щоб не розціпились зуби,
Як що цїле те залізо,
Як і сталь його не ріже,
Ніж не може зіссувати,
І сокира не врубає.“
Ільмарінена дружина,
Ся розумна господиня,
Тих корів погнала з хліва,
Стадо пасти ся пустила,
Пастуха пустила з заду,
Щоб гапая левільник стадо.

Руна трийцять третя.

Син Калерво той Куллерво
Положив у клунок страву,
І погнав корів болотом,
Сам пішов за ними лугом.
Як ішов, він так промовив,
Повторив слова такії:
„Ох, нещасний я хлопятко,
Наймізерійший хлопчина!
Я куди тепер пошав ся?
На порожню лиш дорогу,
Стерегти хвостів волових,
За телятами тягти ся,
Та болотами тинятись,
І лихі місяця обходить.“
На траві він там усїв ся,
Сїв, де сонечко пригріло,
Заспівав слова такії,
Заспівав таких пісень він:
„Сяй мені ти, боже сонце,
Сяй ти, боже веретенце,
Ковалевому скотарю,
Пастухови небораці;
Ільмарінену-ж не треба,
Ні йому, ані газдині.
Добре жити господині:
Хліб пече собі пшенишний,
Пироги собі готує,
І намащує їх маслом.
Хліб сухий бере воларик
І гризе суху скоринку,
Він гризе вівсяний хлібець.
Хліб з половиною він крає,

Із соломи хліб жує він,
Їсть з сосною корою,
Воду козубом черпає,
Це її із під коріння.
Сонечко, сховайсь, пшеничко!
Боже верема, ти шезни!
Заховайсь за сосни, сонце,
Ти пшеничко за лісочок,
Поспішай за ялівець ти,
За вільховії вершечки.
Воларя веди до дому,
На хліби, де сила масла,
Щоб він хліб жував там
[свіжий,
В пирогах щоб їв начинку.“
Ільмаріненна газдиня,
На той час, як той Куллерво,
Пастуша співав і кликав,
Хліб давно вже з маслом зїла
І шматками їла свіжий,
В пирогах начинку зїла;
Для Куллерво тільки каші
Та канусячок холодний,
Де собака зїв все сало,
Полизав отой вже чорний,
І поїв рябко до схочу.
Той сїрко наїв ся добре.
З ліса пташка заспівала,
Від куша співець-малятко:
„Час слугі уже поїсти,
Сиротині пообідать.“
Син Калерво, той Куллерво

Подививсь на тінь від сонця, Як за глум такий помсти-
Промовля слова такі: [тись,

„Та і час би вже поїсти,
За обід пора узятись,
Пошукати в шайці страви.“
Відігнав корів на спочив,
Щоб заснули на мурігу,
Сам на травці він усїв ся,
На траві зеленій, сьвіжій,
Зо снини він зняв клуночок,
Вийняв хлібець із торбинки,
Подививсь кругом і мовить,
Промовля слова такі:

„Часто хліб добрячий зверху
І гладка скоринка верхня,
А в середині соснина,
Під сосниною мякина.“
Із піхов добув ножа він,
Щоб украяти окрайця,
І упер ся ніж у камінь,
У тверде каміння лезом:
І йому вістре вломилось
На шматки розпалося лезо.
Син Калерво, той Куллерво,
Бачучи, що ніж зламав ся,
Бачив се й давай ридати,
Промовля слова такі:

„Дорогий мені сей пожик,
Віа один мені був лю-

[бий: Ти сама ще більше будеш

Перейшов мені від батька.
Був він власністю старого.
Я зламав його об камінь,
Об ріняк він заламав ся,
Тут об хліб газдині злої,
Що некла лихая баба.

Купи бабині віддячить?
Як за хліб той відплатити,
Що спекла тварюка злюща?“
Гава кракає із гільки,
Крук той кряче покликає:
„Бідний, золотая пряжка,
Сину-сирото Калерво,
Ти чого так зажурив ся?
Ти чого удав ся в смуток?

Лісову візьми ти гільку,
Сук березовий із долу,
Зажени корів в болото,
Брудноногих у нетечу!
Дай ведмедям половину,
А вовкам великим другу!
Позбирай вовків у лісі,
Ведмедів табуи великий,
Відмини вовків на Красьок,
Тих ведмедів на Строкаток,
І на двір жени, як стадо,
Мов товар рябий до хати;
Відплати за глум газдині,
Бабі тій лихий за посьміх.“
Син Калерво, той Куллерво,
Промовля слова такі:

„Почекай, Хіїсі хльорко!
За ножем батьківським плачу,
[бий: Ти сама ще більше будеш
За своїх корівок плакати.“
Відломив у лісі прутик,
Пагінець той ялівцевий,
І погнав коров в болото,
Всіх волів жене в твашоку;
Дав ведмедям половину,

Другу дав вовкам великим ; І такую мовить мову :
 Із вовків коров зробив він „Будь уславлений найвищий !
 А з ведмедиків худобу, Ріг гуде, надходить стадо ;
 Відмінив вовки на Красьок, Де взяв раб ріжок пастуший,
 Тих ведмедів на Строкаток. Змайстрував з чого він дуду ?
 Сонце вже на півдні стало, Чого голосно так сурмить,
 Вже воно іде на вечір, Сурмить так і дме так дуже ?
 На верхівя сосен сходить, Він мене бере по вухах,
 Час коров уже доїти. В голові тріщить віт гуку.“
 Вже пастух мізерний, злісний, Син Калерво, той Куллерво
 Сии Калерво, той Куллерво Промовля слова такії :
 Ведмедів жене до дому, „Раб знайшов ріжок в бо-
 Заганя вовків до двору, [лоті,
 І своє навчає стадо
 Промовля слова такії :
 „Рвіте стегна господині,
 Прокусіть литки газдині,
 Як на вас вона погляне,
 Як нагне ся, щоб доїти.“
 Сурму з кости від корови,
 Ріг з воловачої сиравив,
 Сурму з ніжки Туоміккі,¹⁾
 Із стегна від Кірйо дудку.
 Він загравав тоді у дуду,
 В ріг засурмив свій пастуший
 На горі при хаті тричі,
 На кінці прогону шість раз.
 Ільмарінена газдиня,
 Коваля красуня-жінка,
 Молока чека й не має,
 Масла літнього бажає.
 Чує, що болотом ходять,
 Чує шелест на пісочку.
 Промовля слова такії,

Виніє дудку з дроговини.
 Стадо все вже в перегоні,
 Вже корови в загороді :
 Розклади багаття димне
 І ходи коров доїти.“
 Ільмарінена газдиня
 Кличе, щоб стара доїла :
 „Матінко, ходіть доїти,
 Ніклуватись за худобу !
 Бо мені самій не можна,
 Помістити треба тіста.“
 Сии Калерво, той Куллерво
 Промовля слова такії :
 „Адже добра господиня,
 Жінка та, що розум має,
 Видоїть сама корівок,
 Дбати не сама про статок.“
 Ільмарінена газдиня
 Розклада сама багаття
 І коров іде доїти ;
 Роздивила ся на стадо,

¹⁾ Туоміккі і Кірйо : назви коров.

Роговеє оглядає,
Промовля слова такії:
„Добре те на позір стадо,
Колір статку не поганий:
Волос в стада, наче в рися,
Наче вовна у овечки,
Набубнявіло і вимя.
Затужавіли і дійки.“
Нахилила ся доїти,
Молока підити сіла,
Потягла і раз і другий,
Хоче ще тягти у третє;
Швидко вовк її кусає,
І ведмідь раптово шарпа,
За литки хапає вовче,
І ведмідь куса у пятки;
Прокусили в литках мясо,
На стегні зламали кости.
Так Куллерво, син Калерво,
Так за глум віддячив бабі,
За той посьміх і за кници,
За наругу жінки злої.
Ільмарінена ґаздиня,
Господиня горда плаче,
Промовля слова такії:
„Злий воларю, ти злочинцю!
Ти домів пригнав ведмедів
І вовків на двір просторий.“
Син Калерво, той Куллерво,
Йї на се відповідає:
„Як воларь — вчинив я гидко,
Ти-ж погано, як ґаздиня:
Запекла ти в хлібі камінь,
В хлібі кременю уламок;
Я ножем упер ся в камінь
І зламав об кремень ножик,

Ножик батенька мойого,
Роду нашого залізо.“
Господиня так сказала:
„О пастуше, пастушатко!
Відміни свої думки ти
І візьми назад закляття:
З пащі вовчої ти визволь,
З лапи страшної ведмедя!
Дам тобі сорочок краших,
І штани дорогоцінні,
Хліб пшенишний з сьвіжим
[маслом,
Молока, яке найкраще;
Рік ти будеш без роботи,
Другий дурно годуватись.
Як не визволиш мене ти,
Не даси ти зараз волї,
Так умру я злою смертю,
Повернусь в сирюю землю.“
Син Калерво, той Куллерво,
Промовля слова такії:
„Як вже мерти, так вмирай
[же,
До загибелі йди швидче!
Під землею буде місце
Для померлих там у Кальми:
Там міцнійші у покої,
Там потужні у дрімоті.“
Тут промовила ґаздиня:
„Укко, мій високий Боже!
Ти наипи свій лук великий,
Налаштуй оружжя краще,
Положи стрілу мідяну
На вогневий лук із верху;
І намір стрілу вогненну
Твердомілну ту стрільницю,

Най перейде понід пахи,
І крізь мясо на лонатці!
Повали Калерво сина,
Най впаде лихий на землю,
Від пастрілка сталювого
Від оружжя мідяного.“
Син Калерво, той Куллерво
Сам сказав слова такії:
„Укко, мій високий Боже!
Не мене врази стрілою,
А 'Льмарієна газдню,
Що найгірша між жіноцтвом,
Поки тут вона на місці,

Поки звідси не рушала.“
Льмарієна газднця,
Коваля упала жінка
Мертво на тім самім місці,
Наче кінтява звалилась,
Коло хати простягла ся,
У тісному дворі впала.
Так та жінка і сконала,
Так та згнула красуня;
А її чекалось довго:
Років шість її шукали
Льмарієну на втіху,
Ковалю тому на славу.

Руна трийцять четверта.

Син Калерво, той Куллерво,
В синіх парубок панчохах,
В гарних кучерях злотистих,
В черевичках шкуратяних,
Коваля зібрав ся кинуть,
Льмарієна лишити
Перше, ніж коваль дізнає,
Що його сконала жінка:
Дуже буде він журитись,
Боротьбу почне з Куллерво.
Бавлячись пішов він звідти,
З хати Льми нежурливий,
По лісах, веселий, сурмив,
На новім нив'ї гуляв ся,
Болота хитав і землі,
І земля давала відгук
На ту гру Калерво сина,

На лихі Куллерво крики.
У ковальні стало чути:
Там коваль роботу кинув,
Вийшов слухать на дорогу
І на двір дивитись вийшов,
Що за гомін там у лісі,
На пісках в ріжок хто грає?
Тут побачив він і правду,
Що там трапилось побачив:
Долі жінка розпростерта,
Там його красуня впала,
На дворі вона упала,
На травницю там звалилась.
І коваль старий горює,
То він серцем занудив ся
Цілу віч сидів і плакав,
І гіркі котились сльози;

Сум від дьоготю чорнійший, Не заграє сонце liebe,
Жаль чорнійший від вугілля¹⁾ Я веселощів не маю.
Далі й далі йде Куллерво, Хто зродив мене, не знаю,
Він як трапилось блукає : Хто у череві виносив ?
День іде він рясним лісом, Може качка при дорозі
На землі лерев Хіісі; Принесла мене в болото
Як посутеніло на ніч. І покинула край моря,
На землі він там усів ся. Там в розколинні бескету ?
На землі сидить сирітка, Батька з малку я утратив,
Так покинений міркує : Молодим утратив ньєкку,
„Хто мене створив бідаху ? Батько й мати вже померли,
Хто мене зродив на сьвітї, Ввесь загинув рід великий ;
Щоб блукав я місяцями Черевки дали з льоду
Під обігрям тут просторим ? І панчішки сніговії,
Хто у рідний край простує, Та під ожеледь пустили,
Хто іде в свою оселю, — На місток хитливий дуже,
Темний ліс моя країна, Щоб звалив ся я в болото,
На піску моя оселя ; Щоб упав в гнилу воду.
Вітер править за багаття, За життя свого ніколи
Дощик лазнею буває. Я в багні лежать не хочу,
Ти ніколи, Боже добрий, Як хисткий-хитливий мостик,
Поки сьвіта, поки сонця, Наче кладка в драговинї,
Не твори дитя нещасним, Анї впасти у болото :
Щоб дитя було сирітка, Дві отож я руці маю,
Щоб жило собі без батька, Веї пять пальців я згинаю,
Щоб без матери лишилось, І я нігтів маю десять.“
Як мене зробив ти, Боже, Ось йому на гадку спало,
Утворив мене бідаху, В мізку ся засіла думка,
Наче чайку в синім морі, Щоб до двору йти Унтамо,
Наче качку на бескетї. За батьківський сум помсти-
Сонце ластівці сяє, [тись,
І блискоче горобцєви, Та за муки свої ньєкки,
Веселить пташок воздушних ; За своє лихе нещастя.
Лиш менї воно не сьвітить, Промовля слова такіі :

¹⁾ Фінське прислів'я ; визначає глибоку розпуку.

„Почекай-но, Унтамойнен,
Згубцю мого роду й плоду!
Я прийду з тобою битись,
І твою оселю збурю,
Я спалю твій двір широкий.“

Лісова надходить баба,
В синій сукні та старенька,
Промовля слова такі
І такую мовить мову:

„Де ідеш, Калерво сину,
Де Куллерво поспішаєш?“
Син Калерво, той Куллерво
Промовля слова такі:

„Ось мені на гадку спало,
В голові засіла думка,
Мандрувати на чужину,
На село, де Унтамойнен,
Щоб за смерть помститись

[батька

Батька смерть і кров матусі,
Зруйнувати його хату,
І на поїл обернути.“

Так промовила старенька
І такі слова говорить:

„Не померло ваше плем'я,
Не загинув ще Калерво;
Батько твій живе ще поки,
Мати ще твоя здорова.“

„Ти, моя бабусю любя,
Ти мені повідай, мила,
Де татуньо мій мешкає,
Де живе моя матуся?“

„Там і батько твій мешкає,
Там і матінка рідненька
В стороні живуть Лапонській
Коло рибного ставочка.“

„Ти кохана бабусю,
Ти мені повідай любя,
Як би міг я там дістатись,
І знайшов туди дорогу?“

„Там дійти ти можеш добре
І не знаючи дороги:

Ти іди спочатку лісом,
Далі берегом уз річки;
Ти перейдеш день і другий,
Так і третій день перейдеш,

Поверни на північ далі:
На шляху натрапиш гору,
Ти іди поїд горою,

Обійди ліворуч гору;
До ріки ти прийдеш звідти,
Річка ся праворуч буде,
Берегами помандруєш,

До порогів трьох прибудеш,
На кінци коси ти будеш,

На ріжку доволі довгим;
Там побачиш ти хатину.

На ріжку рибальчу хату,
Там живе твій батько й доси,

Мешка там рідненька неня
Дві твої живуть сестриці,
Дві панни прекрасні - го-

[жі.“

Син Калерво, той Куллерво,
Вирушає у дорогу,

День іде, іде і другий,
Так іде ще день і третій;
Повернув тоді на північ,

На шляху надбав гору;
Він пішов поїд горою,

Зід гори пішов ліворуч,
Надійшов тоді до річки,

Берегом іде річковим,
Лівим берегом потока,
Надійшов до трьох порогів,
І на край коси приходить,
Та до самого краєчка,
Там побачив він хатину,
На ріжку рибальчу хату.
Уступив він до хатини,
Не вгадали там Куллерво :
„Звідки ти прибув зза моря,
Із якої ти родини?“
„Не вгадаєте ви й сина?
Я дитина ваша рідна.
Бо мене мужі Уптамо,
Відвели колись від роду :
Був на зріст тоді я в п'ятку
Мов матусі веретенце.“
Перше так сказала мати,
Так промовила старенька :
„Бідний сину, мій коханий,
Бідна, золотая, пряжка!
Так з живими ти очима
Перейшов землею сею?
Як по мертвому ридала,
По тобі лила я сльози.
Мала я синочків двоє,
Дві дочки я мала гожі;
З них уже пропало двоє,
Старших двоє згбло зовсім :
На війні пронав синочок,
Доня згнула без вістки.
Се синочок повернув ся,
Донька ще не появилась.“
Син Катерво, той Куллерво
Так спитав своєї нельки :

„Але де вона поділась,
Де моя сестра загибла?“
Мати так сказала слово,
І такую мовить мову :
„Ось куди вона поділась,
Де загнула сестриця :
Йшла по ягоди до ліса,
Під горою по малину,
Там та курочка пропала,
Швидко пташка там сконала,
Там без вісточки пропала,
Смертю згибла невідомо.
За дочкою хто нудьгує?
Ох! ніхто, як мати рідна :
Над усі шукає мати,
Мати все до неї рве ся.
Так пішла і я небога,
Відшукати хтіла дочку :
Як ведмідь я бігла лісом,
Наче видра тим гайочком.
День шукала, день і другий,
Третій день її шукала.
І на третій день над вечір
Вийшла я нарешті вище,
На горі високій стала,
На шпилі тим височеннім,
Там свою дочку я звала,
Там мандрівниці шукала :
„Де ти, донечко кохана,
Повернись до дому швидче!“
Так свою гукала доню
За пропалою вбивалась.
На відповідь гори кажуть,
Так діброви відповіли :
„Не гукай своєї доні,

Не жукай її у голос :
Бо ніколи аж до віку,
І во вік вона не зможе

Бути в матері у хаті,
Бути в пристані у батька“.

Руна трийцять пята.

Син Калерво, той Куллерво,
В синіх парубок панчохах,
З того часу поселив ся
У батьків своїх під дахом.
Та не став він розумійший,
Мука розуму не мав він,
Бо на добре не навчали,
Колисали зле в колисці,
Виховач був не розумний,
Колисач дурний був зовсім.
Взяв той парубок робити,
Брав усяку він роботу :
Риб він лагодивсь ловити,
Розставляти снасть рибачьку,
Промовляв слова такі,
Так з веслом в руках про-
„Чи тягти чим дужче невід,
Чи гребти, що маю сили?
Чи тягти мені помалу,
Чи гребти на скільки треба?“
Від стерна сказав господарь,
Промовляв слова такі :
„Хоч потягнеш ти чим дужче,
Як гребтимеш в повні сили
Ти і човна не розібеш
І облавків не зламаєш.“

Син Калерво, той Куллерво
Став гребти з усеї сили,
З молодим потяг завзяттям ;
Він зламав облавки в човні,
Ялівцеві в човні ребра.
Весь байдак той осиковий.
Вийшов глянути Калерво,
Промовля слова такі :
„Ти гребти не здатний
[зовсім,
Ти зламав облавки в човні,
Ялівцеві його ребра,
Весь байдак той осиковий.
Пожени у невід рибу,
Може в тому будеш ліпший“.
Син Калерво, той Куллерво,
Взяв ся гнати рибу в невід,
Рибу ту жене і мовить,
Промовля слова такі :
„Чи усім плечем робити,
І як муж ту гнати рибу,
Чи погнати обережно,
Гнати стільки, скільки тре-
[ба?“
І ві [мовив невідничий :
„Щоб була то за робота,
Як не гнати, що є сили,

Всею силою, що в мужа!“ Облоги, що не орались.
Син Калерво, той Куллерво, Їде дівчина на зустріч
Всім плечем погнав тут рибу, Злотокосая нартами,
Всею силою, що в мужа, В Вейнемейненовім полі,
Обернув на кашу воду, На неораних полянах.
Розтріпав на мотлох волок, Син Калерво, той Куллерво
І зробив ту рибу слиззю. Там санками зупинив ся,
Вийшов глянути Калерво, Промовляти взяв дівчині,
Промовля слова такіі : Так запрошуючи каже :
„Ти не здатний гнати риби, „Увійди, дівчино, в сани
Розтріпав на мотлох волок, Відпочинь отут на хутрі.“
Поплавці розбив на друзки, На бігу дівчина мовить,
Розскепав клини на скінки. Так ховзаючи казала :
Спроможи ся на податок, „Смерть тобі у сани сяде,
Зароби ходи-по грошей.¹⁾ І хороба тут на хутрі!“
Ти в дорозі може кращій, Син Калерво, той Куллерво,
Розумійшійший може будеш.“ В синіх парубок панчохах,
Син Калерво, той Куллерво, Батогом коня ударив,
В синіх парубок панчохах. Нагаєм отим перлястим.
В гарних кучерях золотистих, Хутко кінь верста дорогу,
В шкуратяних черевичках, І санки шляхом скрипочуть.
Взяв податки добувати, Полниув він дуже бучно,
Спромогати ся на гроші. Скванію їде він шляхами,
Заплатив усі податки, На кряжі морів блискучих,
Овочем землі платив він, В льодовім широкім полі.
І в своїх санках усїв ся, Се дівчина їде напроти
Взяв він місце на сидінню, Снігом в добрих черевичках,
І до дому звідти їде, На кряжі морів блискучих,
В сторону свою мандрує. В крижанім широкім полі.
Гучно сани заховзали. Син Калерво, той Куллерво,
І поміряли в дорозі, Зупинив коня скванливо,
Вейнемейнена галяви, Рот стулив, як мога краще,

---

¹⁾ У давних Фінів був закон виплачувати податки перш, як вдавати ся в далеку мандрівку.

Мовив дівчині звичайно :
„Ти сїдай, красуне, в сани,
Сторони, красо, зі мною.“
На відповідь так дівчина,
В черевичках гарних лає :
„Най Туонї сяде в сани,
Маналяйнен там з тобою!“
Син Калерво, той Куллерво,
В синїх парубок панчохах,
Батогом коня ударив,
Канчуком його перлестим ;
Кїнь шляхом полинув прудко
І скриплять в дорозі сани.
Бучно він верста дорогу,
І в дорозі виміряє
Піскуватини Похйоли,
Ті лапонські країни.
Се напроти йде дівчина
У цїньованих оздобах,
На пісковинах Похйоли,
На лапонських країнах.
Син Калерво, той Куллерво,
Затримав коня віжками,
Рот стулив як мога краще,
Мовив дівчині ввічливо :
„Ти сїдай, дівчино, в сани,
Тут, красунечко, під хутро :
Поїси у санках яблук,
Погризеши моїх горішків!“
Так дівчина відповіла,
У цїньованих оздобах :
„Я плюю тобі на сани,
Я плюю на них, нещасний !
Під твоїм накриттям холод,

Гидко, бридко в тебе в сани
[ках.“
Син Калерво, той Куллерво,
В синїх парубок панчохах,
Підхопив дівчину в сани,
І притяг там на сидїння ;
Садовить на хутрі в санках,
Там на снід під накрив тягне.
Зле промовила дівчина
У цїньованих оздобах :
„Відпусти мене з сидїння,
З рук пусти мене дитику,
Щоб ледачих слів не чула,
Щоб прохань не чула злого ;
А не то санки зламаю,
Вибу довгїї брусочки,
На друски розбурю сани,
Розібю на тріски боки.“
Син Калерво, той Куллерво,
В синїх парубок панчохах,
Тут відкрив з грошима
[скриню,
І підняв строкате віко,
Показав своє срібло їй,
Розстелив хустки барвисті,
З золотим панчішки краєм,
І сріблом укритий пояс.
Надить золото дівчину,
Хустка їй думки зміняє,
Їй срібло несе погибель,
Їй думки несе те злото.¹⁾
Син Калерво, той Куллерво,
В синїх парубок панчохах,
Тут узяв дівча голубить,

¹⁾ Фінське прислів'я.

Шенче їй, її лоскоче,
Віжки він трима рукою,
Другою дівча за груди.
Знемагає він дівчину,
У ціньованих оздобах,
Під тим накривом блискучим,
На рябому хутрі гарнім.
Вже їм Бог послав і ранок
Вже і день їм вислав другий.
І спитала так дівчина,
Промовля слова такії:
„Із якої ти родини,
Із якого роду, сьмілий?
З роду, певно, не малого,
Батько твій, мабути, зна-

[чий?]

Син Калерво, той Куллерво,
Промовля слова такії:

„Рід у мене не великий,
Ні великий, ні маленький,
Саме тільки він середній:
Я нещасний син Калерво,
Син Калерво нерозумний,
Син його дурний я дуже.
Ти повідай, звідки родом,
Із якої ти родини?

Певно з роду не малого,
Батько твій мабути знач-

[ний?]

Так дівчина відповіла,
Промовля слова такії:
„Рід у мене не великий,
Ні великий, ні маленький
Саме тільки він середній:
Доня бідная Калерво,
Нерозумная дівчина

Я дурне дівчатко дуже.
Як була я їх дитина
В хаті в любої матусі,
В лісе по ягоди пішла я,
Там під гору по малину;
Я збирала полуницї,
Під горбком малину брала,
Я збирала день, заснула;
День збирала, ще і другий,
І парешті вже на третій
Не знайшла до дому стежки,
Далі в лісе дорога клалась,
В гущину стежки лежали.
Там я плакала, сиділа,
День я плакала і другий,
І парешті вже на третій
Вийшла я на гору вище.
На горі високій стала,
Там я звала і кричала.
Ліс мені зелений мовить
І горби відповідали:
„Не гукай, дурне дівчатко,
Не покликауй нерозумно,
Бо твого не чути гуку,
Він до дому не доходить!“
Третій день я йшла й че-

[твертий,

Пятий день блукала й шестий;
Я наважилась умерти,
Я погибелі шукала,
Аж ніяк я не умерла,
Там, небога, не загибла.
Як би вмерла я бездольна,
Як би згинула слабенька,
То на другий рік би може,
Чи на третє може літо,

Зеленіла-б, як травця,
Зацвила-б немов та квітка,
Вийшла б ягідкою в гору,
Калічки-б червоні вийшли.
Я-б страхів сих не зазнала
Не дізнала-б я неслави.“
І заледве се сказала,
Ледве вимовила слово,
Як і вискочила з саней,
Хутко кинулась у річку,
Просто в піну водоспаду,
В вогневу ту безодню.
Там кінець собі дістала,
Відшукала там погибель,
Покій там в краю Туоні,
Покій в вохкості потоків.
Сни Калерво, той Куллерво
Вийшов з саночок сквалливо,
Починає плакати гірко,
Голосити дуже гучно:
„Я в житті своєму нещасний,
І страшна у мене доля!
Я свою сестрицю рідну,
Нещвину дочку знеславив!
Горе рідному татуню,
Горе матиці старенькій.
На що мене годувала
На що в світ мене пустила?
Бо я мав би за найкраще
Не рости і не родитись,
Не родитись в цьому світі,
На землі не об'являтись.
Смерть неправо учинила,
І не те творила слабість,
Що мене вже не змертвила,
Як пожив я дві лиш нічки.“

Він хомут пожем розрізав,
Ріже він реміня з шкури,
На коня собі сідає,
На крижах у білолобця;
Поспішає він і скаче.
Не багато переїхав,
Він до батька двору їде,
Приїздить там на проліся,
Там була на дворі мати.
„Мати рідна і кохана!
Як би ти мене, рідненька,
Як на світ я народив ся,
В димній лазні положила,
Двері міцно зачинила,
У диму-б там задушила,
І на другу ніч забила,
З ліжником і пелюшками,
Ти мене-б там утопила,
В ніч би кинула колиску,
На вогні-б її спалила!
На селі-б тоді спитали:
„Що нема коліски в хаті?
Так замкнена міцно лазня?“
Ти-б тоді їм так сказала:
„Ту спалила я колиску,
І до печі швиргнула,
В лазні зерна проростають,
З них собі готую солод.“
Перше мати поспитала,
З сивим волосом старенька:
„Що з тобою, мій синашу,
Що за диво ти говориш?
Наче ти з Туоні вийшов,
Наче ти прийшов з Маналі?“
Сни Калерво, той Куллерво
Промовля слова такі:

„Диво скоїлось до-правди,
Утворило ся злочинство :
Я мою сестрицю рідну,
Доню неньчину знеславив.
Як сплатив усі податки,
Всю віддав потрібну плату,
Я, було, дівча надибав,
І голубив ту дівчину.
То була моя сестриця,
Неньки рідної дитина.
Смерть свою вона дістала,
Вже знайшла свою погибель,
В страшних нуртах водоспаду
В тому вирі, що клекоче.
Я не можу зміркувати,
Зрозуміти і збагнути,
Деб собі знайшов кінець я,
Деб я смерть знайшов не-
[щасний : Де хоробрії воюють.
Чи в страшній у вовчій пащі,
Чи у зіві у ведмедя,
В череві великім кита,
Чи в зубах лихої щуки?“
Мати так на се мовляє :
„Не шукай, синочку, смерти
В пащі у страшного вовка,
В зіві лютого ведмедя,
В кита в череві великім,
Ні в зубах лихої щуки.
Не мала коса Суомі¹⁾
Сторона широка Саво,²⁾
Щоб сховати вчинок мужа,
Щоб покрити там злочинство.
На шість літ укритись можна,
Навіть поспіль аж на девять ;
Час дарує спокій мужу,
Літа втихомирять горе.“
Син Калерво, той Куллерво
Промовля слова такії :
„Не піду я, щоб ховатись,
Ні від сорому тікати ;
А піду у пащу смерти,
Я піду до брами Кальми,
На великі бойовища,
Де хоробрії воюють.
На ногах стоїть ще Унто,³⁾
Не загинув ще противий.
Не помстивсь за горе батька
І за неньчині я муки.
Я й за пинше не помстив ся,
Сам що витерпів на сьвітї“.

---

1) Фінляндія. 2) Саволяк — частина східньої Фінляндії.
3) Унтамойнен — брат Калерво.

Руна трийцять шеста.

Куллерво, той син Калерво, Військова недуга гарна :
В синіх парубок папчохах Молодець кінчає швидко,
Хоче рушити війною ; Він відходить не болівши,
Він палагодивсь до бою, Не мариївши сьвіт лишає.“
Нагострив він лезо трохл, Сї слова мовляє пенька :
Загострив жало у списа. „Як що ти умреш у бої,
І тоді сказала мати : Хто дасть батькови підмогу,
„Не ходи, синочку любий, Хто лишить ся при ста-
„Не ходи туди війною, [рому?“
Де мечів залізних сила! Куллерво, той син Калерво
Хто воює без причини, Промовля слова такії :
З óпалу стає до бою, „Най умре він на прогонї,
Той життя в війні загубить Най життя кінча на дворї.“
І погине той у бої, „Хто дасть матері заслопу,
Від меча той смерть знаходить Хто лишить ся при старень-
І конання від залїза. „На синої най умирає, [кій?“
Чи козою в бійку їдеш, Задихне ся в кальнім хліві.“
Чи на бойовище цапом, „Хто-ж лишить ся коло брата,
І коза побита буде, Помогти у злому разї?“
Упаде той цап негайно. „Най занудить ся у лісі,
Ти собакою повернеш, Най він звалить ся на полі.“
Будеш жабою до дому. „При сестрі твоїй хто буде,
Куллерво, той син Калерво В злій потїшити годинї?“
Промовля слова такії : „При колодязї най гине,
„Не впаду я на болотї, Серед стежки, що до пральні.“
На пісках не повалю ся, Куллерво, той син Калерво
Там де крукова оселя, З хати поспїхом бере ся,
Де ріллю ті ґави орють ; І до батька так мовляє :
А впаду на бойовищї, „Батеньку, бувай здоровий !
У баталїї хоробрїх. Чи по синовнї заплачеш,
Добре згинути у полі, Як почувеш, що умер я,
Вмерти при брязчаню зброї! В нашім родї не лічу ся,

Із родини зовсім вийшов?“

І промовив батько слово:

„Що тобі я не заплачу,

Як почую, що умер ти.

Буде другий син у мене,

Що від тебе буде кращий,

І за тебе розумнійший.“

Куллерво, той син Калерво

Промовля слова такі:

„Та і я не буду плакати,

Як почую, що умер ти;

Я собі поставлю батька:

Голова камінна буде,

З глини рот, з журавин очи,

Борода — сухе бадилля,

Ноги — ті гілки вербові,

Мясо — дерево трухляве.“¹⁾

Та до брата він мовляє:

„Прощай, мій любий брате!

Чи по братови заплачеш,

Як почувеш, що умер я,

В нашім роді не лічу ся,

І пропав з родини зовсім?“

Брат йому промовив слово:

„Що тобі я не заплачу,

Як почую, що умер ти;

Я собі добуду брата,

Буде він від тебе кращий,

І подвійно розумнійший.“

Куллерво, той син Калерво

Промовля слова такі:

„Та і я не буду плакати,

Як почую, що умер ти;

Я собі збудую брата:

Голова камінна буде

З глини рот, з журавин очи,

Борода — сухе бадилля,

Ноги — ті гілки вербові,

Мясо — дерево трухляве.“

Далі він сестрі мовляє:

„Прощай-но, сестро люба!

Чи по братови заплачеш,

Як почувеш, що умер я,

Не лічу ся в нашім роді

І пропав з родини зовсім?“

Так промовила сестриця:

„За тобою не заплачу,

Як почую, що умер ти:

Я собі дістану брата,

Буде він від тебе кращий,

І багато розумнійший.“

Куллерво, той син Калерво

Промовля слова такі:

„Та і я не буду плакати,

Як дізнаюсь, що ти вмерла;

Я собі сестру змайструю:

Голова камінна буде,

З глини рот, з журавин очи,

І сухе бадилля — волос,

Із квіток болотних вуха,

Із гілок кленових — тіло.“

Тут він матері промовив:

¹⁾ Сі дивні вирази показують, що для Куллерво, потороча, що він описав, заступить йому батька так саме добре, як і той, якого почуття, на його погляд, виявляють ся так зимно і шерстю: що до брата й сестри — так само.

„Мати рідна і кохана,
Ти в собі мене носила,
Ти мене ходити вчила!
Чи по синові заплачеш,
Як почувеш, що умер я,
Не лічу ся в нашім роді,
І пропав з родини зовсім?“
Мати се сказала слово,
І таку мовляє мову:
„Ти думок не знаєш нецьки,
Серця матери старої!
Гірко, гірко я заплачу,
Як умреш ти, мій синочку,
Із лічби людей погинеш,
В нашім роді вже не будеш.
Я задлю слізми хатицу,
На мостах струмочки будуть;
Я на вулицях поплачу,
Я від сліз зігну ся в хліві,
Розтоплю я сніг сльозами,
Розмягчу слізми я землю,
І земля зазеленіє,
На траві струмки поллють ся.
Як я плакати втомлю ся,
І я зможусь голосінням,
Як ридати му прилюдно,
В лазні тихій я поплачу,
Що лавки усї і дошки
Підпливуть в потоках сліз-
[них.“
Куллерво, той син Калерво,
В синїх парубок панчохах,
Бавлячись пішов до бою,
Йшов він з погуками в битву,
І ланами і болотом
Тупотїв він пісчиною,

Шелестїв травною йдучи,
Шамотїв в сухих зелїнах.
У сліди пішла відомість,
Досягла до вух новина:
„Вже сконав, умер твій
[батько,
Відійшов старий на віки;
Ти приходь дивитись дома,
Як померлого ховають.“
Куллерво, той син Калерво
На відповідь так мовляє:
„Як сконав, так і сконав він;
Дома знайде ся шкапина,
Щоб везти його до ями,
Опустити в надро Кальми.“
Шелестить, іде болотом,
І гуде полями йдучи.
У тропу приходить звістка,
Досягла до вух новина:
„Братік твій умер недавно,
Порожденників дитина;
Йди до дому подивитись,
Як померлого ховають.“
Куллерво, той син Калерво
На відповідь так мовляє:
„Як сконав, так і сконав він;
Огер знайде ся на дворі,
Щоб повіз його до ями,
Опустив на лоно Кальми.“
Шелестить, іде болотом,
Трубить у свій ріг по лісі.
У тропу приходить звістка,
Досягла до вух новина:
„Вже твоя сестра померла,
І батьків сконала доня,
Йди до дому подивитись,

Як померлу ховають.“
Куллерво, той син Калерво
На відновідь так мовляє:
„Як сконала, так сконала,
Дома є у нас кобила
Повезти її до ями,
Опустити в надро Кальми.“
По жнивах іде радіє,
Шелестить ідучи лугом.
У сліди надходить чутка
Досягла до вух повица:
„Мати вже твоя сконала
Ся старенька з добрим сер-
[цем,
Подивись, прийди до дому,
Як померлу ховають.“
Куллерво, той син Калерво
Промовля слова такі:
„Горе бідному синочку!
Мати вже моя сконала,
Що мені стелила постіль,
Гантувала укривало,
Що робила мотовилом,
Що вертіла веретенцем.
Я-ж не був, коли вмирала,
Виходу душі не бачив.
Може з холоду сконала,
Може з голоду умерла?
В хаті вмерлу обмийте,
Та водою з добрим милом,
Обгорніть в хустки шовкові,
Положіть в ляпному вбранні,
Відвезіть до домовини,
Опустіть на доно Кальми,
З жалібним везіте співом,
Опускайте з голосінням..

Я не можу повернутись,
Бо не скараний Уптамо,
Не загинув супротивник,
Ще живе злочинець лютий.“
Шелестить. іде до бою,
Як звитяжник до Уптамо,
Промовля слова такі;
„Укко, мій високий Боже,
Меч пошли мені найліпший,
Дай мені добренне лезо,
Щоб бороло ся з юрбою,
Проти сотні щоб стояло.“
Він знайшов меча під мислі,
Він набув добренне лезо.
Він юрбу мечем стинає,
Вистинає рід Уптамо,
Оберта хатки на попіл.
Лиш самий зістав ся попіл,
Лиш каміння коло печі,
Та рябини під барканом.
Куллерво, той син Калерво
Повернув до свого краю,
Йшов до батькової хати,
На лани свого старого.
Аж знайшов порожню хатку
Увійшов неначе в пустку:
Ні до серця пригорнути,
Ні руки кому подати.
До вугілля руку суне,
Аж вугілля вже холодне,
Через те він і довідавсь,
Що його сконала мати.
Приложив до печі руку,
Захололо там каміння;
Через те він і довідавсь,
Що сконав його вже батько.

На поміст він озирнув ся: З псом помаандровав до ліса ;
На помості все безладде, Йде дорогою все далі,
Через те він і довідався, Перейшов лісові петри,
Що його сестра умерла. Перейшов іще він трохи,
Він пішов відтак на пристань Невеличкий перемежок,
На вальцях не видко човнів; І дійшов до того ліса,
Через те він і довідався, На оте страшине місце,
Що нема на світі й брата. Де він дівчину підмовив,
Гірко плакати узяв ся, Доноу неньчину ославив.
Переплакав день і другий, Плаче там і луг прекрасний,
Промовля слова такі: Плаче жалібно й діброва,
„Добра матінко рідненька, Молода сумує травка,
Що ти синові лишила, На піску квітки банують
Як жила на сьому світі? Що він дівчину знеславив,
Ти, матусенько, не чуєш, Знапастив матусі доноу.
Як очима говорю я, Молода трава не сходить,
Як бровами я баную, На піску квітки не виїшли,
Як своїм нужу ся тіям!“¹⁾ Не росли на тому місці,
У труні збудилась мати, Там де скоїлось злочинство,
З домовини відповіла: Де він дівчину знеславив
„Чорний псе тобі лишив ся, Знапастив доньку матусі.
Щоб ти з ним блукав лісами. Куллерво, той син Калерво,
Ти візьми його з собою Меч гостренний витягає,
І мандруй з ним геть по- Повернув кругом залізо;
[лісям І меча тоді спитав ся,
На той бік у петри ліса, Його волі він довідався :
До дочок ходи лісових, Чи не хоче те оружжя,
До дівчат тих синіх двору, М'ясо грішне шматувати,
На край замку лісового. І напштісь злої крові?
Пошукаєш ти там хліба, Добре меч вгадав ту думку,
І попроси там подання.“ Він почув бажання мужа,
Куллерво, той син Калерво, Відповів слова такі :

¹⁾ Фінський ідіотизм; він дає на розум, що Куллерво був на могилі своєї матери.

„Та чому-б не побажав я,
Мясо грішше шматувати,
І напиться злої крові,
Як я краю і безгрішних,
Пю я кров у неповинних?“
Куллерво, той син Калерво,
В синіх парубок панчохах,
Держаком меча встромляє,
Затопив глибоко в землю,
На жало націлив груди,
Сам на меч він повалив ся,
Похопивсь на зустріч смерті,
І знайшов собі скопаня.
Ось як парубок умер той.
І такий кінець Куллерво,
Оттаке скопаня мужа,

Смерть безщасного героя.
Чує старий Вейнемейнен,
Про ту смерть почув він
[звістку,
Як життя скінчив Каллерво,
Промовля слова такіі :
„Не давай, народе прийшлий,
Ти діток на виховання
Недотепам безрозумним,
Не давай чужим в коліску ;
Зле діток глядіти будуть,
Колісать не так, як треба :
Будуть діти нерозумні,
Не дістануть тями мужа,
І зістарівшись на літа,
І оселившись на тілі“.

Руна трийцять сема.

Кожен вечір Ільмарінен
Убиває ся по жіноці :
У ночі він сну не має,
В день не їсть, а тільки
[плаче,
Упадаю я на силах.
Рано в ранці він голосить,
День настане він зітхає,
Бо нема його дружини,
Бо його красуня вмерла.
Він рукою не хитає,
Молот в держаком мідяним,
Не чути його кування,
Не чути вже цілий місяць.
Так промовив Ільмарінен :

„Горе хлопцеві бідасі !
Жити й бути як, не знаю.
Чи сиджу, чи сплю в ночі я,
Важко все, думки тікають,
Упадаю я на силах.
В вечері мені нудота,
І буває важко в ранці,
А в ночі буває гірше
І найгірше, як прокинусь.
Я не жду, як перше, ночі,
І не шкода встати в ранці :
День чи ніч — мені однако ;
Я вбиваюсь по красуні,
Я нуджу ся по коханій,

Я сумую по чорнявці.
І на той час дуже часто,
Як лежу я на перині,
О півночі сні я бачу;
Дурно я ловлю рукою,
Дурно помацки ховзаю
Я долонею навколо.
“Жив без жінки Ільмарінен,
І постарівсь без дружини.
Два — три місяці він пла-

[кав,

Навіть плакав і четвертий;
Взяв він золота із моря,
І срібла в морських потоках,
Нагромадив дерева в купу,
Трийцять раз за ним він

[їздив,

На вугілля палить дерева,
Положив вугілля в горен.
Взяв позбиране він злото,
І срібла узяв уламок,
Що з осіннього ягнятка,
В зимове зайча завбільшки.
Кинув золото топитись,
І срібло у горен кинув,
Роздмухать міхи поставив
Слуг, робітників щоденних.
Роздмухають дуже слуги,
І міхи вони качають;
Руки їм без рукавичок,
Плечі зовсім не укриті.
Сам коваль той Ільмарінен,
Перегортує вугілля,
Щоб із золота подобу,
Молоду з срібла зробити.
Зле ті слуги роздмухають,

І міхи качають мляво.
Сам коваль той Ільмарінен
Роздмухати міх приходить:
Раз качнув, качнув у друге,
І парешті аж на третій,
Подививсь на спід у горен,
Там на край жаркої печі,
Що там творить ся у горні,
Що з вогню отам виходить?
Се вівця із печі вийшла

І метнула ся із горна;

Золоте й мідяне руно,
Є ще й срібне волосіння,
Щоб усіх задовольнити —
Ільмарінен не контентий.

І промовив Ільмарінен:

“Се йно вовкови потрібно!
Я чекав на жінку з злата,
Із срібла собі дружини.”

І коваль той Ільмарінен
Знов вівцю в вогонь укинув,
І додав ще більше злата,
І срібла туди ще кинув,
До міхів ставля слуг знову,
Тих робітників щоденних.

Роздмухають дуже слуги,
І міхи вони качають;
Руки їм без рукавичок,
Плечі зовсім не укриті.
Сам коваль той Ільмарінен
Перегортує вугілля,
Щоб із золота подобу,
Молоду з срібла зробити.
Зле ті слуги роздмухають
І міхи качають мляво.

Сам коваль той Ільмарінен

Роздмухать міхи надходить : І на третій раз нарешті
 Раз качнув, качнув у друге, Подививсь на дно у горем,
 І уже на третім разі На край жаркої печі :
 Подививсь на спід у горен Що там творить ся у горні,
 Та на край жаркої печі : Що отам з вогню виходить ?
 Що там творить ся у горні, З горна дівчина виходить,
 Що з вогню отам виходить ? Золоте волося має,
 Із вогню біжить лашатко, Голова у неї срібна,
 До міхів воно надбігло, Має стаи чудово-дивний,
 Злотогриве, срібноглаве, Так що й людям стало
 Мідяві йому конита. [страшно —
 Щоб усі були контенті — Ільмарінен не боїть ся.
 Ільмарінен не контентій. Став робити Ільмарінен
 І промовив Ільмарінен : Сам коваль на тую постать ;
 „Се вовкови тільки треба : Він кував не спавши ночи,
 Ждав я жінки золотої, В день кував без відпочинку.
 Срібної собі дружини.“ Ноги він зробив дівчині,
 І укинув Ільмарінен Ноги їй зробив і руки,
 Знов лашатко те у горен, Аж нога іти не може
 Додає ще більше злота, І рука не обіймає.
 І срібла туди ще кида, Він кує дівчині вуха,
 До міхів знов слуг ставляє, Аж вони не можуть чути ;
 Тих робітників щоденних. Він уста зробив їй штучно,
 Роздмухають дуже слуги ; Очи їй, немов живії ;
 І міхи вони качають ; Аж уста без слів лишились,
 Руки їм без рукавичок, Не блищать чуттям очіці.
 Плечі зовсім не укріті. І промовив Ільмарінен ;
 Сам коваль той Ільмарінен „Дівчина була-б прекрасна,
 Перегортуює вугілля, Як би мовити здолала,
 Щоб із золота подобу, З почуттям язик би мала.“
 Молоду з срібла зробити. І потяг красуню панну
 Зле ті слуги роздмухають, На пуховую перину,
 І міхи качають мляво ; Та на подушки покійні,
 Сам коваль той Ільмарінен На постіль шовкову гарну.
 Роздмухать міхи надходить : Се коваль той Ільмарінен
 Раз качнув, качнув у друге, Напалив, напарив лавію,

Положив у лазні мило,
І звязав гіллястий віник.
Три дїжки води приніс він,
Щоб та зяблиця купалась,
Подорожник щоб обмив ся,
Від жужелиці на злоті.
Добре там коваль помив ся,
Залюбки він там кунав ся;
Лїг з дівчиною він побіч
На пуховую перину,
На своє стальове ліжко,
Що залізний підпори.
Взяв коваль той Ільмарінен,
Ночи першої узяв він
Ліжників лічбу велику,
Ще приїс хусток він купу,
Два чи три ведмежих хутра,
Ліжників пять-шість сукон-

[них,

Щоб лягти з жоною спати,
З золотим обличчям поруч.
З того боку їм теплійше,
Де їх ліжники укрили,
Але з того де дівчина,
Де лежить та золотая.
Звідти холодом лиш віє,
Лиш мороз іде страшений.
Бік отой вже леденїє,
Вже твердїє, як той камінь.
І промовив Ільмарінен:
„Панна ся мені не здатна,
Відвезу її в Вейноле.
Вейнемейнену в дарунок,
Най йому дружина буде,
Сяде курочка на лоні.“
Панну він везе в Вейноле.

Як прийшов туди, промовив,
Говорив слова такії:
„Вейнемейнене старенький!
Ти візьми красуню-панну,
Постатну дівчину сюю:
Рот у неї не широкий,
Не широкі будуть лиця.“
Старий певний Вейнемейнен
Як побачив ту подобу,
І на злото кинув оком,
Промовля слова такії:
„Ти оце привіз навіщо,
Золотий оцей дивогляд?“
Ільмарінен так мовляє:

„Щоб ти мав ся що-найкраще,
Я привіз тобі дружинну,
Сю куріпочку на лоно.“
Мовить старий Вейнемейнен:
„О ковалю, любий брате!
Кинь в огонь отсю дівчину,
І накуй річей усяких,
Чи до Росії вези її,
Сю статую, чи до Німців,
Щоб потужні у баталї,
На війні її здобули.
Незвичайно в нашім роді,
І мені також не личить,
Щоб я брав дівчину срібну,
Наречену золотую.“
Заказав тут Вейнемейнен,
Не дозволив друг потоків,
Поколінням тим, що будуть,
Родови на виростанню,
Щоб не кланявсь перед зло-

[том,

І перед сріблом не падав.

Промовля слова такії, І такую мовить мову: „Діти бідні, подивігь ся, Ви, на вирості герої, Як що тільки вам до тям, Зрозуміти те, що раджу:	Стережіть ся поки віку, Поки сяє білолицій, Сватать дівки золотої Теї срібної дівчини: Злото має блиск холодний, І срібло морозом дише“.
--	---

Руна трийцять осьма.

Се покинув Ільмарінен, Той коваль одвічний, майстро, Золоту оту статую, Молоду свою срібляну; На коня надів він зброю І запряг поперед саньми, Сам на сани він сідає, Умостив ся на сидінню. Він поклав помандрувати, І таке на думці мав він, Щоб знов сватати в Похйолі Доньку другу Півночи. Іде він денну дорогу, І відтак він іде другу, А на третій день нарешті На Похйолі двір приїхав. Льовхі, півночи газдиня, Там була на дворі саме, Промовляти починає, Узяла його на розпит: Чи її дитині добре? Добре донечці живе ся З чоловіком у свекрухи, Як газдині і невістці?	А коваль той Ільмарінен, Голову спустив журливо, Шанка збочила ся на бік, Сам сказав слова такії: „Хоч і не питай ти, тещо, Хоч і не бери на розпит, Чи живе ся добре доні, Чи живе в гаразді люба! Смерть уже її схопила, І кінець її швидкий був. В землю ягідку сховали, І поклали на пісочок, Чорнокучерну під стебла, І сріблясту під травицю. По твою я доньку другу, По дівча прийшов молодше. Ти віддай дівчину, тещо, Відпусти ти доньку другу В хату першої дружини, На ослін сестри небоги.“ Льовхі, півночи газдиня, Промовля слова такії: „Зле давнійше я вчинила І зробила я недобре,
--	--

Що 'ддала тобі дитину,
Донечку тобі вручила,
Щоб умерла молоденька,
Щоб загинула та сьвіжа,
Наче в паші злого вовка,
У страшній ведмедя нельці.
Не віддам тобі другої,
А не дам за тебе доньку,
Щоб змивала з тебе сажу,
І від кінтю вимивала.
Я укину радше доньку,
Дорогу мою дитину,
Вволоспад бурний, шумливий
У оті бурхливі пурти,
В зів страшний липька, що

[в Манї,

В зуби шуки в Туонелї.“
Тут коваль той Ільмарінен
Рот скривив, чоло понурив,
І волося розкуйовдив,
І хитнувши кучерями
Устунив до хати сквапно,
Перейшов під стріху хутко,
Промовля слова такії:
„Ходь дівчатоцько, до мене
На осліи сестри твоєї,
В хату першої дружини,
Щоб хлібів пекти із медом,
Щоб варити краще пиво.“
Се співа хлонятко долї,
Так співа і промовляє:

„Геть собі, ти в замку зайвий,
Пріч від нашого порога!
Шкода замкови від тебе,
Горя замкови завдав ти,
Як прийшов сюди у перше,

Як у перше став на дверях.
Панно, любая сестрице!
Се жених, та будь розсудна;
Не дивись йому на ноги,
Рот, дивись. який у него;
Адже в його ясла вовчі,
Пазурі сховав лисичі,
Пазурі ведмежі, гострі;
Ніж його жадає крові,
Ним він голови стинає,
Перерізує ним синни.“

І промовила дівчина,
Ільмаріненови мовить:
„Не піду за тебе заміж.
За паскудника такого;
Ти забив свою дружину,
І мою сестрицю стратив,
І мене забити можеш,
Сам життя мене позбавиш.
Бо дівчина гідна того,
Чоловік щоб був де-ліпший,
І щоб мав він зріст хоро-

[ший,

Щоб рушати в кращих санках,
І до кращої оселі,
І до більшого будинка,
Не до кузні, що з вугіллям,
До багаття леда-мука“.
Розпалив ся Ільмарінен,
Той коваль одвічний, май-

[стро,

Рот скривив, чоло понурив,
І волося розкуйовдив;
Він побіг, схопив дівчину,
Обійняв її руками,
З хати вибіг як шалений,

І побіг до саней прудко,
Посадив дівчину в сани,
Просто кинув на сидіння,
Звідти їхати бере ся,
Мандрувати з того краю,
І трима віжки руками,
Другою дівочі груди.
Гірко плакала дівчина,
Промовля слова такії:
„Йду до ягоди з болота,
До бережної рогожі,
Там я курочка загину,
Там умру я, пташка, з горя.
Ільмарінене ковалю!
Як що ти мене не пустиш,
Розібю отсі я сани,
Потрощу я їх на тріски,
Іх колінами зламаю,
Розібю я їх ногами.“
Сам коваль той Ільмарінен
Промовля слова такії:
„Так коваль уладив сани:
У саней залізни боки,
Щоб їм шкоди не зробила
Тупанням своїм дівчина.“
Плаче бідная дівчина
У оздобинах блискучих,
З сорому ламає пальці,
Боляче кусає руки,
Промовля слова такії:
„Як що ти мене не пустиш,
Відмінюсь тоді на рибу,
І сиром піду під хвилі.“
А коваль той Ільмарінен
Промовля слова такії:
„Не втекти тобі від мене :

В слід я шукою долину.“
Плаче бідная дівчина
У оздобинах блискучих,
З сорому ламає пальці,
Боляче кусає руки,
Промовля слова такії:
„Як що ти мене не пустиш,
Я сховаюсь в ліс зелений,
Гордостаєм на бескеті.“
Сам коваль той Ільмарінен
Промовля слова такії:
„Не втекти тобі від мене :
В слід я видрою долину.“
Плаче бідная дівчина
У оздобинах блискучих,
З сорому ламає пальці,
Боляче кусає руки,
Промовля слова такії:
„Як що ти мене не пустиш,
То я жайворонком стану
І сховаю ся у хмарі.“
Аж коваль той Ільмарінен,
Промовля слова такії:
„Не втекти тобі від мене :
Я у слід вірлом долину.“
Переїхали ще трохи,
Невеличку ще дорогу,
Почала хронти коняка,
Довговухая лякатись,
Підвела голівку панна,
Слід на снігови вбачає,
І питаючись так каже :
„Перебіг тут хтось дорогу ?“
Відмовляє Ільмарінен :
„Перебіг дорогу заяць.“
Бідна дівчина зітхнула,

І зітхнувши заридала,
Промовля слова такії:
„Горе дівчині небозі!
Мала-б я собі за краще,
Уважала б за найліпше
Та за сим побігти зайцем,
Утекти за клишоногим,
А не з судженням лишитись
На помятім укривалі.
В зайця і волося краще,
Має заяць рот ладнійший.“
Сам коваль той Ільмарінен
Сторч дививсь, кусає губи,
Іде бучно на дорозі;
Не багато переїхав,
Коник голосно запирхав,
Довговухий налякав ся.
Підвела голівку панна,
Слід на снігови вбачає,
І свитавши так сказала:
„Що шляхом перебігало?“
Відмовляє Ільмарінен:
„Тут лисичка перебігла.“
Дівчина зітхнула бідна,
І зітхнувши заридала,
Промовля слова такії:
„Горе дівчині небозі!
Я-б собі за краще мала,
Уважала за найліпше,
В санках їхати лисичих,
У повозі вітроніжки,
А не з судженням лишитись
На помятім укривалі;
В лиса і волося краще,
Має лис ладнійший ротик.“
Сам коваль той Ільмарінен

Сторч дививсь, кусає губи,
Іде бучно на дорозі;
Не багато переїхав,
Коник голосно запирхав,
Довговухий налякав ся.
Підвела голівку панна,
Слід на снігови вбачає,
І питаючись мовляє:
„Що дорогою тут бігло?“
Відмовляє Ільмарінен:
„Перебіг дорогу вовк тут.“
Дівчина зітхнула бідна
І зітхнувши заридала,
Промовля слова такії:
„Горе дівчині небозі!
Я-б собі за краще мала
І за ліпше уважала,
В слід за вовком сим побігти,
Що все дивить ся понуро,
А не з судженням лишитись
На помятім укривалі.
Має вовк волося краще,
Має вовк і рот ладнійший“.
Сам коваль той Ільмарінен
Сторч дививсь, кусає губи,
Бучно вулицею їде,
У ночі в селі новому.
Тут потомлений з дороги
В твердий сон упав він зараз,
І відтак сьміялась жінка
З чоловіка, що проснав він.
Як коваль той Ільмарінен
Та прокинув ся у ранці,
Рот скривив, понурив чоло,
У ковтун волося збілось.
І промовив Ільмарінен,

І такі слова мовляє:

„Чи не взяти ся до співу,
Не закласти молоді,
Лісовим зробити звірем,
Відмінити на водяного?
Як що в ліс її пушу я,
То весь ліс перелякаю;
Як пушу її на воду,
Утечуть ізвідти риби;
Я візьму гостріще лезо,
І мечем те доконаю.“

Чує меч його рішинець,
Дізнає бажання лезо.

Промовля слова такі:

„Не на те адже я здав ся,
Щоб губив жінок собою,
Щоб життя збавляв безсп-

[лих.“

Се коваль той Ільмарінен
Розпочав закляття дужі,
І почав замови гнівно:
Відминив на чайку жінку,
Щоб скакала по бескетях,
Пискотіла по скелистих,
Попад берегом крутилась,
І няряла під негоду.

Тут коваль той Ільмарінен
Знов на саночки сідає,
І верста дорогу бучно,
Сумно голову слустивши,
Іде в сторону свою він
На відомій проліся.

Вейнемейнен, старий, певний,
На шляху перестріває,
Промовля слова такі:

„Ільмарінене, ковалю!

Що так, брате, зажурив ся,
Шанка збочилась на бакір?
Ти із Похйоли вернув ся;
Як живе тепер Похйола?“

Відмовляє Ільмарінен:

„Та чому-б не жить Похйолі?
Самно меле без устанку,
Як давнійш стукоче покрив,
Меле день, щоб годуватись,
Меле другий день на про-

[даж,

І на засіб меле третій.

Я говорю сираведливо,

Знову се я повторю:

Не жила-б чому Похйола.

Коли Самно є в Похйолі!

Там і орачка і сїви,

Усілякі там рослини,

І добро там певиводие.“

Мовить старий Вейнемейнен:

„Ільмарінене ковалю,
Де лишив дружину, брате,
Знакомитую дівчину,
Що ти сам назад приїхав,
Без дружини повернув ся?“

Сам коваль той Ільмарінен
Промовля слова такі:

„Обернув в морську чайку,
Я свою ледащо жінку,
Чайкою тепер на морі

Та дружина стогне, квилить,
Шамотить там по бескетях
І лунають криком скелі.“

Руна трийцять девята.

Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такі:
„Ільмарінене ковалю!
Чи не рушити в Похйолу,
Щоб добути звідти Сампо,
Покрив вгледіти строкатий?“
Сам коваль той Ільмарінен
Промовля слова такі:
„Нам незмога взяти Сампо,
Трудно винести той покрив
З завжди хмурої Похйоли,
Із сумної Саріолі:
Бо віднесено вже Сампо,
Покрив сховано строкатий,
В каміану поклалось гору,
В гору мідную Похйоли,
Там за девятьма замками.
Розкоренилось там Сампо
В глибочинь на девять сяжиїв
І пішов у землю корінь,
В водоспад понуривсь другий
Третій в гору, що при хаті“.
Мовить старий Вейнемейнен:
„Брате, любий мій ковалю!
Помандруймо до Похйоли,
Щоб здобути звідти Сампо:
Корабель збудуймо добрий,
Щоб поставити там Сампо,
Щоб з собою взяти покрив
В скелі Похйоли сумної,
В тій горі, де повно міді,
Там за девятьма замками.“

Відмовляє Ільмарінен:
„Суходолом безпечнійше;
Лемпо морем най поїде,
Смерть най хвилями простує:
Там зуспіти може вітер,
Перекнути нас хвиля,
Тра гребти там буде пальцем
І ліктями кермувати.“
Мовив старий Вейнемейнен:
„Суходолом безпечнійше, —
Безпечнійше, але важче,
І крутійше, ще і дальше.
Добре байдаком у морі,
Човном плавати приємно,
Вод рівнинами рушати,
Простувати течією.
Хвилі човничок гоїдають,
Вітри рухають кораблик,
Коліса́ західний вітер,
І південний підганяє.
Та най буде, як хто хоче:
Ти не хочеш братись морем,
Так поїдьмо суходолом,
Бережиною поїдьмо.
Скуй лишень мені ти лезо,
Меч зроби мені вогненний,
Щоб ним вовків розточити,
Розірвать Похйоли нарід,
Бо піду я брати Сампо,
В селах, що морозом повні,
У сумній Похйолі завжди,
В тій похмурій Саріолі.“

Сам коваль той Ільмарінен Повертає, розглядає
Той кувач одвічний, майстро, І такі слова говорить :
На вогонь залізо кинув „Чи меч прийде ся по мужу,
Кинув крицю у вугілля, Лезо те по мечникови?“
Злата кинув цілу жменю, І прийшов ся меч по мужу,
І срібла укинув пригорщ. Лезо те по мечникови.
Роздмухатъ міхи примусив, На кінці там сяє місяць,
Слуг тих, наймитів щоденних. По середині гра сонце,
Роздмухають дуже слуги, В держаку блискочуть зорі,
Наймити оті качають : В дольній часті рже ло-
Наче тісто криця мякне, [шатко,
Наче кашка та — залізо, У горі сидить котятко,
Як вода срібло блищить ся, В піхвах гаєкає собачка.¹⁾
Наче хвиля плине злото. Там і сам він меч стромляє
Нахилив ся Ільмарінен По залізному бескету,
Той коваль одвічний, майстро Промовля слова такії :
Подививсь на спід до горна, „Лезом сим би я спроміг ся
На узкрай жаркої печі : Тверді гори перетяти,
Там-он лезо утворилось, Порозколювати скелі.“
Золотий держак зробив ся. Сам коваль той Ільмарінен
Місиво в вогню він винав, Промовля слова такії :
І поклав металъ чудовий „Чим я можу, бідолаха,
З горна на своє ковадло, Чим відважний боронитись,
Щоб стучав веселий молот. Упасатись, затулитись,
Меч зробив якого хтїв він, Від всіх лих землі і моря ?
І було найкраще лезо, Чи не в панцир одягти ся,
Меч він злотом пооздобив Взять залізную місюрку,
І сріблом оправив гарним. Стальовим впасатись насом ?
Старий певний Вейнемейнен, Муж у панцирі геть дужчий,
Подивитись сам приходить : Богатир в залізі кращій,
І бере вогненне лезо, В пасі стальовім сильній-
Взяв його у праву руку, [ший.“

¹⁾ Руна хоче сказати, що всі ті фігури були вирізані на мечу.

Час відїхати наближивсь,
І прийшла доба відїзду;
Мусить їхать Вейнемейнен
З ним коваль той Ільмарінен,
І пішли коня шукати,
Щоб мав гриву колосисту,
Поводи у них на кульшах,
А наряд увесь на плечіх.
І коняку виглядають,
Морду кінську серед ліса,
Пильно дивлять ся по петрах,
В темнім лісі на узлісі;
Винайшли в діброві врешті,
У гаю колосогривця.
Старий певний Вейнемейнен,
З ним коваль той Ільмарінен,
Огера у шори вбрали,
І в кантарку його морду;
Тупотять, шляхом мандрують
Їдуть берегом обидва;
На узморі чують зойки,
Крики з пристані лунають.
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такіі:
„Се дівчина там ридає,
Се там зойкає дівчатко.
Чи не їхали-б ми ближче,
Подивились, що воно там?“
Сам надїхав там він ближче,
Подивитись, що-такого;
То не дівчина там плаче,
Не дівчатко там ридає,
Се там човник зойка-плаче,
Се байдак журливо квилить.
Мовить старий Вейнемейнен,
Ставши з боку того човна:

„Що, дощаний човне, пла-
[чеш,
Байдачок із кочетами,
Чи твоя робота груба,
І важкі гаки на весла?“
Відмовля дощаний човен,
Човен з кочетами мовив:
„В море човен вийти хоче,
Від вальців укритих дїгтьом;
Наче в чоловічу хату
Хоче дівчинка із дому.
Се я плачу, човен бідний,
І журю ся бідолашний,
Щоб мене штовхнули в воду,
Щоб мене пустили в море.
Будувавши так казали,
І збивавши так співали:
Бути байдаком воєнним,
І корабликом до бою,
Щоб скарби возить на сподї,
І щоб плавати з багатством.
На війні ще не бував я,
І по здобич я не їздив.
Хоч човни і гірші иньші,
Їздять все таки до бою
На веселе бойовище,
Вїїздять на літо тричі,
Повертають ся з грошима
І везуть скарби на сподї.
Я-ж збудований на прочуд,
З сотні цілої дощечок,
Тут лежу поміж трісками,
Тут де саме будував ся.
Земляне хробацтво тільки
Спочиває підімною,
Та гидке-бридке те птаство

На моїй кублиті ся щоглі; Відповів дощаний човник,
Та всі жаби у лісочку Мовив човен з кочетами:
На моїх боках сідають. „Мій обширний рід не ходить,
Мав би я подвійно краще, І ніхто із нас не їде,
І подвійно і потрійно, Як гребти не будуть пальці,
Як би був гірська ялиша, Як що весла не допоможуть,
На пісочку був сосною: Як стерно служить не буде,
По гілках стрибала-б білка, Не дмухнуть вітри на парус.“
Коло пня була-б собачка.“ Старий певний Вейнемейнен
Старий певний Вейнемейнен Промовля слова такіі:
Промовля слова такіі: „Чи побіг би ти на веслах,
„Ти не плач, дощаний човне, Як тебе вони порушать,
Ти байдаче з кочетами! Пожене стерно хуленько,
На війну ти підеш хутко, І дмухне у парус вітер?“
На баталію поїдеш. Відповів дощаний човник,
Чи створив тебе, байдаче, Мовить човен з кочетами:
Чи удав творець майстерно: „Весь великий рід мій ходить
Чи поїхав би ти бокм, Човни, браття дорогеє,
Течією стороною, Як що руки держать весла,
Щоб тебе до рук не брати, Як що весла помагають,
Кулаками не торкати, Підганя стерно рухливе,
І плечем не порушати, Як що дмуть вітри у парус.“
Не тягти тебе руками?“ Залишає Вейнемейнен
Відповів дощаний човник, На піску свою конячку,
Мовив човен з кочетами: Привязав її до гілки
„Мій обширний рід не ходить, І до пня за уздіницю.
Байдаки, братерство любе, Штовхонув на хвилі човник,
Як їх в воду не штовхають, Співами жене у воду,
Як по хвилі не женуть їх, Так запитує у човна,
Як руками не чіпають, Промовля слова такіі:
Не рушають їх із місця.“ „Човне вигнутий майстерно,
Мовив старий Вейнемейнен: Ти байдаче з кочетами!
„Як зіпхну тебе у воду, Чи ти так поїдеш гарно,
Чи побіг би ти без весел, Як ти вигляд маєш гарний?“
Щоб стерно не помагало, Відповів дощаний човник,
І не дув у парус вітер?“ Мовить човен з кочетами:

„Можу я ходити добре,
І потовштити на споді
Сто мужів, що держать весла,
Тисячу мужів без діла.“
Старий певний Вейнемейнен
Взяв пісень співати тихо :
На одному боці в човні
Парубоцтво гоже сіло :
В кулаках багато сили.
В чобітках їх ноги вбуті ;
А на другім боці в човні
В каблучках дівчата сіли
У оздобинах цїнових,
В поясах блискучих мідних.
Вейнемейнен все співає :
Засадив мужама човник ;
Там на споді всілись старці,
Що свій вік увесь сиділи,
Посадив їх він тіснійше ;
Молодь перше посідала,
Сам він сів на край у човен,
Коло демена з берези.
Свій кораблик він кермує,
Промовля слова такії :
„Ть біжи на хвилях, човне,
На просторі бездеревнім,
Ти біжи немов та банька,
Наче квітка течією.“
Парубків гребти примусив,
А дівчат сидіти тихо :
Парубки громадять широко,
Не коротчає дорога.
Він казав гребти дівчатам,
Парубкам сидіти тихо :
І гребуть дівчата широко,
Не коротчає дорога.

Він старих гребти примусив,
Молодих сидіти тихо :
І старі громадять широко,—
Не коротчає дорога.
Вже нарешті Ільмарінен,
Сам громадити усїв ся :
І побіг дощаний човник
І коротчає дорога.
Тільки чути шелест весел,
Кочетів вищання чути.
Він гребе з страшенним грю-
[ком,
Аж хитають ся лавиці,
Стогнуть весла із рябини,
Держаки їх як куріпки,
Їх лопати як тетірки,
Ніс човна кричить, як лебідь,
Зад човна, мов крук той
[краще,
Кочети йому грегочуть.
Сам пак старий Вейнемейнен
Човен з плюсканням кермує,
На задку червонім сівши,
Коло демена стоявши.
Аж ріжок маячить в морі,
І сільце на тім виріжку.
Аті на ріжку там мешкав,
На ріжку при бухті Кавко.
Плаче Кауко без риби,
І без хліба Леммікейнен,
І мала у Аті хата,
Все життя його погане.
Він зробив до човна боки,
І заднив того він човна,
На ріжку отім голоднім,
При сільці отім мізернім.

Слухи в Аті дуже гострі
І зіркі він має очі:
Подививсь на північ, захід,
Повернув до сонця очі,
Ген веселку там далеко,
А ще далі баче хмару.
Не веселку то він баче,
І не хмара то дощова,
То біжить там, плине човник,
То жене байдак дощаний
На кряжі блискучім моря,
На відкритій водотечі;
На задку сидить відважний,
Дужий муж стерном кермує.
Мовив юний Леммікейнен:
„Я сього не знаю човна,
Човна, що така будова,
Що мандрує із Суомі,
Весла воду бють зі сходу,
А стерно бере на захід.“
Гучним голосом покликнув,
Так гукнув, що аж лунає;
Він гука з кінця виріжку.
Через воду в голос кличе:
„Чий отсе на морі човник,
Чий кораблик тут на хви-
[лях?“
Парубки сказали з човна,
Так дівчата відповіли:
„Що за муж ти на тім місці,
Що за сьмільвець у нетрах,
Як не знаєш, що за човен,
Сього човна із Вейноле,
І стерничого не знаєш.
При веслі сього героя?“
Відмовляє Леммікейнен:

„Та стерничого я знаю,
І також гребців я знаю;
Старий певний Вейнемейнен
При стерні сидить, кермує
А громадить Ільмарінен.
Пливете куди ви мужі,
Де простуєте, герої?“
Мовить старий Вейнемейнен:
„Ми простуємо на північ,
Проти дужої водиці,
Хвилями, що вкриті шумом,
Щоб собі здобути Сампо,
Засягти строкатий покрив
З бескету, що на Похйолі,
Із гори, де повно міді.“
І промовив Леммікейнен:
„Вейнемейнене старенький,
Ти мене візьми як мужа,
І як третього героя,
Бо ти їдеш брати Сампо,
Понести з собою покрив.
Покажу себе я мужем,
Як що битись буде треба.
Дам рукам своїм я розказ,
Поучу свої ще плечі.“
Старий певний Вейнемейнен
Взяв того з собою мужа,
Молодця з собою в човник.
Сам веселий Леммікейнен
Уступа до човна хутко,
Поспіша ходю легко,
І несе бруски з собою
Вейнемейнену на човен.
Мовить старий Вейнемейнен:
„Є вже дерево у човні,
В байдаку моїм брусочки,

Все влаштовано як треба ;	А вітри дошки ламали.“
На що ти приїс брусочки,	Мовить старий Вейнемейнен :
Нам на човен тут колоди?“	„Тим у човні військовому
Відмовляє Леммікейнен :	Вигни зроблений залізний,
„Не потопить човна поміч,	І оббито зверху сталлю,
Байдачок той обережність ;	Щоб і вітер не пошкодив,
У північнім морі часто	Бурі човна не розбили“.
Рвали бурі з човна древо,	

Руна сорокова.

Старий певний Вейнемейнен	І таку мовить мову :
Далі човником кермує,	„Водоспаде, не шумуй ти,
Від кінця морського рога,	Водо, ти не колихай ся !
Від угскої селини.	Панно рік, дівчино шуму,
Він співаючи мандрує.	Сядь на камінь серед виру,
Повний радощів по морю ;	На бескеті при шипінню,
Зорять з берега дівчата,	Захопи у руки хвилі,
Зорять, слухають і мовлять :	І бурун стисни руками.
„Що за погуки на морі,	Шум отой стисни у жмені,
Що за співи в водотечі ?	Не пускай на груди бризки,
Кращі погуки від перших,	Гомін той над головами !
Співи ліпші як бували.“	В морі мешкаєш ти здавна,
І кермує Вейнемейнен	Ти одвічно вся у шумі ;
В перший день із річки	Вирни до гори, на хвилі,
[в річку,	Піднеси над шумом лоно,
А у другий болотами,	Ти звяжи міцнійше піву,
І потоками у третій.	Стережи ти краще хвилі,
Пригадав і Леммікейнен,	Щоб і той від них не згнув,
Як чував давнійш він мову	Хто безгрішний, неповханий.
Побіля струмків вогневих,	Ви, каміня, серед річки,
При нуртах сьвятої річки,	Шумом вбранії бескети !
Промовля слова такі,	Нахиліть ви чоло ваше,

Долу голови схиляте,
Де байдак червоний плине,
Де біжить смолений човник.
Як сього ще буде трохи,
Камінь Кіммо, сину Каммо,¹⁾
Просверли ти сверлом шпарку
Проколи отут ти дірку,
Крізь баскет серед потока,
Крізь лихий підводний камінь,
Щоб і човник не застрявши
Перебіг там без ушкоди.
Як сього ще буде трохи,
Господарю водотечі!
Відміни на мох каміння,
На дихання щуче човник.
Як він піде через хвилі,
Через гори водянії.
О ти, панно водоспаду,
Ти в ріці живеш, дівчино!
Ти скрути мякеньку нитку,
Із лянних скрути початків,
Протягни понад водою,
Над потоками блакитну,
Щоб по ній мій човен линув,
Дном осмоленим проїхав,
Щоб недосвіднії навіть
Тут знайшли по ній дорогу.
Ти керманичко-богине!
Ти керму візьми у руки,
Чим ти човничок кермуєш
В зачарованих потоках,²⁾
Поуз злісну ту оселю,

Поуз вікна чаклунові.
Як сього ще буде трохи,
Укко, мій небесний Боже!
Проведи мечем ти човник,
Ти керуй блискучим лезом.
Щоб побіг дощаний човник,
Поспішав байдак ялинний.⁴
Старий певний Вейпемейнен
Через хвилі все керує,
Крізь скелестії узгіря
І крізь піну з диким ревом.
Там байдак не зачепив ся,
Човен мудрого не став там.
А коли уже він вийшов
На відкриту водотечу,
Він свій біг спинив раптово,
Бистрий човен зупинив ся,
На однім загрузив місці.
З місця він зійти не може.
Сам коваль той Ільмарінен
З ним веселий Леммікейнен,
Штовхають стерно у море
Та сосновеє хитають,
Нагнувають дуже човна,
Відштовхують бажають
[з місяця;
Аж не хоче бігти човник,
Дощаний байдак не лине.
Старий певний Вейпемейнен
Промовля слова такії:
„Леммікейнене веселий,
Нахили ся й подиви ся,

¹⁾ Каммо — божество камінни (Катто — жах). ²⁾ Пороги (водоспади) уважало ся зачарованими за для небезпешности, яку вони представляють.

Що воно тримає човна,
 Що нам човник зупинило
 На розложистих потоках,
 У безмовних глибокостях?
 Що там: гілька чи то камінь,
 Чи яка притика иньша?“
 Сам веселий Леммікейнен
 Нахилив ся, подивив ся,
 Аж на спід під самий човен,
 Промовля слова такі:
 „Човен сів тут не на камінь,
 Не на камінь, не на віти,
 На плечі сидить він щучім,
 На стегні морському псови.“
 Старий певний Вейнемейнен
 Промовля слова такі:
 „Все в воді траплятись може:
 Може й гілька, може й шука.
 Сидимо на спині щучій,
 На стегні морській собаці;
 Із мечем ти лізь у воду,
 Розшматуй на части рибу.“
 Сам веселий Леммікейнен,
 Молодець здоровий, ручий,
 Із піхов меча понажив,
 Того що рубає кости,
 З лезом він поліз у воду.
 Та з облавків поточив ся,
 Покотив ся він у воду,
 І гребе руками в морі.
 Ільмарінен хутко тягне
 За волося того мужа,

Мужа він підніс з потоків,
 І такі слова мовляє:
 „Поробились всі мужами,
 Бородатими всі стали!
 І таких аж може сотня,
 Навіть тисяч оббере ся.“¹⁾
 Взяв коваль той із підпaskів,
 Із піхов своє залізо,
 Щоб убити зараз рибу;
 Він на спід під човен вдарив,
 Але-ж лезо поломалось,
 Що і шука не почула.
 Старий певний Вейнемейнен
 Промовля слова такі:
 „І нів мужа ви не гідні
 В вас героя ні третини;
 Як що муж бува потрібний,
 То і розум треба мужний;
 Розум лиш буває в простих
 І провидливість у иньших.“
 Сам свого виймає леза,
 Тягне гостре те залізо,
 Лезо він стромляє в хвилі,
 З края човна в глиб занурив,
 Саме в спину теї шуки,
 В ребра того пса морського.
 Меч одначе там лишив ся,
 І застряв у пащі в риби.
 Старий певний Вейнемейнен
 Витяга на поверх рибу,
 Із води підніс він шуку.
 На шматки розпалась шука,

¹⁾ Фінське прислів'я, значить, що дуже мало людей відрізняє ся від загалу вищими якостями.

Риби хвіст на снід звалив ся, І оту зварили шуку
Голова упала в човен. На обід і на сніданок.
Знову міг рушати човен, На бескетах залишились,
Знову міг помандрувати. Кости рибячі на скелі.
Старий, певний Вейнемейнен Старий певний Вейнемейнен
Повернув на бескет човен. Роздививсь на тії кости ;
І жене байдак на беріг. Звідусіль він роздивив ся,
Повернув ся він і баче І такі слова мовляє :
Щучу голову в кавалках „Щоб могло із сього вийти,
І такі слова мовляє : Із зубів сієї щуки,
„Хто тут з молоді пайкрашій, З челюстів її широких,
Розплатав би сюю щуку, Як би кинути їх в горен
Шматував би сюю рибу, Де кує коваль той, майстро,
Щучу голову розрізав?“ Досьвідного дать їм мужа?“
Чоловіки з човна мовлять, І промовив Ільмарінен :
І жіноцтво від облавків: „А нічого з непотрібних
„У ловця-пак ліпші руки, Рибячих кісток не вийде,
І також сьвятійші пальці.¹⁾“ Як їх кинути у горен
Старий певний Вейнемейнен Де кує коваль той, майстро,
Із піхов ножа виймає, Дати мужу досьвідному.“
Те холоднеє залізо, Старий певний Вейнемейнен
Щоб порізати ту щуку, Промовля слова такії :
Розплатати тую рибу. „Із кісток одначе може
Сам сказав слова такії : Вийде кантеле чудове,
„Між дівчат, котра молодша, Як би майстер тут знайшов ся
Най мені сю щуку зварить. Щоб зробив їх він струмен-
Щоб була нам на сніданок, [том.
Придалась на гоїний бенкет“. Аж той майстер не знайшов ся
Узялись варить дівчата, Щоб із рибячих кісток тих
Десять панпочок навзавід, Справив інструмент музичний

1) Тому, що море і ріки у давніх Фінів були предметом релігійного культу, то риби, що там водили ся, звичайно, їх видавали ся за сьвятих істот, яких не можна займати, хіба з пошаною. От чому в рідинах розчиняти рибу впадало найдостойнійшому.

Взяв старий сам Вейнемейнен
Рибячі кістки вязати.
Сам за майстра він з'явив ся,
Инструмента сам він справив,
Річ на вічную відрату.
Кантеле залім ізвідки?
З щучих челюстів залім той.
Штифтики його звідкіля?
Із зубів, що взято в щуки.
Струни кантеле відкіля?
З волоса коня Хіісі.
Вже змайстровано струмента,
Кантеле давно готове.
З кістки шучої струмент той,
Кантеле із кістки з риби.
Се зібрались нежонаті,
І жонатії герої,
Недоросле парубоцтво,
І дівчатка молоденькі,
І бабня уся й дівоцтво,
І середні молодці.
Щоб на кантеле дивитись,
Щоб побачити ту арфу.
Старий певний Вейнемейнен
Дав і молоді й старечі,
Средовічним він дозволив,
Щоб перебирали струни
На тім кантеле, на щучім,
На тій арфі з кістки з риби.
І стареча та і молодь
Люде середвічні грали;
Молодим ламались пальці,
Голови старим трусились,
На веселощі не йшло ся,
І грація не вигравалось.
І промовив Леммікейнен :

„Гей недоуми ви, діти,
З розумом тупим дівчата,
Недотеси і пездари!
Не під силу вам заграти,
Згуки вивести майстерно.
Инструмента мені дайте,
Кантеле мені песіте,
І поставте на коліна,
Попід самими пучками!“
Се веселий Леммікейнен
Держе кантеле руками,
Ставить арфу перед себе,
Попід пучками тримає.
Се він кантеле торкає,
Так і сяк переставляє:
Не бривить одначе арфа,
Не дає вона відрати.
Мовить старий Вейнемейнен :
„Не між тими, що молодці,
Серед люду на зрощанню,
Ні серед старших не буде,
Міг би хто на сім струменті
І заграти й дати втіху.
Чи не буде де в Похйолі,
Щоб на тій загравав хто арфі,
Щоб добув відрату з неї,
Як зашлю її в Похйолу?“
Він заслав в Похйолу арфу,
І заслав до Саріолі.
Молоді на ній там грали,
Грали там на ній дівчата,
Грали там і молодці,
І чоловіки жонаті,
Навіть стара господиня,
В руцях кантеле крутила
Цунок пальцями хапала,

Пучками його стискала.   Вибили мене із сону.
Всі там грали на Похйолі,   Як що кантеле Суомі
Віку різного там люде: Не приносить вам відради,
Там веселощів не знати,   Ні солодкої дрімоти,
Не було грання приємне,   В сон не затопля приємний,
Поперевертались струни,   Так укиньте його в воду
Волосінь стогнала сумно,   В глибочінь морів закиньте,
Згук надбитий там виходив,   Чи назад його несіте,
Кепсько кантеле гучало.   Покладіть отсю ви арфу
Спав сліпий в кутку зігнув-   В руки, що її створили
[шись,   На ті пучки, що струнили.“
На печі отам старий той,   Зараз арфа відповіла,
На печі він і прокинувся,   Ось як кантеле гучало:
Та проснув ся на лежанці,   „Я іти не хочу в воду
Сидячи бурчить він з печі,   В глибочінь морську топитись
Забурчав в кутку лишившись: Най заграє сам мій майстер,
„Та покиньте бо там грати,   Та рука його узіла“.
Зупийте страшенний гамір!   Віднесли тихенько арфу,
Мені голову розбили   Обережно положили
І пробрили в вухах шпарки,   На ті руки, що створили,
Перейшли ви крізь волося,   На коліна, що чекали.

Руна сорож перша.

Старпій певний Вейнемейнен,   Ставить закрут на коліна;
Заклинач отой одвічний,   Взяв він кантеле руками,
Свої пальці охаючив,   Промовля слова такі:
Два великі пальці вимив,   „Най сюди приходе й слуха,
Вийшов на відради скелю,   Хто попереду не слухав,
Сів на камені співання,   Як лунає спів одвічний,
На сріблястій високости,   Радо кантеле співає.“
На горбі укрігім злотом.   Вейнемейнен починає,
Взяв він кантеле під пальці,   Здобува чудові звуки,

На тій арфі рибокостій,
На тім кантеле із жуки,
Пальці хутко піднесли ся
І палюх у гору зняв ся.
Радість радість догоняла,
Погук з погуком єднав ся.
То грання було насправжки,
То були на голос співу,
Згук дали із риби кости,
Лад дали ті щучі зуби,
Волосінь брешіла гучно,
Волосінь дзвеніла кієська.
Грає старий Вейнемейнен :
Не лишилось звіря в лісі,
Не зіставсь четвероногий,
Звірь, що з довгими ногами,
Щоб не йшов туди й не

[слухав,

Не радів, не дивував ся.
Білка весело чіплялась,
По гілках собі стрибала ;
І побігли горностаї,
Посідали коло тину ;
Лось стрибає в передіску,
І раділи навіть рисі.
Вовк прокинувся на болоті,
На піску собі підвів ся,
Сам ведмідь в ялиних вітах,
Між рясих зелених сосен.
Вовк біжить через болото,
А ведмідь через діброву
І сідає під барканом,
Коло хвіртки він усів ся ;
Повалив баркан на камінь,

На пісок звалив ту хвіртку ;
На сосну тоді вилазить,
Вилізає на ялину,
Щоб грання того почути,
Щоб дивуючи радіти.
Мудрий старець Тапіолі ¹⁾
Сам господарь на Метсолі,
Разом весь лісовий нарід,
Всі і хлопці і дівчата
Вище вилізли на гору,
Щоб грання того почути.
І сама газдиня ліса
Та стара велико-мудра
Вийшла у панчохах синіх,
Биндочки на них червоні.
На березну парість сіла,
На зелений закрут вільхи,
Щоб грання того послухать,
Згуки кантеле почути.
Літачі усі в повітрі,
Всі оті пташки двокрилі,
Запурхали, прилетіли,
Прилетіли, посідали,
Щоб послухати тих згуків,
Щоб дивуючись радіти.
Се орел вчуває дома
Те грання Суомі красне ;
Він в гнізді пташаток кида,
Полетів він сам зібравшись,
Там, те кантеле героя,
Там, де грає Вейнемейнен.
Пав орел той з високости,
З поза хмар спустився

[яструб,

¹⁾ Тапіо.

І качки з потоків вийшли,
 Вийшли лебеді із твані,
 Навіть зяблики малятки,
 Що так весело щебечуть,
 Сотня чижиків злетілась,
 З ними жайворонки з поля
 Тьмою тьмущою летіли,
 Сіли мужеві на плечі.
 Так от грав отець почесний,
 Всіх уносив Вейнемейнец,
 Навіть донечки створіння,
 Надійшли панни повітря,
 І дивуючи раділи,
 Чувши кантеле брєніння.
 І одна на перекоті
 Сіла на небесім склені,
 І на хмарах сіла друга,
 На окраєчку червонім.
 Панна місяця, красуня,
 І красуня доня сонця,
 Затримала берда в ручках,
 І верстати зупинила.
 Тканки з золота не ткали,
 Тканки, що срібляста нитка,
 Край червоної хмарини,
 Край великого скленіння.
 А доперва як почувли,
 Згуки кантеле кохаші.
 Берда винали їя з ручок,
 Човник випорєнув із пальців,
 Золота порвалась нитка,
 Мотузок урвав ся срібний.
 І в воді не залишилось
 Анікого з тих, хто носить

Пір, щоб плавати, три парі
 Не лишилось рибок зграї,
 Щоб там слухать не ходила,
 Щоб дивуючись радіти.
 Шупаки зібрались далі,
 Вод собаки негнучкїї;
 Від камнів зібрались сеньги,
 З глибу сїги посилювали,
 Вплив окунь червоокий,
 Корюки пливли; всі риби
 В очерет грудьми встроми-
 [лись,
 Вийшли слухати на беріг.
 Вейнемейнена співання,
 На грання полюбувати.
 Ато,¹⁾ той король потоків,
 З травяною бородою,
 І собі на поверх вплив,
 Вплив на морській він
 [квітці].
 Чує дивне вигравання,
 Промовля слова такії:
 „Не чував ніде я перше,
 Щоб гучало так нічого,
 Як той грає Вейнемейнец,
 Заклинач отой одвічний“.
 Сотко,²⁾ доньки берегові,
 Очеретяні сестриці,
 Сидячи собі край моря
 Все собі волося чешуть,
 На чолі своїм оздобу,
 Та щетиною із золота,
 Щіткою в оправі срібній.
 Як вони почувли згуки,

¹⁾ Ато (Ahto) — водяний король. ²⁾ Сотка — качка

Сприснула у воду щітка,
Хутко в хвилі затопилась;
Не розчесано й волося,
Та хіба що в половину.
І води газднія врешті,
Вся укрита травою,
З'явнись з моря глибокостів,
Випливає обережно,
В очерет бережний повза,
На камінні там усілась,
Щоб послухати тих звуків
Вейнемейнена співання.
Звуки дивно розлягались,
І граня було чудове.
Задрімала вод газднія,
І заснувши похилилась
На шпилі рябої скелі,
Край великого каміння.
Старий певний Вейнемейнен
Грає день і другий грає:
Не лишило ся героя,
Між хоробрими нікого,
Не лишилось там ні мужа,
Ні жони, що носить коси,
Хто-б від тої гри не плакав,
Не зворушилось би серце.
Молоде й старе ридає,
Плачуть люде нежонаті
І жонаті герої,
Півдоросле парубоцтво,
І також рида дівоцтво,
І малі дівчатка плачуть.
То такі чудові звуки,
Так старенький дивно грає.
Плаче старий Вейнемейнен,
Гойно сльози покотились,

Із очей збігають краплі,
І течуть оті перлиники,
За ячмінь вони буйніші,
Більш, ніж ягідка болітна,
Від яєць кругліші курки,
Більш за голову голубки.
Із очей водиця крапле,
Дуже краплями збігає,
І на щелепи прямує,
І біжить по гарних лицах;
З лиць вона собі стікає
На широке підборіддя,
З підборіддя геть збігає
По високих грудіх старця,
А з грудей високих старця
На коліна сильне дужі,
А з колій тих сильне-дужих
В підбиття ноги високе;
З підбиття ноги старого
Вже на землю під ногами,
Через п'ять збігає свиток,
Золотих шість підпоясків,
Через сім сорочок синіх,
Через восьмеро жупанів.
Так пускає Вейнемейнен
Водяні, старий, краплини,
На морськеє побережжя,
А з морського побережжя
В глибочинь блискучу водну,
На ту твань мулку і чорну.
Мовить старий Вейнемейнен,
Промовля слова такі:
„Чи нема між молодими,
Між юрбами парубоцтва,
В сьому племені обширім,
Між синами чи не буде,

Хтоб зібрав мені ті сльози
Із глибоких вод блискучих?“
Відмовляло парубоцтво,
Так йому стареча каже :
„Тут нема між молодими,
Між юрбами парубоцтва,
В сьому племені обширім,
Між синами тут немає,
Хтоб зібрав тобі ті сльози,
Із глибоких вод блискучих.“
Мовить старий Вейнемейнец,
Промовля слова такії :
„Хто мої дістане сльози,
Водянії вийме краплі
Із глибоких вод блискучих,
Дам тому я з піря сукню.“
Крук тоді надходить, кроче.
Мовить старий Вейнемейнец :
„Мої сльози вийми, кроче,
Із глибоких вод блискучих,
Дам тобі із піря сукню.“
Крук дістати сліз не може.

Синя качка теє слуха,
Качка синяя надходить.
Мовить старий Вейнемейнец :
„Качко синяя, ти часто
В глибочинь ідеш із дзьобом
І погожу воду любиш —
Ходь, візьми мої сльозини
Із глибоких вод блискучих :
Буде добра надгорода,
Дам тобі із піря сукню.“
Се іде збирати качка
Вейнемейнецові сльози
Із глибоких вод блискучих
Там на чорнім темнім мулі.
Позбирала в морі сльози,
Їх до рук принесла Вейно.
Сльози мали иньший вигляд
І чудово відмінились :
Блискотять неначе перли,
Миготять блакитним блиском,
На оздобу королівську,
Дужому на вічну втіху.

Руна сорок друга.

Старий певний Вейнемейнец, Де мужам збавляють віку,
З ним коваль той Ільмарінец, Де героїв топлять в морі.
В третє з ними Леммікейнец, Хто-ж гребе у них на човні?
Молодець Каукомйелі, Перший був там Ільмарінец :
Їдуть рівнявою моря, На сьому човні гребе він,
На розложистих потоках, Він гребе веслом переднім ;
В те село студене-зимне, Другий був там Леммікейнец,
В завжди хмурую Похйолу. Він гребе веслом останнім.

Старий певний Вейнемейнен В надрах мідного бескету,
До стерпа собі сідає, З сього щастя я втішаюся,
І кермує човен в морі, Посідачка сього Сампо.“
Направля його на хвилях, Старий певний Вейнемейнен
Через моря шумування, Промовля слова такії:
На воді укритій шумом. „Як не хочеш поділити,
Держуть на Похйоли при- Щоб взяли ми половину,
[стань, То ми візьмемо все Сампо,
На вальці уже знайомі. Силомиць його до човна.“
Се туди вони надходять, Льовхі, Похйоли газлиня
Путь далекою скінчивши, У велику злість упала,
Човник той на беріг тягнуть, Нарід Похйоли скликає,
І смоленій підіймають Молодих людей з мечами,
На вальцях оббитих сталлю, Всіх узброєних героїв,
На вальцях на мідь багатих; Вейнемейнену на гибель.
Човна ставлять, входять Старий певний Вейнемейнен
[в хату, Та до кантеле надходить,
До покоїв уступають. І сіда, бере ся грати.
Господиня на Похйолі Розпочав грання чудове,
Так розпитує пришельців: Всі заслухали ся люде,
„Що ви маєте сказати, На ті згуки дивувались,
Несете яку новину?“ Всі мужі розвеселились,
Старий певний Вейнемейнен Ротом всі жінки сьміялись,
На відповідь так мовляє: Очи мокрі всім героям,
„Гомонять мужі про Сампо, На колінах вся дівтора.
Мовлять за строкатий покрив. Нарід весь знесилв ста-
Поділить прийшли ми Сампо, [рець :
І на покрив роздивитись.“ Всі попадали, змогли ся,
Господиня на Похйолі І хто слухав, задрімав той,
Промовля слова такії: І упав, хто дивував ся.
„Між трома не ділять білку, Спала й молодь і стареча,
І куріпочку не ділять. Поки грав там Вейнемейнен.
Добре стукати тут Сампо, Зараз мудрий Вейнемейнен,
Щоб строкатий покрив гру- Заклинач отой одвічний,
[кав До кешепі лізе хутко,
Посеред Похйолі скелі, В гамані своїм шукає :

Вийняв сонні стріли звідти : Над мої всі друзі вищий !
Напустив на очі дріму, Ти піди, візьми там Сампо,
Міцно всім замкнув війшиці, Захони строкатий покрив.“
На замок замкнув він зори, Се веселий Леммікейнен,
Всім знеможеним тим людям, Молодець Каукомйелі,
В сон затопленим героям. Що без прохання готовий,
Твердий сон наслав на них Без хвали моторний завжди,
[він, Там метнув ся взяти Сампо,
Щоб вони проспали довго, В скелі той строкатий покрив
Сїї мешканці Похйоли, І туди йдучи промовив,
З цілого села той нарід. На бігу він так хвалив ся :
Взять пішов тоді він Сампо, „Почуваю ся я мужем,
Покрив той рябий побачив Багатир тут в синій Укко !
Посеред Похйоли скелі, Я зібю в бекеті Сампо,
В надрах мідного бекету, Поверну у скелі покрив,
Де замків було аж девять, Тільки правою ногою,
Як лічити засув—десять. Ледве п'яткою порушу.“
Взяв співати Вейнемейнен, Се збиває Леммікейнен,
Тихим голосом виводив Він збиває, крутить, вертить,
Коло мідного бекету, Ухопив руками Сампо,
Перед тим камінним замком : І упер коліном в землю :
Похитнула ся там брама, Не порушило ся Сампо,
На завісах затріщала. І не збивсь строкатий покрив.
Помастив там Ільмарінен, Розкоренило ся Сампо
А за ним мастить і решта В глибочинь на девять сяжнів.
Ті замки на дверіх лоєм, Гарний віл в Похйолі виріс,
Салом ті завіси древні, Був великий, вельми дужий,
Щоб і двері не рипіли, З дуже міцними боками
Щоб завіси не вищали. І з добрим сухожиллям,
Повернув замок він пальцем Кожен ріг йому був сяжнів,
І підніс рукою засув, Півтора сяження морда.
Відімкнув замки ті легко, Взяв вола з полів зелених,
Легко відчинив і браму. Плуга взяв з околицю поля,
Мовить старий Вейнемейнен, Впорав коріння Сампо,
Сам сказав слова такі : Корінці, що мав той покрив,
„О веселий Леммікейнен, І те Сампо зворухнулось,

Похитнувся строкатий по-
[крив.

Взяв старий тут Вейнемейнен
З ним коваль той Ільмарінен
І у третє Леммікейнен,
Взяли так велике Сампо,
Посеред Похйолі скелі,
З надер мідного бекету,
Віднесли його до човна,
В кораблі його сховали.
Сампо в човнику парешті,
Ув онуклім човні покрив.
Байдачок зіпхнули в море,
В течію дощаний човник;
В воду він з великим пле-

[ском,

В течію спустивсь боками.
Посиптав тут Ільмарінен,
І такі слова мовляє:

„Де повеземо ми Сампо,
Де подінемо той покрив,
Далі від сеї країни,
Злістю повної Похйолі?“

Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такі:

„Сампо маємо взяти ми,
Потягти строкатий покрив
На туманний ріг далекий,
На укритий лісом острів,
Де собі цілком спокійно
Залишити ся він може.

Адже там ще є містина,
Там шматок землі лишив ся,
Непорушений, спокійний,
Меч його ще не навідав.“
Іде старий Вейнемейнен

Від границь сумних Похйолі.
Іде він — душа спокійна,

Він вертає ся веселий,
Промовля слова такі:

„Від Похйолі відверни ся
До вітчизни чолом, човне,
До чужини стань спиною.
Загойдай кораблик, вітре,
Посувай ти, водо, човник,
Стань у помочи ти веслам,
Легкість дай лопатам весел,
На розложистих потоках,
На морських гладких рівни-

[нах!

Як малі у човна весла,
Як гребці не вельми дужі,
Як керманчч невеликий,
Як що діточки кермують—
Дай твої нам весла, Ато,
Вод господарє, дай човна,
Весла краці і нові,
Дай стерно нам що най-

[краще!

Сам тоді сїдай до весел,
Сам ходи, поруш ти човен,
Най байдак біжить хуттїйше,
Кочета нехай стрибають,
Серед хвиль шумливих плеску
Серед вод, що піна вкрила.“

І погнав свій човен далі
Старий певний Вейнемейнен;
Сам коваль той Ільмарінен
І веселий Леммікейнен
Там гребуть вони на човні,
Там гребуть і поспішають
На воді блускучїй, чистїй,

На рівнинах вод обширих. І як треба переїхав.“
І промовив Леммікейнен: Старий певний Вейнемейнен
„Скільки я гребу бувало, Відмовляє так розумно:
У гребців вода морська, „Ще завчасу нам співати,
У співців майстерних співи, Ще не час радіти гучно;
А сьогодні я не чую Лиш тоді співати добре,
Нічогісінько такого: Лиш тоді радіти гучно.
Ані співу в нашім човні, Як свої побачиш двері,
Ані поспіву в потоках.“ Заринлять твої ворота.“
Старий певний Вейнемейнен Мовить юний Леммікейнен:
Промовля слова такії: „Як би я сидів керманч,
„Не до речі в морі співи, Я чим дуж тоді співав би,
І співання у потоках, На всю нельку-б зіпав дуже,
Лиш приносять покій співи, Не уміючи і зовсім,
Заважа гребні співання: І виводячи певміло.
І позникне денне світло, Як це хочеш ти співати,
Тут темнота нас окрие Так я сам візьмусь до співу.“
На розлогім хвилюванню, Тут веселий Леммікейнен,
На рівнинах вод обширих.“ Молодець Каукомїєлі,
Тут веселий Леммікейнен Рота склав отак як треба,
Сам сказав слова такії: І налагоджує згуки;
„І без того час минає, Починає сам співати,
І випкає день чудовий, Видає до співу згуки;
Гучно ніч до нас бере ся, Силим голосом співає,
Поспіша вечіря сутїнь, Горлом він виводить грубим.
Хоч би не співав ти й зовсім Так веселий Леммікейнен,
За життя свого ніколи.“ Галасує Кавкомелі,
Їде старий Вейнемейнен, Борода і рот трясе ся,
Крає синї хвилі в морі Підборіддя захиталось;
День кермує, ще і другий, Геть далеко лине поспів,
І нарешті вже на третій, Поспів хвилями простує.
Став веселий Леммікейнен Йде до шестого села він,
Так мовляти-говорити: За сьома морями чути.
„Вейнемейнене, чому ти, На пеньку усївсь журавлик,
Мужу кращий, не співаєш? На сирім горбі зеленім,
Адже ти здобув те Сампо Лічить кости він на пальцях,

Підіймає в гору ноги;
 Він страшенно налякав ся
 Лемжікейнена співання.
 Журавель страшенно скри-
 [кнув,
 Налякав ся, зняв він бучу,
 Полетів ізвідти зараз.
 Хутко лине на Похйолу.
 Прилетів туди на північ,
 На болоті зупинив ся,
 Крикнув голосом противним,
 Закричав з усеї сили,
 Розбудив Похйоли парід,
 Розбудив людей противних.
 Встала Похйоли газдиня
 І збудилась від дрімоти,
 Та до хліву чимчикує,
 На сушню також побігла,
 Подивилась в хліві стадо,
 У сушні лічила зерно:
 Не загублено корови,
 Не поменшало і збіжжя.
 Тут вона іде до скелі,
 Та до мідного бескету;
 Як прийшла, туди сказала:
 „Лишенько мені на сьвітї!
 Тут була рука чужая:
 Всї поламані замочки
 І відкрито двері тверді,
 Порозбивано завіси:
 Та певже немає Сампо,
 Силоміць його забрапо?“
 Вже украдено те Сампо,
 Зник його строкатий покрив

З тої скелі, що в Похйолі,
 З того мідного бескету.
 Де замків висіло девять,
 Як лічити засув, десять
 Льовхі, Похйоли газдиня,
 У великий гнів упала,
 І на силах упадає,
 Заморочилось ув очіх.
 Панну мли вона так про-
 [сить:
 „Панно мли, тумана доню,
 Пересій туман крізь сито,
 І пошли густий ти морок,
 З неба дай густе повітря,
 Нанусти густої пари
 На кряжі морів блискучих,
 На розложистій пустелі,
 Щоб лишив ся Вейнемейнен,
 Щоб загруз Сувантоляйнен!
 Як сього ще буде мало
 Іку-Турсо,¹⁾ сину старця!
 Підведи із моря чоло,
 Піднеси над хвилі тїмя,
 Поскидай мужів Калеви,
 Затопи в потоках друзїв,
 Най ті злісливі герої
 Всї погинуть в глибокостях!
 Принеси в Похйолу Сампо,
 Не скотивши з того човна.
 Як сього ще буде мало,
 Укко, мій високий Боже,
 Золотий королю вітру,
 Мій володарю сріблястий!
 Бурю дай, пошли негоду,

¹⁾ Іки — вічний, Tursas — морський дивогляд

Силу що повітря має,
Ти зміни і хвилі й вітер
Проти сього човна в морі,
Щоб лишив ся Вейнемейнен,
Щоб загруз Сувантоляйнен.“
Днише донечка туману,
Напустила млу на хвилі,
Туманом встила обітря,
Щоб старенький Вейнемей-

Там стояв три ночі поспіль
Посеред блакиті моря,
І не вийшов би нікуди,
І від'їхати не здужав.
Ночі три стоявши в морі
Посеред морських потоків,
Мовить старий Вейнемейнен,
Промовля слова такіі:
„Навіть муж цілком нездат-

Найбезспільний із героїв
Не потоне у тумані,
Не загине в паруванні.“
Лезом шарпонує він воду,
Він мечем ударив воду:
Мед йому закрапає з леза,
Патока з меча збігає,
Парування йде до неба,
І підносять ся тумани;
Хутко води стали чисті,
Від туману всі потоки.
Простягли ся далі води,
Сьвіт зробивсь неспаче біль-

Мало часу упливає,
Ледве мить одна минула,

Чути шелест величезний
На воді під самим човном,
Бриска піна дуже в гору,
Вейнемейненові в човен.

Тут коваль той Ільмарінен
Престрашено налякав ся,
Кров йому тече на лицях,
Лицями стікає до долу,
З головою він укрит ся,

[нен] Затулив обидва вуха,
Закрива обидва лиця,
І заплющив щільно очі.
Старий певний Вейнемейнен
Подививсь на море з човна
І зирнув очима на бік,
Бачить диво невелике:
Іку-Турсо, той син старця,
Коло човника підвів ся
Головою просто з моря,
Тімям вирнув понад воду.

[ний, Старий певний Вейнемейнен
Ухонив за вуха Турсо,
І підніс за вуха вище,
І спитав його суворо,
Промовля слова такіі:
„Іку-Турсо, сину старця!
Ти навіщо з моря вийшов,
На що випнув ся над води,
Перед людськими очима,
Перед Калеви синами?“
Іку-Турсо, син той старця,
Ізрадів не то, щоб дуже,
І не вельми налякав ся,
І не відповів ні слова.
Старий певний Вейнемейнен
Запитав його у друге,

І промовив в третє строго ! Дужий вітер їм на-зустріч
„Іку-Турсо, сину старця, І бурхливі бурі-хвилі.
Ти навіщо з моря вийшов, Буйнії вітри дмухнули,
На що випнув ся над води?“ Загули страшенно бурі,
Іку-Турсо, той син старця, Вітер з заходу бушує,
Відмовля на третім разі, З півдня-заходу він ріже,
Відказав слова такії : І від сходу назирає,
„Я на те із моря вийшов, Від півночи-сходу виє,
Випнув ся на те над води, Дикий скрик несе норд-веста,
Що собі тримав на думці І реве з півночи страшно.
Рід заглядати Калевин, Позривав з дерев він листя,
Віднести на північ Самно. Відірвав від сосен глищі,
Як мене відпустиш в воду, Квіточки порвав польові,
І життя мені покинеш, І стебло порвав на зілля,
Не з'явлю ся я у друге І погнав піски густії
Перед очи чоловіка.“ На поверхню вод блискучих.
Зараз старий Вейнемейнен Буйно ті вітри бурхали,
Відпустив його у воду, В човен плещуть хвилі-гори,
Промовля слова такії : Понесли ту щучу арфу,
„Іку-Турсо, сину старця ! Тее кантеле із кости,
Не виходь ніколи з моря, Всім на радіщі у Ато,
І ніколи не знімай ся Всім, що мешкають в Віллямо.
Перед очи чоловіка, Ато бачить їх на хвилях,
Від сьогодні і до віку.“ Діти Ато на потоках,
Вже ніколи не насміє Кантеле взяли коштовне,
Турсо вирнути із моря Понесли його з собою.
Перед очи чоловіка ; Плаче старий Вейнемейнен,
А ніколи, доки місяць, На очах йому водиця,
Сонце, сьвітло і повітря Сам слова такі мовляє :
Ясні радіщі дарують. „От і зникло, що зробив я,
Далі старий Вейнемейнен Вся душі відрада згубла,
Човен морем все кермує. Старця радість утопилась !
Не багато часу збігло, Вже тепер ніколи більше,
Ледве мить одна минула, За мого життя до віку,
Посилає Укко з неба, Не надійде з зуба щуки,
Сам обітря той володар, Із кісток моя утіха.“

Сам коваль той Ільмарінен Не займав щоб він мій човен,
Вельми й дуже палякав ся, І не брискав в ребра човна.
Промовля слова такіі: Ти знімись на небо, вітре,
„Горе з долею моєю, Відійди собі на хмари,
Що пустивсь у се я море, В ті місця, де ти родив ся,
На розложисту пустелю, Де живе твоя родина:
На колодах сих хитливих, Не вали з сосни байдака,
На гільках движких трем- Не крути з ялини човна,
[тячих, Ти вали дерева в лісі,
Що зазнав колись мій волос, Нагнинай на шилях сосни.“
І вітри й великі бурі; Сам веселий Леммікейнен,
Борода моя вбачала Молодень Каукомйелі,
Дні лихі в просторах водних, Промовля слова такіі:
Але бачив бурю рідко, „Прилітай, Туряню ¹⁾ орле,
Щоб на сю вона скидалась: Троє пер мені подай ти,
Ой страшні потоки бурні, Троє ти і пару крук той,
Сі шумливі хвилі-гори, Захистить маненький човник,
Вітер став мені у поміч, Байдачок той поганенький.“
Хвилі ласку вже дарують.“ На краї бруски набив він,
Старий певний Вейнемейнен, Поробив він бічні дошки.
Висловля таку тут думку: Він зробив облавки нисьші:
„В човні плакати не гоже, Їх зробив заввишки в сяжінь,
І журитись не повинно: Щоб великі в човен хвилі
Не поможе плач в злім разі, Не могли перехлеснутись.
І журба в лиху годину.“ Добре вряджено той човник,
І відтак мовляє слово, Добре зладжений він з боку,
І таку знімає мову: Щоб його гойдали бурі,
„Зупини синів ти, море, Щоб могли метати хвилі,
Чад своїх, морська хвиле, Як що піною морською,
Відпусти ти, Ато, хвилі, На високих хвилях піде.
Ти Веллямо свій пародець,

---

¹⁾ Turja — Лапонія чи Норвегія (також Tūrjä i Rutja).

Руна сорок третя.

Льовхі, Похйоли газдиня,
Нарід скликала Похйоли,
Подала ватагам луки,
І мужів збира з мечами.
Човен Похйоли лаштує,
Впряжа військовий човник.
На байдак мужів сажає,
Споряджає їх до бою,
Як дітей виводить качка
І веде качат в порядку.
Сотня мечників сідає,
Лучників аж ціла тисяч.
Ставить щоглу на байдаці,
Оснаща його у линви,
Напина на щоглу парус,
Полотно на тії линви;
Наче хмарка полинула,
Наче брила хмар на небі
Звідти їхати взяла ся
І сквапливо звідти їде,
Щоб назад узяти Сампо
З Вейнемейнена із човна.
Старий певний Вейнемейнен
В морі човником кермує,
Промовля слова такї,
На задку стоявши мовить:
„Сину Лемні веселенький!
Від моїх всіх друзів вищий,
Виліз ти на щоглу в гору,
Та на линви парусеті,
Подивись вперед в обітря,
Подивись назад, на небо:

Чи обітря ясний обрій,
Чи він ясний, чи мутний він?“
Зліз веселий Леммікейнен,
Молодець здоровий, зграбний
Що готовий без прохання.
Без хвальби швидкий завсїди;
Виліз на високу щоглу,
І на линви парусеті,
Та на схід, на захід глянув,
Подививсь на північ, південь,
Глянув на Похйоли беріг,
Промовля слова такї:
„Проти нас обітря ясне,
А мутне за нами небо;
Насува з півночи хмара,
Оболок їде з заходу.“
Мовить старий Вейнемейнен:
„Ти говориш неправдиво;
Зовсім то не хмарка лине,
І не оболочок то суне:
Се кораблик парусистий,
Придиви ся-но пильнійше.“
Пильно дивить ся у друге,
Промовля слова такї:
„З далеки пеначе острів,
Мов з півночи в морі виспа,
Соколи там на осиках,
Глухани там на берегах.“
Мовить старий Вейнемейнен:
„Ти говориш неправдиво;
Соколів там не бувало,
Глуханів нема там зовсім:

То з Похйоли парубоцтво ; Що вже лихо не мине ся ;
Ти поглянь у третє краще.“ Погадав, поміркував він :
Сам веселий Леммікейнен Як же бути, що робити ?
Придивляє ся у третє, Промовля слова такії :
Промовля слова такії, „Вихід винайти я зможу,
І такую мовить мову : Знаю я маленьке диво.“
„Човник з півночи надходить В гапанець, де губка, лізе,
Сотня весел бе по морю, Лізе він туди сквапливо,
Сто мужів сидить при веслах, Кремінець бере з гаману.
Більш як тисяча на човні.“ Небагато взяв там губки,
Старий певний Вейнемейнен Кинув той шматочок в воду
Тут дізнавсь нарешті правди, Та через плече на ліво.
Промовля слова такії, Промовля слова такії,
„Ільмарінене, до весел, І такую мовить мову :
Леммікейнене веселий, „Вийде з кременю най скеля,
Ви всі люде тут громадьте, Вийде тут підводна щовба,
Щоб помчав ся далі човник, І на ній з Похйоли човник,
Щоб байдак полинув далі.“ Стогаковий най загине,
Ільмарінен сам громадить Посеред морських бурунів,
І веселий Леммікейнен, Серед диких хвиль великих.“
І гребуть всі люде з ними. Попідводний камінь виріс,
Тріскотить стерно соснове, Під водою щовба знеслась,
Кочета шиплять страшенно, В довжину на схід сягає,
Загойдавсь ялинний човник, І широкостю на північ.
Ніс йому вищить тюленем, Човник Похйоли надходить,
Зад йому як вир клекоче, Хвилями біжить на веслах,
Воду всю укрили хвилі, Спотикає ся на скелю,
Навкруги клубує піна. На отой підводний камінь ;
Всі мужі гребуть що-сили, Розколовсь дощаний човник
Всі навзаводи герої. Стореберний він розсїв ся,
Не коротчає дорога, Щогла в воду повалилась,
Не утік дощаний човник, Паруси упали в хвилі.
Байдака що з парусами, Їх повітря геть понесло,
Того човна що з Похйоли. Підхопив рвачкий їх вітер.
Бачить старий Вейнемейнен, Льовхі, Похйоли гавдиня,
Що тепер біда зуспіла, Уступа ногами в воду,

Хоче зрушити той човник,
І понести трохи вище,
Аж піднести не здолає,
Човна зрушити не може:
Поламали ся всі ребра,
Всі гаки порозпадались
Довго думала, гадала,
Промовля слова такії:
„Хто-б мені подав поради,
Хто-б мені здолав на поміч?“
Відміняє хутко тіло
І вбирає ся у друге,
Пять приносить кіс гострен-
[пих,
Шість мотик давно нездалих.
Їх собі взяла на пальці,
Наче назурі надїла,
І до тіла пів-байдака,
Привязала в дольній части,
Ребра човна, наче крила,
Керму наче хвіст надїла;
Сто мужів на крилах сіло,
Хвіст аж тисяча засїло,
Сотня мечників сідає,
Лучників аж ціла тисяч.
Розпустила Льовхі крила
І вірлом знялась в повітря,
У горі крилами треще,
Вейнемейнену на гибель,
І торка крилом хмарини,
Та водою друге тягне.
Мати вод, краса, сказала,
Промовля слова такії:
„Вейнемейнене старенький,
Поверни до сонця очи,
Оберни на захід чоло,

Озирнись назад ти трохи.“
Зараз старий Вейнемейнен
Повернув до сонця очи,
Обернув на захід чоло,
Озирнувся назад ще трохи:
Бачить бабу препогану,
Птах страшний в обітрі
[лине,
Що по плечі наче яструб,
Головою мов орел той.
Вейнемейнена дїгнула,
І до щогли надлетїла,
Учепила ся за ливви,
На вершечку щогли сіла;
Упаде затого в човен,
Корабель схилив ся на бік.
Ільмарїнен взяв благати,
І найвишого просити.
Горяче творця благає,
Промовля слова такії:
„Ворони, всеспільний творче,
Заступи, прекрасний боже,
Від погібелї тут сина,
Чадо матери від смерти,
Між створіннями твоїми,
З між твоїх людей, мій боже!
Найчистїйший боже, Укко,
Укко, сам творець небесний!
Дай мені вогненне хутро,
Дай сорочку, що палає,
Щоб під захистом я бив ся,
Під заслоною стинав ся,
Голова моя щоб ціла,
Не ушкодилось волося
В грипцах чистого залїза,
В віткненю лихої стали.“

Мовить старий Вейнемейнен,
Промовля слова такі:
„О ти, Похйоли газдине,
Хочеш, так подільмо Сампо,
На землі туманній крайку,
На ліснєстїм островочку?“
Мовить Похйоли газдиня:
„Вейнемейнене старенький!
Я ділить не хочу Сампо,
Паювати ся з нещасним!“
І сама вхопила Сампо
Вейнемейненови з човна.
Тут веселий Леммікейнен
Витягає меч з під паса,
Тягне гостреє залізо
З боку лівого сквалливо,
По пазурах бе орлових,
По пазурах вдарив дуже.
Бе веселий Леммікейнен,
Бе мечем і мовить слово:
„Упадїть, мужі, до долу,
Всі мечі і всі герої,
Сто мужів, що там на крилах,
По десятку на пазурах.“
Мовить Похйоли газдиня,
З верику щогли так мовляє:
„Леммікейнене веселий,
Бідний Кауко, молодче,
Одурив ти матірь рідну,
Набрехав своїй старенькій.
Ти казав, що шістьдесять літ
Ані з ким не підеш битись,
Як захочеш навіть злота
І срібла як забажаєш.“
Старий певний Вейнемейнен
Заклинач отой одвічний,

Так гадав, що вже на часї,
Що прийшла година слухна:
Тягне керму з глибу моря,
Дежено з струмків дубове,
Ним дивогляд він ударив
Відрубав орлові кігті,
Пазурі всі поломались,
Лиш оден малий лишив ся.
З крил попадала вся молодець,
Всі мужі звалились в хвилі,
Сотня з крил їх повалилось,
З тіла тисяча упала;
Сам орел з страшеним гро-
[мом
На край човника звалив ся.
Наче з дерева тетїрка,
Наче білка з гільки ялі.
Ухонив ся він за Сампо
Тягне підмезеним пальцем,
Тягне Сампо просто в воду
Упуска строкатий покрив
Із червоного байдака
В глибочинь потоків синїх.
Там розбилось Сампо в морі,
Поламавсь строкатий покрив;
Потопились ті уламки,
Ті шматки великі Сампо,
В глибокості тих потоків,
В темній тванї дна морського;
Там від них в воді багатства,
І від них у Ато скарби.
А піколи в жаднім часї
І допоки сяє місяць,
Не загине вод багатство
І ті скарби, що у Ато.
Полягли шматочки пнїші,

Ті де менші уламки,
На морів блакитній синії,
На широких хвилях моря,
Щоб морський гойдав їх

[вітер,

Колихала водотеча.
І гойдав їх в морі вітер,
Колихала водотеча,
На морів блакитній синії,
На морських широких хвилях;
їх жене на беріг вітер,
Течія до суходолу.

Старий певний Вейнемейнен
Бачить хвилі побережні,
Бачить, як на беріг моря,
Як женуть на побережжя
Ті уламки Сампо хвилі,
І в трісках строкатий покрив.
Він радіє з того дуже,
Промовля слова такі:

„Се ізвідси вийде сімя,
Невідмінних благ початок:

І орання й засівання,
І всілякі рослини,
Поблиск місячний ізвідси,
Сонця світло добродійне.
На розлогостях Суомі,
На моїх галявах рідних.“

Льовхі, Похійоли газдиня,
Промовля слова такі:

„Маю ще оден я вигляд,
Маю ще оден я захід,
Проти оранки і сіву.
Проти пастівні й рослини,
Проти місяця сяяння,
Проти соняшного блиску.

Понесу у скелі місяць,
Я в горі сховаю сонце,
Я морозом заморожу.
Застужу зимою зимно:

Що поореш і посієш,
Всю ріллю твою і збіжжя,
Я направлю град залізний,
Град накидаю сталевий,
На твою ріллю велику,
На твоє прегарне поле.

Пожену з пісків ведмедя,
Грубозубого із пуці,
Огери най роздирає,
Най кобили на шатки рве,

Най твою кладе отару,
Най твої корови губить.

Я звезу твій нарід мором.
І твій плід увесь я знищу,

Щоб допоки сяє місяць,
Не було за його й чутки.“
Мовить старий Вейнемейнен
Промовля слова такі:

„Ані чарів тих Лапонців,
Ні Туряців не бою ся:

Бо година тільки в бозі,
Він ключі судьбові носить;

Не дивогляду їх мати,
Не врагу тримати в пучках,

Як що звірюсь я на бога
На творця зложу надію,

Прожене злочниця з ниви,
Ворогів з мого врожаю,

Щоб не зіпсував той сіву,
І моїх рослин не знищив,

Не украв би мого сіву,
Не пошкодив би врожаю.

Ти, господарко Похйоли!
Садови злочинців в скелю,
Переступників у гору,
Замикай в каміння винних,
А не ясний місяць гарний,
І не сонечко коханае.
Ти морозь своїм морозом,
Застуди зимою зимно
Те, що ти сама посеєш,
Те насіння, що розсиплеш;
Там пошли свій град залізний
Тії градини сталеві,
Де твої плуги поорють,
На лани сумні Похйоли.
Пожені з пісків ведмедя,
І kota з діброви злого,
Клишоногого із ліса,
Малозубого із гаю,
Там на вигони Похйоли,
Де стада Похйоли ходять!^а
Льовхі, Похйоли газдиня,
Промовля слова такі:
„Се моя загибла влада,
І потужність перепацалась,
Миць моя в глибокім морі,
У глибоких нуртах Сампо.“
Тут до дому йде і плаче,
До Похйоли йде з журбою;
Не взяла собі від Сампо
Нічогісінько, щоб варто,
А взяла з собою трохи
Підмезинним тільки пальцем.
Принесла собі в Похйолю,
Грудку тільки в Саріюлю,
Тим-то в Похйолі і вбозтво,
У Лапонців омаль хліба.

Старий певний Вейнемейнен
Вийшов сам тоді на беріг,
Там знайшов шматки від
[Сампо
І від покришки уламки.
На туманім млистім розі,
На лісестім островочку,
Посадив уламки Сампо,
З тої покришки-строкатки,
На туманім млистім розі,
На кісестім островочку
Щоб росли і розростались,
Щоб могли перевернутись
У ячмінь — варити пиво,
І на хліб у жито добре.
Мовить старий Вейнемейнен
Сам слова такі віп далі:
„Боже дай, пошли нам
[творче,
Щоб у щасті ми кохались,
Вікували щоб щасливо,
Звікували вік свій чесно
Тут в Фінляндії коханій,
В стороні Карелів рідній.
Борони, коханий творче,
Заслони, наш добрий боже,
Від мужів, що злої мислі
Від жінок, що злої думи.
Втихомир землі ти муки,
Вгомони води ти силу.
Будь синам твоїм заслона,
Будь діткам твоїм порадинок,
Будь в ночі ти їм підпора,
І у день їм захорона!
Най не сьвітить мляво сонце,
І не сьє місяць мутно,

Най вітри не дмуть лихіі, Від землі пошир до неба,
І шкідливий дощ не пада. Від небес пошир на землю,
Най нам холод не пошкодить Щоб мені він був оселя,
Чи яка негода злая! Захист, притул і заслона,
Розгорни баркан залізний, Щоб чого не взяв злочинець,
Споруди каміну твержу І чого не вкрав би ворог,
Круг того чим володію, Поки віку, поки часу,
З двох боків сього народу, Поки сяє золото-місяць.

Руна сорок четверта.

Старий певний Вейнемейнен Очерет зібрав до купи
Так собі гада-міркує: По морському побережжі,
„От тепер поїхать добре, І знайшов би в морі арфу,
Хороше-б повеселитись Взяв би кантеле я знову
У селі отсім новому, З тих містин, де плещуть
На отім прекраснім дворі! [риби,
Та вже кантеле сховалось, Де живуть в камінню сеньги.“
Перейшла моя потіха Сам коваль той Ільмарінен,
Вже на вік до риб в оселю, Той кувач одвічний, майстро,
Та до сеньги в глиб камінний, Змайстрував граблі залізні,
На потіху щуці в морі, Мідяне граблище разом
Там до мешканців Веллямо. По сто сяжнів в кожному зубі,
Вже його назад не верне, Довше в пятеро граблище.
Не віддасть назад вже Ато. Взяв старенький Вейнемей-
„Ільмарінене ковалю! [нен
Працював, кував ти вчора, Ті до рук граблі залізні;
Ти покуй ще і сьогодні, Перейшов він небагато,
Скуй мені граблі залізні, Путь коротку, невеличку,
На граблі зубці тривалі, По вальцях укритих дїгтьом,
Разом і граблище довге, По вальцях, на мідь багатих.
Щоб я міг гребти в потоках, Там був човник, два човни
Щоб громадив хвилі в купу, [там,

Байдаків готових двоє. Се лісочок він минає
На вальцях, укритих дїгтьом, І іде собі край гаю ;
На вальцях на мідь багатих. Чує, плаче там береза,
І оден новий був човник. Слойовата там горює.
Човник другий був старень- Він іде до неї ближче,
[кий. Наближає ся до дерева,
Мовив старий Вейнемейнен, Запитав ся так берези :
До нового човна каже : „Що, красо-березо, плачеш?
„Ти зійди у воду, човне, Що ти журиш ся зелена,
„Ти спусти ся, човне в хвилі, Ти журлива з білим пасом ?
Щоб тебе не кермував я, Не ведуть тебе до бою
Не держав великим пальцем.“ Воювати не неволять.“
Зараз вийшов човен в море, Мовить дерево розумно,
Там спустив ся в водотечу. Мову так зняло зелене :
Старий певний Вейнемейнен „Може так багато скаже,
На край човника усїв ся, Так мовляти муть за мене,
Взяв він чистити те море, Що лиш в radoщах живу я.
Підмітати водотечу. Шелешу гільками радо ;
Водяні квітки змїтає, Я-ж бездольна, вся в клопó-
[тах,
Все сьміття по надбережжю, Лиш журба моя вся радош.
Комишу шматочки навіть, Я в лиху себе годину,
Водяних рослиннок крихти. Я у злім жалкую разі,
Він згинає кожну гільку, І у злім жалкую разі,
Зачепля граблями рахви, Я низьким журю ся станом,
І піде знайти не може Я мою шкодую бідність.
Теї арфи з кістки шуки. Я, бездольна нещасниця,
Вже його на віки втіха, Так нещасна без підпори,
Тее каптеле пропало. На оцім паскуднім місці,
Старий певний Вейнемейнен Я на вигоні стою тут.
Тут вернувся назад до дому, Стільки щастя й раювання
Він поник журливо чолом, Мають пильші в тій надії,
Шапка збочила ся на бік, Що поверне літа радість,
І ще раз промовив слово : На годині теплій стане.
„Я ніколи не знайду вже Я про те, дурна береза,
Давніх згуків в рибній кості, Муну я тривати, бідна,
І потїхи в щучім зубі.“ Щоб кору із мене дерли,

Щоб гілля моє рубали.
Часто дуже до берези,
До ніжної часто-густо
По весні короткій діти,
До мого кряжу надходять
Гострим ножиком тут ріжуть,
Із мого осердя соки.
Злий чабан у літку часто
Білий пояс мій знімає
Та плете і піхви й миски,
І на ягоди кошівки.
У ніжної мене часто,
В делікатній берези,
Коло пня сидять дівчата,
Тут навколо коло мене.
У горі стіпають зеленъ
Вяжуть вінки із гілок.
Часто до ніжної ходять,
Делікатную березу
Як рубають, підтинають
Роскеляють на поліна.
Адже тричі сього літа,
Все за теплої години,
Підімною стали мужі
І своїх сокир гострили
Все на мене, з бідним вер-
[шком,
Щоб з життям я розлучилась.
Се моє радіння в літку,
Вся моя була потіха,
І зима була не краща,
Снігу час не був любійший.
І було давнійше завжди
Сум зміня моє обличчя,
Хилить голову до долу,
І мої блідніють лица,

Як собі я пригадаю
День мій чорний, злу годину.
Біль тоді вітри приносять,
І гіркі турботи іней,
Зелень хутра вихор зносить,
Іней все моє убрання.
Так—що деревце нещасне,
Я бездоляная береза,
Тут лишаю ся невбрана,
Тут стою цілком я гола,
В лютім холоді тремчу я,
І стогну я на морозі.“
Мовить старий Вейнемейнен :
„Ти не плач, моя березо,
Не сумуй зеленолиста.
Не жури ся в білім насі!
Ти ще долю щасну маєш,
І життя твоє відрадне,
Ти радіючи заплачеш,
Будеш втіхою брєніти.“
Старий певний Вейнемейнен
Робить арфу із берези,
Цілий літній день робив він,
Кантеле за день урядив
На туманнім, млистім розі,
На лісистім островочку.
Закрут кантеле він ріже,
На потіху тую скриню,
Закрут робить він трівалий,
Цілу скриньку слоювату.
Мовить старий Вейнемейнен,
Промовля слова такіі :
„Закрут кантеле готовий,
Всім на радіщі ся скринька,
Деж я шрубиків дістану,
Де візьму кілків тих добрих ?

На дорозі дуб підніє ся,
Виріє високо у дворі,
Все гілля було до міри,
Жолуді були на вітах,
І на жолуді по кулі,
А на кулі по зозулі.
І зозуля закувала:
Голосів там пять лунало,
Потекло із дзьобу злото,
І срібло збігало гоїно
На горбочки золотії,
На сріблясті високости.
Там на кантеле гвіздочки,
Там узяв кілки на арфу.
Мовить старий Вейнемейнен
Промовля слова такії:
„Є на кантеле гвіздочки
Є кілки на арфу нову;
Кантеле про те не повне,
Струн пяти йому бракує.
Де-б на струни я розжив ся
Де бренливих я здобуду?“
Він тих струн іде шукати,
Попід лісом переходить.
Там в лісу сидить дівчина,
Там сидить дівча в долині.
Ся дівчина і не плаче,
І не дуже, щоб радіє.
Тихо співанку співає,
Щоб зайшов хутнійше вечір,
Сподіває ся, що милій
Надійде до неї зараз.
Старий певний Вейнемейнен
Босоніж біжить хутенько,
Без панчох туди бере ся;
Як туди добіг нарешті,

Попрохав волося в дівки,
Промовля слова такії:
„Дай свого волося, дівко,
Кучерів твоїх пїжнійших,
Щоб вони пішли на струну,
На потіху віковічну.“
І дало дівча волося,
Подало своїх наймякших.
Подало їх пять, шість, навіть
Повних семеро дістала.
Струни кантеле з'явились,
Виграйна довічно радість.
Кантеле було готове.
Сів старий тут Вейнемейнен
На стілець що коло дверей,
На осліні він сів камінний,
Кантеле до рук бере він,
Взяв свою він осолоду,
Повернув до неба закрут,
А головку на коліна,
І налагодив він струни,
І настроїв так, як треба.
Се налагоджені струни,
Стало кантеле готове.
Взяв він арфу на коліна,
Навкоса її поставив;
По тих струнах десять вігтів
Всі пять пальців перебігли,
І брешуть по струнах радо,
Перестрибують там прудко.
Вейнемейнен починає:
Се на кантеле він грає,
Делікатно водить пальцем,
Вигина великий палець,
І гучить берези древо,
І брешуть берези зелені,

Погука зозулї злото,
Поклика дівочий волос.
Пальці дідові се грають,
Струни кантеле рокоцуть,
Скачуть гори, рве ся камінь,
Навіть скелї затремтіли,
Рахви луснули на морі,
Хрящ поплив на рівних во-

[дах,

І зрадїли всі ялини,
Застрибали пні в діброві.
Все жіноцтво Калевали
Те шитво, що шило, кида,
Мов струмок біжить не-

[стримно,

Наче річка лице-рве ся.
Молоднці йшли й сьміялись,
Йшли веселі господнї,
Щоб того грання почути,
На потїху дивуватись.
Всі чоловіки при тому
Без шапок усі стояли,
І що не було жіноцтва,
Коло лиць тримали руки;
У сльозах дівчатам очи,
Навколїнцях парубоцтво,
Згукам кантеле вважали,
З дзвону дивного здуміли.
Як одні уста, всі мовлять,
Як один язик сказали:
„Не бувало зовсім перше
Сих живих натхнених звуків,
Аніколи, в жаднім разі,
Поки місяць сяє й сьвітить.“
Те грання луна далеко,

За шість сїл воно заходить:
Там нікого не лишилось,
Щоб не йшов грання послу-

[хать,

Те натхнене вигравання,
Тее кантеле бреньїння.

Звірина вся лісова
Пазурі сховавши сіла,
Щоб те кантеле почути,
Дивуватись на потїху.

Наповітряні летухи
На гільках всі посїдали;
І мореські усякі риби,
Всі до берега беруть ся,

Із землі хробацтво лізе,
В порошок піску плазує,
Вигинає ся, щоб слухать
Того бренькоту живого,
Тої кантеле потїхи,
Вейнемейнепових звуків.
Мудрий старець Вейнемей-

[нен

Виграває дивовижно,
Дивно ті лунають звуки.
День він грав і другий грає
Без перестанку й спочину,
Від ранкового сніданку,
Підперезаний як був він,
І в тій самій все сорочці.
На господі грав у себе,
У своїй ялинній хаті:
І гучав там дах на хаті,
І двигтів поміст в покоях,
Стеля там співала й двері,
Вигукали всі віконця,

І хитали ся печини, ¹⁾	До коріня віти внали.
І підпори всі дзвеніли.	Чи гаями він маюдрує,
Він пішов сосновин лісом,	Чи чагарником простує,—
Він пішов ялиним гаєм:	Радо там гаї гуляють
Никли сосни всі до долу,	І чагарники радіють,
Нагинали ся ялини,	Всі квітки ласкаво зорять,
Шишки падали із гілля,	Нагинають ся сучечки.

Руна сорок пята.

Льовхі Похйоли газдиня,	Щоб пронав наскудний парід
Як таку почувла звістку,	Щоб мужі на дворі вмерли
Що Вейноле процвітає,	І в коровнику жіноцтво! ⁴
І в гараздї Калевала	Та сліпа донька Туонї,
Через ті уламки Самно,	Льов'ятар, ¹⁾ стара та баба,
Покришки шматки строкаті,	Із дочок вона найгірша,
Дуже заздрощі взяли ї,	З діток Мани найпоганша.
Раз-у-раз вона гадала:	Всіх лихот вона джерело,
Смерть яку приготовати,	Тисячі гидот усяких,
І наслать яку погибель	Має вид аж прикро чорний,
На тих мешкаюцїв Вейноле,	Шкура вся гидка на колір.
На героїв Калевали.	Та сліпа донька Туонї,
Зголосила ся до Укко,	Та чорнявка Улаппали ²⁾
Перуна вона благає:	Стеле стежкою постелю,
„Укко, мій небесний боже,	В недогіднім місці ліжку,
Знищи ти Калеви парід,	І лягла собі на вітрі,
І забий залізним градом,	Під негодою влягла ся,
Стальовим жалом на стрілах,	Та на протязі холоднім,
Замори його ти мором,	На ранковім вітрі зимнім.

¹⁾ Цегла в печі. ²⁾ Мати хороб. В інших рунах народження хороб надають Льовхі. ³⁾ Царство мертвих. (Uarppa — відкрите озеро.

Се вірвавсь страшений вітер,
Зашумів собі від сходу,
Плід надув дурний дівчині,
Ій він черево наповнив
На пролісах бездеревих,
На лугах отих безтравних.
Тяжу черева посила,
Ваготу свою вбивавшись,
Два, три місяці носила,
Та четвертий місяць, пятий,
Ще і семий, ще і осьмий,
І також девятий місяць;
Як старі жінки лічили,
Пів десятого носила.
Як девятий місяць вийшов,
На десятому спочатку
Набубнявіло їй черево,
Мучить болістями дівку.
Плід одначе не виходить,
Не ханає ся з'явитись.
З місяця тут вона відходить,
І лягла на другім місці,
І пішла родить повія,
Непотрібниця від вітру,
Поміж двох бескетів саме,
Де п'ять гір зійшлись в між-
[гіря ;
Аж дитина не виходить,
Плід не хоче об'явитись.
Обродити ся шукає,
Полекшити черево хоче,
При струмочках жизнедайних
При джерелах веселеньких,
А все місяця не знаходить,
Ваготу свою лишити.
Се дітей бажа зродити,
Хоче витрусити тяжу
В піну вогневих потоків,
У безодню вод шипучих,
У ті пурти трьох поронів
Стромовини де прикрих девять.
Аж дитина не з'явилась.
З черева вона не вийшла.
Тут взяла погана плакати,
Зажурила ся паскуда,
Де-б пішла — вона не знала,
І куди-б вона поділась,
Живота щоб спорожнити.
Привести дітей хутійше.
Так промовив з хмар найви-
[щій,
Так з небес мовляє творець :
„Є на березі край моря,
Є трикутник на болоті,
Там в Похйолі завжди хмур-
[ній,
У сумвій тій Саріолі.
Ти туди рушай родити,
Живота вагу лишити там,
Там на тебе вже чекають,
Там дітей твоїх бажають.“
Доня Туоні чорнявка,
Мани та стидка дівчина
Йде до хати на Похйолі,
Та до лазні ¹⁾ Саріолі,
Щоб дітей мерщій родити,
Обродитись народженням.
Льовхі, Похйолі газдина,

¹⁾ Жінки-Фінки звичайно розводяться в лазнях.

Та беззубая бабуся,
Повела до лазні любку,
Щоб обмити в лазні дівку,
На селі, щоб там не чули,
Не довідались і слова.
Напалила Льовхі лазню,
Швидко все приготувала:
Двері пивом помастила,
Молодим тим пивом засув,
Щоб і двері не рипіли,
Щоб і засува не чути.
Промовля слова такі,
І такую мовить мову:
„Панно творива старезна,
З золотим красуне блиском,
Найстарійша між жіноцтвом,
З матірок усіх давнійша!
Ти ступи коліном в море,
Ти стегном ступи в потоки,
Від їрша візьми ти слини,
Набери з лінька ти слизи,
Помасти ти між кієтками,
Намочи ти боки слизю,
Уратуй від болів дівку,
З поліжничих мук дівчину,
З мордувань отих страшен-
[них,
Від черевних болів дужих.
Як сього тобі ще мало,
Укко, мій небесний Боже!
Ти спустись, тебе потрібно,
Поспішай, тебе бо кличуть!
Бо мордує ся тут жінка,
З болем в череві тут дівка,
Серед диму тут у лазні,
В лазні сій вона селянській.

Ти візьми у праву руку
Злотом критую дубину,
Перепони поламай всі,
Повали стовпи при вступі,
І замок творця розбий ти;
Так зроби, щоб через засув
Там пролізло і велике,
І маленьке й що-найменче“.
Випускає та паскуда,
Донька Туоні безока,
Повноту свою черевну.
Злих дітей своїх поклала
Під мережаную ковдру,
У мякенькую коліску.
Породила девять хлопців,
Через літню ніч єдицу,
Поки лазня та палилась,
Поки там вона купалась;
Їх зродила міццю брюха,
З живота, що дітьми повен.
Всіх синків поназивала,
І нестила народженців,
Як той майстро, що зробив їх,
Що сам виробив у яві.
Перший син робить болячки,
Другий міг робити кольки,
На гостець син третій виріс,
А четвертий на сухоти;
П'ятий виріс на водянку,
Посідав корости шестий;
Сьомий син лиху сухітку,
І чумну заразу осьмий.
Був без назви син дев'ятий:
Він був долі на солomé,
Мати його звідти гонить,—
Заклинав щоби він води.

Щоб закляв він побережжя,
Щоб усюди сїяв заздрість.
Льовхі, Похйоли газдиня,
Всїх до купи їх скликає,
До туманного вирїжку,
На порослий лїсом острів,
Посилає сих зловливих,
Нечуванї хороби
Проти мешканцїв Вейноле,
Щоб загинув рїд Калеви.
Нарїд Вейноле слабує,
І лежать сини Калеви
У хоробах нечуваних
І до тих часїв незвїсних,
Що гниє помїст під ними,
Стеля вся укрилась цвїллю.
Вийшов старий Вейнемейнен,
Вїковїчний заклинач той,
Щоб голов вони не збулись
Вратувать недужих душі.
Він їде з Туонї битись,
Сам з хоробами стинатись.
Напаляє душно лазню,
Розпала камїння в лазнї
Найчистїйшими дровами,
Їх в водї рїчній набравши;
Воду він принїс накривши.
Бачно вїники принїс він,
Парить вїники до лазнї,
Стогїллястї розмягчає.
Робить він медовий розпал,
Утворив він пал солодкий
На розпалених камїннях,
На шматках палких камїнних.
Промовля слова такїї,
І такую мовить мову:

„В пал ходи до лазнї, Боже,
У тепло, небесний отче,
Щоб подати нам здоровля,
Щоб спокою нам надати.
Ти затри сьвятїї гискри,
Погаси сьвяте горїння,
Ти познищи надмїр палу,
Пал поганий звїдси вишли,
Дїточок щоб не спалив він,
Не забив твого створїння.
Се я прискаю водою
На розпалене камїння;
Най вода тут стане медом,
Сцїльником стїка солодким,
Потече рїкою з меду,
Стане озером медовим
На камїннях сеї печї,
Серед мшистої тут лазнї.
Неповинні най не гинуть,
Най не гинуть без хороби,
Що пошле на них створитель,
І без смерти, що від Бога.
Хто-ж губити правих буде,
Най від слїв своїх загине,
Най наложить головою
Від своїх думок злосливих.
Як що я не муж настїльки,
Як що не герой, син Укко,
Щоб від лиха вратувати,
Визволить з бїди тяжкої,
Мужем з'явить ся сам
[Укко,
Той, що хмарами кермує,
І сидить на оболоках,
І хмарки по небу водить.
Укко, мїй небесний Боже,

Ти, що в хмарах що найви- Як сього ще буде мало —
[щій! Господине, панно болів,
Ти зступи, бо тебе треба, Панио мук, жінок окрасо!
Поспішай, тебе прохають! Ти приходи сюди хутійше,
Відміни отсі ти муки, Щоб створити нам здоровля,
Прожени отсю хворобу, Супокій щоб нам подати.
Відішли лихе нещастя, Відбери ти болям силу,
Знищи ти тілесну слабість. Ти примусь, щоб зникли муки,
Меч мені даруй вогнений, Щоб заснув слабий спокійно,
Вогневе пошли ти лезо, І не знав турботи хорій,
Щоб сих злісних постинав я, Щоб життя він не позбув ся
Розігнав би сюю погань І утік би від хвороби.
На стежки вітрів весняних, Позбирай в барило болі,
У далеке поле муку. Муки всі в мідяну скриню,
Пожену туди хвороби, Щоб могла ти взяти муки,
Я туди зашлю і муки, Віднести від нас хвороби
У льохи ті, що в бескетах, На чоло бескету болів,
І залізом повні гори, В надра на хворобну гору.
Щоб камінню дати хвороби, Там звари оті хвороби
Обважнити скелі болем. В казанках маленьких дуже,
Не заплачуть скелі й камінь Щоб не більшії від пальця,
Від хороб і від терпіння, Щоб у-шир з великий палець.
Хоч би й мучити багато, Посеред гори є камінь,
І штовхати їх без віри. Посеред його є отвір:
Туонівно, панно болів! Просверлило сверло отвір,
Ти живеш в горі хворобній, І залізо перейшло ним;
Де тече струмочків троє, Ти хвороби там покидай.
Де розходять ся три течі; Вергни там лихі всі муки;
Вертиш ти каміння болів, Придуши створіння ликі,
Крутиш ти хворобну скелю: Стисни там усі нещастя,
Відведи, приходи, хвороби Щоб в ночі вони не вийшли,
В пащу спнього каміння, Щоб у день не виявлялись.
Чи на море відведи їх. Старий певний Вейнемейнен,
Затопа в морську глибокість, Заклинач отой одвічний.
Де і вітер не шелесне, Всі мастить місця недужі,
І не сяє сьвітло сонця. Де засіли ті хвороби,

Дев'ятьма з мастів найкращих, Бо в творця гарнійший па-
Взявши вісім чудо-ліків. [лець,
Промовля слова такі, І жвавійші руки божі.
І таку він мовить мову : Ти прихोдь, чаруй, мій
„Укко, мій високий Боже, [творче,
Давній мужу, що на небі! Прокажи, з'яви ся, Боже,
Ти пошли зі сходу хмару, Подивись, зійди, потужний!
Хмару низьку від заходу, У ночи нехай зцілять ся,
Хмару вишли від півночі, В день собі здоровля знай-
Вишли мед, пошли водиці [дуть,
Помягчити сі хвороби, Най в горі не чують болів,
Заспокоїти сі муки. По середині не знають ;
Як що сам я не управлюсь, Не дістануть жалю в серці,
Як що так створитель хоче— Не слабують на хвороби,
Мусиш, Творче, дати ради, Ні нездужають ні трохи,
Помогти, найвищий, мусиш! Аніколи, аж до віку,
На своє я бачив око, Поки злотом сяє місяць.“
Власною торкав рукою, Старий певний Вейнемейнен,
Мовив я вустами сими, Заклинач отой одвічний,
І своїм диханням дихав. Так недуги прогоняє,
Де моя рука не займе, Вигоняє всі хвороби,
Най творця рука торкне ся ; Відверта боління людське,
Де мої не візьмуть пальці, І турботи злі лікує,
Най торкне ся палець бо- І людей хова від смерти,
[жий ; Від копаня рід Калеви.

Руна сорок шеста.

Чутно вісти на Похйолі,
На селі повини чути :
Уздоровилось Вейноле,
Калевала знову вільна
Від недуг, що почали ся,
Від хороб тих безприкладних.
Льовхі, Похйоли газдиня,
Без зубів ота бабуся,
Як почувла, в злість упала
Промовля слова такії :

„Ще один я знаю спосіб,
Знаю я дорогу иньшу :
Пожену з пісків ведмедя,
Клишоногого із ліса
На Вейноле рогатизну,
На худобу Калевали.“

От з пісків жене ведмедя
Клишоногого із ліса
На Вейноле рогатизну,
На худобу Калевали.
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такії :

„Льмарінене братусю,
Скуй мені нового списа,
Скуй мені опцін тройчастий,
Ратище зроби мідяне.
Хочу я ловить ведмедя,
Звіря, що коштовне хутро,
Щоб кобил моїх не брав він,
Огерів моїх не жер би.
Щоб не нівечив він стада

Не губив моїх корівок.“

І коваль скував тройчатку
Не коротку і не довгу,
А таку собі середню :
Вовк там сів на жолобочку,
На клюзі ведмідь усів ся,
Лось біжить там саме краєм,
Скаче ратищем там огер,
Олінь сів коло головки.
Сьвіжий сніг у ранці випав,
Постелив дорогу пїжипїї ;
Білий сніг, як в зимку зай-
[чик,

Як ув ссени овечка.
Мовить старий Вейнемейнен,
Промовля слова такії :

„Се мене бажання тягне,
І проводить до Метсолї ;
Надійду до пайни ліса,
Тої сньюї дівчини.
Від мужів іду до ліса,
Від героїв на роботу ;
Лісе, привитай як мужа,
Мене, як героя Таїю,
Поталань мені таланом,
Щоб красу лісів пїймав я.
Мелїккі, газдине ліса,
Теллерво, дружино Таїю !
Привяжи своїх собачок,
Не пускай на волю псючок,
На шляху, де сосен сила,

Де салаш стоїть ялиний.
Отсо,¹⁾ яблуко лісове,
Круглий, ланко медовая!
Чуєш ти, що я з'явив ся,
Що до тебе йду хоробро;
Пазурі сховай в волося,
Приховай за ясла зуби,
Щоб мені не загрожали,
Щоб зістали ся без руху.
Мій коханий Отсо любий,
Красень, ланко медовая!
Ляж, засни в траві зеленій,
На прекрасному бескеті,
Щоб хитались зверху ялі,
У горі шуміли сосни.
Там собі качай ся Отсо,
Там крутись, медова лано,
Наче у кублі горобка,
Мов та гуска, що на яйцях.“
Чує старий Вейнемейнен:
Раптом забрехав собака,
Дуже пес зпенацька гавка
У дворі, де малоокій,
На лузі, де гладкомордий.
Мовить він слова такі:
„Я гадав: зозуля кличе,
Пташка люба розспівалась;
Зовсім се не є зозуля,
Не взяла співати пташка;
Галасує мій собака,
То моєї пташки голос,
Під дверима хатки Отсо,
У дворі вродливця мужа“.
Старий певний Вейнемейнен,

Де лежить ведмідь, навідав,
Покуйовдив гарне ліжко,
Золоте ведмеже лігво,
Промовля слова такі,
І таку мовить мову:
„Най Господь хвалений буде,
Най величить ся створитель,
Дарував мені ведмедя
Лісове мені дав злото.“
Се на злото він поглянув,
Промовля слова такі:
„Мій коханий Отсо любий,
Красень, ланко медовая!
Ти не свар ся по дурному;
Я не бив тебе, мій любий,
Скочив ти з гладкої гільки,
Сам із спохову скотив ся,
Золоте подер убрання,
Із гільок свою одежу:
Слизько в осени буває,
Слота-мрака в дні осінні.
Гей зозуленько лісова,
Що ти трусиш своїм хутром!
Кинь холодную оселю,
Кинь житло своє на пустку,
Дім із галузів берези,
Твій салаш з вербових гільок!
Славний ти, піди зі мною,
Ти рушай, оздобо ліса,
В черевиченьках легеньких,
У панчішечках блакитних!
Тут покинь малі простори,
Сії стежечки вузенькі,
До мужів ходім, героїв,

¹⁾ Ведмідь.

Поспішаймо там де натовп! Не монета золота? Не зле там витати будуть, Ліс дав ласуна до меду,
У добрі там жити маєш: Чи дав рись, господарь гаю,
Скоштувать дають там меду, Що приходите ви з співом,
Патокою запивати Женете на партах бучно? "
Прибутним всім чужоземцям, Старий певний Вейнемейнен
Всім, що там бувають людям. Промовля слова такі: "
Геть іди собі ізвідси, „Я виспіваю гадюку,
Кинь своє кубло погане, Звіря божого співаю: "
І ходи собі під стріху, Тим то я прийшов з піснями,
У чудовую оселю; Радо-весело на партах.
По сніговицям рушай но, Тільки се не є гадюка,
Як та квітка по дорозі, Ні гадюка, ані рися: "
Через се гілля шмиглай-но, Се приходить сам славута
Наче білка по сучечку. "
Старий певний Вейнемейнен, Се старий тут появил ся,
Заклинач отої одвічний, Се валько сюди приходить; "
Йде долиною і грає, Як що любий вам чужинець
Пісковницями співає, Розчиняйте настїж браму,
Він ступає поруч з гостем, Як що він вам не під мислі
З гостем, що смугасте хутро. Зачинїть по браму швидче. "
Те грання у хату лине, Так на се відмовив нарід,
Чути співи коло двору. Люде добрі так сказали: "
Погукнув у хаті нарід, „Будь здоров до нас, ведмедю
В домі вся юрба сказала: Медоланий, що прийшов ти
„Чути: шум сюди знадвору, В чисто виметений дворик,
Чути звуки із діброви, В охаючені простори! "
Спів лапчатої пташини, Сподївав ся цілий вік я,
І ріжок дівчини з ліса. "
Старий певний Вейнемейнен В молодих чекав я літах,
До воріт прийшов з початку: Щоб ріг Тапіо учув ся,
Натовп кинув ся із хати, Дудка лісова лунала,
Люде добрії сказали: Злото гайове з'явилось,
„Чи не золото з'явилось, Щоб срібло тут показалось,
Не срібло сюди дісталось? На дворі малім в просторі,
Чи прийшли не гроші любі, На межах вузьких на полі.
На врожай пеначе ждав я,

Я чекав немов на літо:
Так жде лижва на порошу,
На гладку дорогу сани,
Так дівча жде молодого,
Краснолиций на дружину.
Під вікном сидів я вечір,
Рано я сидів при брамі
Тижні цілі коло хвіртки,
Місяці чекав при вході.
Біля клуні ждав у шинку,
На снігу твердим стояв я,
Я стояв, коли він танув,
І земля в грудки збивалась,
Як грудки укрились пилом,
І той пил став зеленіти;
Кожден ранок міркував я,
В голові держав я думку:
Де ведмідь так довго гаявсь,
Де баривсь коханець ліса,
Чи в Остляндію пішов він
Чи Суомі він покинув? "
Мовив старий Вейнемейнец,
Сам сказав слова такі:
„Де вести я маю гостя,
Де провадитиму злото?
Чи вести його у клуню,
Положить в житло соломи? "
Дав таку відповідь нарід,
Добрі люде так сказали:
„Запровадь ти чужоземця,
Того гостя золотого,
Під великославну стріху,
В нашу гарную оселю;
Там уже готова їжа,
І поставлено що пити;
Чисто виметено дошки,

Пошаровано мостини;
Там усі жіжки убрались,
У що-найчистіші сукні,
Бинди їм на прочуд гарні,
Аж за очи хаплють строї.“
Мовить старий Вейнемейнец,
Сам сказав слова такі:
„Отсо, пташечко кохана,
Красень, ланко медовая!
Є землі тобі ходити,
Поля є тобі верстати:
Перейди там моє злото,
Ти піди землею — полем,
Перейди в паучішках чорних,
Вступай в суконих штанях
По доріжках про синицю,
Горобиними стежками.
Де єсть пять кроков най-
[гладших,
Де шість бальок найміцній-
[ших.
Бідні живочки пильнуйте,
Щоби стадо не злякалось,
Не сполохалась отара,
Вся худоба господарок,
Як ведмідь полізе в хату,
Волохатий забере ся.
Геть з сіней ви, парубята,
Геть, дівки, з воріт входо-
[вих!
Ось герой вступає в хату,
Ось краса мужів надходить.
Отсо, яблучко із ліса!
Лісова окрасо кругла!
Тих дівчаток ти не бій ся,
Не страхай ся красно-кудрих,

Не лякай ся і жіноцтва,
Тих жінок, що у панчохах!
Все жіноцтво, що у хаті,
Всі біжать мерщій за стіну,
Як мужі ідуть до хати,
Молодець вступає гордий.
Мовив старий Вейнемейнец:
„Боже, дай сюди гаразду,
Під отсі чудові бальки,
В охаючену господу!
Деж мого коханця маю,
Де патлатого лишити?“
Люде так йому сказали:
„Просимо, витай до хати!
І впусти своє пташатко,
Дай дорогу золотому
На отсі ялиниці глиці,
На печі полож із краю.
Щоб він хутро показав нам,
Волос бачити дозволив.
Отсо! тим ти не жури ся,
І не гнівай ся нічого,
Що розглядини почнуть ся,
Що роздивимось на волос,
Не понівечимо хутра,
Волоса не віддамо ми
Злому мужеві на одіж,
Ледаякому на свитку.“
Зараз старий Вейнемейнец
Хутро зняв з того ведмедя,
У куток поклав те хутро,
У казан поклав те мясо,
В посуд із твердої міді,
У казан на дно мідяне.
На вогонь казан становлять,
Вже на полум'ї мідниця,

Повна вся набита панхом
Мяса грубими шматками
І обсипаними сіллю,
Що з далеких місць везе ся
Із Німеччини приходить,
Із тих вод, що за Двиною,
По протоках тих солоних
В кораблях вона приходить.
Як ото зварили мясо,
Як зняли казан з багаття,
Понесли отую здобич,
І поставили ту пташку
На столі великім, довгім,
В злотописаних тарелях,
Щоб з ківша сьорбнути меду,
З коновок хильнути пива.
Стіл той був увесь ялиниий
І тарелі всі мідяні,
Всі ложки ті щиро срібні,
А ножі всі золоті;
Філіжанки були повні,
Всі таріль тримали кінці,
Лісову оздобу красну,
Часті золота лісного.
Мовив старий Вейнемейнец,
Сам слова сказав такі:
„Злотогрудий дід горбочків,
Ти господарю Тапйолі!
Жено ти, красо Метеоли,
Ліса люба господарко!
Сильний мужу, сину Тапйо,
Сильний у червоній
[шапці!
Теллерво, дівчино Тапйо!
І також весь нарід Тапйо!
Ви до патлача приходьте,

На бенкет і на весілля: Їх женуть на берег хвилі,
Є чого тут попоїсти, На ріжок морський солодкий
Попоїсти тут і випить, На лісок женуть медовий.
І вістане ся доволі. Меліккі, г'аздиня ліса,
На усе село роздати. Ся премудра на Метсолі,
Нарід тут промовив слово, На воді збирає клоччя,
Люде добрі так сказали: Шерсть збира мягку на хви-
„Як ведмідь на сьвіт родив ся, [лях,
Як він ріс з прекрасним Швидко шерсть вона сотає,
[хутром? І склада до купи хутко
Чи родивсь він на солomé, У кошовочку кленову
Чи ведмідь наш в лавіі Під ту покришку чудову;
[виріс? З пелюшок шнурочки віша,
Мовив старий Вейнемейнен, Золотий ланцюг чепляє,
Сам сказав слова такі: На суки гіллясті вельми,
„Він родивсь не на солomé, На вершину многолисту.
Не у клуні на полові. Там гойдав ся сей коханець,
Ось де він, ведмідь, з'явив ся, Колисалося немовлятко
Де родивсь медоволаний: На сосні цвітучій рясно,
Коло місяця і сонця, На ялині шпилькуватій.
Коло Вожа, що на небі, Викохала так ведмедя,
Біля донечки повітря, Виріс він прекраснововний
Коло боку в доньки твору. Посеред кущів медових,
На повітрі йшла, на крайку, У медовому гайочку.
Серед неба та дівчина. Там ведмідь чудово виріс,
Йшла шляхом якоїсь хмарки, Там він викохав ся добре,
Йшла самим крайком неба, Низьконогий, куртолапий,
Йшла вона в панчішках синіх, Плоскомордий, тупоносий,
В черевиченьках пистрявих; Широкоголовий вельми.
У руці їй скринька з шерстю, І вовнястий дуже виріс;
Та кошалочка з волосям. І зубів не має тільки,
Кида шерсть дівчина в воду, Пазурів йому бракує.
Волос кидає у хвилі, Меліккі г'аздиня ліса
Їх вітри гойдають в морі, Промовля слова такі:
Їх повітря колихає, „Пазурі б йому дала я,
Їх там течія хитає, Дарувала б йому зуби,

Як би він їх не на лихо,
Не на шкоду уживав би“.
Заприсягсь ведмідь стра-
[шенно
Меліккі, газдині лісу,
Перед богом всенотужним,
Володарем всезнаючим,
Що не коїти ме лиха,
Не чинити ме він шкоди.
Меліккі, газдиня ліса,
Пані мудра на Метсолі,
Ведмедю шукає зуби,
Пазурі зробити хоче.
Розгляда міцну рябину,
В ялівцю шука твердому,
Розгляда цупке коріння,
Стовбурі кремезні, грубі.
Стовбурів знайти не може,
І зубів там не знаходить.
Там росла ялинка в лузі,
На горбку сосна стояла,
У ялинки срібне віття,
Золоте гілля в сосниці.
І бере з собою панна,
Пазурі ведмедю робить,
В щелепи стромляє зуби,
Просто їх у ясла садить.
Тут улюбленця пускає,
Молодця жене вродливця,
В болота собі щоб біг він,
Щоб гайсав собі гаями,
На узлісі щоб блукав він,
Щоб скакав собі лугами.
Але йти звичайно каже,
І рушати як годить ся,

Жити й добрі мислі мати,
Золоті всі дні проводить,
На полях і на болотах,
На полянах тих жизненних,
Необутому у літку,
Без панчіх собі ув осінь,
Спочиваючи в негоду,
І ховаючись у зимку
Під дахом із черемшини.
Край гольчастої фортеці,
Під прекрасною сосною
В ялівцевових обіймах.
Пять ковдер на йому з вовни,
І керей чудових вісім.
Там мою узяв я здобич,
Там на вловах пощастило.“
Так сказала молоднеча,
Так промовили і старці :
„Як же ліс таким був добрим,
Як же гай таким ласкавим,
Привітний господар ліса,
І зичливий милий Таїю,
Що він дав тобі коханця,
Вислав ласуна до меду?
Чи за ним ганяли з списом,
Чи налякано стрілою?“
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такії :
„Ліс до мене був задобрий,
І ласкавий гай задуже,
Привітний господар ліса,
І зичливий милий Таїю.
Меліккі, газдиня ліса,
Теллерво, та доня Таїю,
Та красуня, панна ліса,

Се дівчатко лісове,
Показало і дорогу,
І стежки мені приборало,
І дорогу назначило;
Визначити щоб напрямом,
Різало знаки на горах,
І дерева карбувало
Саме до дверей ведмедя,
Де знайшов ся острів грошей.
І коли туди прибув я,
Надійшов до його краю,
Я своїм не кинув списом,
Не стріляв я там із лука.
Бо він сам слизнув із верху,
Сприснув сам з слизької

гільки,

Суччя йому порвало груди,
На гілья він напоров ся.
Він сказав ізнову потім,
Сам такую мовив мову:
„Мій улюблений ти, Отсо,
Делікатнеє пташатко!
З голови зніми одежу,
Положи кусало на бік,
Не торкай зубів, що мало,
Затули свою ти пащу,
І гляди, не розлютуй ся,
Як що ми тобі так зробим,
Що твоя голівка трісне,
Заскрегочуть дуже зуби.
Ось беру я ніздрі Отсо
Першим тим ніздрям на по-

[міч,

Не беру усе я разом,
Не одно беру я тее.
Ось беру я Отсо вуха,

Першим тим на поміч вухам,
Не беру усе я разом.
Не одно беру я тее.
Ось беру я очи в Отсо
Першим очім тим на поміч.
Не беру усе я разом,
Не одно беру я тее.
От беру я чоло в Отсо
Першим чолам тим на поміч.
Не беру усе я разом,
Не одно беру я тее.
Ось беру я пащу в Отсо,
Першій пащі тій на поміч.
Не беру усе я разом,
Не одно беру я тее.

Ось беру язик у Отсо,

Язику тому на поміч.

Не беру усе я разом,

Не одно беру я тее.

Назову того я мужем,

Уважати му героєм,

Хто отсі полічить зуби,

Хто усе кусало вийме,

З щеленів тих найтвердій-

[ших

Вийме дужими руками.“

Не обрало ся нікого,

Ні один храбрець не вийшов.

Сам тоді він лічить зуби,

Сам зубню всю він виймає.

Вийняв дужими руками,

Став коліном на ведмедя.

Вирвав зуби він ведмедю,

Промовля слова такії:

„Отсо, яблуко лісове,

У лісах округла банько!

Проходи ся ти ще трохи,
Покричи собі ще трошки,
Із кубла піди ти звідси,
Із низенької оселі,
В дім збудований високо,
У широкій покої.
Вийди, золото, пройди ся,
Вирушай в дорогу, скарбе,
У тропу, де свині ходять,
І де ходять поросята,
На бугір укритий лісом,
На ту гору височенну,
До тих сосен голкуватих,
До ялин тих стогілястих!
Побувать тобі там гоже,
Пережити не погано,
Голосний дзвенить де дзво-
[ник
І голосить балабончик.
Старий певний Вейнемейнен
Повернув до дому звідти.
І тоді сказала молодь,
Так промовили вродливці:
„Де поніс свою ти здобич,
Де подів свою охоту?
Чи на ледові покинув,
Чи її присипав снігом,
Чи зложив в болотній твані,
Закопав в пісках синучих?“
Старий певний Вейнемейнен
Промовля слова такі:
„Не на ледові я кинув,
Не засипав її снігом:
Рвали б там її собаки,
Закаляло б швидко птаство.

Не поклав її у твані,
Не зарив в пісок синучий:
Там його б хробацтво іло,
І ушкодили б мурашки.
Он куди поніс я здобич,
Сеї малесенький пайочок;
На бугір золотоверхий,
На плече хребта із міді,
На сьвяті поніс дерева,
На ті ялі стосукові,
На гілля те величезне,
На широке верховіття,
Чоловікови на втіху,
Перехожому на радість.
Він на схід тримає ясла,
Очи на північний захід.
Їх підвів не дуже в гору;
Як би звів цілком у гору,
Тоб там їх ушкодив вітер
Понсувалоб їх обітря;
Не спустив їх і до долу,
Бо як би спустив до долу,
Потарганилиб їх свині,
Волочилиб своїм писком.“
Старий певний Вейнемейнен
Заспівав тут гарно, сильне,
Щоб і вечір приоздобивсь,
Щоб день радощами скін-
[чивсь.
Мовив старий Вейнемейнен,
Промовля слова такі:
„Ти сьвіти мені каганче,
Щоб я міг співавши бачить,
Бо моя черга співати,
На вустах задзвонить радощ.“

Він співав і грав він пильно, Молодцям великодушним,
Грав, співав аж цілий вечір. Людям, що відважне серце.
І сказав скінчивши співи. Раз-у-раз давай найвищий,
На сам край промовив слово: Дай ти праведний творитель,
„Боже, дай і на прийдешність Щоб ріг Тапіо вчував ся,
Боже-творче, дай по ще раз, Щоб лісну сопілку чути,
Щоб отут справлялось свята На дворі, в просторі тіснім,
Щоб пізнійше памяталось На оселищах вузьеньких!
Справить хлопцеви весілля, Цілий день нехай там грають,
Волохатому бенкети! І у вечері гуляють,
Раз-у-раз давай найвищий, В лісовій отсїй країні,
Дай ти праведний творитель, У широкому Суомі,
Познак добрий на дорозі, Межи молоддю на зрості
І карби дай на деревах В виростаючїм народі.“¹⁾

---

¹⁾ Головна частина сеї руни подає драматичний образ ріжних пригод, що супроводять полювання на ведмедя у давніх Фіннів. У сих народів ведмідь був разом і жаданим джерелом багатства і предметом забобонного постраху. Через се, під той саме час, як вони його полюють, щоб мати його хутро, вони прикладають до його найпестливійші і найсолодші прозвища і звертають до його найзрушливійші благання, щоб заспокоїти його гнів і заклясти його спустошення. Забивши ведмедя, ціле село, до якого належав щасливий мисливець, справляло бенкет. Оббідувавши звіря, вішали його голову на вершок дерева, яко славний трофей, потім того в співах і гулянках, на меду й на пиві, справляли сю врочисту оказію медову, що звала ся похоронним бенкетом ведмедеви.

Руна сорок сема.

Старий певний Вейнемейнен   Що одна носила матка.
Все на кантеле він грає,   Іно що сховав ся місяць,
Він співає, довго грає,   І сховалось ледве сонце
Повний радощів співав він. Там на Похйолі в бескеті,
Звуки аж на місяць чути,   В скелі, що залізом повна :
Перейшли в віконце сонця. Краде Льовхі все багаття,
Вийшов місяць із кімнати,   Ввесь вогонь із хат Вейноле,
До березини надходить ;   Щоб хати вогню не мали,
Вийшло совечко із замку   Не було в будинках світла.
На вершку ялини сіло,   Стала ніч без перестанку,
Щоб те кантеле послухать,   І густий без краю морок.
Дивувати ся на втіху.   Ніч повстала в Калевалі,
Льовхі, Похйолі газдиня,   Темрява в Вейноле в хатах.
Без зубів ота бабуся,   Навіть там, в горі на небі,
Саме тут украла сонце,   В сторонах, де мешкав Укко,
Ухопила місяць в руки ;   Жить було без світла
Узяла з берези місяць,   [трудно,
Потягла з ялини сонце,   Без вогню то й зовсім важко.
Понесла його до дому,   Занудили ся всі люде,
В Похйолу одвічно хмуру.   Занудив ся навіть Укко.
І ховає місяць ясний   Укко, сей небесний Боже,
В надра, у строкатий бескет,   Сей повітря сотворитель,
Гонить сонце, хай не сві-   Дивував ся дивом дуже :
[тить,   Погадав, поміркував він :
В гору повную заліза.   Що там з місяцем за диво,
Промовля слова такії :   Що там трапило ся з сонцем,
„Вже не вийде звідси місяць,   Що світить не хоче місяць,
Щоб світить собі на волі,   Сонця світ не хоче сяти ?
І не вийде звідси сонце,
Як не випущу сама їх,
Як не дам я їм свободи
Разом з дев'ятьма конями,   У рябеньких черевичках,

Чи не знайде місяць ясний,   Ось упав вогонь в дурної,
Чи де сонця не побачить?   У дівчини-недотеси,
Алеж місяця не бачить,   З рук, що колисали, впав
І знайти не може сонця.   [він,
Викресав старий поломінь,   З пальців, що його пестили.
Він пустив вогонь веселий,   Затряслось, розсілось небо,
Вогневим оружжям вибив,   Розчинило ся повітря.
Тим мечем своїм вогнистим.   І летить вогненна гискра
По нігтях вогонь пускає   І червона крапля пада;
По всіх членах розливає,   Покотила ся по небу,
У горі в краях небесних,   Зашипіла верхом хмари,
В зоряній оборі рівній.   Девять тих небес минає,
Викресав ото вогню він,   Зоряних тих шість наметів.
І хова вогненну гискру   Мовить старий Вейнемейнец:
У торбинці злогом шатїй,   „Ільмарінене, ковалю!
У шкатулі срібнокутїй.   Ну ходїмо подивитись,
Гискру дав повітря панїї,   Подивитись, розпитати:
Колисати дав дівчинї,   Там якийсь вогонь спустив
Щоб новий вродив ся місяць,   [ся,
І нове з'явилося сонце.   Десь поломінь засвітив там
Колиса дівча на хмарі   З укряїн небесних вищих
На узкраїнах повітря;   На земні країни нижні.
Колиса вона вогонь той,   Чи не місяця то крайчик.
Уколошкує поломінь,   Чи кружало може сонця!“
В золотїй колесї гарній,   І пішли оба герої.
Що на ремінцях сріблястих.   Так пішли і міркували:
Гнуть ся срібні підпори,   Як би їм дістатись краще,
Золота шумить колиска;   Як простїйше простувати,
Небо, хмари затріщали,   Там де впав отой поломінь
В небі покришка погнулася: Де вогонь звалив ся з неба?
Так вогонь гойдавсь в колесї   Просто них шумує річка,
Присипляв ся так поломінь.   Розлилась широким морем.
Се вогонь колише панна,   Взяв старенький Вейнемей-
Присипля собі поломінь,   [нен
Гладить пальцями вогонь той,   Будувати собі човна
На руках поломінь няцьчить.   І збивать його з деревні;

Сам коваль той Ільмарінен
До човна стерно соснове
І ялові весла робить.
Незабаром був готовий
Човен з веслами й гаками.
Човен він спуска на воду,
І гребе хашливо далі,
Іде річкою Невою,
Берегом потоків Невських.
Ільматар, дочка повітря,
Та створіння доня перша,
Показалась їм напроти,
Промовля і мовить слово:
„Із яких мужів ви двоє,
Як вас люде прозивають?“
Мовить старий Вейнемейнен:
„Ми мужі обоє з моря,
Я старенький Вейнемейнец,
Другий буде Ільмарінен.
Ти скажи ізвідки родом,
Як тебе на ймення звати?“
Так їм жінка та сказала:
„Я найстарша із жіноцтва,
Дочка я створіння перша,
Найдавнійша мати в світі.
Пять разів я шлюби брала,
Нареченою аж сім раз.
Беретесь куди ви мужі,
Де йдете герої смілі?“
Мовить старий Вейнемейнец,
Промовля слова такіі:
„Уродив ся десь там вогник,
Нам з'явив ся тут поломінь;
Без вогню жили ми довго,
Всі у потемку ходили.
Нам ото на думку спало,

Подивитись, де вогонь той,
Що з небес сюди звалив ся,
Що упав з крайки хмари.“
Панна їм дала відповідь,
Промовля слова такіі:
„Вам знайти поломінь трудно,
І побачити не легко.
Наробив поломінь шкоди,
Лиха він накоїв силу.
Вогнева з'явилась іскра
І червона краєм впала
Із полів творця великих,
Де її сам Укко вибив,
Крізь небесні ті рівнини,
Наповітряні простори,
Саме крізь димову дірку,
По сухих кроквах покривлі
У нову Туурі хату,
До Пальвойнена в оселю.
Як вогонь туди звалив ся
У нову Туурі хату.
Він почав робити шкоду
Він узяв ся до злочинства:
Він хапа за груди дівку,
Розриває перса дівчи,
Хлопцеві пече коліно,
І в господаря борідку.
У колиці вбогій мати
Годувала немовлятко,
І туди вогонь полинув
І вчинив він там злочинство:
Він пече дитя в колиці,
Груди матері пече він.
Так дитиначка в Маналю,
Відійшла в Туоні панство,
Бо на смерть воно вродилось

І судилось на скопання : Полумя жарке клекоче.²⁾
Від вогню, від мук стра- Як кипить, то кида риби,
[шених, Окуні свої на скелі.
В полумі червонім згло. Думу думають там риби,
Мати більше знання мала : Окуні отам міркують,
Не пішла вона в Маналю Як же жити, що робити ?
Бо вогонь прогнати вміла, І за домом плачуть рибки,
Знала, як поломінь гнати, За доміркою той окунь,
Крізь вушко малої голки, Йорж за скелею своєю.
Крізь обух, що у сокири, Вийшов окунь кривовязий
Та крізь надовбень в мотиці, І вогненну гискру ловить,
На краю широкопілля. “ Та дізнати її не може.
Старий певний Вейнемейнен Вийшов синій суг на здогін,
Поспитав дівчини шпарко : Ловить гискру вогневою,
„Але де ізвідти ділаєш Проковтнув він злий поломінь.
Тая гискорка вогненна, Алює вступило в беріг,
З края поля у Туурі, І з усіх країв опало,
В ліс пішла вона, чи в море? “ На звичайне своє місце
На відповідь так сказала, Ночи літньої спустилось.
Відповіла так дівчина : Ось минуло часу омаль,
„Та вогонь побіг ізвідти, Той, хто проковтнув, злякав
Покотив ся дальш поломінь, [ся,
Поналів поля він спершу, Той, хто гискру заїв, почув
Болота спалив і пиви, [біль,
І нарешті впав у воду, Хто пожер поломінь, терпить,
В хвилі Алює ¹⁾ скотив ся ; Гучно кидає ся всюди.
Тее озеро скипіло, День пливе, пливе і другий,
Зід вогню вода блискоче. Де лежить сиговий острів,
У ночі у літку тричі, Де стоять бескети сеньги,
Девять раз у ніч осінню, Поуз тисячу ріжечків,
Тее озеро виходить Поуз сотню островочків.
З берегів до верху сосни ; Кожен ріг дає поради,
Там вогонь бушує дико, Кожен острів мовить слово :

¹⁾ Озеро, мабуть Ладожське. ²⁾ Тут очевидно натяк на якусь велику катаклізму в природі.

„В Алію знайти не можна,
В тому озері тихенькім,
Нещасливця хто забив би,
Проквітнув би хто бідаху;
І кінця нема тим мукам,
Від вогню твоїм терпінням.“
Ось пеструшка се вчуває,
І сига того ковтає.
От минає омаль часу,
І боїть ся рибу звівши,
І нездужа проковтнувши,
І пожерши муки терпять.
Гучно кидає ся всюди,
День пливе вона і другий,
Де стоять бескеті сеньги,
Де стоять печери риби,
Поуз тисячу ріжечків,
Поуз сотню островочків.
Кожен рік дає поради,
Кожен острів мовить слово:
„Чи в сім Алію не буде,
В тому озері тихенькім,
Хтоб забив оту бездольну,
Проквітнув її бідаху?
Мукам тим немає краю,
Від вогню твоїм терпінням.“
Щука сивая те чує,
Проквітнула ту пеструшку.
Ось минає омаль часу,
І боїть ся рибу звівши,
І нездужа проковтнувши,
І пожерши муки терпять.
Гучно кидає ся всюди.
День пливе, пливе і другий,
Коло галчиної скелі,
Коло тих бескетів чайки,
Поуз тисячу ріжечків
Поуз сотню островочків.
Кожен рік дає поради,
Кожен острів мовить слово:
„В Алію знайти там годі,
В тому озері тихенькім,
Хтоб забив ту нещасницю,
Проквітнув би хто бідаху.
І нема тим мукам краю,
Від вогню твоїм терпінням.“
Старий певний Вейнемейнец,
З ним коваль той Ільмарінец,
Ялівець стинають гучно,
І плетуть із лика сіти,
В івовій воді фарбують,
З іви коркою зміцняють.
Старий певний Вейнемейнец
До сітей жене жіноцтво.
От жінки при сітях стали.
Потягли сітями сестри,
Гребучи з сітями ідуть,
Коло стрілок, островочків,
Коло скель, печер, де сеньга,
Коло островів, де сига,
Де комши стоїть, сіріє,
Очерет розріє ся струнко.
Ідуть далі, рибу ловлять,
Тягнуть невід, зануряють,
Держуть навкося ту пряжу,
Нахиливши невід тягнуть.
Не зловили тої риби,
Силкували ся хоч дуже.
Тут брати вступили в воду,
Надійшли мужі до сіти.
Тягнуть сіти і штовхають,
Невід сіпають, торганять,

Коло рахов. по затоках,
Коло твердих скель Калеви.
Та зловити годї риби,
Тої, що така потрібна.
Щука сірая не вийшла
Із затоки затишної,
Нї з води в великім морі.
Сїть велика проти риби,
Стали риби ті жалїтсь,
Щука щуці так казала,
Сиг у сига запитав ся,
Сеньга так до сеньги мовить :
„Чи уже відважні — мертві,
Сїтьми що страшійші в двоє“.

Чи сини Калеви згibli,
Ті, що сїть плели із лєну,
Невід із питок зробили,
Що остьми отут лякали,
Стукали кием довженним?“
Чує старий Вейнемейнен,
Промовля слова такїї :
„Нї не вмерли ще герої,
Не загиб Калеви нарид ;
Вмер одни, а два родилось,
А у них ще кращї ости,
І кием ще довшим ловлять,
Сїтьми що страшійші в двоє“.

Руна сорок осьма.

Старий певний Вейнемейнен Межи двох корчів те місце.
Віковичний співотворець, Зараз викопано й корінь.
Добирати став рахуби, Там було лянне насїння,
І узяв ся міркувати, Що ховав хробак Туонї,
Як би сїть силести лянцюю, Що хробак землі шильнує.
В сто питок зробити невід? Там золи стояла купка,
Далї так промовив слово, Сила попелу сухого,
І таку мовляв він мову : Там колись спалили човен,
„Може знайде ся, хто з’оре, Люде знищили байдак там,
З’оре землю, лен посїє, Саме тут і лен той сїють,
Щоб налагодив я сїти, У сухий стромляють попїл.
Щоб стоокій невід вицлїв Там на березї Алєю,
І убив лиху ту рибу, В полі, що навколо глина.
Погубив би те ледащо.“ І зїйшла рослина добре,
І землі знайшло ся трохи, Незлїчений лен там вїйшов,
Ще не випалене місце : Без колїнець лен підніс ся,
На обширому болотї, У ночі підняв ся в лїтку.

У ночі той лен посіявсь,
І при місяці стромляв ся,¹⁾
Пересіявсь, перечистивсь,
Обібрав ся, обцинав ся,
Його хутко обтіпали,
Розчесали дуже швидко.
Віднесли його мочити,
Його вимочено хутко,
Винято його негайно,
Щоб то висушити швицце.
Принесли його до хати,
І товкли його завзято,
Розмшчаючи старанно,
Розтріпали всі волокна.
Розчесали лен сквапливо,
Розчесали рано-в ранці
Жмутиками весь розклали.
Потім лен на веретена
Насотали в літку ніччу,
Між двох день одної ночі.
Навивають лен невістки,
Держать лен на глицях
[сестри,
Виплїтали невід тесті,
Узялись брати робити.
Глиці крутять ся чудово,
І сквапливо роблять петлі,
Так що сїть була готова,
Нитки з льону посплїтались,
Поки піч точилась літня,
В половину навіть ночі.
От нарешті сїть готова,

Нитки з льону посплїтались ;
Сто сяжнів завдовжки сїти
І сімсот кругом по краю.
До сїтей каміння вяжуть,
І міцні прибили дошки.
І пішла до сїти молодь,
А старі гадали дома :
Чи-ж доволї можна буде,
До схочу вловити риби ?
Потягти, поволокти сїть,
Затопити сїть на влови ?
Вдовж води дбайливо тягнуть,
В шир води її волочуть,
Ловлять рибочок маленьких,
Ловлять йоряшків нещасних,
Окунів тих гостроперих,
Та ще плїток смїлих лов-
[лять :
Та зловить не можуть риби,
На яку плели той невід.
Мовить старий Вейнемейнен :
„Ільмарінене ковалю !
Ну ходімо ми з тобою,
Потягнім водою сїти.“
І пішли у двох герої.
По водї волочуть сїти ;
Одним краєм повернули
На той острів що на морі ;
Другим боком повернули
Просто на муріг зелений ;
А що вишялось, те вернуть
Впрост до пристані Вейноле.

¹⁾ Руна, здає ся, тут забула, що місяць уже вкрадений і схований в скелі. Такі суперечности не раз подабують ся в рунах.

Тягнуть сїть, вперед штов- Укривалом піна з моря;
[хають, Справила їх донька вітру,
Тягнуть, той волочуть невід: І дала їх донька моря;
Наловили риби досить, Я-ж тобі ляпную справлю,
Окунів велику купу. Полотенну дам сорочку,
І пеструшечок гарненьких, Донька місяця робила
Всяких тих ляців і сеньги. Її ткала доня сонця.
Наловили риб чимало, Ато, в водах ти господарь,
Та зловить не можуть риби, Володарю сотні пуртів!
На яку плели той невід, Кий візьми у пять ти сяжнів,
На що прядиво те прями. Кіл візьми семисажений,
До тих сїтей Вейнемейнен, Переїди усім ти морем,
Привязав іще і другі, Покопай все дно морськеє,
До кінців кінці додав він, В камішах ціпком полапай:
У п'ятьсот сяжнів завширки: Риб жени табуни цілі,
Сїмсот сяжнів мають сїти. Де волочимо сей невід,
Він такі слова мовляє: Поплавців аж сотню тягнем!
„До потоків сїть потягнем, Із заток жени ти риби,
І понесемо де далі, Із лососїх ям жени їх,
Через воду ми у друге Із пуртів великих моря,
Поволочемо сей невід.“ Із глибких тих безодень,
Потягли сїть до потоків, Де зовсім не сьвітить сонце,
Віднесли її на хвилі; По піску ніхто не ходить“.
Тягнуть далі через води, Се із моря чоловічок,¹⁾
Вдруге сей волочуть невід. Багатир із хвиль підніс ся,
Мовить старий Вейнемейнен, На хребті морським лишив ся,
Промовля слова такії: Промовля слова такії:
„Веллямо, води газдине, „Чи вам треба, хтоб гнав
З очеретяними грудьми, [рибу,
Скинь, стара, свою сорочку, Хто-б держав той кий вели-
І каптан скидай хутенько! [кий?“
Бо комини твоя сорочка, Старий певний Вейнемейнен

¹⁾ Сей чоловічок-малик, се добродійний дух, що мешкає в глибких морських. Ми вже бачили, що він з'являвся в другій руні, щоб звалити дуба, якого листя заступало сонце.

Промовля слова такії: Старий певний Вейнемейнен
„Треба нам, хто гнав би рибу, Вже до берега бере ся
Хто-б той кий держав ве- Та до синього місточка,
[ликий.“ До червоного причолу.
Муж малий, герой малятко, Купу риб із човна вицяв,
Там зрубав ялину в лісі, Взяв він купу риб костистих,
Довгий стовбур на узморі, Щуку сіру звідти вибрав,
На вершку на скелі ставить, Що бажав давно зловити.
І спитавши мовить слово: Мовив старий Вейнемейнен
„Чи чим дуж ту рибу гнати, Сам сказав слова такії:
Всім плечем мені робити, „Чи голірuch взяти рибу,
Чи то гнати, скільки треба?“ Без залізній рукавиці,
Мовить старий Вейнемейнен, Без каміної пальчатки,
Сам сказав слова такії: Без мідяного наруччя?
„Будеш гнати, скільки треба Сонця син коли почув те,
То й того доволі буде.“ Промовля слова такії:
Взяв ся крихта-чоловічок, „Щунака б я тут розилатав,
Муж-малятко став робити, Взяв би я його голірuch,
Він жене о скільки треба Як би був тут ніж-колодач,
Табуни тих риб великі, І тверде було залізо.“
Де той невід волочили, З неба випало залізо,
Поплавців тягли аж сотню. Ніж із хмари, злотоверхий,
При веслі коваль сидів той; Що сріблом блистіло лезо,
Старий певний Вейнемейнен Сонця синові у поясе.
Підніма у гору невід, Сонця син потужний зараз
Сам він тягне дуже сіти. Ніж отой бере рукою,
Мовить старий Вейнемейнен: Ріже черево у щуки,
„Вже готов табуни там рибій, В широпащої животик.
Де я зняв у гору невід, В животі у тої щуки
Де пустив тягу я нижче.“ Та була собі пеструшка,
Тут вже витягли і невід, В животі пеструшки тої
Невід витягли із моря, Сиг гладкий уже знайшов ся.
І трусили в човні діда. Ось він сига того крає,
Зловлено було ту рибу, Синій клуб ізвідти тягне
На яку плело ся сіти, Із тонкої кишки сига,
І лаштовано той невід. З там, де третій кишки закрут.

Розгорнув клубочок синій,
А із синього клубочка
Ще клубок червоний випав.
Розгорнув клубок червоний,
Із середини клубочка
Випав він вогнещну іскру,
Що упала з вишку неба,
Що крізь хмари перебігла,
Що з восьми небес упала,
Із девятого простору.
Вейнемейнен взяв гадати,
Як тепер привести іскру
До хатин, що без багаття,
До осель тих, що без сьвігла.
Коли ось вогонь той випав
Із руки, із сонця сна,
Вейна бороду він смалить,
Коваля ще дужче смалить,
Обсмалив ганебно лица,
Та опік йому ще й руки.
І біжить вогонь ізвідти,
Перебіг по хвилях Альве,
Ялівець той опалє,
Опалє всі кущечки,
Піднімає ся на сосни,
Він спалив смереки гарні,
І біжить все далі й далі.
Там пів півночи він палить,
Опалив країну Саво,
Оба доли Каріоли.
Старий певний Вейнемейнен
Сам іти за ним зібрав ся,
Крізь ліси він переходить,
У тропу вогня простує,
І знайшов його нарешті
Межи двох пеньків при корні.

Був вогонь в дуплі вільховім,
Там де пня гнилого закрут.
Мовить старий Вейнемейнен
Сам слова тоді такі:
„Ти вогню, створіння боже,
Ти найвишого утворе!
Ти у глиб ідеши даремно,
Без пуття ідеши ти далі;
Краще зробиши, як ти вернеш
Саме в хату в піч камишу;
На своїх там ляжеш іскрах
Під своє вугілля вкрившись,
Щоб ото у день придав ся
На березове поління,
Щоб тебе ховалось на піч
Золотим кружалом в печі.“
Гискру він узяв вогнещну
На палку займисту губку,
На суху жагву з берези,
Положив в казан мідяний,
В казані приніс ту гискру,
Він приніс її в бересті
На ріжок туманний млистій,
На отой лісний острів:
От у хатах став поломінь,
Сьвітло стало ся в оселях.
Сам коваль той Ільмарінен
Та побіг на беріг моря,
На підводні ті бескети,
І на скелі зупинив ся,
Від вогню терпів він муки,
Та від полумя боління.
Там вогонь він швидко гасить,
Він те полумя познищив,
Промовля слова такі,
І таку мовить мову:

„Вогню, створений від Бога, Снігу сила на Похйолі,
 Пану,¹⁾ ти, о сонця сину! У селі багато льоду:
 Хто тебе гнівив так дуже, Ріки-сніг, озера-крига
 Що мені опік ти лиця, Там блищить повітря змерзле,
 Опалив мені ти клуби, Снігові зайці там скачуть,
 І опік страшенно боки? Крижані ведмеді ходять,
 Як мені вогонь згасити, По шилях снігових лаять,
 Вгамувати той полемінь, По сніжних блукають горах.
 Як вогня позбавить сили, Там і лебеді снігові,
 Полумя зробить не шкідним, Крижаних качок багато;
 Щоб позбутись тої муки, В сніговім живуть потоці,
 І не терпіти боліния? В пуртах плавають льодових.
 Ти приходиш із Турі, донько! Лід вези сюди санками,
 Від Лапонців ти, дівчино! Достачай возами снігу,
 В лід і иней ти узута, З диких верхів привези їх,
 З білим инеем на сукні, Із країв гори твердої!
 Носиш з инеем казан ти, Ти зроби сніговим з снігу,
 Ложку крижану холоду; І зроби від льоду льдистим,
 Зимної води налий ти, Що вогонь мені накоїв,
 Ти накидай льоду більше, Все що тут спалив полемінь.
 На місяця, де є ужари, Як сього ще буде мало,
 Де палив лихий полемінь. Укко, мій високий Боже,
 Як того ще буде мало, Укко, що керуєш в хмарах,
 Сину Похйолі, приходиш ти, Оболюки всі провадиш!
 Ти годованцю Лапоні, Ти пошли від сходу хмару,
 Довгий муж землі сумної: Посплай з заходу другу,
 Ти з сосну заввишки будеш, І удар ти їх кінцями.
 І завбільшки за ялину; Порожню між них наповни, §
 У тебе обува з снігу, Ти пошли і лід і иней,
 І снігові рукавиці; Мати доброї мені дай
 Носиш снігову ти шапку, На місяця, що опалились,
 Сніговий на клубах пояс. Де вогонь накоїв лиха.“
 З Похйолі візьми ти льоду Так коваль той Ільмарінен
 Із села де зимно, снігу. Вігоїв свої ужари,

¹⁾ Panu — син сонця, божество вогню.

Від вогню свої терпіння,   Відібрав свою знов силу,
І коваль знов уздоровивсь,   Як сцілив ся від ужарів.

Руна сорок девята.

Не бажало вийти сонце,
Золотий не вийшов місяць
Над оселями Вейволе.
В піскуватій Калевалі.
Охопив мороз засіви,
На стада хроба впаля,
Занудило ся все птаство,
Зажурили ся всі люде,
Що не сяє сьвітло сонця,
Сьвітло місяця не блима.
Шука відала глибокість,
Знав орел дороги птаства,
Корабельну путь знав вітер;
Та лишень не знали люде:
Чи вернув ся сірий ранок,
Чи спустилась нічка темна
На туманний млистий беріг,
На укритий лісом острів.
Раду радила молодіж,
І діди старі гадали,
Як без місяця прожити,
Як лишити ся без сонця
У краях нещастя повних,
В бідних просторах півночі.

Міркували і дівчата,
Ждали помочи сирітки,
Де коваль,¹⁾ пішли до горна,
Так вони йому сказали:
„Підведись, коваль, від
[стінки,
Відійди від камня, майстре,
Викуй ти новий нам місяць,
І зроби нове нам сонце!
Зле, коли не сьвітить місяць,
Важко жити нам без сонця.“
Відійшов коваль від стінки,
Відійшов від камня майстер,
Став новий кувати місяць,
Став нове робити сонце:
Місяць робить він із злата,
Із срібла кує він сонце.
Вийшов старий Вейнемейнен
При своїх усів ся дверях,
Промовля слова такіі:
„Що, ковалю, любий брате!
Що так грюкаєш в ковальній,
Що так беш без перестанку?“
Відмовляє Ільмарінен,

---

¹⁾ Ільмарінен; що рази, як руни говорять про коваля взагалі, се мова про Ільмарінена.

Промовля слова такії:
„Золотий роблю я місяць,
І кую я срібне сонце,
Понесу я їх на небо,
Де шість зоряних покровів.“
Мовив старий Вейнемейнец,
Сам сказав слова такії:
„Ільмарінене ковалю!
Ти почав даремну працю:
Злото місяцем не буде,
Із срібла не вийде сонця.“
Ільмарінен справив місяць,
Також викував і сонце,
Обережно в гору виїс,
Їх він високо поставив,
На сосну поїс він місяць,
На вершок ялини сонце.
Піт котивсь йому із чола,
По плечах котилась вохкість:
Бо така важка робота,
Так він цілий день нату-

[живсь.

Ось на гору виїс місяць
І поїс на місце сонце,
На сосну, де вище місяць,
На вершок ялини сонце.
Аж не хоче сяти місяць,
І сьвітить не хоче сонце.
Мовить старий Вейнемейнец,
Сам сказав слова такії:
„Треба день жеребувати,
По прикметах тра дізнатись:
Де тепер сховалось сонце,
Де позник від нас той мі-

[сяць?“

Сам старий той Вейнемейнец, Дбає поспіхом туди він,

Віковічний заклинач той,
Ріже він скалки із вільхи,
Ставить потім їх в порядку.
Жереба почав вертіти,
Повертати став перстами,
Промовля слова такії,
І таку мовить мову:

„Се запитую творця я,
Відновісти строго правлю:
Мов ти правду, жереб божий,
Знак творця, скажи мені ти,
Де тепер сховалось сонце,
І куди понав наш місяць?
Через час увесь чого так
Ми не бачимо їх в небі?
Ти скажи по правді, жереб,
Не скажи під мислі мужа,
Дай отут правдиве слово,
Тут полож заміт міцнійший!
Як мене одурить жереб,
Кину я його на землю,

Чи в вогонь його закину.
Най значок в вогні спалає.“
Жереб вимовив по правді,
Знак мужів тоді відмовив,
Що сховалось з неба сонце
І упав з небес той місяць
В Похйоли велику скелю,
В падра мідного бескету.
Старий певний Вейнемейнец

Промовля слова такії:
„Я піду тепер на північ
У тропі синів Похйоли,
Принесу сюди я місяць,
Золоте візьму я сонце.“

Дбає поспіхом туди він,

В вічно хмурю Похйо́лу. Аж син півночи промовив,
День іде туди і другий, І такі слова мовляє:
І парешті аж на третій „Тут нема човнів порожних.
Показав ся вхід на північ, Ти от пальцями гребти ся,
Видко камяні гори. А рука стерном хай буде,
Се кричить він дуже гучно. Що рікою плив на північ.“
Край Похйо́ли річки ставши: Думав старий Вейнемейнен,
„Гей мені давайте човна, Погадав, поміркував він:
Щоб тут річку переплив я.“ „Та не буде той за мужа,
Не почуто його крику, Хто назад з дороги верне.“
Човна з берегу не гнали. В воду щукою пішов він,
Наложив гілля він купу, В течію пішов він сегом,
Від сосни сухої голок, Переплив протоку швидко,
Запалив їх навзбережжі, Перейшов простори хутко,
Так що дим повстав великий, Раз ступив, ступив і другий,
Полумя знеслось до неба, Став на беріг він Похйо́ли.
Дим наповнив все повітря. Похйо́ли сини говорять,
Льовхі. Похйо́ли газдиня, Мовить так юрба ледача:
До віконечка надходить, „Ну, ходи на двір Похйо́ли!“
На протоку глядь, на вустя, Він звійшов у двір Похйо́ли.
Промовля слова такі: Похйо́ли сини говорять,
„Що за полумя палає, Мовить так юрба ледача:
У протоки сеї вусті? „Ну, ходи в Похйо́ли хату!“
На війну так може й мало, Він ввійшов в Похйо́ли хату.
На вогні рибалок дуже.“ Він ступив ногою в сіни,
Похйо́лянца син виходить, А рукою взяв за клямку,
З хати ввійшов він хуtenessько, В хату він тоді ввійходить,
Щоб побачити й послухать, Переходить він під стріху.
Щоб довідати ся добре: Чоловіки мед там пили,
„На тім боці теї річки, Сцільники собі ковтали.
Там іде герой потужний.“ Всі озброєні були там,
Крикнув старий Вейнемей- Всі з мечами коло боку,
[нен, Щоб умер той Вейнемейнен,
В друге він промовив грізно: Щоб загиб Сувантоляйнен.
„Сину півночи, байдак дай, Прибутного так спитали,
Вейнемейненови човна.“ І такі слова говорять:

„Що, паскуднику, ти скажеш, Ось на двір із хати вийшли,
Що герой-пловець розка- Та на виїжджене поле.
[жеш?“ Так ударив Вейнемейнен,
Старий певний Вейнемейнен Що аж гискри засьвітились.
Промовля слова такіі : Раз ударив, ще ударив,
„Розповідь я вам про місяць, І позрубував мов ріпу.
Я дива скажу про сонце, Наче з льону ті голівки,
Де від нас сховалось сонце, Голови синів Похйоли.
І куди сховався місяць?“ Тут зібрався Вейнемейнен
Похйоли сини мовляють, Подивити ся на місяць,
Мовить так юрба ледача : Понести з собою сонце,
„Ось куди втекло те сонце З лона сірої скелини,
Сонце з місяцем упало : Із гори, де криці сила,
В лоно камневі рябому, Із залізного бескету.
В глїб залізного бескету ; Переходить він ще трохи,
Їм не можна звідти вийти, Ще завдадьки не багато,
Годї їм дістати волї.“ Бачить там зелений острів,
Мовить старий Вейнемейнен, Що на нїм росте береза ;
Промовля слова такіі : Уз берези теї камїнь,
„Як що місяць із бескету, І бескет стоїть при камню,
Як не вийде з скелї сонце, А дверей в бескетї девять,
Так тоді даваймо битись, На тих дверїх сотня кля-
І мечами воювати.“ [мок.
Вийняв меч, відкрив залїзо, Бачить в бескетї щїлину,
Із піхов меч грізний тягне : Шпарку в каменї вузьку ;
На мечі сяє місяць, Із піхов меча виймає,
А на держальні те сонце, Меч рябий стромляє в ске-
І стоїть на сонці коник, [лю,
На голівці кіт той м'явка.
Се помірjались мечами,
Обдивились на їх леза,
Невеличку крихту тїльки,
Довгий меч отой у Вейно,
На ячмінне зерно тїльки,
На соломинку він довгий. Коле він вогнистим лезом
Коле вогняним залїзом,
Так що на троє той камїнь,
Хутко на двоє розпав ся.
Старий певний Вейнемейнен
Подививсь крізь щїлку камня.
Там гадюки брагу хлещуть,

Пиво пють єхидни в скелі,¹⁾ „Вейнемейнене старенький,
Там в бескеті різнобарвім, Чом не взяв мене з собою,
Що на колір як печінка. Як товариша до бою?
Мовить старий Вейнемейнен, Я-б відбив усі замочки,
Промовля слова такі: Поламав би всі я клямки.
„Тим то бідна господарка, Я-б пустив сияти місяць,
Трохи так тут пива мала: Я-б дав сонцеві сьвітити.“
Тут гадюки брагу хлещуть, Старий невний Вейнемейнен
Пиво пють єхидни в скелі.“ Промовля слова такі:
Змням голови стинає, „Не беруть слова тих клямок,
Злим руба єхиднам шиї, Не беруть замків закляття.
Промовля слова такі, Годі кулаком порушить,
І таку він мовить мову: Двері виважити ліктем.“
„Тож ніколи аж до віку, Йде до коваля до горна,
Від сьогодні і на далі, Промовля слова такі:
Най не пють єхидни пива, „Ільмарінене ковалю!
І не хлещуть браги змії.“ Викуй-но тризубець твердий,
Хоче старий Вейнемейнен, І гаків дванайцять викуй,
Віковічний заклинач той, Ще ключів велику вязку,
Розхитать руками двері, Щоб я місяць із бескету,
Слова силою ті клямки; Щоб я з скелі взяв те сонце.“
Не відкрив дверей рукою, Сам коваль той Ільмарінен,
Слів не слухали ся клямки. Той коваль, одвічний майстро,
Мовив старий Вейнемейнен, Все що треба, те зробив він,
Сам сказав слова такі: Спорудив гаків дванайцять,
„Баба, хто без зброї ходить, І ключів велику вязку,
Той не муж, хто без сокири“. Ратиц цілий оберемок,
Зараз він вернувся до дому, Не малих і не великих,
Сумно голову схпивши, На середню міру саме.
Бо на місяць не спроміг ся, Льовхі, Похйоли газдиня,
Не дістав того він сонця. Без зубів ота старенька,
І промовив Леммікейнен: Прикріпля до клубів крила

¹⁾ Печера, про яку тут мова, певно була льохом, де ковало ся пиво; начиння, в якому воно стояло, було повно хробаків і гадюк, яких привабляла вохкість місця і смак напою.

І летить собі в повітрі.
Полетіла коло хати,
Полетіла іще далі.
Через все Похйоли море,
До 'Льмаріненова горна.
Подививсь коваль в віконце:
Чи не дме уже там вітер?
То не вітер там надходить,
Прилітає сірий яструб.
І промовив Ільмарінен,
Він сказав слова такі:
„Що тобі тут треба, пташко,
Нащо сіла під віконце?“
Зараз птах той відмовляє,
Так отой промовив яструб:
„Ільмарінене ковалю!
Вічний ти ковальський май-
[стро!
Ти і справді славний майстер,
І коваль ти знакомитий.“
Так промовив Ільмарінен,
Сам сказав слова такі:
„Дива жадного немає,
Що коваль я, та ще й до-
[брий,
Коли викував я небо,
Збудував повітря покрив.“
І сказав той птах ізнову,
Так промовив сірий яструб:
„Що куєш ти тут, ковалю,
Що ти лагодити тепера?“
Так промовив Ільмарінен,
І таку він склав відповідь:
„Я міцний кую нашійник,
Тій на Похйолі бабусі,
Прикувати бабу треба,
Там в пизу гори твердої.“
Льовхі, Похйоли газдня,
Без зубів ота старенька,
Бачить: їй надходить лихо,
На пещастя їй кладе ся,
І летить через повітря
Прилітає на Похйолу.
Винускає з скелі місяць,
Із того бескету сонце,
І сама міняє постать,
В статі голуба з'явилась,
Занурхала, прилетіла,
До 'Льмарінена до горна.
До дверей тих лине птахом,
Голубцем в порога впала.
І промовив Ільмарінен,
Сам сказав слова такі:
„На що, голубе, з'явив ся,
Прилетів ти до порога?“
Від дверей йому відмовив,
Від порога каже голуб:
„Тим отут я при порозі,
Щоб тобі принести звістку:
Що вже вийшов з скелі мі-
[сяць,
Вийшло з бескету вже сонце.“
Сам коваль той Ільмарінен,
Подивити ся виходить,
До дверей надходить кузнї,
Пильно дивить ся на небо,
Бачить: там сияє місяць,
Бачить: там блискоче сонце.
Він ото іде до Вейно,
Промовля слова такі:
„Вейнемейнене старенький,
Віковічний співтворче!

Подивись, піди на місяць, І підбилось в гору сонце.
І поглянь піди на сонце: З скелі, місяцю, ти вийшов,
Далєбі, вони на небі, Ти тепер вже вільне, сонце,
На своїх місцях звичайних. “ Як зозуля золота,
Старий певний Вейнемейнен Як той срібний голубочок.
Сам на двір тоді виходить, На свої місця ідїть-но,
Голову підвів у гору, На свою дорогу першу.
Подививсь на небо бистро: Сонце, ранками вставай ти,
Місяць там стояв як спершу, Від сьогодні як лічити,
І було вже вільне сонце. І вітай що-дня нас щастям,
Глянув старий Вейнемейнен, Щоб росло надбаня наше,
Починає говорити, Щоб ішла нам в руки здобич,
Промовля слова такїі, Щоб на вудку йшло нам
І такую мовить мову: [щастя!
„Будь здоров, блискучий Ти ходи гаразд щасливо,
[місяць, На своїй раюї дорозі,
Божий вид з прекрасним У красї кінчай дорогу,
[блиском! Спочивай в ночі відрадно“.
Золотий день сяє знову,

Руна пятьдесятя.

Марятта, дитина гожа, Пів бантини перетерла
Вже давно росла при домі, З шовку стрічкою своєю.
Там росла в батьківській Пів одвірка перетерла
[хаті, Рукавом з тонкої тканки,
В хаті рідної матусі. Протоптала і мостини
Поясків пять поносила, З черевиків підошвами.
Шість каблучок постирала. Марятта, дитина гожа.
Що з батьківськими ключами, Се дівчаточко малятко,
На грудях блищали в неї. Довго все була тихенька
Пів порога зовсім стерла Пильнувала соромливість.
Тим гаптованим поділком, Риби смашної вживала

І кори м'якої з яли.
А яєць не їла з роду
З кудкудашки тих ячок,
Від вівці не їла мяса,
Як вівця жила з бараном.
Мати шле її доїти,
Та доїть вона не хоче,
Промовля слова такії:
„З роду отака дівчина
Не візьме корів за вимя
Як вони з биками грали;
Молоко само хай лєє ся,
Чи най крапає з телятка.“
Огера запріг їй батько,
Огерем вона не їде;
Брат тоді приводить матку,
А дівчина мовить слово:
„Не сани мене у сани —
З огерем була та матка.
Запряжіть мені лошаток,
Шестимісячних давайте.“¹⁾
Марятта, дівчина гожа,
Що була дівчина завжди,
Тиха, чорнокучерява,
Лагідна красуня, смирна,
Стадо вигнала на вигін,
За ягнятами виходить.
Вийшли на гору ягнята,
На бугір полїзали вівці.
На галяві ходить панна,
Між вільхов в лісочку скаче,
А зозуля золотая

Кличе, голосно співає.
Марятта, дитина гожа,
Слуха голос і сідає
Там, де ягоди у лузі,
На покотистім узгіррі.
Промовля слова такії,
І такую мовить мову:
„Клич, зозуле золотая.
Заспівай ти, пташко срібна,
Клич циновими ти грудьми,
Ти суниченько від Німців!
Ти скажи, чи довго буду
Без очінка я в пастушках,
На обширих тих полянах,
На широкім ґрунті гаю:
Чи один рік, чи дві літі,
Чи пять літ, чи може шість
[літ,

Чи аж десятеро може,
Чи тепер уже доволі?“
Марятта, дитина гожа,
Довго так жила в пастушках,
Аж не солодко так жити,
Особливо ще дівчині:
По землі живуть там змії:
В травах ящурок доволі.
От не плазують там змії:
Ящурок в траві не знати.
Кличе ягідка з узгіря,
Камінки з гори гукають:
„Ти зірви мене, дівчино,
Молодесенька візьми нас,

¹⁾ Марятта не відокремлений тип; вона представляє фінську дівчину взагалі; ся дівчина глибоко чеснотлива, але її чеснота зовсім не вплив несьвідомости.

Панно з циновими грудьми,
З підноясками із міді!
Чи то з'їв би мене равлик,
Чи хробак проглинув чорний.
Мене бачили вже сотні,
Тут ось тисячі сиділо,
Сто дівчат, жінок аж тисяч
І юрба літей велика,
Не торкнув мене ні оден,
Не зірвав мене рукою.
Марятта, дитина гожа,
Перейшла по стежні трохи,
Щоб ту ягідку побачить,
Щоб з стебла червону зняти:
Взяти б кінчиками пальців,
Взяти б гарними руками.
Бачить ягідку на згірку
Камінки ті на полянці.
Наче ягідка на око,
Виглядає камінками,
А про те таких не має
Ні в полях, ні на деревах.
Тут з бугра взяла дівчина,
Збила ягідку з стеблини,
Камінки тут поскакали,
Їй на черевик чудовий,
З черевика, що із шкурки,
Гожій панні на коліно,
А з коліна теї панни
В пелену їй шамотливу.
Потім на рябенський пояс,
З пояса на груди панни,
А з грудей на підборіддя,
З підборіддя просто в губи,
А ізвідти в рот ховзнули,
На язык там покотились.

З языка та просто в горло
З горла перейшли у шлунок.
Марятта, дитина гожа,
Через те й заваготїла,
Через те й дістала грубість,
Черевко важким зробилось.
Убиралась без шнурочка
І без пояса ходила,
Учащаючи до лазні,
Там у потемку ховалась.
Мати часто міркувала,
Розважала так старенька:
„Що то з Маряттою сталось,
Як куріпочка ся має?
Що шнурка не убираєш,
Що без пояса ти ходиш,
Все до лазні потай ходиш,
І ховаєш ся в темноті?“
Отоді дитя сказало,
Так промовило словами:
„Що то з Маряттою сталось:
Лихо трапилось бідасі
Через те, що дуже довго
З стадом мешкала у полі.“
Тяж у череві носила
Вагогу свою з журбою,
Так сім місяців, ні вісім,
Дев'ять місяців носила,
А на лік бабів стареньких—
Дев'ять ще і половину.
Як пішло вже на десятій,
Панна стала у недузї,
Тверде черевко вже стало,
Завдавало мук дівчині.
Просить, щоб нагрїто лавню:
„Люба матїнко, кохана!

Дай мені тепліше місце,
Дай нагрітую містину,
Щоб там дівчина обмилась,
Щоб там жінка розродилась.⁴
Мати їй мовляє слово
Її стара дала відповідь:
„Ти піди, роди ледащо,
В того, з ким відпочивала,
Чи він хлопець-парубіка
Чи він чоловік жонатий?“
Марятта, дитина гожа,
На відповідь їй сказала:
„Не була я з нежонатим,
Ні з жонатим я не зналась,
А пішла я на узгір'я
Камінки хотіла рвати.
Я в думках її хотіла,
На язик взяла я потім,
А вопа ховзнула в горло,
Перескочила у шлунок,
З того я завагітніла
І дістала з того грубість.“
І проха за ласню батька:
„Тату мій коханий, любий!
Дай мені тепленьке місце,
Дай нагрітую містинку,
Деб знайшла небога покій,
Перетерпіла б де муку.“
Батько їй промовив слово,
Відказав старкій тоді їй:
„Геть від мене ти, ледащо,
На бескет, скажена, виїди,
Де ведмежая оселя,
Де бурчун, в його оселю.
Там тобі робити, лярво,
Там загинеш ти, ледащо.“
Марятта, литина гожа,
Мудрим словом відказала:
„Я не лярва апі скільки,
Не скажена апі трохи,
Я ж великого героя,
І шляхетного зрожу я;
Перед ним скорить ся сильний
Вейнемейнен присмиріє.“
У страшнім клопоті панна,
Як іти, де простувати,
Де просить собі кунання?
Промовля слова такії:
„Пільтті, дівчино малятко,
Над усі ти між челядок!
Попроси ти, щоб обмитись
По хатах при річці Сарі,
Деб небога відпочила,
Перетерпіла б де муку!
Ти біжи, полинь хутійше,
Бо потрібно дуже швидко.“
Пільтті, дівчино малятко
Промовля слова такії:
„Та когож просити маю,
Де мені шукать підмоги?“
Марятта мовляє добре,
Промовля слова такії:
„Ти рушай до Руотуса,¹⁾
Де струмок тече зарослий.“

¹⁾ Ruotus — значить людина, що робить повагом і марудно, але тут Руотус — очевидно пам'ять євангельського Ірода.

Пільтті, дівчина малятко,
До тих слів схиля увагу,
Без прохань вона готова,
І хутенько без запросин.
Наче пара вихожає
І як дим, на двір простує,
Підсмика свого фартуха,
Підняла каптаи руками,
І побігла швидко-шпарко,
До Руотуса майнула.
І тремтять від бігу гори,
Коливають ся узгірря,
Всі пташки стрибують в борі,
Скачуть камні по болоті.
До Руотуса напходить,
Увійшла в його оселю.
Він сидить в сорочці чистій,
Їсть і п'є, великий наче,
За столом сидить в сорочці,
В полотенній і ошатній.
Так сказав він при обіді,
Спершись на столі суворо:
„Що повідаєш, ледащо?
Звідки ти отсе прибігла?“
Пільтті, дівчинка малятко,
Промовля слова такії:
„Я прийшла просить купання
На узкрай струмочка Сарі,
Щоб небога відпочила
І знайшла в нещасті поміч.“
Тут його приходить жінка,
В боки взявши ся руками,
Перехильцем похожає,
Ледве дигає по хаті,
Узяла дівча питати,
Промовля слова такії:

„Ти кому купання просиш,
Просиш помочи для кого?“
Пільтті, дівчинка, сказала:
„Я для Марятти прошу вас!“
Відказала так лихая,
Та Руотуса дружина:
„Вільної нема там лазні,
Де струмок тече зарослий:
Лазня на пекучій скелі,
Є і хлів в ялиніім лісі,
Де повія може митись,
Де скажена загіне,
Як що кінь там не надише,
Ви там можете купатись.“
Пільтті, дівчинка-малятко,
Похопилась повернутись.
І чим дуж вона побігла,
І прибігши, так сказала:
„Лазні у селі немає,
Не знайшлось при річці Сарі,
А Руотуса дружина
Промовля слова такії:
„Лазні вільної нема в нас,
Де тече струмок зарослий;
Лазня на пекучій скелі,
Є і хлів в ялиніім лісі,
Там повія може митись,
Там скажена загіне,
Як що кінь там не надише,
Ви там можете купатись.“
Так сказала та лихая.
Так мені відповідала.“
Марятта, небога панна,
Починає гірко плакати,
Промовля слова такії:
„Ось тепер повинна йти я,

Наче наймичка якая,
Мов челядка та грошева,
На оту пекучу скелю,
На поляну в ліс ялиניים.“
Се бере руками сукню,
Піднімає кулаками,
Помело несе у руціх,
Сьвіжий віник мягколистий,
І приходить швидким ходом,
В муках черева великих,
В хату, що в ялиніім лісі,
В хлів отой на гірці Танйо.
Промовля слова такії,
І такую мовить мову :

„Творче мій, спустись на по-
[міч,

Милосердний, будь затула,
В сій важеньїй дуже речі,
У сей час, тяжкий стра-

[шенно !

Уратуй від болів панну,
І від мук пологів жінку,
Щоб не згниула від болю,
Мордувавшись не сконала !“
І коли дійшла до місця,
Промовля слова такії :

„Надиши мій коник любий,
Хуркай, дужий мій румаче,
Тут зроби тепло, як в лазні,
Дай тепла як мога більше,
Щоб небога відпочила,
Щоб найшла в нещастї по-

[міч !“

Добрий коник той надихав,
Хуркав огер сильне-дужий
На те черево страждене ;

І коли той дихав коник,
Стало душно наче в лазні,
Наче воду там нагрїто.
Марятта, сердешна панна,
Соромлива та дївчина,
Покупалась там доволї,
В тім теплі живїт обмила,
Уродила там снпчка,
І кладе снпка вродливця
Із конем на сіно поряд,
В ясла до прекрасногривця.
І ото снпкеа обмила,
В пелюшки його сповила,
Положила на колїна,
В пелену своєї сукні.

Любого снпка сховала,
Викохала дорогого,
Золоте своє те ябко,
Отой прутичок сріблястий,
На рученьках голувала,
На рученьках колисала.
Положила на колїна,
На свої вложила кульші,
Почала голівку гладить,
І волосячко чесала,
Аж ізник з колїн хлопятко,
І дитя пропало з кульшів.
Марятта, сердешна панна,
Затужила в лютім горі,
Узяла шукать дитини,
Сина любого шукала,
Свого ябка золотого,
Свого срібного пруточка :
І під жорнами дивилась,
І під полозом у санок
І під решетом дивилась,

Між дерев, межи травою,
На мурігові мягкому.
Так шука синочка довго,
Так шука свого малятка
На укритих бором горах,
На пісках шука в полянах,
В кожній квіточці шукає,
Під кущем шука під кожним
Ялівець ірве з корінням,
У дерев гільки ламає.
Узяла шукати й далі,
Швидко-хутко вирушає.
Їй іде напроти зоря,
Зорі тій вона вклонилась :
„Зоре ти, створіння боже!
Чи не знаєш про сінка ти,
Де маленький мій лишив ся,
Тее яблучко злотисте?“
Зоря їй знайшла відповідь :
„Як би знала, не сказала б,
Бо се він мене створив так
Щоб за сі злигодні люті
Я на холоді блищала,
І мигтіла у темноті.“
От іти зібралась далі,
Вирушає швидко-шпарко,
Місяць їй іде напроти,
Перед місяцем схилилась :
„Місяцю, створіння боже,
Чи ти знаєш про синочка,
Де маленький мій лишив ся,
Яблучко оте злотисте?“
Їй відказує так місяць :
„Як би знав, то не сказав би,
Бо се він мене створив так,
Щоб за сі злигодні люті

По ночах ходив на варті,
Поки день був на спочинку.“
От іти зібрались далі,
Вирушає хутко-шпарко.
Сонце їй іде напроти.
Сонцеві дівча вклонилось :
„Сонце, боже створіння!
Що ти знаєш про синочка,
Де лишив ся мій маленький,
Яблучко оте злотисте?“
Мудро сонце відмовляє :
„Знаю я твого синочка,
Бо се він мене створив так,
Щоб у дні ясні, погожі,
Грало золотом червоним,
І сріблом блищало дивним.
Я твого малятка знаю,
Я сінка твого, сердешна.
Ось де твій сінко-малятко,
Яблучко твое злотисте :
Він угруз по пояс в твані,
У пісок загруз по руку.“
Марятта, сердешна панна,
Узяла шукать в болоті,
Там в болоті і знаходить,
І несе сінка до дому.
Виріс Марятти синочок,
Виріс хлопчиком прекрасним,
Та не знали як назвати,
Ріс без імени малятко.
Звала квіткою матуся
А чужі гулящим звали.
В хрест ввести його хотіла,
І водою покропити.
Щоб хрестити, дід придибав,
Щоб молитись Віроканнас.

І промовив старець слово,
Сам таку мовляє мову :
„Зачарований сей хлопчик ;
Я хрестить його не буду,
Перш як його не оглянуть,
І оглянуть і похвалять.“
Хтож то хлопчика огляне,
Хто огляне і похвалить?
Старий певний Вейнемейнен,
Віковичний заклинач той,
Щоб оглянути, прийшов він,
Щоб оглянуть, похвалити.
Старий певний Вейнемейнен
Поклада такий свій вирок :
„Так як син почавсь в болоті
І від ягоди з'явив ся,
То його тра законати
В лузі, де тих ягід сила,
Чи нехай йому в болоті
Розібють кием голівку.“
Син камічки відмовляє,
Двотижньовий так гукає :
„Ти без розуму дідусю,
І без глузду, кволий діду !
Положив дурний ти вирок,
Пояснив закони хибно :
Ти за більшії провини,
За діла, що ще дурніші,
Не заводивсь у болото,
Голови не збувсь своєї,
Як колись дав на охвіру,
Твої матери дитину,
Щоб життя уратувати,
Себе визволить самого.
Та не воджено й пізнійше,
Тебе, діду, на болото,

Як ще за молоду свого
Змушував дівчат топнитись
У струмках морських гли-
[боких,
В чорім мулі дна морського.“
Хлопця в хрест уводять ста-
[рець,
Він дитя благословляє.
Щоб він був король Каряли,
Був би пастир всемогучий.
Став старий тут Вейнемейнен
І сердитий і похмурий,
І зібравсь рушати звідти.
На морський іде він беріг,
Та виспівує у голос.
Заспівав в останній раз він,
Справив човен в мідь бага-
[тний,
Міднокутого байдака.
На краю усїв ся в човні,
І хребтом морським мандрує,
Заспівав він на розстанні,
Так промовив на прощання :
„Незабаром час сей зникне
Дні минуть і дні настануть,
На мене і пожалкують,
Ждать, шукати мене будуть,
Щоб я знов спорудив Сампо,
Щоб почав я знову грати,
Дав новий на небі місяць,
І нове спорудив сонце.
Бо без місяця і сонця
Радість в сьвітї не буває.“
Іде старий Вейнемейнен,
Іде з парусом шумливим,
На оббитім міддю човні,

В міднокутому байдаці,
Де зелень простори вищі,
Де небес простори нижчі.
Там човном своїм пристав віп,
З байдаком там зупинив ся.
Тільки каштеле покинув,
У Суомі ту музику,
На парода вічну радість —
Поспів свій Суомі чадам.

Затулю тепер уста я,
Зав'язу язик свій міцно,
Перерву свою я пісню,
Я від поспіву відстану.
Відпочить повинні й коні,
Як багато перебігли;
І само залізо слабне.
Покосивши в літку травки;
Опускають ся і води,
Як біжать вони рікою;
І вогонь повніше згаси,
Як у темну ніч палав він.
Чогож співи не повинні,
Не повинна слаbti пісня,
По тих radoщах вечірних,
Зараз як устало сонце?
Так я чув, як говорили
Дуже часто повторяли:
„Течія, що в водоспаді,
Усїї води не виліє:
І співець так само добрий
Всїх не висніва співанок.
Краще зовсім перестати,
Як порвать на половині.“
Так почавши і скінчивши

На сїм слові переставши,
Я пісні в клубок мотаю,
Їх в одну сотаю вязку,
Як запас кладу в комору,
За замок з твердої кости.
Не підуть вони ізвідти
Аніколи, в жаднім віці,
Як замок той не відчинять,
Як що кість не відікне ся,
Не розняті будуть зуби,
І язик не поверне ся.
Що було, як би співав я,
Тих пісень негарних силу,
Я-б співав в долині кожній,
Шелестів в гаю сосновім?
Вже моя умерла мати,
На землі нема старої,
Золотá уже не чує,
Вже не слухає кохана.
Тут мене лиш сосни чують
І гілки ялин вважають,
І самі берез верхівя
Та витають лиш рябини.
Мати ще мене дитину,
Тут покинула питома;
Я як жайворінок виріс
Наче шпак лишивсь на скелі,
Щоб я жавронком співав
[тут,
Щебетав шпакком в лісочку.
Був під доглядом чужанки,
Мене мачуха пестила,
Бідака вона прогнала,
Некоханую дитину.
Під стїну, що проти вітру
Під стїну північну хати,

Щоб згубив суворий вітер
Безпорадну дитину.
Я як жайворінок вийшов,
Бідний я блукав як пташка,
Я плуганивсь ледве ледве,
Йшов шляхом своїм помалу,
Вітру всякого дізнав я,
Та ще з бурями спізнав ся,
Став тремтіти на морозі,
І навчив ся плакати в холод.
Багатьох тепер знаходжу,
Часто я людей стриваю,
Що злим голосом говорять,
І мене словами колючь,
Що язик мій проклинають,
Заглушають криком голос,
Що моє тріщання лають,
Що знаходять зайвим співи,
Мов співав я часто кепсько
І мої фальшиві співи.
Люде добрії! прошу вас,
Не вважайте се за диво,
Що співаю як дитина,
Щебечу я як малятко,

Бо не був я у науді,
У мужів не був потужних,
Слів непаських не придбав я,
Не приніс з чужини мови.
Адже иньші научались,
Я-ж не міг піти із хати
Та від матінки моєї;
З нею жив самою тільки
І учив ся тільки дома,
Під бантинами комірки,
Де питома з веретенцем,
Де мій брат сидів з різьбою,
А я був мала дитина
У сорочечці подертій.
Хоч би й як було, а всеж я
Показав співцям дорогу,
Путь їм дав, нагнув верхівя,
Скинув віти, дав їм стежку,
На прийдешиє дав їм вихід.
Тут от стежечка відкрилась
Для співців, щобільш дотенні
І на співанки багатші,
Межи молоддю на зрості,
В виростаючім колїї.

ПОКАЗЧИК

імен особових з поясненнями.

- Айніккі, (Ainikki) Атіна сестра, р. 12.
Айно, (Aino) Юкагайненова сестра, р. 3, 4, 5.
Аніккі, (Annikki) Ільмаріненова сестра, р. 18.
Антеро, (Antero) див. Вінунен.
Аті, (Ahti) див. Леммікейнен: Лемпі син, р. 11; при
Кауко р. 20, 27, 39.
Ато, (Ahto) божество води, р. 41; водяний король, р.
42; водяний господарь, р. 48; його скарби, р. 43.
Панство Атове зветь ся Атоля.
Вейнемейнен, (Väinömainen) або Вейно (Väinö),
головний герой Калевали; певний старець, співець
і заклинач.
Веллямо, (Vellamo) водяна господарка, жінка Ато,
р. 48.
Вінунен (Vipunen), старий велетень; в його утробу
сходить Вейнемейнен, р. 17; в одній Олонецькій
казці сей схід приписує ся Ільмарінену.
Віроканнас (Virokannas), великого бика різник
і Маряттиної дитини хрещений батько, р. 20, 50.
Іку-Турсо (Iku-Turso), морський дивогляд, р. 42.
Ільмарінен (Ilmarinen), також Ільмарі (Ilmari)
і Ільма (Ilma), Вейнемейненів брат, віщий ко-
валь.

- Ільматар (Ilmatar), повітря дочка, р. 1, 47.
- Ільпотар (Ilpotar), півночі господарка, друге її ймення Льовхі. Мабуть від Нілра — сніжинка.
- Каве (Kave), Вейнемейненова мати, р. 1.
- Калева, Калевайнен (Kaleva, Kalevainen), героїв отець; Калеви рід, р. 42, 45; Калеви парід, р. 20, 47; Калеви сини, р. 42, 45, 47; Калеви джерело, р. 2, 20; Калеви ліси, р. 7; Калеви пиво, р. 20. Вейнемейнен, герой Калеви, р. 6; Леммікейнен, Калеви син, р. 14, 15. При Калеві стоїть часто Осмо, як рівнозначне, напр. р. 2, 7, 20.
- Калевала (Kalevala), Калеви мешкання.
- Калеватар (Kalevatar), Калеви дочка, р. 20, 23, 25.
- Калерво, Калервойнен (Kalervo, Kalervoinen), Куллерво батько.
- Кальма (Kalma), божество смерті, р. 13, 27, 33, 36; Кальми поляни, р. 13, 17, 32; — оселя, р. 13, 35; — крипта, могильний склеп, р. 17; — дочка, р. 26.
- Каммо (Kammo), р. 40; по Ренвалю божество постраху, батько Кіммо. Генадер уважає обидва слова за однозначні, за божество каменя. Кастрен виводить се слово з російського камень.
- Капо (Kapo), р. 20 = Осмотар.
- Кауко і Каукомелі (Kauko, Kaukomieli), Леммікейнена ймення; його оселя в Кауконемі, р. 20, 26.
- Кейто і Кейтоляйнен (Keito, Keitolainen), по Ренвалю — божество металів, р. 26.
- Кілліккі (Killikki), дівчина Саарі, що одружилася з Леммікейненом, р. 11, 12.
- Кіммо (Kimmoo), див. Каммо; в руці першої назва корови.
- Куйппана (Kuippana), лісове божество, зветься королем лісу, р. 32. По Ренвалю — Kuippana — довговязий, епітет Тапіо.

- Куллерво, Куллервойнен (Kullervo, Kullervoinen), нещасливий Калерво син, р. 31—36.
- Леммікейнен (Lemmikäinen), Леммі син, з епітетом lieto, веселий; зветь ся також Кауко, Каукомелі.
- Лемпі (Lempi), Леммікейненів батько, р. 18.
- Лемпо (Lempo), рівнозначне з Хіісі, р. 6, 8, 12, 17.
- Льовятар (Loviatar), Туоні сліпа дочка, хороб мати, р. 45.
- Льокка (Lokka), Ільмаріненова мати, р. 25.
- Льовхі (Louhi), Похйоли (Півночі) господарка, увосблення зими, лиха істота. По Ренвалю — louhi, каменисте поле, р. 27; має ще ймення Ільпотар.
- Мана і Маналаяйнен (Mana, Manalainen), прізвіща Туоні, божества смерги, що в Маналі, в підземлі, свій осідок має. По Ренвалю останнє слово повстало з Маан-ала (під землею); здає ся, з сього місцевого значіння розвинуло ся особове.
- Марятта (Mariatta), повстало з християнського ймення Марія, співзвучне з фінським tarja, ягода.
- Метсоля (Metsola), місце укрите лісом, від metsä, ліс, инакше Таріюля, осідок лісового бога Тарію.
- Меліккі (Mielikki), ліса господарка. Се ймення значить прихильна, ласкава, р. 46. Друге ймення — Мімерккі.
- Мімерккі (Mimerkki), ліса господарка, р. 14. Ймення здає ся скандинавського походження.
- Муріккі (Muurikki), ймення корови, р. 1.
- Нюйріккі (Nuurikki), Тарію син, р. 14, 32.
- Осмо і Осмойнен (Osmo, Osmoinen), (останнє р. 4), друге ймення Калеви, його дочка Осмотар.
- Отсо (Otso), ведмідь, р. 32.
- Пальвойнен (Palvoinen), епітет Туурі, р. 15, 47; епітет Віроканнаса, р. 20. Palvo — буженина; palvoinen — жибрак.
- Пеллервойнен (Pellervoinen), друге ймення Сампси, від pelto — поле, р. 2, 16.

Піза (Pisa), гора, р. 3.

Пільтті (Piltti), Марятти челядка, р. 50.

Піментоля (Pimentola) див. Похйола; від рімей похмурний, темний.

Піру (Piru), при Лемпо р. 23; здає ся, повстало з словянського перун, грому бог.

Похйола (Pohjola), північ, північна сторона. По Грімму се — Лапонія. Pohja, значить дно, спід, а потім уже північ. Инакше Похйола зветь ся Піментоля, Саріоля, Улянналя. В Калевалі з'являє ся то як сторона, то як село, а то і просто селитьба, дворіше.

Руотус (Ruotus), р. 50, утворено з Ірода.

Сампо (Sampo), скарб, коштовина, що викував Ільмарінен, предмет спору між Похйолою і Калевалою. Походження слова темне. Грімм зближує міт про Сампо з північно-германськими казками про млин-самомел.

Сампса (Sampsä), сіяч, помагач Вейнемейнена, р. 2.

Саріоля (Sariola), див. Похйола.

Сотка (Sotka), мітична качка, що з її яйця настав сьвіт.

Сувантоляйнен (Suvantolainen), епітет Вейнемейнена, р. 49.

Суомі (Suomi), Фінляндія.

Суонетар (Suonetar), богиня жил, р. 15.

Суовакко (Suovakko), р. 18. особливе ймення.

Сюойятер (Syöjätär), від suön, їсти; по Генандеру людожерка; з її слини народили ся гадюки, р. 15, 26.

Тапіо (Tapio), божество ліса, лісовий король, р. 14.

Його жінка Мімерккі, син Нюйріккі, дочки Теллерво і Тууліккі, мешкання Тапіоля, р. 14.

Тапіоля (Tapiola), див. Метсоля.

Теллерво (Tellervo), Тапіо дочка, зве ся ще панною ліса або дочкою ліса; часто змішує ся з Меліккі, р. 14.

- Тергенетер (Terhenetär), туманівна, туману дочка,
р. 19.
- Туонеля (Tuonela), Туоні мешкання, інакше Маналя.
Туонетар (Tuonetar), господарка в царстві мертвих,
р. 16.
- Туоні (Tuoni), божество смерти, інакше Кальма.
Тууліккі (Tuulikki), Тапіо дочка, вітру богиня, р. 14.
- Туурі (Tuuri), цілючої масти властитель, див. Паль-
войнен, р. 15, 47.
- Укко (Ukko), дід, бог грому, бог наповітряних країн.
див. Юмаля.
- Уляппаля (Ulappala), визначає і Похйолу і Туонелю.
Грім бачить в ній Лапонію, р. 45.
- Унтамо або Унтамоїнні і Унто (Untamo, Unta-
moinen, Unto), Калерво брат і його ворог, бог
соу; його мешкання Унтамоля, здає ся, тотожне
з похмурою Північчю, р. 15.
- Хіісі (Hiisi), зла засада, має ще ймення Юутас, Лемпо
і Піру. Хіісі олінь, р. 13; — поле, р. 13, 14; —
казан, р. 9; — собака, р. 17; — загорода, р. 17;
пустка, р. 13; — оґер, р. 14, 17; — замок, р.
14; — парти, р. 17; — ліс, р. 12; — валах,
р. 40.
- Юмаля (Jumala), спочатку небо, відтак бог неба і на-
решті бог взагалі, як загально служить епітетом
нижших істот: Укко, Хіісі і ин.

З М І С Т.

Руни :	Стор.
1. Вступне слово співця. — Творення світу і народження Вейнемейнена	8
2. Вейнемейнен засіває землю	14
3. Вейнемейнен змагає ся з Юкагайненом співами	20
4. Вейнемейненове сватання. — Смерть Айно	29
5. Вейнемейнен шукає Айно. — Перша мандрівка його до Похйоли	37
6. Юкагайнен чигає на Вейнемейнена і вбиває його коня	41
7. Орел переносить Вейнемейнена до Похйоли. — Невдатне сватання Вейнемейнена	44
8. Вейнемейнен будує човен для дівчат Похйоли і ранить себе	50
9. Початок заліза. — Замова на кров. — Вейнемейнен уздоровлює ся	54
10. Вейнемейнен посилає Ільмарінена до Похйоли. Ільмарінен виковує Сампо	63
11. Одруження Леммікейненове в Кілліккі	70
12. Леммікейнен сварить ся з жінкою і іде до Похйоли	77
13. Леммікейнен сватає ся в Похйоли. Він полює лося Хіісі	85

Руни:	Стор.
14. Леммікейнен полює коня Хіісі і лебедя з річки Мертвих. — Старий чабан вбиває Леммікейнена	89
15. Мати відшукує Леммікейненове тіло і приводить його до життя	96
16. Вейнемейнен сходить в царство мертвих, щоб дістати три віщі слова, але не одержує їх .	106
17. Вейнемейнен сходить в утробу Віпунена, щоб дістати віщі слова	112
18. Вейнемейнен і Ільмарінен їдуть до Похйоли сватати ся	121
19. Ільмарінен оре гадюче поле, ловить ведмедя, вовка і шуку в царстві мертвих	132
20. На весілля в Похйолі забивають величезного бика і варять пиво	140
21. Весільний бенкет	149
22. Весільні примовляння. — Молодій нагадують минуле. — Плач молоді. — Її розважають .	155
23. Молодій дають поради, як вона повинна жити в хаті в чоловіка. — Стара старчиха оповідає за своє нещасливе подружжя	163
24. Молодого радять, щоб він добре обходив ся з жінкою, що візьме. — Старець оповідає за свою сварливу жінку. — Молода прощає ся з домівцями	176
25. Бенкет у Ільмарінена. — Весільні пісні Вейнемейнена	184
26. Леммікейнен у друге їде до Похйоли	194
27. Леммікейнен бе ся з господарем Похйоли і біжить від юрби Похйолянців	206
28. Мати радить Леммікейнена, щоб сховав ся на самотнім острові	212
29. Леммікейнен мешкає на острові, де лишило ся саме жіноцтво. Чоловіки повертають ся і Леммікейнен тікає	217

Руш:	Стор.
30. Леммікейнен і Тера вирушають до Похйоли на війну. — Льовхі посилає на них мороз . . .	226
31. Народження і виховання Куллерво . . .	233
32. Куллерво служить пастухом у Ільмарінена. Замова на охорону стад . . .	239
33. Куллерво пімщує ся на господні . . .	247
34. Куллерво знаходить своїх батьків . . .	251
35. Куллерво знеславлює свою сестру . . .	255
36. Смерть Куллерво . . .	261
37. Ільмарінен виковує собі жінку зі злата . . .	266
38. Ільмарінен пориває собі жінку в Похйолі і обертає її в чайку . . .	270
39. Вейнемейнен з Ільмаріненом і Леммікейненом мандрують до Похйоли, щоб украсти Сампо .	175
40. Вейнемейнен робить кантеле зі щучих кісток .	281
41. Вейнемейнен на кантеле грає . . .	286
42. Поривання Сампо. -- Кантеле падає в море .	290
43. Бійка Похйолянців з героями Калевали. — Сампо розбиває ся . . .	299
44. Вейнемейнен робить нове кантеле з берези .	305
45. Льовхі насилає хвороби на Калевали. — Вейнемейнен виводить їх замовляннями . . .	310
46. Льовхі посилає на Калевалу ведмедя. — Вейнемейнен його забиває . . .	316
47. Льовхі краде сонце й місяць. — Укко креше вогонь, що падає в озеро . . .	326
48. Вейнемейнен ловить рибу, що проковтнула вогонь. -- Вогонь тікає. — Його ловлять і приносять в Калевалу . . .	331
49. Льовхі випускає сонце й місяць . . .	337
50. Марятта від камінок родить сина. — Вейнемейнен не вгадує, що то творець світу і сумний кидає Фінляндію . . .	343
Показчик імен особових . . .	353

Важніші друкарські помилки.

гор.	надруковано	треба
4	останні руни	останню руну
12	плаве	плава
16	піднимав	піднімав
18	коло дерева Калеви	джерела
19	Стигнулись	Стиснулись
20	І пісні складати ліпші	І пісець складати ліпших
21	Я співців ослаблю співом	ослаблю
24	Трусить патлами	патлями
25	Меч із здержальном злостивим	Міч із держальном зло- тистим
38	Не блискоче так тетружка	пестружка
40	Ох, як була би ще мати	Ох, як бї була ще мати
41	І готові кінці в лука	І кінці готові в лука
45	Як держитись тутки мушу	держатись
53	І все меншає дорога	дороги
56	Тогож дня над течір саме	вечір
87	На ниві синів Лапонських	На ниві синів Лапонських
112	Та підоми із заліза	Та підойму
127	Що поверх їх сукна торші	тонші
128	Відмовля донька розумно	дочка
146	Закружелив ся він густо	Закужелив ся
149	Іде зять ото у мнозі	у мнозі
173	От настав і вітер потім	вечір

стор.	надруковано	треба
186	На підметіному дворі	На підмѣтеному дворі
"	Відчинялись двері часто	Відчинялись
"	Чиж привів свою бажанну	бажанку
203	Ти ряба землі гадюко	раба
"	Хто-ж тебе послав з колю	колосся
205	Ясна злі увідки з неї?	Ясла
"	Ясна донечки Калеви	Ясла
224	На ниві лежав бувало	На ниві
226	Ти з брутковими боками	Ти з брусковими
234	Що всю челядь понівечить	Що понівечить всю челядь
235	По коліна у снузі він	По колінь у золі він
"	В понелі по лікті сидить	В понелі сидить по лікті
243	По браговинах і тванях	По драговинах
266	І оселившись на тілі	І остѣрбувши на тілі
301	У горі крилами треще	маше
310	Та сліпа донька Калеви	дочка
328	Пять разів я шлюби брала	шлюба
329	Та дізнать її не може	дігнать
330	Невід сїпають, торганять	тарганять
332	Ловлять йоряшків	йоржиків
334	До червоного причолу	причалу
338	Тут полож заміт	завіт
340	На голівці кіт той мавка	нявка

О п о в і с т к а.

„Українсько-руська Видавнича Спілка“ видала доси отсі книжки :

В першій серії „Белетристичній Бібліотеці“ :

	Ціна в короновій вал.
1. Стефан Ковалів. Дезертир і інші оповідани	1-60 К.
2. Іван Франко. Поеми	1-60 „
3. Ольга Кобилянська. Покора і інші оповід.	1-40 „
4. Гю де Мопсаян. Дика пані і інші оповідани	1-30 „
5. Іван Франко. Полуїка і інші бориславські оповідани	1-40 „
6. Наталія Кобринська. Дух часу і інші оповід.	1-60 „
7. Кнут Гамсун. Голод, роман	2-20 „
8. Леся Українка. Думи і мрії. Поезії	1-60 „
9. Стефан Ковалів. Громадські промисловці. .	1-60 „
10. Уїлліям Шекспір. Гамлет, принц данський	1-80 „
11. Генрик Понтоннідан. Із Хат. Оповідани . .	1-40 „
12. Богдан Лепкий. З житя. Оповідани.	1-20 „
13. Гергарт Гаутман. Візник Геншель	1-60 „
14. Михайло Коцюбинський. В путях шайтана. Оповідани	1-60 „
15. Уїлліям Шекспір. Приборкана гоструха . .	1-40 „
16. Панаас Мирний. Лихі люди	1-40 „
17. Короленко. Судний день	1-20 „
18. У. Шекспір. Макбет	1-60 „
19. К. Гуцков. Уривль Аюста	1-40 „
20. У. Шекспір. Коріодян	1-80 „
21. Михайло Яцків. В царстві сатани	1-60 „
22. Панаас Мирний. Морозенко	0 90 „
23. Лесь Мартович. Нечитальник.	1-60 „

24. Михайло Коцюбинський. По людському	2-00	К.
25. В. Оркан. Скапаній сьвіт	1-00	"
26. Василь Стефаник. Дорога	1-60	"
27. У. Шекспір. Юлій Цезар	1-60	"
28. Л. Толстой. Відроджене, (3 томи)	3-60	"
29. К. Гавлічек Боровський. Вибір поезий	1-60	"
30. Ф. Заревич. Хлопська дитина	1-80	"
31. І. Франко. Абу-Бассім	1-60	"
32. Уїлліям Шекспір. Антоній і Клеопатра	1-80	"
33. Е. Тимченко. Калевала (переклад)	3 00	"

Ціни подані за оправні примірники. Брошурованих не продаєть ся.

У другій, серії, „Науковій Бібліотеці“ вийшли:

1. Кароль Кавці, Народність і її початки	0-60	К.
2. Фр. Енгельс, Людвік Фаєрбах. Переклад Будового	0-50	"
3. Фр. Енгельс, Початки родини, приватної власности і держави	1-50	"
4. Ш. Сеньобб, Астрия в XIX століттю	0-80	"
5. В Будзиновський, Хлопська посеїсть	2-00	"
6. І. Флямаріон, Про небо (кінчить ся друкувати).		
7. М. П. Драгоманов, Переписка Т. І.	1-80	"
8. С. Стенняк, Підземна Росія (друкуєть ся).		

Брошур другої серії не оправляєть ся.

У третій серії „Літературно-Науковій Бібліотеці“ вийшли:

1. М. Грушевський, Хмельницький і Хмельниччина	0-20	К.
2. Курцій Руф, Фільотас	0-20	"
3. В. Наумович, Величина і будова звiздиного сьвіта	0-15	"
4. Панас Мирний, Лови	0-06	"
5. І. Пулюй, Непропаца сила	0-20	"
6. М. Грушевський, Бех-Аль-Джугур	0-10	"
7. І. Раковський, Вік нашої землі	0-10	"
8. А. Чехов, Каштанка	0-15	"
9. М. Драгоманов, Мик. Ів. Костомарів	0-15	"
10. Е. Золя, Напад на млин	0-20	"
11. І. Пулюй, Нові перемінні звiзди	0-15	"
12. Г. Квітка, Маруся	0-50	"

13. М. Левицький, Спілкова умова для селянських спілок	0·20 К.
14. М. Кудіш, Орися	0·06 ”
15. М. Кистяковська, Іван Гус	0·20 ”
16. О. Стороженко, Оповіданя. I	0·20 ”

Адреса: Львів, ул. Чарнецького ч. 26.

Увага. Укр. руська Видавнича Спілка дає всі свої видання на рати (місячні або кварталні) з тим, що термін силати буде точно задержаний. — Хто хоче взяти на рати книжки, мусить зголосити ся до дирекції по реверс, який має виповнити і звернути дирекції. Хто зложить від разу 20 кор. дістає 10%⁰ рибату. На „Літ. Наук. Бібліотеку“ приймаєть ся окремо передилату по 5 кор. за серию зложену із 48 (подвійних) аркушів друку.

.....
.....
.....
.....

Витяг зі статута „Видавничої Спілки“.

§. 2. Задачею Товариства є видавати власним коштом часописи, книжки, і брошури, змісту літературного, наукового і політичного, та провадити на власний зиск або страту друкарні і інші галузи промислу, звязані з видавництвами.

§. 5. Членом Товариства може бути кождий Русин і кожда руська інституція, що письменно зголосить своє приступленє до Товариства що найменше з одним уділом в квоті 50 корон.

§. 7. Новопринятий член складає зараз виписове в квоті 2 кор. і що найменше першу рату на уділ в квоті 10 кор.

§. 14. Члени Товариства відповідають за зобов'язання Товариства квотою на уділ вплаченою, зглядно декларовансю і квотою ще раз так великою, як вплачена, зглядно декларована на уділ квота.

§. 19. Кождий член має право віддавати до розпорядимости Спілки свої капітали на певний з гори означений процент.

